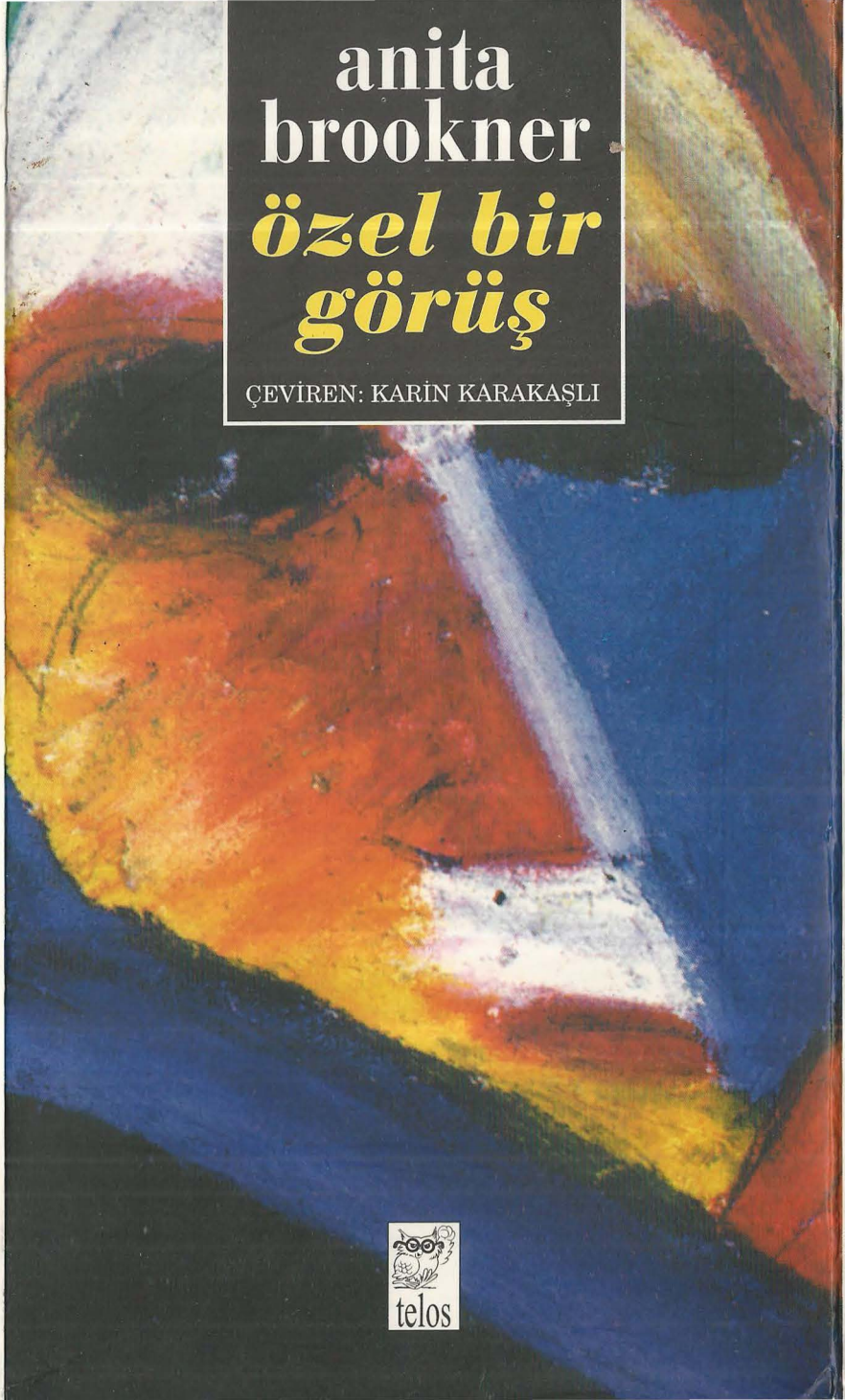

anita brookner

özel bir görüş

ÇEVİREN: KARİN KARAKAŞLI

telos

ANITA BROOKNER / ÖZEL BİR GÖRÜŞ

t

Anita Brookner, 1928'de, halen yaşadığı Londra'da doğdu. Lisansüstü öğrencisi olarak üç yıl Paris'te bulundu. Sanat tarihi eğitimi gördü. 18. Yüzyıl resmi konusunda uluslararası planda söz sahibi olan Anita Brookner, Courtland Plastik Sanatlar Enstitüsü'nde hocalık yapıyor. 1984'te Booker McDonell ödülünü kazanan *Hotel du Lac* (Ayrıntı Yayınları) ve *Yanlış İlişkiler* (Telos Yayıncılık) romanlarının çevirisiyle ülkemizde de tanınan yazarın öteki romanları şunlar: *A Start in Life* (Hayata Başlayış); *Providence* (Tanrı'nın Takdiri); *Look at Me* (Bana Bak); *Family and Friends* (Aile ve Dostlar); *Lewis Percy*; *Brief Lives* (Kısacık Hayatlar); *A Closed Eye* (Kapalı Göz); *Fraud* (Düzenbazlık); *Family Life* (Aile Hayatı).

telos 74
edebiyat 34

Anita Brookner

●

Özel Bir Görüş

Kitabın Özgün Adı
A Private View

İngilizceden Çeviren
Karin Karakaşlı

Bu kitap, Penguin Books tarafından 1995'te
yapılan baskıdan dilimize aktarılmıştır

© Anita Brookner, 1994
© Anita Brookner / Kesim Ajans / Telos Yayıncılık, 1996

ISBN 975-545-068-8

Kapaktaki Resim
Pascal Barbe
Dizgi
Nuran Öztürk
Düzelti
Füsun Kayra
Ofset Baskıya Hazırlık
Telos Yayıncılık
Kapak Tasarım ve Uygulama
Telos Grafik
Kapak ve İç Baskı
Telos Basımevi
Cilt
Yalçın Mücellit

Birinci Basım
Nisan 1997

TELOS YAYINCILIK
İmam Adnan Sokak, No: 2, Kat: 4 80080 Beyoğlu - İstanbul
Telefon: (0212) 249 24 80 Faks: (0212) 249 25 48

ANITA BROOKNER

ÖZEL BİR GÖRÜŞ

Çeviren: Karin Karakaşlı

telos

I

George Bland, güneşin altında, işte şimdi, diye düşündü, bir liste çıkarmanın tam zamanı. Tatil için yurtdışına en son –kırk yıl önce– gidişinden bu yana hiç ziyaret etmediği bir kent olan Nice, şimdi bütün gürültüsü, ışıkları ve havasıyla üstüne üstüne geliyor ve ona temkinli olması gerektiğini hissettiriyordu. Dört gündür buradaydı ve yapacak hiçbir şey bulamıyordu. Üstelik beynini kurcalayan çok şey vardı ve bunların çoğu, ya da, doğrusunu söylemek gerekirse hepsi, tatsız düşüncelerdi. Nice iyi bir seçim olmamıştı. Aslında bir seçim bile değildi, burada da peşini bırakmayan düşüncelerden kaçmak istemişti yalnızca. Eski bir arkadaşı olan Michael Putnam'ın ölümünün ardından kendisine iyi gelecek birşeyler araması doğaldı. Arkadaşı en beklenmedik bir zamanda, tam da evrim ya da çalışkanlık erdeminin ödüllendiriliş sürecinin, daha düz bir ifadeyle söylemek gerekirse ikisinin birlikte emekliye ayrılışlarının bir sonucu olarak rahata kavuşup hep niyetlendikleri gibi dünyayı gezip görebilecekleri sırada kansere yenik düşmüştü. Çok uzun zaman beklemişlerdi ve işte şimdi geriye bu boşluk duygusu, zamanın ve sabrın insanı pek az ödüllendirdiği, zamanın, eğer doğru kesişme noktalarında karşısına çıkılmazsa insana sinsi oyunlar oynadığı, insan harekete geçmezse sık sık başkalarının harekete geçeceği düşünceleri kalmıştı.

Büyük bir acıyla özlediği arkadaşı Putnam, kendisine hayli yüklü miktarda bir para bırakmıştı, bu para

kendi birikimine eklenince oldukça varlıklı bir adam durumuna geliyordu. İşin tuhaf yanını görmüyor değildi çünkü yaşama yoksul biri olarak adım atmıştı ve yoksulluk beynine, kaçınılmaz olarak yüreğine de kazınmıştı. Şimdi bu kadar eli açık para harcıyorsa bu biraz da kendi parasından kurtulabilmek, böylelikle Putnam'ın ölümünden duyduğu acıyı dindirebilmek içindi. Ama durumun uygunsuzluğu onu rahatsız ediyordu. Pahalı bir lokantada –örneğin Le Chantecler gibi– otururken tek anımsayabildiği şey Putnam'ın son haliydi: eski iş arkadaşlarından gelen en son Geçmiş Olsun kartlarını karıştıran iskelete dönmüş eli; dehşet ve kuşkuyla pencereye çevrilen büyük gözleri ve sonra da kendisine yöneltti, ta sonuna kadar yaşama inandığı için heyecanlı, yaşama arzusu neredeyse yaşama hırsı olarak adlandırılabilecek duygularla dolu bakışları. Bu bakışlara karşılık vermesi gereken anları anımsadı birden Bland. Hiç kolay olmamıştı bunu yapmak, zaman zaman da katlanılmaz bir hal almıştı ama gene de her gün çabalamıştı bunu yapabilmek için ta ki, çok değil üç haftanın sonunda, bu gözler sonsuza dek kapanana kadar.

Bland bu ölümle derinden sarsılmıştı. Mevsim sonundaki kaçamak güneş ışığıyla avunmaya çalışmıştı ama şimdi güneş, göz alıcı ışığıyla gözlerini yakıyordu yalnızca. Arkadaşlıklarını, hiç kimsenin onların kendilerinin bu arkadaşlığı anladıkları gibi anlayamayacağını düşündü. İkisi de bekardı ama birbirlerinin sevgilisiymiş izlenimi vermiyorlardı asla. Gene de yakınlıkları dikkati çekmiş ve zihinleri kurcalamıştı. Aslında ortak noktaları; zor koşullarda yaşama atılmış olmaları ve zamanla yavaş yavaş orta sınıfa dahil olabilecek kadar servete kavuşmalarıydı. Bu onların acı-tatlı sırrıydı. Pazar günleri birlikte kulüpte ya da Londra'nın lüks otellerinden birinde yemek yerken ortak geçmişlerini hatırlatacak bir marka adıyla birbirlerini sınavdan geçirdikleri o-

lurdu. Her ikisi de tatlı yiyeceklerden ve koyu çaydan hoşlanırdı ve her ikisi de bir şey satın almadan önce aynı içgüdüyle bir an duraksardı. Bunu alabilir miyim, diye sorarlardı kendilerine.

Bir geçmişi paylaşmak, herhangi bir geçmişi, ama özellikle de kendi ortak geçmişlerini paylaşmak işleri kolaylaştırıyordu. Yalnız kalalı beri, Bland için şimdiki zaman çok usandırıcı bir hal almıştı, yoğunluğunu önceden tahmin bile edemeyeceği kadar derin bir üzüntü delip geçmişti yüreğini. Bu yalnızca Putnam'ın ölümünden dolayı duyulan bir üzüntü değildi çünkü bu ölüm ona üzüntüden çok acı veriyordu. Bu daha çok birbirlerinin moralini yükselterek, onlara çok doğal gelen, bu yüzden de başlangıçtaki kuşku ve güvensizlik sonraları sevecenliğe, makul bir iyilikseverliğe ve güç kazanılan bir hakseverliğe dönüşünce onları şaşırtan, birbirlerinin orta sınıf değerlerini yücelterek geçmiş bir ortak yaşam için duyulan bir üzüntüydü. Putnam'ı sevmişti Bland, o öldüğünden beri kendini de yarı ölü hissediyordu.

Putnam'ın ölümünün ardından artık yaşamını tek başına sürdürecekti ta ki hastane yatağında yatma sırası kendine gelinceye kadar. O an geldiğinde, o da arkadaşlığa sanki aşkmışcasına tutunacaktı çünkü o çok değerli son dakikalarda arkadaşlık aşk gibi görünürdü insana. Putnam öldüğünden beri geçmişle baş başaydı, tabiî şimdiki zamanla da. Bu aralar kendisine sorun yaratan da daha çok şimdiki zamandı, oysa zamanın akıp giderken bu rahat, zararsız günleri de alıp götüreceğini, eski resimleri, sesleri ve onlara bağlı olarak kendisine hep eşlik etmiş olan eski duyguları geri getireceğini biliyordu. Her şeyden önce de desteksiz kaldığı bu yeni durumunda yaşamını bir hiç uğruna kurtarmış olmaktan garip bir utanç duyuyordu. Para sıkıntısı yoktu, savurganlık yapıyordu. Ailesi, eşi, sevgilisi de yoktu. Öy-

lesine dikkatli yaşamıştı ki bazen kendini alay konusu olabilecek biri gibi görürdü. Aynı kuruluşta ikisi, Putnam'ın ömrünün vefa edip göremediği, Bland'inse arkadaşı olmadan tek başına göğüslemek zorunda kaldığı emekliliğe kadar yaşamlarından hoşnut bir halde çalışarak temkinli bir mutluluk duymuşlardı. Örneğin, Nice'te geçirmekte olduğu bu garip ara zaman ona anlaşılması olanaksız bir biçimde tıpkı toplum içinde bir hata yapıldığında hissedilen türden bir rahatsızlık veriyordu. (Tam da bu sıralarda Putnam'la birlikte tıpkı tasarladıkları gibi çoktan Uzak Doğu yolunda olacaklardı.) Hiçbir tanıdığıyla karşılaşmamayı, onlara kendini anlatmak, burada bulunmasını haklı göstermekte yetersiz kalacak nedenleri sıralamak zorunda kalmamayı umuyordu.

Putnam'ın hastalığı kendisini çok sarsmıştı. Sanki ilk kez altmış beş yaşında bir adam olduğunu fark eder gibiydi: yaşlı değil ama geçkince, dik, hâlâ ince yapılı ama gri saçları seyrekleşmiş, burnu da gittikçe daha iri görünen bir adam. Birdenbire, bu altın rengi gün ışığının altında dururken, mevsimin sonu olmasına karşın hâlâ sıcak bir rüzgâr eserken, kendini yetişkin olalı beri hiç hissetmediği kadar yalnız hissetti. Sanki hiç kimseyi tanımıyordu, sanki yıllardır yaşamına dekorluk etmiş o rahat iş yeri buhar olup uçmuştu ya da başkalarının yönetimine geçmişti. Akıntıya bırakılmıştı sanki, kahvehanelerde saatlerce oturmaya ve denizi seyretmeye mahkûm edilmişti. Gerek Putnam'ın gerekse kendi yaşamının acıklı durumunu yeni fark ediyordu. Her ikisi de tasarruflarını birbirlerine emanet etmişlerdi çünkü ikisi de miraslarından yararlanacak başka insanların var olabileceği olasılığını bile düşünmemişlerdi hiç. Şimdi bütün bu paylaşılamayan, keder dolu düşüncelerden tıpkı geçmişte de olduğu gibi boğulmak üzereydi. Olgunlaşmaya başladığı yıllarda onlara karşı savaşmış, görünüşte de başarılı olmuştu. Putnam fazla acı çekmeden öldüğü i-

çin seviniyordu ama onun kaybı kendisini yeniden savunmasız bir adam haline getirmişti, şimdi çok fazla yürüdüğünde ağrımaya başlayan kasları dışında bir de şu anki rahatının değerini hiçe indiren, bu rahatı belki de her zaman, hep olageldiği gibi kumdan bir şatoymuş gibi gösteren, geçmişe dönük bir beyinle uğraşmak zorundaydı.

Putnam'ın yokluğunda bazen kafasında bir sesi konuşturuyordu ya da sesleri: koruyucu meleklerinin, vekil bir ailenin, atak, kararlı teyzelerin, soru sormayan, sadık kuzenlerin sesleri; bir de tanıdığı akrabalara daha doğrusu akrabaya benzemeyen Lilian Teyze'nin sesi. Anımsayabildiği kadarıyla Lilian Teyze'si ve annesinin tek yaptıkları şey yaşamlarının sonuna kadar yılmadan tartışıp durmak olmuştu. Bu kişilerin sesleri Bland'i kendini şımartmaya, hatta aşırılığa davet ediyordu. "Neden olmasın?" diyordu sesler ona, "Paran var." Ancak onun istediği hiçbir şey yoktu, bu yüzden seslerin işlevinin olup olmadığı kuşkuluydu, aslında sağlıksız bir şeydi de bu çünkü bu yüreklendirme çabaları yaşamının artık tamamıyla ardında bıraktığı bir dönemine aitti: Reading'ten gelen yoksul oğlan, ahlaksız ana babasının çevirdiği dolaplara istemeden karışmış olan bir çocuk. Yıllar boyu onlara karşı içindeki nefretle sevgi duygusu sürekli yer değiştirmişti, asla çözmeyi beceremediği, yüreğinde hep var olmuş bir çelişkiydi bu. Anne ve babasının, burjuva saygınlık ölçütlerine göre gitgide aşağı düzeylere inmeleri ve adı konmamış bir toplumsal düzeyde son derece rahat etmeleri onu şaşırtmış ve utandırmıştı. Bir zamanların spor muhabiri olan babası hipodromlara para yatırmayı alışkanlık haline getirmiş, eskiden hemşirelik yapan annesi de sonraki günlerini çoğunlukla sigara içerek, kütüphaneden aldığı hafif romanları okuyarak, bir de kocası ya da kız kardeşi Lilian'la bir posta kavga ederek geçirmişti.

Bland kendine bakmayı küçük yaşta öğrenmişti. Babasının Kempton Parkı'nda yere yığılıp öldüğü gün Lilian elinde bir çekle gelmiş ve bir zafer kazanmış gibi "George şimdi bir iş bulacaktır kendine herhalde," demişti. George yazgısının kötü yazıldığını işte o gün anlamıştı. Reading Üniversitesi'nde ancak bir yıl okuyabilmiş, sonra okulu terk ederek karton kutu üreten bir fabrikada kâtip yardımcısı olarak işe başlamış ve annesinin öldüğü güne kadar ona bakmıştı. Yaşamının tam da o döneminde ilk kez o sesleri duymaya başladı. Sesler onu, kendi yaşamını kurtarmak için çabalamaya, evi satıp Londra'daki büroya naklini istemeye zorlamıştı. (O zamanlar iş bulmak daha kolay olduğundan isteği kabul edilmişti.) Bu seslerin zoruyla ortadan kaybolmuş ve birkaç yıl sonra güvenilir, başarılı bir eleman olarak geri dönmüştü. Karton kutu üretmek üzere kurulan fabrika ise zengin bir holdinge dönüşmüştü. Karton kutular artık her çeşit paket ihtiyacını karşılayabilecek biçimde üretiliyordu ve ayrıca büro malzemeleri üretiminde uzmanlaşmış bir şube de ek olarak hizmete girmişti. Bütün bu alanlarda ilerledikçe, zamanla çalışan sayısı da, ciro da arttı, sonunda sahibinin adını taşıyan Rogerson's şirketi ticarete gittikçe daha çok önem vermeye başlayan İngiltere'de, başarılarıyla en çok dikkat çeken yatırımlardan biri olarak anılmaya başladı.

Birmingham'dan gelen o hareketli, ufak tefek muhasebeci Putnam'ın bürodan içeri adımını attığı ilk gün Bland'in aklına hemen ikisinin arkadaş olabilecekleri gelmişti. Putnam'a kalacak bir yer bulup bulmadığını sormuş (o da bulduğunu söylemişti) ve eve gitmeden önce birlikte birşeyler atıştırmayı önermişti. İtalyan lokantasında yemek yerlerken pek çok ortak yönlerini keşfettiler. O günden sonra da yaşamları hep birbirine uyumlu bir biçimde sürdü. Bland en sonunda kendini gerçekten özgür hissedebilmişti sanki. Birşeyleri gizle-

mek, olduğundan farklı göstermek ya da özür dilemek zorunda değildi artık. Bu özgürlük onu o kadar sarhoş etmişti ki başka hiçbir şeye gerek duymadı. İşi, yükselen yaşam düzeyi ve Putnam'la olan arkadaşlığı ona yetmişti. Zamanla beyninin içindeki sesler yerlerini Putnam'ın kendisini onaylayan sözlere bırakmıştı. Şimdi ise bu sesler onun için hâlâ bir mahkûmu olduğu, mahkûmiyetinin bitmesini beklediği bir geçmişin zavallı yol arkadaşlarıydı.

Kadınlar Putnam'ı hep çekici bulmuşlardı, o da şirketteki bayan elemanlardan en güzelinin gönlünü çalmakta gecikmedi, ancak gönül maceraları söz konusu olduğunda tedbirli olmaya, bir kadından ötekine geçerken bile kimseyi gücendirmemeye hep özen göstermişti. Ayrıca ruhunu tazeleyen gönül ilişkilerine girer ama birbirine sırrını açma işlerine hiç bulaşmazdı, bu yüzden ikisinin arasına asla bir kadın girmemişti. Putnam'ın aşkları olurdu, Bland'in de kız arkadaşı Louise vardı. En azından Louise bir doktorla evlenip New Forest'e taşınıncaya kadar böyle bir ilişkisi olmuştu. George, Louise'i Reading'te yeniyetmelik günlerinde tanımıştı. Onun huzur verici titizliğini sevmişti. Bu yönüne hâlâ hayrandı. Louise'in beyaz bluzları, sık sık yıkadığı saçları, genel olarak titizliği o zamanlar kendi yaşamına uzak ayrıntılardı. Beraberliklerini, ödünç olarak kullandıkları arkadaş dairelerinde, otel odalarında, son olarak da Bland'in kendi küçük dairesinde sürdürmüşlerdi. Louise'in sonsuz iyilikteki doğası bütün bu sefil koşulların üstesinden gelmeyi her zaman başarmıştı. Ancak çoktandır erteledikleri olgunluğa tam ulaşabilecekleri ve bunu kabul edebilecekleri zaman geldiğinde, ilişkileri de çoktan yirmi yıllık bir dönemi geride bırakmışken, Louise ona, o her zamanki tanıdık, yumuşak ses tonuyla evleneceğini söylemişti. George bir an için bozulmuş değil, telaşlanmıştı, çünkü Louise'in onunla hep arka-

daşlık edeceğine, her ne kadar Louise'e kendisinin henüz evlenmeye hazır olmadığını söyleyip dursa da günün birinde evleneceklerine inanmıştı. Aslında bu evliliğe hiçbir zaman hazır olmamıştı, şimdi bile hazır değildi. Louise de onu beklemekten usanmıştı. Bunu Bland'e yakınmaksızın söylemişti. Kocası kendisinden hayli yaşlı, huysuz bir adamdı ancak bir yıl içinde Louise'in bir oğlu olmuştu, böylelikle eşinin hayli erken gelen ölümünü her zamanki sakinliğinin de yardımıyla daha bir kolay sindirebilmişti. Olayı duyar duymaz Bland Lymington'a gidip onu ziyaret etti. Aslında haberi *The Times*'da okumuş, hemen o anda Louise'e telefon etmişti. Ama onun üzüntüsünü paylaşmak için gittiği evde Louise'in o zamanlar altı yaşında olan oğlunun kendisini huzursuz ettiğini, çocuğun çirkinliğinden rahatsız olduğunu fark etti. Philip, dağınık, yerinde duramayan fazla ilgi isteyen bir çocuktu. Dişleri aslında yalnızca çarpık olmasına karşın kırık gibi duruyordu. Konuşması çok zor anlaşılıyordu ve tekdüzeydi. Üstelik kir içindeki sıcak ellerini Bland'e sürtmüştü. Louise ise kendini tamamıyla oğluna adamış görünüyordu. Bland o anda onu kaybettiğini anladı, bir daha onu ziyaret etmemeye karar verdi. Ancak çoktan beridir yaşamları, birinin ötekini kaybetmesine olanak tanımayacak kadar iç içe geçmişti. Şimdi yıllar sonra artık neredeyse iki yaşlı insan durumuna geldikleri şu günlerde her Pazar akşamı ya Bland, Louise'i arardı ya da Louise, Bland'i. Louise'in sakin, kederli sesi Bland'i hâlâ hem sıkar hem rahatlatırdı. Konuşmaları sırasında Louise'e pencerenin dışındaki kuşa bakarken gösterdiği kadar ilgi gösterebiliyordu. Louise ona şimdilerde başarılı bir bilgisayar oyunu pazarlamacısı olan oğluyla ilgili son haberleri sıralardı. Bland, onun anlattıklarını pek dinlemiyordu aslında. Birbirlerini öylesine iyi tanıyorlardı ki konuşmaya bile gerek duymuyorlardı artık. Biri ötekini arayıp onun

yaşadığından emin olunca söylenecek pek bir şey kalmıyordu geriye.

Bu telefon konuşmaları pazar akşamlarının hüznüne uygun olarak gelişirdi. Gün ışığı solarken yalnızca tek tük birkaç araba geçerdi yoldan. Hafta sonunun bittiğine ilişkin oy birliğiyle alınmış hiç dile getirilmeyen bir karar varmışcasına pencerelerde de kimse gözükmezdi. Yeni bir çalışma haftası, kalan bir parça özgürlüğü de insanların elinden almak üzere başlayacaktı. Oysa Bland iş günlerini severdi, büyük, tertemiz yazı masasını da. Putnam'la kulüpte yiyecekleri yemeği düşünerek pazartesini iple çekerdi. Putnam'ın bütün bir hafta sonu düşünüp yemekte sıraladığı öneriler ne kadar rezilce olursa olsun onları dinlemek için gene de sabırsızlanırdı. Tatil planları yaparlardı ama bu konu hiçbir zaman büyük bir ciddiyetle ele alınmazdı. Üzerinde büyük bir önemle durdukları asıl konu emeklilik tasarısıydı. Emekli olduklarında çıkacakları Uzak Doğu yolculuğunu gözden geçirir, izlenebilecek en uzun rotayı saptarlardı. Durmadan bu yolculuğu konuşurlardı aralarında.

Bu yolculuk asla gerçekleşemedi. Putnam, birlikte geçirdikleri son pazartesi günü yemeğin sonuna doğru, "Galiba bir ağrım var," demişti birdenbire, hem de insanı dehşete düşürecek kadar büyük bir neşeyle söylemişti bunu. Alnında terler birikmişti. Bland onu bir taksiye bindirip hastaneye götürdü, o gün akşamüzeri onu görmek için tekrar hastaneye gidip de Putnam'ın yüz çizgilerindeki değişikliği fark edince onun ölmek üzere olduğunu anladı. "Sana iyi bakıyorlar değil mi?" diye sorabilmişti yalnızca, sonraki ziyaretlerinde de daha fazla bir şey söyleyemedi. Ona ancak pamuklu pijamalar getirebilmişti, bir de her gün hastaneye gelip onu tıraş etmesi için bir berber ayarladı çünkü Putnam'ı tanıdığı ilk günden beri onun temizliğe ne kadar önem verdiğini bilirdi. Sonraları kokuyu gidersin diye şişeler-

ce çiçek kolonyası da getirdi. Bereket versin Putnam bu kokuları fark etmemiş görünüyordu. O günler hastanedeki en üzücü günlerdi. "İşte oldu, yaşlı kurt," demişti Bland arkadaşını yatıştırmak için elini onun alnına koyarak. Söylenebilecek başka bir şey yoktu. Putnam'ın, gittikçe yaklaşmakta olan ölümünü görmeyi istemeyişi, arkadaşlıklarının ve yaşamlarının temelini oluşturan ve hiç çabasız sürdürebildikleri iletişim bağlarını bir anda koparmıştı. Bland bu gerçeği ta yüreğinin derinliklerinde hissetmişti, artık tek başına kalmış olduğu gerçeğini kavramasına yol açan tek etken de buydu.

Ardından Putnam'ın yürek paralayıcı vasiyeti geldi. Bland'a artık hiç istemediği, gerek de duymadığı kadar çok para kalmıştı. Lilian Teyzesi'nin de hep dediği gibi, Bland kendisine bakmayı bilirdi. Gittikçe yükselerek Personel Müdürü olmuştu. İnsanlarla iyi anlaşan biri olarak tanınıyordu. Bu kanı şirketteki ilk günlerinde yaşanan küçük bir olaydan beri iyice yerleşmişti. O zamanlar bunalıma benzer bir rahatsızlık geçirmekte olan Kenneth Rogerson'un özel sekreteri Bayan Bertram'a, Marylebone Caddesi'nin girişindeki büyük ve kasvetli dairesine kadar eşlik etmişti. Daireye girdiklerinde yarı açık kapıdan göz ucuyla dağınık halde bırakılmış yatağı görmüştü ve buz gibi mutfakta da aç bir kedi öfkeyle miyavlıyordu. Bland her gün işini bitirdikten sonra Bayan Bertram için alışveriş yapmış ve büyük bir özenle onun emeklilik dosyasını işleme koymuştu (emeklilik uygun çevrelerde kullanılan, saygın bir sözcüktü). Hatta ona bağlanan emekli maaşında da (bu da saygı uyandıran bir başka sözcüktü) küçük de olsa bir payı vardı Bland'in. Bu olayı iyi olarak anılan bütün hareketleri gibi utanarak anımsadı. Garip olan o zamanlar bu övgülerin onu hiç rahatsız etmemiş olmasıydı. Kenneth Rogerson onun becerikliliğini, hemen fark etmişti, belki bir başka şeyi daha: ondaki sorumluluk duygusunu. Ro-

gerson'un felç olmasının ardından Bayan Bertram için yaptıklarının aynısını patronu için de yapmak hiç de alışılmadık bir şeymiş gibi gelmemişti ona. Her hafta onu St. James'deki dairesinde, elinde yiyecekler ve pazar günkü gazetelerle ziyaret etmeye gitti. O dönemde Rogerson hayli sinirli oluyordu ama onun ölümünün ardından Bland hatırı sayılır miktarda hisse sahibi olarak bir anda daha da zengin bir adam oluvermişti. Bu olayı anımsamak da onu utandırdı. Sonra kendi iyiliği dışında, onu sıkıntıya sokan başka bir korkunç olay aklına geldi birden. Rogerson, Bland'e bir iyilikte bulunmak istemiş, kendi yeğenlerine ait olan dairede onun için bir oda hazırlanmasını sağlamıştı. Rogerson biri kız öteki erkek iki kardeş olan yeğenlerine pek zaman ayıramadığını, onlardan aslında pek de hoşlanmadığını itiraf etmişti.

"Punch ve Alfreda Rogerson kardeşimin çocuklarıdır. Aramız pek iyi değildir," demişti. Bundan üzüntü duyuyormuş gibi bir hali de yoktu.

Bland o zamanlar merakla atılıp sorular soracak kadar toydu.

"Punch mı? Ne kadar alışılmadık bir ad bu böyle," demişti.

"Asıl adı Peregrine'dir. Doğal olarak bu addan hoşlanmıyor. Aslında pek çok bakımdan sorunlu bir insandır. Neyse bu seni rahatsız etmesin. Ben onu arayıp haber vereceğim. Belki sonra sen de ararsın," demişti Rogerson ve Bland'in eline bir parça kâğıt tutuşturmuştu.

Londra'ya yeni gelmiş biri olarak Bland bu öneriyi heyecanla kabul etmiş, aynı günün akşamında Radnor Meydanı'ndaki daireye gitmişti. Elinde Reading'i sonsuza kadar terk etmeden az önce, o kentten aldığı bavulu vardı. Kapıyı çok uzun boylu, çok zayıf bir adam açtı. Yüzünde ışıl ışıl, iyi niyetli bir ifade vardı. Eli pek de belirgin olmayan dudaklarını ovuşturup duruyordu.

"Punch Rogerson", diyerek kendini tanıttı. "Kız kardeşim birazdan gelir. Buyrun, içeri girin. Odanız ilerde. Bu akşam burada bir toplantı düzenleyeceğiz. Sakıncası yoktur herhalde. Siz de katılmak ister misiniz bize?"

"Ne toplantısı?", diye sormuştu Bland kuşkuyla. Bavulu yerde, yanıbaşında duruyordu.

"Dua toplantısı. Alfreda size ayrıntıları açıklar. Bir tarikata katılmayı düşünüyorum da. Siz de Tanrı'ya inanıyorsunuz herhalde, öyle değil mi ?"

Ancak Bland'in soruyu yanıtlamasına fırsat kalmadan en az erkek kardeşi kadar uzun boylu ve zayıf biri olan Alfreda Rogerson yanında üç kadın ve iki erkekle içeri girmişti. Hepsi de hayli yüksek sesle konuşuyorlardı. Bu sesler hava kararıktan saatler sonra da evin içinde çınlamaya devam etti. Arada da yüksek perdeden kahkahalar duyuluyordu. Gecenin bir vakti Punch Rogerson neşeli ortamın ve sonradan anlaşıldığı kadarıyla viskinin de etkisiyle sarhoş bir halde Bland'in odasının kapısını tıklatmış, toplantıya davet etmişti onu. Bland bir çırpıda konuklarla tanıştırıldı: "Jamie, Caroline, Anna, Nigel, Cressida" Çekinerek başıyla onları selamladı. Kendini yorgun hissediyordu, açtı ama eline bir bardak viski tutuşturulmuştu. İlk kez zengin insanlarla birlikte oluyordu. Onların ne kadar güzel göründüklerini fark etmişti. Sanki diş doktorları ve genel olarak bütün doktorlar çocukluk dönemlerinden başlayarak Cressida, Nigel, Anna ve Jamie'nin kusursuz olmaları için birbirleriyle yarışmışlardı.

"Toplantımızı genellikle sessizce yaptığımız bir meditasyon alıştırmasıyla noktalarız," demişti Alfreda sert bir ses tonuyla. "Ama bu sizin ilk akşamınız olduğu için... Bu arada bize katılmak isterseniz, açıkçası isteyeceğinizi tahmin ediyorum, sizi Peder Ambrose ile tanıştırabiliriz. Üyelerimiz gerekli her şeyi halledecektir. "

"Her şeyi mi?" diye sormuştu Bland şaşkınlıkla.

"Kalmaya karar verirseniz," diye yanıtlamıştı onu Alfreda.

Ertesi gün o evden ayrılmıştı Bland. Bütün gecesini başka planları olduğunu anlatan bir mektup yazarak geçirmiş ve bu mektubu da salondaki konsolun üzerine bırakmıştı çıkmadan önce. Sabahın altı buçuğunda elinde bavuluyla yollara düşmüş, en sonunda da Paddington İstasyonu yakınlarında genellikle işçilerin uğrak yeri olan bir kahvehaneye oturup kahvaltı etmişti. Saat dokuzda bir emlak bürosundan içeri adım attı, dokuz buçukta ise kredi almak için bankaya uğradı. O haftanın sonunda Baker Caddesi istasyonunun yakınlarındaki kırmızı tuğlalı büyük bir binanın içindeki kendi küçük dairesine yerleşmişti. Patronu Rogerson nerede oturduğunu soruşturduğunda ona kalacak kendine ait bir yer bulduğunu söyledi, ayrıntılara hiç girmedi.

"Çok mantıklı" dedi Rogerson, "herhalde ipotek ettirdin. Şeyy, ihtiyacın varsa..."

Sözünü tamamlamamıştı. Bland de bu son derece belirsiz öneriyi ona hiç hatırlatmamıştı. Aldığı borcu ödemek yıllarını aldı. Bütün bu yıllar boyunca son derece tutumlu bir biçimde yaşamış, pek çok şeyden vazgeçmiş ama hiç yakınmamıştı. Bazen büyük bir dikkatle bütçesini denkleştirmeye çalıştığı ve fedakârlıklarla geçen bu yılların ona Louise'in sevgisine malolduğunu düşünürdü. Yaşamının hiçbir noktasında Louise'i kendisini terk ettiği için suçlamamıştı çünkü bunun kendisine sağladığı yararların da pekâlâ bilincindeydi hep. Bu işten en önemli kazancı özgürlüğüydü, bu gerçeğin hep farkında olmuştu. Ayrıca Louise onu kin duyarak da terk etmemişti: kendisine karşı hep düşünceli ve sevecen olmuştu. Bu konuda da ona minnet borçluydu. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın onlarınki övgüye değer bir ilişki olmuştu. Ayrıldıkları günden beri Louise hep

kendisiyle ilgilendi, bu ilgiyi sesinde duymak için bir telefon etmek yeterdi. Louise'in biraz sıkıcı olduğunun farkındaydı belki de bu yüzden evlenmemişti onunla. Ancak kadınların iyilikseverliği onun gözünde çok değerli bir özellikti, Louise de hep iyi yürekli olmuştu. Artık birbirlerine söyleyecekleri pek bir şey kalmamasına karşın ona karşı saygı olarak niteleyebileceği bir şey duyuyordu. Birbirlerine uzun geçmişlerinin etkisiyle bağlıydılar. Aynı dili konuşan iki yaşlı çocuk gibiydiler. Şimdilerde bu dili artık birbirlerininkinden çok farklı olan kaygılarını anlatabilmek için kullanıyorlardı ancak tam anlamıyla başaramıyorlardı bunu. Louise günün birinde ortadan kaybolursa, daha doğru bir deyişle Louise günün birinde ortadan kaybolduğunda Bland'i en az onun kendi kendisini tanıdığı kadar iyi tanıyan kimse kalmayacaktı geride.

Nice'te bir kahvehanede oturup mevsim sonundaki bu yapışkan sıcakta yaşamını gözden geçirirken Bland birden sürdürdüğü bu yaşamın boşluğu karşısında dehşete düştü. Bütün yaşamının kaçış üzerine kurulu olduğunu şimdi görebiliyordu ancak. Hiç rahat geçmeyen çocukluğundan kaçmıştı, haksız bir biçimde elinden alınan yeniyetmeliğinden kaçmıştı, gerilim ve kavgadan, çok içki içen babasından, dilinden suçlama eksik olmayan annesinden kaçmıştı. Bütün bu kasvetli yılların acısını çıkarmak için kendi özgürlüğünü aramayı seçmiş, bunu elde etmenin biricik yolu olan şeyi yapmıştı. Gerçi pek çok normal insanın ölçütlerine göre sürdürdüğü yaşam sönük ve sınırlı görünebilirdi. Başka kim böylesine hareketli günlerde kırk yıl boyunca aynı kuruluşta kalırdı? Kim başkalarını utandıracak kadar uzun sürmüş bir ilişkiden övgüyle söz edebilirdi? Kendisinin şu anda bulunduğu durumda kim bir araba, ikinci bir ev satın almadan, para piyasalarında debelenmeden ya da ufak çaplı da olsa bir mülk spekülasyonu yaşamadan elinde-

kilerle yetinebilirdi? Yetinemeyenlerin hikâyelerini gazetelerde okuyordu, şirkette kendisiyle aynı düzeyde, hatta kendisinden daha düşük düzeyde olan pek çok çalışan da bu gruba giriyordu. Kendisinden başka hangi adam hiç evlenmeden ya da bugünkü gözde deyimle birlikte oturduğu biri olmadan yaşardı? Bir erkekle paylaşılan ve cinsel boyutu olmayan, az rastlanır özelliklere sahip bir arkadaşlıktan başka kim böylesine zevk alabilirdi? Kendisinden başka kim böylesine sıkıcı olabilirdi? Bu sıkıcılığı, onu tanıyanların birleştikleri ortak bir nokta değil miydi?

Bu noktada kafasının içindeki o insan seslerini, başka, sahici sesler kendisine yetmediği zaman dinlemeden edemediği o hayali can yoldaşlarını harekete geçirmek şart olmuştu. Bu sesler ona sağlıklı olduğunu (en azından şimdilik), zengin olduğunu (özellikle bugününe geçmişteki sıkıntıları açısından baktığında), ve bağımsız olduğunu hatırlatıyordu. Bu son özelliği yadsınamazdı. Rahat bir dairesi vardı. Evinden yürüyerek beş dakikalık bir yürüyüş uzaklığında bir park vardı. Orada hiçbir zaman sınırlama olmaksızın dilediği kadar dolaşabilirdi. Bir hastalık halinde para karşılığı hizmet talep edebilirdi. Her hafta temizliğe gelen Bayan Cardozo gerçi çok patırtıcı ve neredeyse her açıdan yetersiz bir insandı ama gene de böyle bir durumda bütün vaktini kendisine adayacağı kesindi. Sonra hep girişteki masasında oturan apartman sorumlusu Hipwood vardı. Hastalık durumunda kendisine ne kadar güvenilebileceği pek belli değildi ama sonuçta o da Bland'e dostça davranan bir insandı. Görünürdeki tek pürüz altmış beş yaşında olması ve er ya da geç bir hastalığa yakalanacağı gerçeğiydi. Bu ürkütücü bir düşünceydi ama ağrılara yenilip ve tamamıyla güçten düşmeden önce büyük bir olasılıkla daha yaşayacağı birkaç yılı olduğunu söyledi kendi kendine. Güçlüydü, acil bir bakıma gereksinim duymuyordu, istediği her şeyi yapabilecek durumdaydı.

Ama gene de hiçbir şey onu mutlu etmiyordu. Mücadelelerle, özverilerle, geç de olsa düzenli bir biçimde gelen ödüllerle geçmiş bu yaşam onu neredeyse utandırıyordu. İşte yine aynı düşünce geri gelmişti. Utanç, çocukluğundan kalma bir duyguydu ama yıllar boyu hep var olmuştu, en ufak bir olayda kolayca alevlenmiş, dizginleri hemen ele almıştı. Şimdi de güneşin altında durarak anlamsızca geçirdiği ve hiç hak etmediği bu bomboş zaman için utanç duyuyordu. Putnam'ın işlerini halleder halletmez hemen Londra'dan kaçmıştı. O günlerde doğa kendisine iyi gelecekmiş gibi bir duyguya kapılmıştı. Belki doğa kendisine çöküş ve çürümenin yanı sıra gelişme ve çiçek açmanın da var olduğunu gösterebilirdi. Ama Nice'te anılmaya değer güzellikte tek bir doğa parçasına rastlamamıştı, yalnızca geniş mineral yatakları görebilmişti. Bu alanların kurak görünüşü de kendisine işsiz güçsüz bir adam olduğunu hissettirmişti. Belki de sorun buydu. Henüz emekliliğinin tadına varma fırsatı bulamamıştı çünkü günleri son zamanlarda görev gereği gittiği ziyaretlerle dolu geçmişti. Bir yandan da Putnam'ın mallarıyla ilgili işlerle uğraşmak zorunda kalmıştı ve bu görev de onu çok üzmüştü. Her şey hallolup da geriye yalnızca dairenin satışı kalınca, hemen evine gitmiş, bir-iki parça eşyasını çantaya doldurup havaalanına gitmek üzere bir taksi çağırmıştı. Güneşin, bütün üzücü düşüncelerin ilacı olduğunu düşünüyordu. Ancak güneş gün boyu hep aynı güçle parıldamasına karşın, karanlık birden bastırıyor, insanı şaşırtıyordu, gece olunca da Bland er ya da geç eve dönmesi gerektiğini hissediyordu. Sonra, gündüzleri neler yapabileceğini de bilemiyordu. Ziyaretine gidebileceği, kendisi için birşeyler yapacak kimsesi yoktu. Kendisine çok büyük zevk veren, ilginç, özgün uğraşları da yoktu. Parkta yürüyüş yapabilir ve elbette konserlere gidebilirdi. Tabiî Londra Kütüphanesi de vardı, bir

araştırmacı olmadığı için o kütüphaneye girince bir çekingenlik duysa da. Bir kitap alır okumaya başlardı. Hep kitap okumaktan hep büyük bir zevk almıştı ama her seferinde çocukluğunda annesi ve babası günlük kavgalarını ederken onların bağırışlarını duymamak için başını kitaba gömüşünü anımsar, hâlâ annesinin kendisini hor gören gözlerini üzerinde hissederdi.

Bir şeyden çok emindi: Asla çıldırmayacaktı. En ufak bir dengesizliği olmamıştı, tam tersine neredeyse gülünçlük derecesinde aklı başındaydı. Yaşamına hayal gücünü Putnam getirmişti. Bu kalmayınca hiç de kıskanılacak bir yanı kalmayan hayatı eskisi gibi dümdüz olmuştu. Günlerinin uzun, büyük bir olasılıkla da bomboş olacığının farkındaydı. Louise'in telefonlarının yine yaşamında değişmeyen tek şey olacağını biliyordu. Ancak değişen bu duruma katlanabileceğini ve katlanacağını da çok iyi biliyordu. Ne de olsa o, her şeye karşın son derece talihli bir adamdı.

Tek sorun talihli bir adam olduğu düşüncesinden hiç ama hiç hoşlanmayışıydı. Onca sabır, boyun eğiş ve kabullenişin gölgesi altında geçen ve yaşamını biçimlendiren yılları anımsadıkça içi bulanıyordu. Neden ve nasıl bu hale gelmişti? Nasıl olmuştu da herkesten uzak, bir kahvehane köşesinde akşamüzeri aylak aylak oturup geçmişteki mutluluklarının kül oluşunu seyreder hale gelmişti böyle? Eğer hâlâ bu kentte kalmayı sürdürüyorsa bu biraz da eve gitmekten kaçındığı içindi, bu kahvehanede oturmayı sürdürmesi ise otel odasına dönüş saatini geciktirmek için. Eve kapanmak onun gözünde gizlenmekle eşdeğerdi o, göz önünde olmak, herhangi birinin sorgulayıcı bakışlarının odağı olmak, kendisine arkadaşlık edecek birilerini aramak zorunda kalmamak istiyordu. Biraz abartıyor olabilirdi ama şu garsonun gözünde sıradan, pısırık bir İngiliz erkeği izlenimini uyandırdığından emindi. İçi kaybettiklerinin

verdiği üzüntüyle doluydu. Kaybettiği bir tek Putnam değildi çünkü. Bütün geçmişine, serüveni, heyecanı ve bağlanmayı yadsıyışına da yanıyordu. Şimdi ise her şey için çok geçti artık çünkü kimse altmış beşinde o heyecanı yakalayamazdı. Altmış beşinde bir adam çekici bile olamazdı. Elveda kadınlar. Kadınların duygularına karşı asla ilgisiz kalmamış olmasına karşın bu düşüncenin etkisiyle birden darbe yemiş gibi oldu. Flörtleri ve zaman zaman duygusal arkadaşlıkları olmuştu. Her şeyin ötesinde Louise girmişti yaşamına ve hem eşi, hem annesi olmuştu. Louise hâlâ vardı tabiî ama Louise de aslında artık geçmişinin bir parçasıydı, bu geçmişten artık hiç hoşnut değildi Bland. İç çekti. Bunun üzerine sanki iç çekişini yanıtlarmış gibi garson kendisine doğru yaklaştı. Bland hesabı ödedi, bahşişini bıraktı. Garson ciddi görünümlü, hoş bir gençti. Bland onunla ilgili birşeyler öğrenmeye can atıyordu aslında. Ancak garson belli ki bu bahşişin gerisinde gizli bir amaç olduğunu hissetmişti. Bland'in kendisini lafa tutmasına fırsat vermedi. "*Bon, merci*" dedi sonunda Bland. "A votre service" diye yanıtladı onu garson. Bu sözler bütün gün boyunca kendisine doğrudan hitap edilerek söylenmiş tek cümle olmuştu aynı zamanda.

Place Masséna'ya doğru yürümeye başladı. İngilizce gazeteler bu saatte gelmiş olmalıydı. Deniz donuk bir renk almıştı, gün ışığına, artık gözden kaybolma zamanının geldiğini işaret eder gibiydi. Bland'in önünde, yürüyerek geçireceği bir saati vardı ancak yürüyüşünü tamamlayınca yemek zamanına kadar doldurmakta zorlandığı bir boşluk oluyordu. Evde de olsa bu zamanı geçirmek ona zor gelecekti hatta belki daha da zor. Ayrıca orada insanı büyüleyen bu altın rengi ışıkla avunç bulması da olanaksızdı. Evinde her şey gri ve karanlıktı. Bir de merkezi ısıtmanın boğucu havası vardı, o kadar. Belki de bir süre daha burada kalmalıydı, kimseye veril-

miş bir sözü yoktu nasıl olsa. Kışı burada geçirdiğini gözünün önüne getirmeye çalıştı bir an: zamanaşımına uğramış türünden bir İngiliz turist, öyle pek hayranlık uyandıran biri değil, çok ölçülü ve yalnız, karşısındaki insana birşeyler sunacak durumda değil. Burada bir ev satın alabileceğini düşündü. Harcamaları karşılayabilecek kadar parası olduğunu üzüntüyle anımsadı. Yanında kimse olmaksızın yaşamı çok kuru geçerdi herhalde bu kentte, hatta evindeki göreceli rahatlıkla karşılaştırıldığında kendini neredeyse sürgündeymiş gibi bile hissedebilirdi. Kendi yaşadığı kentteki parkın ağaçlarından düşen yapraklar, sessiz kütüphaneler ve büyük alışveriş merkezlerindeki keşmekeş geldi aklına. Özlem içini acıttı birden, yoksa yalnızlık bu muydu?

Gün ışığı yavaş yavaş değişiyordu ve yakında hava kararacaktı. Durgun denize son bir kez bakıp telaşlı adımlarla otele doğru yürümeye başladı. Resepsiyondaki görevliye yarın yola çıkacağını haber verdi. Sonra odasına çıkıp aceleyle bavulunu topladı. Buraya hiç gelmemeliydim, dedi kendi kendine. İşte olmalıydım. Daha doğrusu evde olmalıydım. Bir anda büyük bir korku kapladı içini. Sanki hiç güvende değilmiş gibi hissediyordu kendini. Karanlık, her zamanki gibi birden bastırmış, penceresine kadar dayanmıştı. Dışarıdan arabaların uğultusu geliyordu. Bu kentte bir yabancıydı, gitmesi ya da kalması kimsenin umrunda değildi. Hemen şimdi akşam uçağında yer bulup bulamayacağını düşündü bir an ama görünüşe göre bu olanaksızdı. Evim, dedi kendi kendine. Eve dönmeliyim. Bu düşünce bütün gece beyninde döndü durdu. Hiç uyuyamadı. Sabah erkenden otelden ayrılırken sanki büyük bir tehlike atlatmış gibi derin bir rahatlama hissetti. Uçakta kendisine kol kanat gerildiğini hissedince belli belirsiz bir heyecan kapladı içini. Neredeyse reklamlara inanacaktı. Sıkıntılarla dolu çocukluk günlerinde ne zaman İngiliz Hava-

yolları'nın reklamını görse, bu insanların kendisine gerçekten bakacaklarına inanırdı. Şimdi de inanıyordu, acil bir durumda başka kime güvenebilirdi ki? Bundan böyle yalnızca kendi ayakları üzerinde duracaktı, başlıca dayanağı kendisi olacaktı. Böylesi bir geleceği ne zaman düşünse umutsuzluğa kapılıyordu. Sanki kendisini çok yakından tanıyan bir düşmanı onu göreve çağırmıştı ve bu görevi yerine getirirken kendi güvenliğini büyük ölçüde ve karşı konulmaz bir biçimde tehlikeye atıyordu.

II

Ev, yüreğin attığı yerdedir. Ya da ev keder verici bir yerdir. Bland'in kendi dairesiyle ilgili duyguları bu iki bakış açısının kesiştiği yerde toplanıyordu. Uzaklarda olduğunda evini özlüyordu. Orası kendisini dünyaya karşı koruyan bir sığınaktı. Bu güvenli, sıcak, sakin evde oturduğunda ise özlemini çektiği bütün bu özellikler onu çileden çıkarmaya başlıyordu. Kendisini bir zamanlar mutlu eden evin sakinliği bir işkenceye dönüşüyordu. Duygularındaki bu ikilemin üstesinden gelecek hiçbir çare de bulamıyordu.

Dairesi, parkla Edgware yolu ortasında güzel, modern bir yapının ikinci katındaydı. Her iki yere de yürüyerek beş dakikada ulaşabiliyordu. Ama genellikle oralara kadar yürümesine gerek kalmıyordu çünkü acil gereksinimlerini evin girişindeki dükkânlardan karşılayabiliyordu. Genellikle tenha olan girişte güvenlik görevlisi Hipwood nöbet bekler, içeri giren herkesi kuşkulu gözlerle süzerdi. Şimdiye kadar asansörün bozulduğu hiç görülmemişti. Işık, eskisi kadar parlak yanmasa da gene de yeterliydi. Bir kere içeri girildi mi, dış dünyanın geride bırakıldığı açık bir biçimde hissedilirdi. Dışarıdan yalnızca ara sıra geçen arabaların hafif uğultusu işitilirdi.

Bland'in yüreğini daraltan aslında kendi dairesiydi. Bu daire, çözümsüzlükler içindeki beyninin bir yansıması gibiydi. Oysa dört yıl önce daireyi satın alırken her şey iyi gözükmüştü gözüne. Kendisiyle birlikte evi ge-

zen Putnam da burayı beğenmişti. Gerçekten de burası Baker Caddesi İstasyonu'nun yakınındaki dairesinden daha iyi durumdaydı. Punch ve Alfreda Rogerson'un Radnor Meydanı'nındaki evlerinden kaçıp kendine bir ev bulmuş, sonradan da aynı binanın dördüncü katındaki büyük, kasvetli daireyi bir bolluk ve ferahlık sevinciyle tutup oraya taşınmıştı, çalışma yaşamı boyunca da oraya bağlı kaldı. Ama doğrusunu söylemek gerekirse pek de fark etmemişti evin özelliklerini. Mobilyaların hantallığı ya da banyo camındaki çatlak onu hiç rahatsız etmemişti.

Şimdiki daire ise farklıydı çünkü bilinçli bir seçimin ürünüydü. Burası, onun kendi elleriyle yarattığı ve kişiliğini yansıtan bir evdi. Ama bu konuda kendini hayallere dalıp kandırıyor da değildi. Ne de olsa kendi gözünde dürüst ama biraz renksiz bir adamdı, cesareti olmasına karşın tehlikeye atılmama eğilimi hep ağır basardı. Evin en önemli üstünlüğü Putnam'ın George Sokağı'ndaki evine hayli yakın olmasıydı. Böylece acil bir durumda birbirlerinin yardımına koşabileceklerdi. Oysa o acil durum herkese açık bir yerde ortaya çıktı ve bu gerçeği anımsamak Bland'in acısını bir kat daha arttırıyordu. Gerçi Putnam o kadar ağrılarının etkisindeydi ki çevreye aldırmamıştı bile. Sonrasında da hastane girişindeki alışılmadık görüntüler ve seslere karşı kayıtsız kalmış, öldüğü güne kadar koridorun sonundaki o küçük odada kalmıştı.

Birlikte kendi evini gezerlerken boş odalara mutlulukla bakmışlar, büyük bir iyimserlikle bundan böyle yalnızca kendilerine ait olacak yılları burada mutlulukla geçirebileceklerini sanmışlardı. Şimdi bu odalar birlikte paylaşacakları boş zamanı değil, boşluğun kendisini simgeliyordu yalnızca. Her gün bu boşluğu doldurmaya çalışacaktı artık, ta ki kendisini gelecekte neyin beklediği konusunda kafa yormaya gerek kalmayacak, o

gün gelene kadar. Tıpkı ikisinin de beklemediği bir anda o günün Putnam için gelivermiş olması gibi.

Putnam'ın yokluğuna şimdi bir de işinin olmaması eklenmişti. Beklenen bu emekliliği yaşamının bütün öteki sınavlarını olduğu gibi onurla karşılamıştı ama bu bekleyiş Putnam'la birlikte gerçekleştireceklerine ilişkin birbirlerine karşılıklı söz verdikleri Uzak Doğu yolculuğu hayaliyle daha katlanılır bir hal almıştı. Oysa bu hayal gerçekleşmediği gibi, bir daha asla gerçekleşmeyecekti. Endonezya yerine Nice'e gitmesi Bland için, azla yetinmenin bir simgesi gibiydi. Asansörle katına çıkarken Nice'den ayrıldığı için bir an pişmanlık bile duymuştu. En azından oradayken güneşte oturabiliyordu. Burada ise gün karanlık ve sakindi. Bu sakinliğin içinde Bland'i mutsuz kılan bir karamsarlık gizliydi. Koridordaki düşük voltajlı lambaların ışığı, tunç rengi kaloriferden yayılan sıcak ve durgun havayla birleşince zaten gerilmiş olan sinirleri iyice bozuldu. Evden içeri girer girmez doğruca oturma odasındaki pencereye yöneldi, eğilip nemli ama temiz havayı içine çekti. Kaldırımın köşesinde her nasılsa boy vermiş olan ağaca baktı. Baharda görkemle çiçek açardı bu ağaç. Oysa şimdi on oniki yaprak ya vardı ya yoktu dallarında, onlar da cansızca sarkıyorlardı. Sanki hepsi de bir sonraki rüzgârın onları kaldırıma yapıştırmasını bekler gibiydiler. Kaldırım taşları çiseleyen yağmurun altında daha şimdiden koyulaşmıştı.

Nemli hava içeri girip odanın boğucu sıcağını dağıtınca, Bland bir anda kış için hazırlanması gerektiğini hatırladı. Nice'te geçirdiği zaman süresince yaz mevsimini yapay olarak uzatmıştı. Burada ise aylardan Kasımdı ve Londra, en belirgin özellikleriyle bilinen bir Londra'ydı, yalnız Bland için değil insanların çoğu için kötü geçmiş bir yıldan sonra Londra'lılar biraz eğlenmek gereksinimiyle kendilerini Noel çılgınlığına kaptır-

mışlardı. Bu konuda yalnız olmadığını bilmek Bland'de umutsuzlukla güven karışımı bir duygu yaratıyordu. Artık yarışın dışına çıkmış da olsa en azından iyi mücadele etmişti. Anlaşılan kendisine pek zevk vermediği halde yine kimi şeyler için şükretmesi gerekecekti. Görevini yapıp bu şeyleri bir bir hatırlattı kendine. Yeterli olanın çok üzerinde büyük bir eve sahipti. Giyecek ve yiyecekten yana bir sıkıntısı yoktu. Zinde ve sağlıklı, üstelik hayli de varlıklıydı. Yadsınmaz bir gerçek olarak önüne dikiliveren yaşı karşısında bu niteliklerin hiçbirinin pek bir değeri yoktu ama gene de onlardan biri eksik olduğunda yaşamının ne kadar umutsuz bir hal alacağının da farkındaydı. Örneğin emeklilik maaşına bel bağlayarak yaşamak zorunda olan biri olabilirdi ya da şimdi alışık olduğu bütün rahatlatıcı kolaylıklardan yoksun halde kentin uzak bir bölgesinde bakımsız bir caddede yaşıyor da olabilirdi.

Pazar günleri kentin varoşlarında yaptığı uzun yürüyüşler sırasında böyle çok cadde görmüştü. Yürüyüşlerine yalnız başına çıkardı. Kendisine eşlik etmesi için Putnam'ın aklını çelmeyi bir türlü başaramazdı çünkü birlikte yedikleri öğle yemeğinden sonra Putnam evine döner, eski filmleri seyrederdi. Bland ise Hammersmith ya da Camberwell'e giden bir otobüse atlar, çok büyük bir heyecan ve sevinçle duygularını çok iyi bildiği sıradan insanların nasıl yaşadığını görmeye giderdi. Aslında bu insanların mutluluğuna ya da mutsuzluğuna ilişkin gözle görülür bir şey olmazdı çünkü sokaklar tenha olurdu ve Bland ancak dönüş yolunda parktan geçerken ortalıkta bir hareket görebilirdi. Grup halinde gezen Asyalı aileler, küçük, yorgun çocuklar, üzerlerinde önü ve arkası terden koyulaşmış tişörtleriyle kendinden emin bir ifadeyle koşan insanlar, dili damağına yapışmış köpeklere tahta parçası fırlatıp koşturan acımasız kadınlarla karşılaşırdı. Benzerlerinin arasında büyüdüğü o sı-

radan kenar mahalle sakinlerinin hepsi burada mı toplanıyordu? Küçük topluluklara karşı bir düşkünlüğü vardı. Daha doğrusu bu topluluklara ilişkin yüceltilmiş bir görüşü, tuhaf bir hayali vardı. Televizyonda gösterilen pembe dizileri dikkatle izlerdi ancak bu dizilerdeki kişiler o kadar parlak, sağlıklı ve *genç*tiler ki atalarına karşı hissettiği bu garip, neredeyse acı veren bağlılık duygusunu onlarla doyuramazdı. Delikanlılık döneminde birlikte yemek yemekten, sohbetlerini dinlemekten, davranış, gelenek ve alışkanlıklarına boyun eğmekten nefret ettiği insanlara karşı istemeden bir sevgi duyuyordu şimdi.

Putnam, kendisi bu hüznü paylaşmamasına karşın anlıyordu. Aslında Bland'in bu duygusuna da hüzün denemezdi, daha çok rahatlatılmaya karşı duyduğu bir çeşit özlemdi bu. Kendi eliyle döşediği evinden farklı, bambaşka bir yerde kendini gerçekten evindeymiş gibi rahat hissetmek istiyordu. Putnam, arkadaşının bu garip ruh durumunu anlıyor ama bu duyguyu paylaşmıyordu. O, içinde bulunduğu anı, hayatından hoşnut bir halde yaşayan biriydi ve Bland'i de aynı şeyi yapmaya cesaretlendirirdi hep ama Bland'i bu kadar endişelendiren de o şimdiki zamandı. Bu karanlık, sakin günde korku ve telaş içindeydi, kendisiyle başbaşayken ne yapacağını bilemiyordu. Louise'e telefon etmeyi bile düşündü. Louise'in o değişmeyen sakinliği eve dönüşlerde hissedilen o belirsiz duyguyu çağrıştırıyordu Bland'e. Ama bugün günlerden pazar değil cumartesiydi ve Bland yerleşik geleneği bozmak istemiyordu. Nasıl olsa Louise ertesi gün akşamüzeri tıpkı bunca yıl olduğu gibi yine orada olacaktı. Sırf bu nedenle bile Bland, Louise'i hâlâ sevdiğine kendini neredeyse inandırabiliyordu. Bu inancının eşiğinde bir an duraksaması, kendini asla tamamıyla kaptıramaması ise biraz da Louise'in hayal gücü eksikliğinden kaynaklanıyordu ama belki bunun

da ötesinde yaşamının böyle sakin, gösterişsiz, hiç yakınmasız bitmesini istememesi alıkoyuyordu kendini Louise'e kaptırmaktan. Çünkü böyle yaparsa bir yıl içinde yaşlı bir adama döneceğini, içinde bir parçanın, kuşkusuz geliştirilmemiş bir parçanın ateşlenmek ve kullanılmak için bekleyip duracağını biliyordu.

Dürüst olmak geekirse –her zaman dürüst olmaya çalışırdı– yalnızca yaşlılığın kendisinden değil, neden olduğu utanç verici durumdan da korkuyordu. Daha ne zamana kadar bir kadının önünde utanmadan soyunarak sevişebileceğini düşünebilirdi ki? Bu sorunlar halledilse bile bu hal yolunun kolay olmayacağını biliyordu. Özetle, bu konuda söylenecek fazla bir şey yoktu. Tam anlamıyla yaşlı sayılmasa da geçkince bir yaştaydı. Her zamanki kadar soyluydu, yaşamının kalan bölümünü elinden geldiğince iyi geçirmek zorundaydı. Eğer o gün geldiğinde her şeyin bittiğini kabul etmekte zorlanırsa hatırşinas doktorunun kendisine yazdığı uyku ilaçları elinin altındaydı. Bu ilaçların iki yıl daha etkili olacakları konusunda doktor güvence vermişti, Bland de kendisine yıldızının parlaması ya da alışkanlıklarına, düşkırıklığına yenik düşmesi için iki yıl süre tanımıştı. Kendisini kurtaracak olan şey beyninin berraklığıydı. İki durumdan hangisiyle karşı karşıya olduğunu ve ne yapması gerektiğini bileceğine güveni tamdı.

Hiçbir avuntu olmadığını artık kabullenmişti. İnançsızdı, dinin sağladığı rahatlıklar kendisine anlatıldığında, dinledikleri ona daha çok işkenceyi çağrıştırmıştı. O tuhaf göksel mutluluğun, gizli komünyonun gücüne kapılmak düşüncesi sanki delilikten söz ediliyormuş gibi rahatsız etmişti kendisini. Yanlarından kaçtığı Rogersonlar'ın örneklik ettiği dindar insanlar onu dinden tamamıyla soğutmuşlardı. Kendi kendini kurtarmak için de bir yol arıyor değildi. Ana hatlarıyla stoacı felsefeyi kendine ilke edinmişti. Benimsediği, temelde laik bul-

duğu bu felsefeye göre birbirinden farksız geçen her günün omzuna yüklediği sorumlulukları özenle yerine getirir, bazen de böylesi bir günün bitiminde vicdan rahatlığının tadını çıkarabilirdi. Sanat ise bu tablodan çok farklı, özel ve bağımsızdı Bland için. Sanatı, aşka karşı duyulan belirsiz güdüye bağlamak olanaksızdı. Bland'in aklına sanat denince müzikten çok resim ve edebiyat geliyordu, sanatın bu dalları ona kendi küçük dünyasının ötesinde bambaşka bir dünyanın kapılarını açıyordu. Büyük düşünceler, engin konular beynini, yüreğini geliştiriyordu. Başkaları kiliseye giderse Bland de kütüphanelere, müzelere giderdi. Kafası meşgul bir halde çıkardı bu binalardan, oradaki başkalık onu derinden etkilerdi, bu tür sanat ürünlerinin üretilmesine harcanan onca çok ve hiç kuşkusuz onca büyük emek gerektiren enerjiye gönül borcu duyardı, kendisinin sevecen tepkilerine de gönül borcu duyardı. Bu duyguları paylaşamıyor ama anlıyordu, bu da onun için yeterliydi. Bazı günler yalnızca gözlem yapabilirdi ama dikkatli bir öğrenci gibi yaptığı bu gözlemler başka koşullarda duymadığı ölçüde bir saygı uyandırıyordu onda. Bland, kendini tövbekâr olmayan bir yirminci yüzyıl insanı olarak görüyordu, son dakika vahiyleriyle ya da herhangi bir başka vahiyle kurtarılacağa da benzemiyordu.

Henüz boşaltmadığı bavulunu yatak odasına götürdü, Bayan Cardozo'nun yatağa temiz çarşaf geçirip geçirmediğine baktı, bir cam daha açmak için pencereye yöneldi. Hem içindeki hem dışındaki dünyanın havasızlığının tamamıyla bilincindeydi. Bu kısa yolculuğun kendisine hiç de iyi gelmediğini düşündü. Düzeni bozulmuştu oysa yapması gereken şey zaten rahat olan durumundan en iyi biçimde yararlanmak, elden ayaktan düştüğünde –o gün mutlaka gelecekti– bedensel çöküşünü görecek kimse olmadığı için, yakın akrabalarından utanmadan yüzünü dilediği gibi buruşturabildiği, terini

dilediği gibi silebildiği için şükredecekti çünkü yakın akrabası yoktu, tek çocukları olduğu anne ve babası o kadar sorumsuz insanlardı ki onların karşısında nasıl sakin kalabildiğine kendisi de şaşardı. Sabrını denetim altında tutmak konusundaki uzun eğitimini annesinin dizi dibinde almıştı, tabiî babasının da. Bu eğitim için onları suçlamıyordu çünkü şimdiye kadar sabırlı olma özelliği işine yaramıştı. Yine o uzaklarda kalmış huzursuzluğun ürpertisini duydu. Bu duyguyu nasıl etkisiz hale getireceğini artık çok iyi bildiğinden, önemsiz de olsa birşey yapardı. Çaresizlik anlarında uygulandığında işe yarayan, her genç insana –eğer olsaydı oğluna ya da yeğenine– önerebileceği bir yöntemdi bu. Böyle birileri olmadığından kendi öğüdünden kendisi yararlanmak zorundaydı. Banyo yapmaya karar verdi. Kahvesini içecekti, yarım saat boyunca sakince *The Times* okuyacaktı sonra da Selfridges'in yiyecek bölümünden öğle yemeği için değişik birşeyler alacaktı. Tam kolundan saatini çıkarttığı, kravatını gevşettiği sırada şaşkınlıkla telefonun çaldığını işitti.

İlk tepkisi korku oldu; arayan Louise olmalıydı, kötüydü ya da başka bir sorunu vardı. Nazik ama kararlı bir ses işitince onun kime ait olduğunu çıkaramadı, aynı anda bu ses Louise'e ait olmadığı için bir rahatlık, küvet dolmak üzere olduğu için de bir rahatsızlık duydu.

"Bay Bland?"

"Evet, buyurun."

"Rahatsız ettiğim için özür dilerim, Bay Bland. Ben Bayan Lydiard, dördüncü kattan arıyorum."

"Bayan Lydiard. Bir saniye izin verebilir misiniz? Banyonun suyunu kapatıp hemen geliyorum."

Telefonun almacını kenara koyarken Bayan Lydiard'ı düşündü. Ara sıra girişte ya da asansörde karşılaştığı şu gümüş rengi bukleli, ince uzun ve her zaman şık

giyimli kadın değil miydi? Eğer bu o kadınsa Bland onu çok beğendiğini hatırladı, tıpkı cesaretle süslenip püslenip çarşıda dolaşmaya çıkan, kusursuz olmadıkları bir günlerini göremediğiniz, bayrak yarışını bırakmamış bütün kadınları beğendiği gibi. Tıpkı kendisi gibi yalnız yaşadığı ve bu yüzden hiç de çıldırmışa benzemediği için daha da beğeniyordu Bayan Lydiard'ı. Onu bir erkekle birlikte hiç görmemişti, tabiî evde yatalak bir kocası da var olabilirdi ama bundan kuşkuluydu Bland. Bütün bu özenli göz kamaştırıcılığının yanında kararlı bir görünüşü de vardı Bayan Lydiard'ın, sanki kendini geçindirmek gibi zorlu bir görevi kendisi üstlenmiş gibiydi. Cesurdu, bundan hiç kuşkusu yoktu Bland'in. Kadının yaşı konusunda ise hiçbir fikri yoktu. Kendisiyle yaşıt ya da belki birkaç yaş büyük olabilirdi. Kadınlar söz konusu olunca bir kestirimde bulunmak zordu. Oturdukları daireler yaşı geçkinler için resmî olmayan bir emekliler yurdu gibiydi. Kendine bakma işini bizat üstlendiği izlenimini verdiği için Bayan Lydiard sorunlarla çevriliymiş gibi görünüyordu. Yalnız bir insan, diye düşündü Bland ama bu düşünceyi kovaladı hemen. Bu konu kendisini ilgilendirmezdi, zaten kendi yalnızlığıyla boğuşurken başkalarının yalnızlığına üzülecek halide yoktu.

"Bayan Lydiard?" dedi bir kez daha ahizeyi eline alıp, "Sizin için ne yapabilirim?"

"Rahatsız ettiğim için çok özür dilerim ama ne yapacağımı bilemiyorum. Dairemin önünde merdivenlere oturmuş bir genç var, genç bir kadın."

"Ona ne istediğini sordunuz mu?"

"Tabiî ki sordum. Bana Dunlop'larda kalmaya geldiğini söyledi. Ama Dunlop'lar bu katta oturmuyorlar. Sizin kattalar değil mi? Bu kadının Dunlop'ların hangi katta olduğunu bilmemesi garibime gitti."

"Daha önce onu burada gören olmuş mu?"

"Ben hiç görmedim. Ama Dunlop'ların arkadaşıysa benim onu görmem için zaten bir neden yok."

Bland, Dunlop'ları da Bayan Lydiard'ı olduğu gibi hayal meyal anımsıyordu. Selam verilen, birkaç saniye sonra da akıldan silinip giden insanlardı. Kadının adı Sharon, adamınki ise Tim'di. Bland'den yedek anahtarlarını saklamasını rica ederken kendilerine ilişkin bu kadar bilgiyi de vermişlerdi. "O kadar çılgınız ki bir gece vakti anahtarımızı unutup kapıda kalabiliriz," demişti kadın. Aslında yaptığı şey çılgın olmanın ayrıcalıklarını kendine ayırmaktı. Kocası ise tam tersine düzenli bir insana benziyordu. Bland'in, Sharon Dunlop'la ilgili tek bildiği şey her sabah merdivenlerden aşağı gürültüyle inen bir çift ayağın varlığıydı. Bir süre sonra kocasının onunkilerle karşılaştırıldığında daha sakin ama gene de gürültülü olan adımları işitilirdi merdivende. Sharon Dunlop hayli başarılı bir serbest gazeteciydi. Bay Dunlop ise ırmağın güneyine düşen bölgede küçük bir şirketin yöneticisi. Komşu olarak karıkoca ikisi de uyumlu insanlardı. Bazen bir yere gidecekleri zaman Bland'den bitkilerini sulamasını rica ederler ve Bland bu isteği yerine getirincede ona gönül borcu duyarlardı. Bland, geçen yıl onlardan bakla gibi iri iri bir elyazısı ile yazılmış, bir Noel kartı alınca çok duygulanmıştı. Kendisi kartı aldıktan birkaç dakika sonra Dunlop'lar bir partiye gitmek üzere paldır küldür merdivenlerden aşağı inmişlerdi. Belki de birkaç partiye gitmişlerdi çünkü Bland onların çok geç bir saatte, sabahın dördüne doğru döndüklerini tam o sırada göndoğumunun habercisi o dayanılmaz sıcak uykuya yenik düşmeden önce kısa bir an için uyandığında duymuştu.

"Saat farkından dolayı rahatsızlandığını söylüyor," dedi Bayan Lydiard. "Herhalde uçaktan inip doğruca buraya gelmiş olmalı. Batı Kıyısı'ndan gelmiş. Oldukça tatlı, hoş sohbet bir kız ama gene de onu içeri davet et-

mek istemiyorum. Saçmaladığımın farkındayım ama çekiniyorum."

"Eğer Dunlop'ların dairesinde kalacağını söylüyorsa onları bizim Dunlop'ları tanıdığımızdan daha iyi tanıyor olmalı. Beni kaygılandıran konu Dunlop'ların gitmiş olabileceği. Çıkmadan önce onları gördüm, birinin geleceğinden söz etmediler hiç."

"Bence sorun yok. Dürüst bir kıza benziyor, ama, ne bileyim, saçmaladığımı düşüneceksiniz belki ama çok özensiz giyinmiş. Bugünlerde herkes öyle giyiniyor zaten, şu koşu ayakkabıları falan."

"Spor ayakkabıları."

"Bavulu da yok galiba. Bir tek naylon çantası var."

"Ben de Fransa'dan şimdi döndüm," dedi Bland olabildiğince yumuşak bir sesle. Nice'ten bu kadar erken ayrıldığı için şimdiden pişman olmuştu. Bu önemsiz konular onu hiç ilgilendirmiyordu. Aynı zamanda şu sakin gününün elinden kayıp gittiğini de gördü. Banyo suyu ise soğuyordu.

"Demek istediğim, umarım çok saçmalamıyorumdur, ama bu işin biraz garip olduğunu düşünmüyor musunuz?"

"Bu o bayanın Dunlop'ları ne kadar iyi tanıdığına bağlı bir şey."

"Dunlop'larla eski arkadaşmış. Ne zaman Londra'ya gelirse onların dairesinde kalabileceğini söylemişler."

"Onlar evde olsun olmasın kalabiliyor muymuş?"

"Kalabildiğini söyledi."

"O zaman onların işine karışmamalıyız."

"Ama merdivenlerde oturduğuna göre demek ki Dunlop'lar evde değil, Bay Bland."

"Evet, yılın bu zamanında genellikle Amerika'ya giderler. Herhalde bu Bayan da Dunlop'ları onlar Amerika'dayken tanımış olmalı. Onların aralarında vardıkları bir anlaşmadan bizim haberimizin olmaması son derece

önemsiz. Yalnızca ona anahtar vermemiş olmalarına şaştım."

"Evet, benim de garibime gitti bu iş."

"Tabiî ona verecek başka bir anahtarları olmamış da olabilir. Dunlop'ların yedek anahtarı bende. Bir yere gittiklerinde benden bazen mektuplarını atmamı rica ederler, ama bu sefer etmediler. Hoş, ben de burada değildim."

"Anlıyorum," dedi Bayan Lydiard. Bland bu cılız seste güvensizlik duygusunun gittikçe arttığını sezebiliyordu. Kısa bir sessizlik oldu.

"Şimdi nerede bu bayan?" diye sordu Bland sonunda.

"Hâlâ merdivenlerde oturuyor. Onu içeri çağırmak istemiyorum. Budalalık ediyorum belki ama insan yalnız yaşayınca..."

"Onu buraya getirsenize. Eğer kendisini Dunlop'ların davet ettiğini söylüyorsa ona anahtarları verebilirim, bu iş de burada biter."

"Sizce bu akıllıca olur mu?"

"Hayır, olmaz ama onun merdivenlerde kamp kurmasına da izin veremeyiz. Açıkçası bu Dunlop'ların sorunu, bizim değil."

"Hay aksi, bu iş hiç hoşuma gitmiyor. Hipwood da hoşlanmayacak, tahmin edersiniz."

Bland de bunun farkındaydı. Her şeyden fazla da Hipwood'un tepkisini kestirebildiği için işi ele almaya karar verdi.

"İkiniz aşağıya bir kahve içmeye gelin. Böylece o bayanla tanışır, kendisiyle ilgili birşeyler öğrenir ve elimizden gelirse onu başka bir yere gitmeye razı ederiz."

"Ne kadar iyi bir fikir. Çok naziksiniz. Beş dakika sonra diyelim mi?"

"Beş dakika benim için de uygun."

Telefon konuşması sonunda bitince Bland banyoya gitti, suyu boşalttı, gömleğini bile değiştirecek zamanı

olmadığından kravatını yeniden bağladı, saatini de sol bileğine geçirdi. Mutfağa geçip çaydanlığa su doldurdu, koyacağı kahveyi ölçtü, üç fincan ve tabağı güzel bir lake tepsiye yerleştirdi. Keşke biraz kurabiyesi olsaydı, birden çok acıktığını hissetmişti çünkü. Tam bu sırada kapı zili çaldı.

Bayan Lydiard bu resmî olmayan ziyaret için günlük şık kıyafetlerinden birini giymişti. Her zamanki gibi sanki sokağa çıkacakmış gibi hazırlanmıştı. Lacivert etek, lacivertli beyazlı ceket, püsküllünü havalı bir şekilde sol omzuna attığı kırmızı yün bir şal. Bland'in öteki konuğu ise tam tersine acıma duygusu uyandıracak kadar soluk hatta kılıksızdı ama belki de yalnızca Bayan Lydiard'ın makyajlı, canlı yüzü, inci küpeleri ile karşılaştırıldığında böyle görünüyordu. Kadının kolay tanımlanamayacak bir yüzü vardı gerçi ama Bland bu yüzde bir ağırlık ve kasvet olduğu izlenimine kapılmıştı. Kadının üzerinde bir üniformaya dönüşmüş olan sıradan kot bir pantolonla ceket vardı. Ayaklarına garip büyüklükte ayakkabıları geçirmişti. Bland, kadının bütün bu kıyafetlerinden sıyrıldığında daha çekici olabileceğini düşündü ama belli de olmazdı. Bu biçimsiz kıyafetin altında her tür beden saklı olabilirdi. Yüzü Bland'e çekici gelmedi: Kadının kapalı, aşağı doğru sarkmış dudaklarını, bakımsız, dağınık kahverengi saçlarını fark etti. Son derece beyaz olan cildi ise görebildiği kadarıyla kusursuzdu. Bununla birlikte insanda bıraktığı genel izlenim pek açık değildi; kendi türündeki gençlerden biri olabilirdi, ayırt edici herhangi bir özelliği olmayan gençlerden. Varlığı insanın içine sıkıntı veriyordu. Onun için birşeylerin yapılması gerekiyordu besbelli ki ama Bland bu oluşumun izin verdiği şeylerden en azını yapmaya şimdiden karar vermişti.

"Buyurun, buyurun" dedi biraz fazla içten bir sesle. "Size bir fincan kahve ikram edeyim önce sonra da ne

yapacağımıza karar veririz. Ben George Bland,"diye ekledi. "Bayan Lydiard'la da tanıştınız."

"Ben de Katy Gibb," dedi kadın, hayli küçük beyaz elini Bland'e uzatarak. "Ne kadar güzel bir daire."

Bu kadar kısa bir tanışıklığın ardından böyle bir şey söylenmesi hayli tuhaf göründü Bland'e ama zaten genel olarak alışılmadık bir durumdu. Ellerinde fincanlarıyla koltuğa yerleşince Bland, Personel Müdürü olarak geçirdiği yılların kendisine verdiği yetkiye dayanarak kadınla ilgili daha fazla şey öğrenmek için harekete geçti. Ama nedense her zamanki sorularını (yaş? gelir? son adres? İki bilirkişinin adı?) yöneltmeye çekindi, ne de olsa –belki de ne yazık ki demeliydi– kadın bir çalışanı değildi.

"Sharon'un sizi aramamasına şaşırdım," dedi Bayan Gibb. "New York'ta buluştuğumuzda her şeyi kararlaştırmıştık."

"Bayan Lydiard'ın Batı Kıyısı'ndan geldiğinizi söylediğini hatırlıyorum."

"Evet öyle. Ama onlarla New York'ta buluştuk. Oraya Sharon'ı görmeye gitmiştim, sonra o, kız kardeşinin yaşadığı yer neresiyse oraya gidecekti."

"Florida."

"Evet, Florida." Yüzünü buruşturdu. "Korkunç plastik bir yer. New York'a kısa bir geziye çıkmıştım, orada karşılaştık. Ne büyük şans değil mi? Burada kalabileceğime de New York'tayken karar verdik. Sharon sizi arayacağını söylemişti ama onu bilirsiniz."

Bland, kızın söylediklerinde ve bunları söyleyiş biçimindeki tutarsızlığın farkındaydı. Kızın sözcükleri uzatarak söyleyişinde neredeyse soylu denebilecek bir hava vardı. Ancak Bland bu konuşma biçiminin her zaman ki konuşma biçimi değil de daha çok belli koşullarda başvurulduğuna ilişkin bir izlenim edinmişti. Örneğin kız öfkeli olduğunda ortaya çıkıyor olabilirdi, şimdi de öf-

keli olduğu açıkça görülüyordu. Bland bunu fark etti ama kızın duygularının kendi yaptığı bir şeyle ilgisi olmadığına karar verdi. Zaman zaman kızın tellaffuzuna Amerikan vurgusu egemen oluyordu. Acaba Profesör Higgins bu kızı neye dönüştürürdü, diye düşündü Bland.

"Bir sorun mu var?" Bu soruya kalkık kaşlar eşlik etti.

Bland hayır anlamında başını salladı. Her şeyin açık olduğunu düşünüyordu. Oysa Bayan Lydiard'ın yüzü hem heyecandan hem de kaygıdan görülecek haldeydi. Ama gençler böyle aceleyle birşeyler kararlaştırıyorlar, diye düşündü Bland. Neden bizim onayımızı beklesinler ki? Biz tabiî ki onaylamıyoruz ama bu kız zaten onayımıza kulak asmaz. Bland elinde kızın küçük, yumuşak elinin uyandırdığı duyguyu hissediyordu hâlâ. Kızın eli Bayan Lydiard'ın kırışmış yumru gibi pençesinden ve kendisinin damarları çıkmış elinden o kadar farklıydı ki.

"Ne kadar kalacaksınız burada?" diye sordu Bland.

"Onlar geri dönene kadar. Merak etmeyin, dikkatli olacağım. Sharon da zaten her şeyi biliyor." Küçük bir kahkaha attı. "Bir duyan olsa bana güvenmediğinizi düşünür."

Bland yanıt olarak anahtarları uzattı. "Buyrun o zaman Bayan, Gibb."

"Katy."

Öyle demek için kendini zorladı Bland. "Peki Katy. Bir şeye ihtiyacınız olursa beni nerede bulacağınızı biliyorsunuz." Umarım hiç ihtiyacın olmaz diye düşündü.

Kız esnedi, birden rengi daha da soldu.

"Çok özür dilerim. Sizin için bir sakıncası yoksa artık yatmak istiyorum. Yatmazsam her an bayılabilirim."

"Tabiî buyurun," dediler.

Kapıya varınca kız dönüp tekrar elini uzattı. "İkiniz de bana karşı çok anlayışlı davrandınız. Hoşçakalın, Bayan Lydiard."

"Moira."

"Bay Bland."

"George," dedi Bland gerçekten öfkelenmişti, arkadaş olmalarını amaçlamamıştı. "Umarım istediğiniz her şeyi bulursunuz. Gerek olursa bizi nerede bulacağınızı biliyorsunuz," diye ekledi içtenlikle. Katy dediği gibi bayılmadan önce kendisinden kurtulmak için sabırsızlanıyordu.

"Bu iyiliğinizi hiç unutmayacağım," dedi Katy, gidişini geciktirerek.

Bland, kızın kendisine yönelttiği pırl pırıl neredeyse âşık bakışlar karşısında şaşkına döndü. Ama sonra kız aynı şekilde Bayan Lydiard'a da bakınca bunun üzerinde fazla durmadı.

Sonunda Katy'nin ardından kapıyı kapatınca gözle görülür bir biçimde rahatladı. Bayan Lydiard ise bu alışılmadık sabahın etkisiyle canlanmış ve bir süre daha oturmaya eğilimli görünüyordu. Bland, midesinin gurultusunu gizlemek için kesik kesik öksürdü.

"Hipwood'un önünden nasıl geçebilmiş anlamadım," dedi Bland.

"Hipwood o sırada çay yapıyordu herhalde. Sizden özür dilemeliyim Bay Bland, herhalde çok aceleci davrandığımı düşünüyorsunuz ama onu öylece dairemin önünde oturur halde bırakamazdım değil mi?"

Bayan Lydiard'ın yalnızca önadlarını söylemekte aceleci davrandığını düşünen Bland sol eliyle konuyu geçiştirmeye yönelik bir hareket yaptı. Böylelikle olayın burada son bulacağını, Bayan Lydiard'ın bütün bunlar olmadan önce neyle uğraşıyorsa o işe artık devam edeceğini, kendisinin de sonunda günün geri kalanının tadını çıkarabileceğini umuyordu. Bayan Lydiard'ın yanıtı ise şalını açmak ve koltuğa daha bir rahat yerleşmek oldu. Yalnızlık, diye düşündü Bland. Bu kadına birkaç dakikalık sohbeti çok göremezdi.

"Bana kızımı hatırlattı," dedi Bayan Lydiard. Bland bu sözlerden hemen Bayan Lydiard'ın kızının ölmüş olduğu sonucuna vardı, bir an iç çekip anlayışla kulak kabartmaya hazırlandı.

"Bir kızınız olduğunu bilmiyordum," dedi.

"Kendisini neredeyse hiç görmüyorum. Amerika'da yaşıyor, bu yüzden Katy bana kızımı hatırlattı. Şu sıralar Philadelphia'da ama kocası çok geziyor. O adamla hiç anlaşamadım, kopukluk da bu yüzden oldu zaten. Kızımın başka kimlerle evlenebileceğini düşündükçe ağlamak istiyorum. Ağladım da Bay Bland ama bu çok önceydi. Şimdi artık neredeyse alıştım, yalnızlığa yani. Dürüst olmak gerekirse hiçbir zaman iyi bir anne olamadım, kendi hesabıma çok huzursuz olduğumu düşünüyorum. Angela babasından boşandığım için beni asla bağışlamadı. Küçük bir çocuğa evliliğin miadını doldurduğunu anlatamazsınız, öyle değil mi? Oğlumla her zaman daha iyi anlaştım."

"Bir oğlunuz mu var?" diye sordu Bland. Biraz daha kahve yapsın mı yapmasın mı diye düşündü, yapmamaya karar verdi.

"Yorkshire'da yaşıyor," dedi Bayan Lydiard heyecanla. Görünüşe göre oğlunun durumu, mutlu olup olmaması onu pek etkilemiyordu. Oysa kızı tam bir baş belasıydı. Eğer Katy Gibb ona gerçekten kızını hatırlatmışsa Bland bu kızın, annesinin kararlı göz kamaştırıcılığına karşı nasıl somurtkanlığın ölümcül ağırlığıyla karşı koymuş olduğunu tahmin edebiliyordu çünkü Katy Gibb Bland'e somurtkan biri gibi görünmüştü ama aynı zamanda sırnaşıktı da çünkü onun yüzünden hem kendisi hem de Bayan Lydiard ayrı ayrı işlerini bırakmışlar, birbirlerini hiç tanımayacakken buraya kısılıp kalmışlardı. Bayan Lydiard'ın çok hoşuna gitmiş gibi görünse de bu ani yakınlaşma hiç hoş olmamıştı. Bland bir kez daha iç geçirdi. Bayan Lydiard'ın sorunları onu

hiç ilgilendirmiyordu. Kırk yılın bir başı Bayan Lydiard'ı düşündüğünde onun kusursuz davranışlarını, Marks and Spencer'e yaptığı günlük seferler sırasında göz okşayıcı görünümü beğenirdi. Bayan Lydiard'ın gerek ruhsal gerek bedensel açıdan kendine bakmayı iyi başardığını düşünürdü. Bland içten içe ona, kendisinden hiçbir şey talep etmediği, bunca zaman yardımına gereksinim duymamayı bu kadar şaşırtıcı bir biçimde başardığı için hayranlık duymuştu. Oysa işte şimdi buradaydı Bayan Lydiard, bir cumartesi sabahı saat neredeyse on ikiye yaklaşırken, oturmuş kendisine dinlemek isteyip istememesine aldırmadan yaşam öyküsünü anlatıyordu.

Görünüş aldatıcı, diye düşündü Bland. Dışarıdan bakıldığında bu kadın kendisine yeten, hatta bu konuda örnek gösterilebilecek biriydi. Oysa onun da bir öyküsü vardı ve hiç kuşku yok ki kendisi de bu öyküyü dinlemeye mahkûmdu. İnsanlar sık sık yüzündeki nazik ifadeyi ilgi zannedip ona birşeyler anlatma eğiliminde olurlardı. Kızına yönelik bu dokundurmalar alışılagelmiş, büyük bir olasılıkla da yüzeyseldi. Peki bütün bunların arasında kızı nerede kalmıştı? Bland kızın annesini çok fazla düşünmüyor olmasını diledi. Anneler ve kızları kendi algı sınırının dışındaydılar, anneler ve oğullarını anlamak bile zor olmuştu. Bland kendi annesine karşı karışık duygular beslemişti. Bayan Lydiard'ın kızıyla tanışırlarsa annesinden çok kızına yakınlık duyacağını düşünüyordu. Bayan Lydiard, kendisininkinden daha emin ellerde olduğunu düşündüğü bilgileri aktardığından dolayı şimdi canlanmış, güç kazanmış gibi görünüyordu. Bland yaşamı boyunca pek çok itiraf dinlemişti, gerektiğinde bu itirafları nazikçe bir sonuca yöneltmeyi, avunulacak küçücük olsun bir şey bulmayı, en umutsuz koşullarda bile onurunu biraz kurtarmanın yolunu göstermeyi öğrenmişti. Oysa Bayan Lydiard kötü bir

anne olduğunu itiraf etmesine karşın bu konuya daha fazla değinmeyi ister gibi görünmüyordu. Hatta bir yandan eldivenlerini eliyle düzeltirken Bland'i ilginç bir şeye sırdaş yapmış da ondan da şimdi benzer türde birşeyler söylemesini bekliyor gibi bir hali vardı. Bland kadının aptal olup olmadığını merak etti ya da belki görünüşü gibi sırf süstü. Ama herhalde o da tıpkı kendisinin birazdan yapacağı gibi pek çok saati yalnız başına geçiriyordu ve Bland ona karşı henüz hissetmediği bir anlayışı gene de borçlu olduğunun farkındaydı.. Bland, onu o soyut, neredeyse hiç tanımadığı haliyle, yalnızca ortalıkta gezen hoş bir varlık olarak bilmeyi yeğlerdi.

"Torununuz var mı?" diye sordu biraz umutsuzca.

Bayan Lydiard yüzünü buruşturdu. "Kızımın iki çocuğu var, biri zenci biri Kore'li. Evlat edindiler tabiî. Damadımın gerçeklerle pek bir ilgisi yoktur. Neden anlaşamadığımızı görüyorsunuz. Kendi sorunlarımla başınızı şişirmek istemem, artık gideyim. Sabahınız berbat ettiğim için çok özür dilerim. Eğer Bayan Gibb bir sorun yaratırsa bana haber verirsiniz değil mi? Aslında onun için biraz üzülüyorum. Çok yorgun görünüyordu, değil mi? O görünüşü bilirim. Angela da ödevleriyle boğuşurken öyle görünürdü. Size telefon numaramı bırakıyorum, tabiî bende de sizin numaranız var. Böylelikle haberleşebiliriz."

Bland, Bayan Lyiard için kapıyı açıp sonunda da arkasından kapatırken onunla haberleşmeyi hiç istemediğini düşündü. Gelecek pek parlak gözükmüyordu gerçi ama kesinlikle yalnız kalmak istiyordu. Bayan Lydiard'ın canının sıkıldığını kestirebiliyordu. Galiba kendisinin de canı sıkılıyordu ama sıkıntılı insanlar kendi benzerlerine pek de çekici gelmezlerdi. Ne olursa olsun bir arkadaş için sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla insanlarla tanışmak üzerine kurulu o yarım dünyanın içine düşmek istemiyordu. Kadınlara karşı hissettiği

doğal duygulara karşın çok fazla kadın tanımayı istemiyordu. Ah Putnam! Bland, yaşamında mutlaka bu tür Liliput'a özgü kaygıların, yazgısının sunduğu kadarına razı olmanın, Bayan Lydiard ve benzerleriyle yapılan konuşmaların, yorucu olaylarla dolu böyle bir günün neden olduğu sinir bozukluğunun ötesinde daha güçlü duyguların peşindeydi.

Saatine baktı, dışarı çıkıp öğle yemeğine birşeyler almak için geç olduğunu gördü. Mutfakta bir elma bulup yedi, yarım saat boyunca öylece boşluğa daldı, parmaklarıyla arada sırada koltuğun kollarına vuruyordu. Yaşam istiyordu, daha çok yaşam istiyordu. Gün içinde olan olaylar, önemsiz olmalarına karşın bu gerçeği fark etmesini sağlamışlardı. Hiç gönlünü kaptırmamıştı, hiçbir konuda sonuna kadar gitmemişti, tanımlanamayan, ulaşılmaz bir şeyi aramaya çabalamamıştı. Hep evinde kalmıştı, dikkatli, mantıklı hatta hoşnut olmuştu. Bir küçümseme ve umutsuzluk sancısı duydu, gözleri yaşlarla doldu. Parmaklarıyla bu yaşları sildi, kendinden kuşkuya düşmüştü. Her zamanki gibi, bir tanık olmadığı için şükretti. Yorulmuş olmalıyım diye düşündü. Büyük çaba harcayarak koltuktan kalktı, yatak odasına gitti. Açılmamış bavulu hâlâ yatağın üzerinde duruyordu. Onu açmadan kaldırdı, yere koydu, birkaç dakika sonra uykuya daldı.

III

Bland irkilerek uyandı. Karanlık odada telefonun ya da kapı zilinin titreşimini duyar gibi olmuştu. El yordamı ile yatağının yanındaki saate uzandı, saatin dört buçuk olduğunu gördü. Bütün akşamüzerini uyuyarak geçirmişti. Bir iki dakika boyunca sırtüstü uzanarak neden birdenbire uyandığını, daha doğrusu neden uyuya kaldığını düşündü. Telefon sessizdi, gürültüyü düşünde duymuş olmalıydı. Bilinçsiz halde geçirdiği bu süre onu korkutmuştu, genelde yalnız geceleri uyurdu, uyuduğu zaman da kısa kısa ve kesintili. Radyoyu açık bırakma alışkanlığı vardı, kendi yatak odasının huzurlu ortamında bu dost seslerin tadını çıkarır, yalnızca dinlemenin, yanıt vermek zorunda olmamanın tadına varırdı. Yaşam boyunca pek çok yemekli partiye katılması gerekmişti. Bu partilerde gözde bir bekâr olarak, zamanla yalnızca yedek oyuncu olarak elinden geldiğince toplumsal görevini yerine getirmişti. Bu nedenle, kuşkusuz gözden geçirilmemiş pek çok başka nedenden ötürü dairesine dönmek, ışıkları söndürmek, hareketsizce durup kendisini birşeyler söylemeye zorlamayan, rahatsız da etmeyen konuşmaları dinlemek, üstelik uykusunun derinliklerinde yüzerken arada sırada bu konuşmalardan ilginç bazı olguları öğrenmek onun için çok rahatlatıcı oluyordu. Bir ek ödül de sabah uyandığında bu ilginç olguları anımsamak zorunda olmamasıydı.

Bugünkü uykusu ise farklı olmuştu, derin ve tuhaftı. Hatta birkaç düş bile görmüştü, deneyimlerine göre bu

alışılmadık bir şeydi. Düşlerinden birinde özel olarak annesinin alaycı, soğuk ifadeli yüzünü görmüştü, tıpkı son hastalık dönemindeki gibi sigara dumanı ve külden dolayı pek görünmeyen saçları ve entarisiyle koltukta oturmuş, gözlerini kendisine dikmişti. Bland ise suçlu bir ifadeyle annesinin ölçütlerine hatta kendisinin o zamanki ölçütlerine göre fazla ukalaca olan ama kapılarını ona açmayan koca bir dünyanın yerini tutan bir kitabı okumaya çalışıyordu. Bland onun ölmesini istemişti, o günden beri de bu isteği yüzünden acı çekmişti, günah çıkarmıştı. Oysa bu istek aslında özgürlük özlemiydi ve bu nedenle de yerinde bir istekti. O zamanlar on dokuz yaşındaydı, yüreği bu mahvolmuş kadına karşı keder ve acıma duygusuyla doluydu. Bland kendisinin annesini sevmediği kadar annesinin de onu sevmediğini düşünüyordu. Elinden geleni yapmıştı, belki de on dokuz yaşında bir insandan beklenebilecekten de fazlasını, gücünün sonuna gelmişti. O yüzden de annesinin hiç de dostça olmayan bakışını anımsamak hoşuna gitmedi, bu anı ona geçmiş zamanları anımsatmıştı. Öteki düşü daha bölük pörçüktü, hem önemsiz hem de canlıydı. Düşünde kenar mahallede, akşamüstünün sessizliğinde, bir zamanlar bildiği ama şimdi nerede olduğunu çıkaramadığı herhangi bir sokağı görmüştü.

Bir dakikadan kısa bir sürede zihin gözünün önünden, hazırda bekleyen çağrışımlarıyla birlikte gelip geçen iki düşten, sanki retinasına izi çıkmış gibi uyandıktan sonra da zihninde kalanı ikincisi oldu. Her şey vardı hava, günün saati –sanki bir pazar günü saat dört falan gibiydi. Yalnızca sokağın yeri pek belli değildi, bir anlamda da hiç ilgisiz bir sokak. Gençliğinde anne babasının kavgacı arkadaşlığına –buna arkadaşlık denirse– bir süre katlandıktan sonra ne zaman sakinleşmek istese buna benzer sokaklarda yürürdü. Pazar günleri yürüyüşe zaman ayırmak olanağı vardı çünkü günün ortasında

büyük bir öğle yemeği yenirdi. Bomboş öğle sonlarında yorgunluktan ölüp eve dönmek zorunda kalana kadar yürüyerek zaman geçirirdi. Her iki düşü de kendisine yeniyetmelik yaralarını, duygulu dönemlerini (yaşamının bu dönemi asla son bulmayacak mıydı?) anımsatması bakımından birbirlerine bağlı olmakla birlikte ikinci düşünde sonraki dönemlere ilişkin malzeme varmış gibi gelmişti ona, sanki kenar mahalledeki bu sokak şimdi yaşamakta olduğu bu son derece merkezi yerin çok uzağında bir çeşit ülküydü. Kendi evini gözleri açık düş görmeye devam ettiği anın küçücük bir bölümünde o sokaktakilerle karşılaştırdığında şimdiki evi gözüne dayanıksız, cafcaflı, inandırıcılıktan uzak görünmüştü, sanki yavaş yavaş, sürekli zenginleşmesi bir hataydı, sanki bu yolla asla mutlu olunamazdı. Louise'le birlikte olsaydı yaşamının daha farklı olacağını biliyordu, büyük bir olasılıkla düşündeki gibi bir sokakta, dayanıklı ama gösterişli olmayan bir evde oturacaklardı. Bu evde çay saati törenlerine büyük önem verilecek, bütün komşular tanınacaktı. Kendi evinde hemen hemen hiçbir komşusunu tanımıyordu. Bir zamanlar o acı dolu günlerde gözüne hayal edilemeyecek kadar kusursuz görünen bu eve şimdi bazen katlanıp katlanamadığını merak ediyordu. Odanın karanlığına dalmışken bu bir ev değil, diye düşündü. Beni rahatlatmıyor, hiçbir sıcak anısı yok. Bu günlerde bellek de pek insaflı değildi. Biraz cesareti olsaydı belleği bir kenara bırakırdı, zamanla olumsuz çağrışımlarının bazılarını kaybetmesini beklerdi. Yine gidebilirdi buralardan ama alelacele değil daha iyi düşünüp taşınarak, tıpkı bir beyefendi gibi yolculuk edebilirdi. Belki de böyle bir yolculuğun sonunda gerçek bir ev bulabilir ya da gerçek bir ev yaratabilirdi kendine. İmge de tıpkı düşü gibi yelkenleri indirmişti artık ama ürkütücüydü. Bu boşluk, bu sessizlik! Bland, etkisi huzur verici olsa da kendisini uyandıranın korku duygusu olduğunu fark etti.

Bu nedenle de kapının zili yeniden çalınca sevindi, her ne kadar kapıyı açmadan önce daha iyi durumda olmayı dilese de. Sendeleyerek ayakkabılarını ayaklarına geçirdi. Görünüşünün darmadağınık olduğunun bilincinde, yalpalaya yalpalaya koridoru geçti, bütün ışıkları yaktı. Merdivenin başında kendisini sabırla beklemekte olan Katy Gibb duruyordu. Sabahın ilk saatlerine oranla şimdi çok daha uysal görünüyordu. Ceketini, ayakkabılarını çıkarmıştı, ayakları çıplaktı. Bland bu ayakların ne kadar güzel, ince, beyaz ve pürüzsüz olduğunu fark etti. Kadının elini tuttuğu anı, o anki hoş izlenimini anımsadı. Katy'nin yanakları şimdi sağlıklı bir pembelik kazanmıştı. Bland'e yönelttiği soluk, küçük gözlerinde ise hem çekingen hem sıcak bir bakış vardı. Ayakları dışında görünümündeki tek gariplik saçlarından suların damlamasıydı.

"Merhaba," dedi Bland "şimdi daha mı iyisiniz?" Aslında kendini hasta hisseden benim, diye düşündü.

"Size teşekkür etmeye geldim. Bu sabah bana çok nazik davrandınız." diye yanıt verdi Katy. "Bir de biraz çay verebilir misiniz diye soracaktım. Evde hiç çay kalmamış."

"Dükkânlar hâlâ açık olmalı," dedi Bland.

"Bunun için şimdi sokağa çıkmaya değmez. Ayrıca saçlarım da ıslak."

Bland hiç de iyi bir gününde olmadığını bildiğinden Katy'i içeri davet etmedi ama kendisi mutfağa yönelince Katy de doğal olarak onu izledi.

"Güzel bir daire," dedi Katy, "burada tek başınıza mı yaşıyorsunuz?"

"Evet öyle," diye kısaca yanıtladı Bland, "işte çayınız," verdiği çayın son paket olduğunu fark etti. Sabah doğru dürüst alışveriş yapmalıydı ama şimdi Katy'nin dediği gibi bununla uğraşılmayacak kadar geç olmuştu saat. Bu uzun uykunun ardından kendini pek pis hisset-

tiğinden bir an önce yıkanıp giysilerini değiştirmek istiyordu.

"Çok teşekkür ederim. Acaba yakınlarda yemek yiyecek bir yer var mı? Pek evcil bir insan değilim ne yazık ki. Bana bir yerler önerebilir misiniz? Rahatsızlık vermek istemiyorum ama bütün arkadaşlarım hafta sonu için bir yerlere gitmişler."

Bu daha nazik bir biçimde söylenebilirdi, diye düşündü Bland. Öte yandan kendi perişan halinden utanç duyuyor, Katy'nin de onun bu halini fark etmiş olmasından çekiniyordu. Üstelik Katy'nin çıplak ayakları, ıslak saçlarıyla kimsesiz bir çocuk gibi göründüğünü de fark etmişti.

"Size akşam yemeği verebilirim," dedi Bland. "Bayan Lydiard'dan bize katılmasını rica ederiz, siz de bize kendinizi anlatırsınız."

"Çok hoş olur," dedi Katy, neredeyse ellerini çırpacaktı. Abartma, diye düşündü Bland, kendi kaba tepkisine de acıyla güldü. Aynı zamanda insan sevmezlik yokuşunu bu kadar çabuk indiği için hafif bir huzursuzluk duydu, –kadın sevmezlik değil de insan sevmezlik olarak adlandırıyordu bunu çünkü özellikle bu akşam ne kadın ne erkek hiç kimseyi görmek istemiyordu– kendini isteksiz, hiçbir çekiciliği olmayan biri gibi görüyordu.

"Seni ne zaman alayım?" diye sordu Katy Gibb.

Bu soru da Bland'e uygunsuz geldi ama tedirginliğini henüz banyo yapmamış olmasına, çok uzun zamandır da hiçbir şey yememiş olmasına yordu. Bu sabah Nice'teydim, diye düşündü şaşkınlıkla.

"Yedi buçuk diyelim mi?" diye sordu. "Köşede iyi bir İtalyan lokantası var. Önceden burada buluşur birer *Sherry* içeriz."

Bayan Lydiard'ı aradı, Bayan Lydiard da bu rastlantılarla gelen davete çok sevindiğini belirtti. Sonra Bland çay kutusunda kalanlarla kendine bir fincan çay yaptı. A-

şağı inip dükkâna gidecek zamanı olup olmadığına baktı, bugünkü işlerini hayli kısa kestiğini fark etti, (bavulunu hâlâ açmamıştı) sabah kahve içmeye razı oldu. Katy Gibb geri gelirse diye kahveyi saklamayı düşündü, sonra da kendine güldü ve sonunda banyosunu yapabildi.

Her zamanki gibi kendini ciddi ciddi seyretti. Bedeninin bir haz nesnesi hatta öznesi olarak pek iyi olmadığını düşündü ama bu beden kendisine iyi hizmet etmişti. Daha da önemlisi gizli bir hastalık ya da yakın zamanda bir göçkünlük işareti yoktu. Solgun derisinin altında, çıkık kaburga kemiklerinin arkasında bir çeşit anormallik ortaya çıkacağı anı bekliyor olabilirdi ama şu anda kendisini rahat bırakıyordu. Bedeni zayıf olmasına karşın tamamıyla korkunç bir halde değildi, belki biraz kamburdu ama bu konuda birşeyler yapabilirdi. Ancak kendi gücü dışında kalan şeyler konusunda çaresizdi ve sevgili olarak Louise gibi heyecan uyandırmayan birini seçmiş olmasının açıklaması da buydu. Ama Louise bile Bland'i şaşırtmıştı, böylece kendisi de kendisini şaşırtmıştı. Gene de ona bağlılığından bir biçimde utanıyordu Bland. Louise'inkini sorgulamak ise hiç aklına gelmemişti.

Bedenini kurulayıp Eau Sauvage ile yağladıktan sonra dikkatini yüzüne yöneltti. Kulaklarının üzerinde birkaç kıl görünce, eski model tıraş bıçağının üstünde, bir gözünü açmış halde özenle tıraş oldu. Alnı fazla çıkıktı, burun deliklerinin dış kenarlarında ise çatlamış damarlar gözüne çarptı. Bu listeyi her gün tutmasına karşın başka biçimde hiç farkına varamayacağı çöküntü kanıtları kendisini hâlâ şaşkınlığa sürüklüyordu. Giyinince bir kez daha kumandayı ele almış oldu. Karşısında kentli, uzun boylu, zayıf bir adam vardı. Sıradan bir yüze, büyük ellere sahipti. Yaşamını genel olarak başarılı geçirmişti ama şimdi belki de boşta denilebilecek bir yerdeydi. Bardakları tepsiye koyarken gelecek için plan

yapması gerektiğini düşündü. Günlerini nasıl doldurabileceğini öğrenmek zorundaydı. Bu öğleden sonra gözden kaçırılacak bir şeyse yokuş aşağı kayma tehlikesiyle karşı karşıyaydı, yalnızca kayma da değil son başarılarının değil de ilk başlangıçlarına yakın bir yerde kalma tehlikesiydi bu.

Kapı bir kez daha çaldığında –sanki bütün gün çalmış gibi geliyordu ona– açmak için koştururken bir rahatlık duydu. Katy Gibb'in üçüncü görünümü Bland'i şaşkına çevirdi. Sabah huysuz bir hippi, öğleden sonra pembe yanaklı, ıslak saçlı öğrenci kızı görmüştü. Şimdi önünde duran yaratık ise ateşli, görmüş geçirmiş bir kadındı. Siyah ipek pantolon, siyah ipek ceket, siyah ipek iç gömleği giymişti. Böylece gizlenmişliğinin tersine şimdi tamamıyla ortaya çıkarılmış olan bedeni küçük, belki kalça bölgesi biraz fazla olmak üzere hoş yuvarlak hatlıydı. Ama yüzü... Dudakları şimdi parlak kırmızıydı, yanakları koyu pembeye boyanmıştı, gözler büyümüş, makyajla koyulaşmıştı, kirpiklerinin üzerinde birkaç kat rimel vardı. Mata Hari, diye düşündü Bland, sonra da bu adın Katy'e hiçbir şey ifade etmeyeceğini fark etti. İstememesine karşın bu durum hoşuna gitti aynı zamanda Katy'nin bu kadar zahmete girmiş olmasından duygulandı da. Katy parfüm değil şampuan ve yüz pudrası kokuyordu. Bland iç gömleğin altındaki beyaz eti de görmüştü ama Katy'nin yüzündeki parlak, yapay renkler aklını daha çok çelmişti. Katy'nin kendisine sunduğu resim hem çocuksuluk hem tasarlanmışlık içeriyordu. Bland, işin tasarlanmışlık yanının çocuksuluğa ağır bastığını düşündü, Katy'nin görünüşü için harcadığı çaba, gösterdiği özen göz önüne alınırsa başka türlüsü de olanaksızdı.

Bu çabanın sonucu ise yadsınamayacak kadar etkileyiciydi. Bütün bu renklerden de daha etkileyici, Katy'nin Bland'in sessizce onayını almak, belki de onu

şaşırtmak istemesinden daha etkileyici olan şey Kayt'nin kendine âşıklığa varan güveninin, kendini tanıyışın ve hiç kuşkusuz bütün bu sahne gösterisine –evet buna gösteri denirdi– hem de salt Bland için yapılan bir gösteriye esin kaynağı olmuş olan benseverliğin kanıtıydı. Katy'nin göstermek istediği her şey –kızlıktan kadınlığa geçiş, açığa çıkarmaya karar verdiği baştan çıkarıcılık gücü– daire kapısının önünde merdivenlerde dururken ilk bakışta göze çarpıyordu. Bland doğrusu hoşlanmıştı bu işten ama aynı zamanda merakı da uyanmıştı, baştan çıkmışsa da bu Katy'nin yarattığı imgeden ve tapınaklarda yapılan fahişelik gibi neredeyse kutsal bir gizem olan saf dişiliğin dünyasını görmesine fırsat tanımasından dolayıydı.

Bland'in böyle bir dünyayla neredeyse hiçbir ilişkisi yoktu, pek çok erkek gibi o da bu dünyadan bir şekilde sakınırdı. Louise, çekingen, sade bir genç kızken pahalı da olsa gösterişsiz giysiler giyen bir dula dönüşürken arada neredeyse hiçbir geçiş dönemi yaşamamıştı. Bugünlerde onunla ilgili bildiği tek şey kendi aynasında saçlarını tararken, eliyle onlara biçim verirken Louise'in arkadan görünüşüydü. Ya da şu anda bir süs, boya, cila ürünü ile, ham malzemenin sanat eserine dönüşmüş haliyle karşı karşıya olduğu için böyle düşünüyordu. Bland, Katy'yi bir sanat yapıtıymışcasına seyrediyordu, sanki kendisi bir galeride Veronese ya da Palma Giovane'nin yaptığı fahişe portrelerini inceleyen, ve dünyayla ilgisi olmayan bir bilim adamıydı. Aynı biçimde donup kalmışlık berikinde de vardı, sanki Katy sahnenin tamamlanması için Bland'in yanıtını bekliyordu. Bir bakıma bu bekleyiş onun çekiciliğini azaltıyordu çünkü bu haliyle onu bir türün üyesi olarak görmemek olanaksızdı, ancak bu arada bir birey olarak görülebilirdi. Açıkça kendini sergilemekteydi ve bunun bilincindeydi çünkü hiçbir harekette bulunmuyor, Bland'in şaşkınlığını ya

da hayranlığını belirtmesini bekliyordu. Oysa Bland ona karşı hiçbir arzu duymuyor, sabah gördüğü ve görünüşünü şimdi hiç anımsayamadığı, kimliği belirsiz kızdan hiç umulmadık bir biçimde başkalaşarak oluşmuş bu tuhaf yaratıkla kendisi arasında aslında hiçbir bağ hissetmiyordu.

Asıl hissettiği şey böyle alışılmadık, olağanüstü bir gösteriyle ödüllendirilmiş olmanın verdiği mutluluk ve zevkti. Bu mutluluk duygusu akılsal özden yoksundu. Katy'nin görünüşünü şimdiki haline getiren çaba hayli bilgi gerektirmesine karşın nedense görünümün ustalığına eşdeğer bir beynin varlığına ilişkin göstergeler olduğundan kuşkuluydu. Şimdi düşündüğünde Katy'nin söylediği hiçbir şeyi anımsamıyordu, bu da onun söylediklerinin anımsanmaya değer olmadığına yeterli kanıttı. Görünüşüne eşdeğer bir beyin olsa bir Saba Melikesi ya da bir Kleopatra çıkardı ortaya. Katy'nin bu sınıfa ait biri olduğu konusunda Bland'in kuşkuları vardı. İlk karşılaşmalarında Katy'de sınırlı, neredeyse dik kafalı bir yan sezinlemişti ama Bland, böylesi sıkıcı bir sabah sonrasında Katy'nin asla umulmayacak bir estetik süpriz yapabilme yeteneğinden ötürü onun kişiliğindeki her türlü kusuru bağışlamaya hazırdı. Bu olayı bir Palma Giovane deneyimi olarak görüyordu. Katy'nin kendi ahmaklığını göstermesini istiyordu, ahmak değilse müthiş bir kadın olduğu ortaya çıkacaktı.

Belki Bland'in belki de kendi suskunluğundan sıkıldığından –vardığı yargıların kusursuz olmadığının ilk işaretiydi bu– Bland'i kenara itecekmiş gibi öne doğru bir adım attı. Asansörün gıcırtısı Bayan Lydiard'ın gelişini müjdelercesine duyulunca Bland sevindi.

Bayan Lydiard da görünüşü için çaba harcamıştı, ancak ne yazık ki o da renk olarak siyahı seçmiş, siyah yünlü bir tayyörün içine siyah beyaz tafta bir bluz giymişti, bu giysiler de onun güzel ama sonuçtan hoşnut-

suz görünen yüzünün bütün rengini çekip almıştı. Bayan Lydiard kendi yaşına göre süslü ve güzel görünmesine karşın, Bland'in daha önce fark etmediği hafif topallığı da bir yana bırakılırsa –daha önce onunla hiç bu kadar fazla zaman geçirmediği için fark etmemişti– yarış dışı kalmıştı. Ayrıca Bland'in hiç hoşuna gitmeyen bir parfüm sürmüştü.

"Sizi tekrar görmek ne güzel," dedi Katy Gibb, Bayan Lydiard'ı öperken. Bayan Lydiard gülümsedi, sıkı buklelerini salladı. "Sizi görmek de, canım."

"*Sherry* alır mısınız?" diye sordu Bland.

Katy duraksadı. "Belki garip bulacaksın ama şampanyan var mı?"

Bland'in şampanyası vardı, kendisine emeklilik armağanı olarak bir düzine Moet et Chandon verilmişti, neredeyse unutmuştu onları.

"Ne zaman yeni bir yerde yeni bir başlangıç yapsam şampanya içmek isterim."

"O zaman biz de şampanya içeriz," dedi Bland, "söyler misin burası senin için gerçekten yeni bir yer mi? Amerika'da yaşadığını öğrendim ama en az benim kadar İngiliz olduğunu sanmıştım, en az Bayan Lydiard kadar," diye ekledi Bland terbiye gereği.

"Burada kalabilirim," diye yanıtladı onu Katy, "burada kalıp kendi işimi kurmaya karar verebilirim."

Bu yanıtın pek de kendi sorusuna karşılık olmadığını fark etti Bland.

"Sahi mi söylüyorsun? Ne kadar ilginç," dedi Bayan Lydiard, "ben kadınların çalışmasından yanayım. Biliyor musun, her zaman çalıştım ben ve işimi severek yaptım..."

"Günümüzde kadınlar kendi yaşam biçimlerini belirleyebiliyorlar," dedi Bayan Gibb ciddiyetle.

Bland haklı olduğunu düşündü; Katy'nin sözleri görünüşüyle aynı düzeyde değildi. Tek hissettiği şey hoş-

nutluktu, şimdi artık arkasına yaslanabilir, rahatlayabilirdi. Sonradan hiçbir kötü etkisi olmayacak bir akşam geçireceği için seviniyordu. Bu iş kendisine çok uygun gelmişti. Başka hiçbir şey beklenmeyecekti artık kendisinden. Katy'ye, aslında onun bir işi olduğuna da inanamadan ne gibi bir iş yapacağını sordu.

"Henüz gizli," dedi Katy, "bir şirket kurmalı ve tabiî ki sponsorlar bulmalıyım."

"Çok ilginç bir çalışma yaşamım vardı," diye sürdürdü konuşmasını Bayan Lydiard, "yıllar boyu çok önemli bir kanser uzmanının yanında sekreterlik yaptım." Ünlü birinin adını söyleyince Bland şaşırdı ama biraz düşününce kocası ve çocuklarını gözden çıkarmak gibi hatırı sayılır bir eylemden sonra kadının zaman geçirmek için bir şekilde birşeylerle uğraşmış olması gerektiğine karar verdi.

"Özür dilerim ama ben geleneksel tedaviden yana değilim," dedi Bayan Gibb, "bu yöntem miadını doldurduğu için de seviniyorum. Gelecekte doğal tedaviye ağırlık verilecek. Benim ilgilendiğim alan da bu."

"İşverenim pek çok insanın yaşamını kurtardı," dedi Bayan Lydiard. Kıza dikkatle baktı, sanki ona aşınıp eskimenin, için için çürümenin doğal bir şey olduğunu ve düşmanın her an saldırıya geçebileceğini anlatmak ister gibiydi. Ama ya terbiyesinden ya da kızın gençliğine burun kıvırmaktan dolayı bunları söylemekten kaçındı. Ortamda çok hafif bir değişiklik oldu. Bland bunu hissetti ama aynı zamanda kendisinin bundan etkilenmediğini de fark etti. Gösteri fazlasıyla merak uyandırıcıydı. Bir anda sanatçının korkunç boyuttaki kendini beğenmişliğini, katışıksız bencilliğini kavradı.

"Biraz daha şampanya ister misin?" Bland, Bayan Lydiard'ın hâlâ elindeki bardakla oynamasına karşın şişenin neredeyse tamamını bitirdiklerini gördü. "Ya da istersen yola çıkabiliriz. Gideceğimiz yer şurada köşede," dedi Katy'ye.

"Umarım öyledir," dedi Katy, "bunlarla kesinlikle yürüyemeyeceğim." İnce topuklu ayakkabılarını gösterdi.

"Uzak değil," diye güvence verdi ona Bland, ona kolunu uzatmasının gerekip gerekmeyeceğini merak ediyordu. Bu düşünce hoşuna gitti, kendini canlanmış hissediyordu. "Uzak değil," diye yineledi. Yoksa şampanyadan mı böyle olmuştu? Akşamları bir iki bardak içmek fena olmazdı ama o zaman da şişeyi bitirmesi gerekecekti, eğer birini kendisine eşlik etmeye davet etmezse tabiî.

Lokantaya kadar duraklaya duraklaya yürüdüler, sanki her iki kadın da desteğine gereksinim duyuyor gibiydi. Yavaş yürüyorlardı, Katy'nin takırdayan ayakkabılarına hürmeten gerektiğinden de yavaş yürüyorlardı. Ama Katy'nin dinç, dayanıklı bir bedene sahip olduğunun farkındaydı Bland. Kuşkusuz beden alıştırmalarına yabancı biri değildi. Bland bu gösterinin abartılı olduğunu düşündü ama bir yandan da eğlenmeyi sürdürdü. İyi bir akşam yemeği dışında Katy'nin bu akşamdan neler beklediğine ilişkin hiçbir fikri yoktu. Kızın yaptığı hazırlık abartılı görünüyordu ama belki de kendisine eşlik eden bu iki insanın dışında başka yararlı insanlarla tanışmayı umuyordu. Belki de bugünlerde bütün genç kadınlar aynı şeyi yapıyordu, sanki topluma açık bir yerde uygun giysiler içinde kendini göstermek yeterli olurmuş gibi. Bland kadınların şimdi farklı olduklarını biliyordu. Kadınlar artık Louise'i ilk tanıdığı zamanki gibi önlerine bakıp oturmuyorlar, erkeklerin kendilerine sunduklarıyla yetinmiyorlardı. Aslında roller tersine dönmüştü, şimdi erkeklerin dikkate değer olduklarını kanıtlamaları gerekiyordu. En azından Katy'yi ciddiye alması gerekmiyordu. Bu akşamı onun başına sarmışlardı, yoksa kendi kendisine mi yapmıştı bu işi? Artık bilemiyordu. Kendini gözü Katy'nin üzerinde, arada sırada da durumu idare etmeye çalışan Bayan Lydiard'a dö-

nerken yakalıyordu. Bland her iki kadına yetecek enerjisi olmadığını hissediyordu. Keşke yanında başka bir erkek daha olsaydı, belki Katy de böyle birinin var olacağını ummuştu.

Bayan Gibb oturduğu yerde ellerini saçlarının arasından geçirdi, onları geriye attı. Bu hareketin sonunda bir parça beyaz et daha ortaya çıktı. "Ne yemek istersiniz?" diye sordu Bland. Katy'nin yüzünde, kızın kendisinin farkında olmadığı açgözlü ifade konuk ağırlayan biri için yeterince büyük bir ödül, diye düşündü Bland. "Moira?" diye sordu. Katy'nin zoruyla da olsa birbirlerine Moira ve George diyeceklerdi.

"Izgara dilbalığı yiyeceğim galiba," dedi Bayan Lydiard, "akşamları fazla bir şey yemem."

"Ben de. Ya sen Katy?"

"Salyangoz," dedi Katy, "bir de jumbo karides *al forno*."

İkisi de ona saygıyla baktılar; açıkça görülüyordu ki yemek konusunda cesaretli bir insandı. "Ya içecek?" diye mırıldandı Bland.

"Biraz daha şampanya içsem, diye düşünüyorum. Siz ne dersiniz?"

"Moira?"

"Ben bir şey istemiyorum, George. Çok ender olarak..."

"Ama bu bir kutlama, Moira," dedi Katy, "son derece heyecan verici bir şey. Yeni bir yaşamın eşiğinde olabilirim. Bu kutlanması gereken bir şey, öyle değil mi?"

"Nasıl istersen, canım," dedi Bayan Lydiard, birden yaşlı, yorgun göründü Bland'e.

"Giriştiğin yeni işe içiyoruz," dedi Bland, "bize bu konuyu biraz daha anlatmalısın."

Hâlâ Katy'nin hikâyesine profesyonel bir ilgi duyuyordu çünkü.

"Daha önce söylediğim gibi şu anda gizli. Ancak bu işi Amerika'daki deneyimlerime dayanarak kurma umudundayım."

"Tam olarak nasıl bir deneyimdi bu?"

"Howard Singer'la beraberdim," dedi Katy kısaca, bu açıklamanın önemini vurgulamak istercesine bardağını masanın üzerine koydu.

Bland belleğini yokladı ancak Howard Singer yatırım ya da Howard Singer Anonim Şirketi gibi bir kayda rastlamadı.

"Howard Singer da kim?" diye sordu Bayan Lydiard.

Katy sanki onların bilgisizliğine inanamıyormuşcasına umutsuzluğunu gösteren komik bir el hareketi yaptı.

"Onun adını hiç duymamış olmanıza şaşırdım," dedi, "Amerika'da çok iyi tanınır. Batı Kıyısı'nın en ünlü stres atölyesinin sahibidir." Sanki onların saygılarını kabul edermiş gibi gözlerini alçakgönüllülükle önüne indirmişti. Garson hoş kokular saçan salyangoz tabağını Katy'nin önüne koydu.

"Howard Singer ne yapar peki?" diye sordu Bayan Lydiard pervasızca.

Katy gözlerini yeniden kaldırdı. "Ne yapmaz ki? Shiatsu, Titreşimli Sesler, Tantrik Masaj, Refleksoloji, Şakra, Kristal Tedavisi, Bitkisel Yağlar –bu benim de uzmanlık alanım– Çiçek Özlü İlaçlar, Renk Danışmanlığı, saymakla bitmez."

"Ya Cinsel Sağaltım?" diye sordu Bland.

"Elbette bildiğiniz gibi insanların bir çoğu yanlış yolda." İnsanların çoğu, demek istiyordu. Howard'ın kanısına göre de büyük bir olasılıkla bütün insanlar yanlış yolda olmalıydı.

Bland bu Singer denen adamı gözünün önüne getirebiliyordu. Bronzlaşmış, gülümseyen, bembeyaz dişli bir şarlatan, önü açık Hawayi gömleğinden de gür, gri kılları görünüyordu. Bland balığını düzgünce parçalara

ayırırken bu resme bir at kuyruğu bir de fil kılından bilezik ekledi. Sarmısak kokusu dalga dalga masaya yayıldı. Bland, Bayan Lydiard'ın bu yemekten zevk almadığı kanısındaydı. Öte yandan kendisi umduğundan daha iyi zaman geçiriyordu. Katy'nin bardağını doldururken, "Senin de yapmak istediğin bu, öyle mi?" diye sordu.

"Bu şeyleri daha önce duymuştum," dedi Bayan Lydiard, "Yeni Çağ dedikleri bu, öyle değil mi?"

"Harikasın Moira. Yeni düşüncelere açık olduğunu biliyordum zaten. Senin gibi insanların çağa uymaları öyle güzel ki." Açıkça senin gibi yaşlı insanların, demek istiyordu. Birkaç dakikalığına Katy'nin ruh durumu pek anlaşılmadı, anlaşıldığı kadarıyla öfkesi asla yüzeyden çok fazla uzakta değildi. Ama Bland'in daha da ilgisini çeken Katy'nin sesi oldu. Biraz önceye kadar İngiliz İngilizcesiyle Amerikan İngilizcesi karışımı bir dil kullanırken sesi birden kibarlaştı.

"Ben doktoruma güvenmeyi yeğlerim..."

"Ben de," dedi Bland bir kıyıya sakladığı uyku haplarını hatırlayarak.

"Yanılıyorsun! Masaj dizine iyi gelebilir eminim bütün o haplar bir işe yaramadı."

Evet gerçekten de kızgın, diye düşündü Bland. Oysa onlar Katy'yi eğlendirmek için alıştıkları düzenin dışına çıkmışlardı. Bir ataklık yapan Bland, "Galiba atılması gereken ilk adım içerideki çocukla bağlantı kurmak, öyle değil mi?" diye sordu.

"İçindeki, biz içindeki diyoruz."

"İçindeki," dedi Bland uysallıkla.

İştahı tamamıyla kaçmasına karşın eğlenmeye başlamıştı. Bayan Lydiard'nın da balık yüzünden neşesi kaçmış görünüyordu. Ancak Bland, Bayan Lydiard'ın yüzündeki öteki dünyaya aitlik ifadesinin ve kendi ilgisine değer görmediği şeyleri aşma yönündeki belirgin kararının dışlanmışlık duygusuna bağlanabileğini düşünüyor-

du. Katy'nin canlılığından, kendine dönüklüğünden, açgözlülüğünden Bayan Lydiard'a birden ve dalgın dalgın gülümsemek dışında yaşlı kadınlara ayıracak fazla zamanı olmadığı anlaşılıyordu. Bayan Lydiard belki de insanların kişiliklerini kestirmeyi pek başaramıyordu ama göründüğü kadar da aptal değildi, Bland'a göre. Davetine çok sevinmiş, büyük bir zevkle süslenmişti. Şimdi ise zevkli geçeceğini düşündüğü bu akşam yemeğinde oyun dışı bırakılmış bir kız çocuğu kadar canı sıkkındı. Gerçekten de düşmanca bir hava vardı ortada. Belki de kadınlar başka kadınlarla ilgili olarak her zaman böyle şeyler hissederler, diye düşündü Bland, özellikle de her ne kadar önemsenmeye değmeyecek biri de olsa erkek belli bir ilgi gösterince. İlgi gösteriyor da değildi, eğleniyordu daha çok. Kendi kendine gülümsedi. En azından kendini beğenmeyecek kadar sağduyuya sahipti.

Bland, Katy'yi acemice kurnazlığı ve kendisi farkında olmasa da gerçekten budala oluşu yüzünden hayli çekici buluyordu. "Çalışma"sına gelince, Bland, özünde ahmakça olan bir işte çok iyi olmanın ille de büyük bir zekâ göstergesi sayılmayacağını düşünüyordu. Öte yandan Katy bu işle geçinebilirse –Bland'in onun bunu başarabileceğinden hiç kuşkusu yoktu– bu yalnızca basit bir başarı olmayacak, aynı zamanda üstün bir ticaret kafasının kanıtı olacaktı. Bland, Katy'nin şu hiç adını işitmediği ünlü Singer'la olan ilişkisini merak etti. Anlaşılan Guru tarzı bir şey olan bu adamın yardımcısıydı, belki de, yo hayır, büyük bir olasılıkla bundan daha da öte bir şeydi. Katy'nin hayli genç olmasına karşın deneyimli olduğu, birlikte yemek yediği bu iki insandan daha da deneyimli olduğu açıktı. Kapısının önünde Katy boy gösterdiğinde Bland –bu iş için diyecek başka bir şey bulamıyordu– görünüşünün yarattığı ani, büyük şaşkınlığı unutmamıştı. Şimdi bu görünüşünün yerini

doğal ifadelerin almış olmasının fazla bir önemi yoktu oysa önündeki korkunç yemeği mideye indiriş biçimi dikkat çekiciydi. Katy zerafetle ama amansız bir yetkinlikle yiyor, tükürükleri parlıyordu, Bland onun yaşını yirmi dokuz ya da otuz olarak tahmin ediyordu. Orta yaşa geldiğinde belindeki, kalçalarındaki dolgunluğu gizlemek zor olacaktı, özellikle de bu akşamki gibi ayrım yapmadan her şeyi yemeyi sürdürürse.

"Kendi işini kurmayı istemekte çok haklısın," dedi Bayan Lydiard, kadın yanıt vermediği zamanlarda sanki yok oluyordu. "Gelecek, serbest çalışanların olacak. Yoksa insan emekli olma zamanı geldiğinde çok sarsılıyor. Sana da öyle olmadı mı, George?"

"Emekliliğe alışacak zamanım pek olmadı," dedi Bland.

"Ben sanki elim ayağım kesilmiş gibi olmuştum," diye sürdürdü konuşmasını Bayan Lydiard. "Aynen böyle hissetmiştim."

Bland, Bayan Lydiard'ı anlamaya başlıyordu. Kadın çocuklarını özlemiyordu, hele kocasını hiç. Özlediği kişi işvereniydi, kendisinin Harley Caddesindeki mutlu günlerine tanıklık eden, uzun zaman kendisi için özenle giyinip süslendiği, böyle bir akşamda varlığıyla, küçümsemelerden etkilenmemesini sağlayacak o adamı özlüyordu. Akşam yemeğinin aldığı şekil karşısında pek de şaşırmamıştı, bu özel davette kendisine yedek konuk gibi davranıldığını görebiliyordu. Öte yandan en az ne yapması gerektiğini daha iyi bildiğini düşündüğü Bland kadar o da Katy'nin saf çekiciliğinden etkilenmiş, Katy'nin kutlama dediği şeye katılmak istiyordu. Durum elverirse, –bu konuda hâlâ kuşkuları vardı– o da akşamın bir parçası olmak istiyordu. Bland, Katy'den gözünü ayırıp da arada Bayan Lydiard'a baktığında Katy'nin alışılmadık bir yeteneğe sahip olduğunu anladı. Katy kötü davranarak herkesi de kötü davranmanın

eşiğine getiriyordu. İnsan onun ilgisini çekmek için başkalarıyla çekişiyor, sesini yükseltiyor, varlığını abartarak sunuyordu. İnsan her ne kadar alışılmış ölçülerini korumak istese de birkaç dakika, en fazla yarım saat sonra bunu sağlamak garip bir biçimde olanaksız hale geliyordu.

Bland, Bayan Lydiard'ın geleneksel tıbbın önceliği başta olmak üzere başka görüşlerinden vazgeçmeye pek hazır olmasa da bir anlık bir hainlik hatasını düzeltmek için istekli olduğunu görebiliyordu. Kendisine gelince, özellikle de kızın birşeyler gizlediğini sezinlemiş olduğundan dolayı, çok tedbirsiz davrandığını düşünüyordu. Kıza oldukça yakınlık duymuştu ama, ona öyle geliyordu ki bu yargısı değişmemişti.

"Sharon'la nasıl tanıştın?" diye sordu artniyetsiz bir biçimde, bir yandan da kızın bardağını dolduruyordu.

"Sharon mı?" Katy'nin yüzü kızarmıştı, gözleri, dişleri parlıyordu. "Onunla ilk tanıştığımda adı Sheila'ydı. Sheila Robinson. Daha kibar olduğunu düşündüğünden adını Sharon olarak değiştirdi, oysa bence bu adın bayağı olduğunu ona kim olsa söylerdi."

Katy'nin konuşmasında sesli harfler yine daralmıştı; kız yine uzata uzata konuşmaya başlamıştı. Yüz ifadesi bile değişmiş, insana özgü az bilinen bir delilik türünün sınırında dururmuş gibi dalgınlaşmıştı.

Bland bir kez daha Katy'nin sorusunu yanıtlamadığını fark etti. Aynı zamanda kızın pek çok içki içmesine karşın sarhoş olmadığını da görüyordu. Kendisineyse biraz sıcak basmış, kafası hafifçe bulanmıştı. Bayan Lydiard eldivenlerini, çantasını bir kez daha düzeltti, sanki akşamın bitmesi için sabırsızlanır gibiydi. Bland, Katy'nin, eldivenler inanılmaz derecede bayağı, dediğini içinden duyar gibi oldu. Masalarına kahve geldi.

Bland garsona hesabı getirmesini işaret etti, saatine baktı, şaşkınlıkla saatin on bir buçuğu geçtiğini gördü.

"Seni bu kadar geç saatlere kadar alıkoyduğum için özür dilerim." dedi Bayan Lydiard'a, "ama en azından yarın Pazar."

Bayan Lydiard sanki kendisi için bütün günlerin pazar olduğunu söylemek istermişçesine sabırlı bir ifadeyle gülümsedi. Bland kapıda iki kadının da koluna girdi, ikisi de sanki daha bir cüsseli ve idare etmesi zor bir hal almışlardı. İyi ki araba kullanmam gerekmiyor, diye düşündü Bland.

Sokağa çıkınca açık havanın temizliğiyle sersemledi; bu hoşuna gitti, onu kendine getirdi. Birden bu akşam gözüne hem zevksiz hem de zaman ve para kaybı olarak göründü. Bayan Lydiard'la hep o uzak ilişkiyi, bu sıkıcı kızın da sakin yaşamlarına hiç girmemiş olmasını diledi. Biraz öncesine kadar hakkı olarak gördüğü saygısız olma duygusu yerini utanca bıraktı. Bayan Lydiard sessizdi, belki soyluluğundan, belki de genç bir insanın, hatta böylesine sıradan birinin bile (sonuçta ne biliyorlardı ki onunla ilgili?) kendisini hiçbir öneme sahip olmayan bir kişiye dönüştürebileceğini fark etmiş olmanın yorgunluğuyla susmuştu. Bland, Bayan Lydiard'ın kendini yaşlı hissettiğini görebiliyordu. Birden o da kendini yaşlı hissetti.

"Çok teşekkür ederim, George," dedi Bayan Lydiard soğuk bir tavırla. "Yoo, lütfen yukarı kadar çıkma. Gayet iyiyim. Katy'ye kapıya kadar eşlik etsene. Hepimizin yatmaya can attığına eminim. Ben can atıyorum."

"Yatmaya can atmak mı?" diye sordu Katy eğlenirmiş gibi. Bir yandan da düzensiz adımlarla yukarı çıkıyorlardı. "Ben hiç de can atmıyorum. Bir buçuk ikiden önce pek yatağa girmem, bazen daha da geç yatarım. Geceleri açılırım, en iyi o zaman düşünürüm. Howard ve ben sık sık bu saatlerde iş için buluşurduk..."

"İş için mi buluşurdunuz?" diye sordu Bland.

"Bilirsiniz işte, soru-yanıt oturumları, insanlararası ilişki çözümlemesi. Howard insanların göz ardı ettikleri yönlerini fark etmelerini sağlamak için bu harika yöntemi kullanır."

"Yani Howard'ın müşterilerini, hastalarını ya da ne deniyorsa, bu insanları gece yarısı mı gördüğünü söylemek istiyorsun?"

"Aynen öyle. Hoşuna gitmedi mi?"

"Görüşeceği kişi ben olsaydım, gitmeyebilirdi."

"Eğer ilgini çektiyse sana bu konuda birşeyler anlatabilirim, hatta bir deneme oturumu yapabilirim, başlangıç düzeyinde tabiî. İçeri mi giriyorsun?" diye sordu, bu durumdan zevk aldığı ortadaydı. "Hemen yatmıyorsundur herhalde. Uyumayacaksan seninle biraz televizyon izleyebilirim. Gece yarısına doğru çok uçuk programlar olur. Asıl hoşlandığım programlar onlar. Amerikan programları. Howard ve ben eğlence dünyasından çok insan tanırdık."

Bland anahtarı deliğe sokup, "Kusura bakma yatmayı düşünüyorum, biraz yorgunum. Fransa'dan daha bu sabah döndüm. İyi geceler Katy, bu güzel akşam için teşekkür ederim," dedi.

Bunları söylerken kendi koridoruna kadar ilerlemiş olmasına karşın Katy olduğu yerde durmuş onu izliyordu. Bland birden ondan bıktığını, içinin ona karşı düşmanca duygularla dolduğunu, sanki Katy bir tehditmiş ve eğer kafasına koymuşsa huzurunu, kendisi için düzenlediği son derece sakin, rahat yaşamı bozabilirmiş gibi hissetti. Gene de ona bir kez daha iyi geceler dileyip bu güzel akşam için teşekkür edecek kadar kendine hakim oldu. Eğer bunları yaparken biraz abartılı davranmışsa bu tedirgin olduğu, biraz da kendinden utandığı içindi.

"Pekâlâ" dedi Katy, "ama unutma eğer bir kaç öneride bulunmak ya da düşüncelerini paylaşmak istersen beni nerede bulacağını biliyorsun."

Bland, Katy'nin kendisine teşekkür etmediğini, ne kadar hoş bir akşam geçirdiğini belirtmediğini bu yorgun haliyle bile fark etti. Şimdilerde kadınlar işte böyle davranıyorlar, dedi kendi kendine. Bu olguyla ilgili pek az deneyimi vardı, çünkü o, gülücükler, teşekkürler, erkeklerin Tanrı vergisi cömertliğine karşı saygı sözlerinden oluşan eski ve kuşkusuz yapay bir kibarlıkla yoğrulmuş biriydi. Bland aynı zamanda Katy'nin bu akşamın masraflarına da hiç aldırmadığını fark etti. En azından kendisi bunları aşırı bulmuştu, belki Katy için bu akşam yaşamda verilen kısa bir aradan başka bir şey olmayabilirdi. Dairesine girince sanki hile yaparken açığı yakalanmışcasına hem bir korku hem rahatlık duydu içinde. Düşünsel açıdan akşamın savunulacak bir yanı yoktu, bazı anlarda yanlızca kızla değil kendisiyle de gizlice alay etmişti. Eğer Putnam sağ olsaydı asla böyle bir akşam geçirmezdi ya da geçirecek bile olsa, Putnam'ın yorumlarıyla onu bir bağlama oturturlardı. Putnam'ın pek çok özelliğinin yanı sıra böyle bir işlevi de vardı. Bland kendisine karşı pek de dürüst olmadığının farkındaydı: kızın istekleri karşısında (görünüşe bakılırsa birden fazla isteği vardı çünkü) harekete geçmişti; Katy, sanki kafasının karışık olduğu bu boş günlerinde, olaysız, serüvensiz geçen yaşamında kendisini büyülemek için yollanmış bir bilmeceymişcesine ilgisini çekmişti. Onu daha fazla incelemek istediğini düşündü, bunu yapmak yasak değildi herhalde. Yatağa girince, huzur veren karanlığın içinde, Katy genç, diye düşündü. Katy'nin kızarmış yanaklarını, boyanmış gözlerini anımsayınca, genç sözcüğünün içerdiği her şey, kendi gençliğinin bütün özlemleri, yaraları, engellenmişlikleri sel halinde geri geldi. Uykuya dalmadan önce onu kışkırtan son imgeler şunlardı: Katy'nin yanakları, gözleri, kıpkırmızı uçlu parmaklarının ağzına itelediği bir lokma yemeğin üzerine kapanan ıslak ağzı.

IV

Yatağının yanındaki radyodan tekdüze bir sesle "Amazing Grace" şarkısının çalındığını duyunca günlerden pazar olduğunu anladı. Ağır ağır doğruldu, o kadar da kötü değildi durumu. Öte yandan her zamanki kadar iyi de değildi. Geçen akşam yediği, içtiği şeylerin ardından bu beklenen bir sonuçtu. Şaşkınlıkla bir önceki geceyi düşündü. Böyle bir akşamı düzenlemek de nereden aklına gelmişti? En azından akşamı uzatmaya yanaşmamış, birşeyleri kurtarmış sayılırdı. Ama belki bu da kaygı vericiydi, kendisinin yerinde olsa başka her erkeğin yapabileceği şeyi yapma fırsatını elinin tersiyle itmiş, bu eylemi ya da eylemsizliğiyle de, çekinsen saygın bekâr, neredeyse dinsel nedenlerle evlenmediği düşünülen bir adam, umutsuz bir münzevi olduğunu kanıtlamıştı.

Bland, bu olayın kendisini kızı herhangi bir biçimde arzuladığından değil de kendisiyle ilgili umutsuzluğa kapıldığından dolayı rahatsız ettiğini düşünüyordu. Bayan Lydiard'ın üstü kapalı olarak dile getirdiği hoşnutsuzluğu fark etmemiş olsa, kızı dairesine davet ederdi, onunla sevişmek için de değil, onunla ilgili daha çok şey öğrenmek için yapardı bunu. Katy, Bland'de mesleksel denilebilecek bir merak uyandırmıştı. Kızın tam anlamıyla dürüst olduğundan kuşkuluydu. Katy'nin, hiç kuşkusuz pahalı bir giysi olan o siyah ipekli takımı ucuz naylon bir çanta içinde bir kıtadan ötekine yanında sürükleyip, kendisi gibi hiçbir umut vermeyen bir adamla bile olsa rastlantısal bir buluşma için hazır tutmuş oldu-

ğu gerçeğini yakından incelemek üzere aklının bir köşesinde tutuyordu. Ama bu da yalan, diye düşündü kendi kendine çünkü bütün bu olanların içinde en endişe verici unsur geçen akşam hiç kayda değer bir yardımseverlik duygusu duymamış olmasıydı. Asıl hissettiği şey, genç olduğu, resmî yaşından çok daha genç olduğu (kız bunu fark etmiş olmalıydı) ne kadar bayağı olursa olsun önerilere açık olduğuydu, bunu düşününce hafifften sarsıldı. Bir çeşit flörte bile istekli olmuştu, bu flörtün geleneksel anlamdakinden tek farkı kendisinin amacının gerçekle flört etmek olmasıydı. Katy'den gerçeği öğrenecek, bu konuda onu etkilemenin bir yolunu bulacaktı.

Öte yandan Bland biraz iyi huyluluk, biraz da açgözlülük yansıtan kendi davranışından dolayı da şaşkındı. Katy ilgisini çekmişti, bunun için ona gönül borcu duyuyordu. Ama artık asansörden çıkarken sanki kötü davranıştan kendini soyutluyormuşcasına asil bir havaya bürünerek yanlarından ayrılan Bayan Lydiard'ın huzurunda olduğundan çok daha temkinli olmalıydı. Kendisine her ne kadar belirsiz de görünse Katy Gibb denen kızın kendine ait bir yaşamı olduğunu, kendisi onu incelesin diye gönderilmediğini unutmamalıydı. Dunlop'ların dairesinden ayrıldıktan sonra –çünkü Dunlop'lar gelince orada kalamazdı– onu bir daha görmeyecekti. Bu nedenle ondan kaçınmaya özen göstermek, Katy'yi olduğu ve ileride de olacağı gibi bir yabancı olarak görmek, yaşamındaki konumuna uyacak biçimde yine nazik davranmak hem akıllıca hem de uygun olacaktı.

Bland kişiliğine aykırı bir şeyin aklına gelmiş olmasından rahatsızlık duydu. Sonra ise çok çok açık bir kışkırtmanın sözkonusu olduğunu düşündü. Gerçi bu da endişe vericiydi ama kendisinin sorunu değildi. Kız gençti, (ya da belki o kadar da genç değildi) boştaydı,

belki çok içmişti, belki de pek parlak geçmeyen bir akşamın sonunda ev sahibini ödüllendirmek için kendisinden beklenenin bu olduğunu sanmıştı. Ama Bland daha derinlerde bir yerde kızın kızgın olduğunu da biliyordu. Onun o tuhaf, odaksız öfkesi rastlantısal bir olay, bir koşul ya da kendi beyninde oluşan bir çağrışım kadar gizemli, başkalarına tamamıyla kapalı bir şey yüzünden alevlenmiş olabilirdi. Bland, kızın Howard Singer'ın iyileştirme yönteminden ya da daha doğrusu adamın yöntemlerinden biri olan, Katy'nin deyimiyle karşı karşıya gelme işinden yararlanıp yararlanmadığını merak ediyordu. Adam ne kadar sahtekâr olursa olsun kendisinin bile gözünden kaçan Katy'deki o gizleme ve saldırganlıktan oluşan garip bileşimi fark etmemiş olamazdı. Ama Katy'nin beyin yapısı ne denli karmaşık görünürse görünsün Bland onun kapalı, iletişimsiz, yoruma olanak vermeyen, açıklanabilirliği de kuşkulu bir yapısı olduğunu hissetmişti. Zaten bu yüzden de geçen gece uykuya dalmadan önce bir korku duymuştu içinde.

Uyku öncesi son bilinçli imgesini anımsadı: parıldayan, savunmasız bir şeyin üzerine kesin bir ifadeyle kapanan dudaklar. Bu imge tek başına onu o gece korkutmuştu, şimdi de korkutmaya devam ediyordu. Ama bir farkla, şimdi bu imgedeki korkunç edepsizliği de seziyordu Bland. Yüzünde farkında olmadığı şaşkın bir ifadeyle durup sınıra geldiğine karar verdi. Tanımlamadığı ve tanımlayamayacağı bu sınır yalnızca toplum için değil, şimdiye kadar hiç karşı gelmediği kendi iç denetimi için de kabul edilebilir olan davranış sınırıydı. Kendisinin kabul edilebilir davranış olarak adlandırdığı şeyin başkaları için gülünç bir tarafsızlık, karar vermeden önce duraksama, yaşamın tıpkı önceki akşam olduğu gibi kendisine sunduğu fırsatlardan yararlanmama anlamına geleceğini biliyordu. Bland o sınırı aşana kadar, genelde sınırlı bir geçmiş ve sınırlayıcı bir gelecek demek olan o

şeyi kıramayacağını, bir noktada bu sınırı tanıyıp da ona saygı göstermemeye karar vermenin kenar çizgisine kadar ulaşıp sanki o çizgi orada değilmiş gibi davranmanın, bu şekilde de özgür olmanın önemli olabileceğini bile hissetti. Belli durumların, belli insanların o meydan okuyuşu simgelediklerini de hissediyordu... Ama davranış, ilkeleri olduğu kadar alışkanlıkları da ilgilendiriyordu, Bland bu yaşta artık alışkanlıkların kırılamayacağını düşündü. Her zaman olduğu gibi olmaya yazgılıydı. Aslında eğer aynı kalmak istiyorsa dikkatli, hatta tetikte olmak zorundaydı ama bunu istediğinden kuşkuluydu. Yoksa neden kendi tutumundaki gariplikleri, akşam yemeği sırasında önce rahatlatıcı olan ama hemen ardından yerini bir tehlike sezgisine bırakan o çok hafif acımasızlığını bu denli çabuk fark etmişti ki?

Bütün bu düşüncelerin sonunda eğer yaşamının kalan bölümünü berbat etmek istemiyorsa sınırdan uzak durması gerektiği, biçimsiz durumlarda yakışık alır tarzda davranamayan sıkıcı bir kişi olduğu gerçeğini kabul etmesi gerektiği sonucuna vardı. Saygınlığını güç elde etmişti, şimdi de onu bir kenara atmak niyetinde değildi. Gün gittikçe ışırken kendi yaşında bir adamın kızı olabilecek yaşta biriyle eğlenmesi düşüncesi garip, uygunsuz göründü gözüne; bunu hiç kabul edemiyordu. Kız da bu sonuca varmak konusunda kendisinden daha atik davranmış olmalıydı, bu yüzden Bland'in gerek eğlenmesine gerekse sonraki saygın tepkisine öfkelenmişti. Bland, işte bu nedenle, rahiplerin dediği gibi, günaha elverişli durumlardan sakınması, gerekirse alışkanlıkları, günlük işlerin duvarını kendine siper etmesi gerektiğini düşündü. Hissettiği bu acınası gülünç dürtüler yüzünden kendinden o kadar tiksindi ki Katy tam bir sır küpü de olsa gene de onun kendisinden daha iyi birilerini hak ettiği sonucuna vardı. Önceden ondan korkarken şimdi onun için üzülüyordu. Kısaca söylemek

gerekirse birbirlerinin yoluna çıkmamaları her ikisi için de daha iyi olacaktı.

Bland mutfağa girdi, Bayan Cardozo'nun özel deposundan birkaç poşet çay aşırdı. Evde yiyecek hiçbir şey olmadığını, alışveriş yapması, birşeyler pişirmesi, genel olarak da daha mantıklı bir biçimde hareket etmesi gerektiğini fark etti. Sorun bu konularda hiçbir istek duymamasıydı. Ciddi olarak harekete geçmezse bu yeni dert –olaysız, sakin bir gün geçirmeye nasıl dayanabileceği derdi– onu uğraştıracağa benziyordu. Birçok nedenden dolayı evden dışarı çıkması gerektiğini düşündü. Yalnızca pazar günleri, o da bir tek parkta yürüyüş yaparken taktığı tüvit şapkayı kaptı, ön kapıya yöneldi. Kendisine hakim olduğunu, utanılacak ya da sorumlu tutulacak hiçbir şey yapmadığını bütün dünyaya gösterir gibi kapıyı sertçe çarpmak geldi içinden. Ama sonra en az bunun kadar güçlü başka bir güdüye uyarak kapıyı aşırı bir dikkatle kapattı, parmaklarının ucuna basarak Dunlop'ların kapısının önünden geçti ve ancak merdivenlere varınca doğal adımlarla yürümeye başladı. Bunca olayın ardından Katy'nin büyük bir olasılıkla uyuyor olduğunu düşündü. Yaşamlarını birbirinden ayrı tutmak her ikisinin de yararınaydı. En azından kendi yararınaydı bu. Normal sokağa çıkınca rahatladı, biraz önceki düşüncelerindeki sapma karşısında korktu. Böylesi tahminlerde bulunmak kendi alışılmış ölçütlerinin dışındaydı. Bu işi tamamıyla ardında bırakmaya karar verdi.

Park onu kayıtsızlığıyla kucakladı. Güzel bir sabahtı. Güneş, çiy damlalarının, mikaların üzerinde parıldıyordu. Bland, Peter Pan heykeline doğru yürüdü, ışığın göl sularında parıldayışını seyretti. Çılgın kuğular, ördekler heyecan içindeki çocukların attığı yiyecekleri yakalarken gölün dümdüz yüzeyini kırıştırıyorlardı. Bland her pazar sabahı aynı sahneyi hiç de zevk almadan seyrederdi. Güneş gözlerini alıyor, onu neredeyse çevresini

göremez duruma getiriyordu ama o geçip giden ayakların, parlak renkli dar elbiseler giymiş erkeklere, her biri çaba ve ödülden oluşan aynı derecede parlak renkli bir kapsülün içine hapsolmuş erkeklere ait olduğunu bilecek kadar buraları iyi tanıyordu, birkaç kahvehanenin açık olduğu, kahvaltı edebileceği Güney Kensington'a doğru yürüdü. Kahvaltı etme düşüncesi onu neşelendirdi, tıpkı ne kadar küçük olursa olsun bir zevk beklentisinin insanı neşelendirmesi gibi. Güzel bir gündü, belki de fazla güzeldi, böyle erken saatlerde görülen açık hava kalıcı olmazdı. Bunu bildiğinden pazar öğleden sonralarının alışılmış kasvetine yenik düşmeden önce günün değerini bilmek için daha da önemli bir neden çıkmış oluyordu ortaya. Sergi Yolu'nun başına kadar insanı canlandıran, değişmeyen bir hızla yürümeyi sürdürdü. Oraya vardığında açık gökyüzünde çoktan çelik rengi bir parıltı belirmişti. Kısa kış günlerinde hep böyle oluyordu, insan, ışık özlemini ancak bu gibi birkaç kısa anda giderebiliyordu. Geri kalan zamanda ise elden gelen en iyi biçimde karanlığa katlanmak zorunda kalıyordu.

Kahve fincanının önünde oturmuş oyalanırken şimdi ne yapması gerektiğini, kendisine kalan bunca zamanda ne yapması gerektiğini düşündü. Pek çok insan gibi kendisi için de herhalde hemen çözülmesi gereken sorun Noel'di. Her zamanki davetiyeler eline geçecekti yine ama kendisi alışılagelmiş özürlerini sıralayamayacaktı çünkü herkes emekliye ayrıldığını, bir başına olduğunu biliyordu. Bir yerlere gitmek zorunda kalacağını düşündü oysa tek başına yolculuk etme düşüncesi bir zamanlar geri dönmesini gerektiren onca şey varkenki kadar zevkli değildi artık. Şimdi böyle bir düş biraz tehdit edici görünüyordu gözüne, sanki yardım isteyemeyecek kadar uzaktayken kendisine bir şey olabilirmiş ya da kimsenin haberi olmadan ölebilirmiş gibi. Ama bu

yolculuğu göze alması gerekecekti, hemen göze alması bile gerekebilirdi. Roma, diye düşündü ya da Viyana çünkü her iki kenti de iyi biliyordu, en azından rahat oteller bulma güvencesi olurdu. Sanki bu yolculuk çoktan başlamışcasına, isteksizce kahvenin, tostun parasını ödeyerek süpermarkete doğru yollandı. Bol bol alışveriş yaptı ama dalgındı, aldığı bunca şeyin, balık yumurtası, enginar göbeklerini, tam olarak hangi bağlamda kullanabileceğini kestiremese de zamanla onlardan yararlanabileceğini düşünüyordu. Sonra elinde plastik torbasıyla hafifçe yana eğilmiş bir halde parkın sol tarafına, evine yöneldi.

Öbür daireden hâlâ ses soluk yoktu. Aynı sessiz hareketlerle kapısını kapattı. Mutfakta öteberisini boşaltıp bir kenara koyduğu anda da öğle yemeği için yiyecek hiçbir şey olmadığını fark etti, olabildiğince kısa zamanda yine evden çıkmak için can atıyordu. Yine o sessiz pantomini tekrarlayacaktı ama bunun artık bir pantomim olmadığını biliyordu. Katy'le karşılaşmayı, onun tarafından alıkonulmayı hiç istemiyordu. Binadan çıktığı için yine bir rahatlık duydu içinde, daha bir özgürce soluk alabildi. Kulübünde yemek yemeye karar verdi, sonra da tablolara bakacaktı.

Derin düşüncelere dalmış bir halde kenar mahallelerde yürüyüşe çıkmamışsa pazar günlerini genellikle böyle geçirirdi. En azından tıpkı şimdi olduğu gibi üzgün ya da yorgun olduğu pazarları böyle geçirirdi; bugün, önceki geceden dolayı yorgun, Putnam'ın yokluğunu yeniden fark ettiği için de üzgün hissediyordu kendini. Böyle bir günde Putnam ve kendisi huzur içinde, kendi özel uğraşlarıyla ilgilenmek üzere ayrılmadan önce birlikte yemek yerlerdi, ayrı geçirdikleri zamanda yaptıklarını pazartesi günleri düzenli olarak çıktıkları öğle yemeklerinde birbirlerine anlatırlardı. Böylece haftanın en uzun günü için bir amaçları olmuş olurdu. Bir

sonraki pazara kadar hiç konuşamadıkları olurdu ama iş hayatında ilişkileri hep sürerdi. İş yerinde birbirlerini kısaca selamlar, fazla uzatmazlardı. Böylece yorum yapılacak hayli konu birikirdi, bu yorumlar yararlı görünür, çoğunlukla da her ikisinin gerçekten işine yarardı. Eğer yaşasa Putnam'ın, Bland'in önceki akşam yaptığı yürüyüşe kuşkulu gözlerle bakacağı gerçeği, tıpkı başka bir nedenden ötürü Putnam'ın yokluğunun verdiği rahatsızlık kadar rahatsız etti kendisini. Putnam'la birlikteyken insanın kendini kandırması olanaksızdı. Aynı nedenden ötürü Bland, Putnam'ın kırıcı yargılarına biraz derinlik katmıştı çoğu kez. Putnam bir matematikçiydi tabiî, bu unutulmamalıydı. Stendhal'in dediği gibi matematikte ikiyüzlülüğe yer yoktu, bu da matematiği öteki bilimsel uğraşlardan ayırırdı. Öte yandan Putnam kendisi hissetmemesine karşın Bland'in düşünceli halini anlar ve saygı duyardı. Bland onun yokluğunu bir kez daha derinden duydu.

Sanatın kendisini avutacağına karar verdi. Ne de olsa sanatın işlevi buydu, kendisi de görünüşe göre avutulacak bir insandı ya da en azından avutulmaya gerek duyuyordu. Özellikle havanın daha şimdiden kasvetli, sokakların boş olduğu bu öğleden sonra Bland, insan aşırı derecede sıkılırken tuval üzerindeki resmin ya da kâğıt üzerindeki güzel sözlerin çekiciliğine kayıtsız kalacağı için sanatın belki başka insanların umudunu kırdığı gibi kendisininkini de kıracağını düşünüyordu. Özellikle de tuval üzerindeki resmin boşluk simgesi gibi görüneceğinden kaygı duyuyordu. Peki neye tutunacaktı o zaman? İyilik erdemine karşı duyduğu genel alçakgönüllü inanç dışında dinin kapıları kendisine kapalı olduğundan belleğinin sonradan kendisine sunabileceği kadar çok imgeyi –eğer son günlerde hâlâ bozulmamışsa– depolanması gerektiğini düşündü. Bir zamanlar gözlem yeteneği keskin olduğu için bu anıların görsel olmasın-

da karar kılmıştı. Ruben'in manzarasından bir köşeyi ya da diyelim Odilon Redon'un çizdiği çiçekli bir vazoyu gözünde yeniden canlandırabilirse mutlu olabileceğini düşündü. Ya da hafif melankolik ruh halinin el verdiği ölçüde mutlu olabileceğini. Sorun da buydu. Büyük zevk almasına karşın bazen görevi biraz fazla ciddiye alıyordu sanki bunları yapmak ölüme hazırlıkmış, ölüm köşede bekliyormuş gibi. Belki de bekliyordu. Bland bu Pazar gezilerine bazen hesabında para kalıp kalmadığına bakmak için bankaya giden yaşlı bir adam gibi istemeyerek çıkıyordu.

Ama Kraliyet Akademisi'nden içeri girip de büyük şans eseri beklenmedik bir ziyafetle, Sickert sergisiyle karşılaşınca sevinçle bütün kuşkularını ve kaygılarını bir kenara bıraktı. Çok değil iki dakika içinde ilk galeride genel bir zekâ, coşkunluk, görsel bir görkem ve baskın bir duygulanım atmosferinin etkisine girmişti. Bir süre galerileri gezerken üzerilerine oturmayan fraklarıyla bayağı şarkılar söyleyen, spot ışıklarında dişleri parlayan, yukarı kaldırdıkları elleri pembe bir leke halinde çizilmiş adamların ve uzakta sahnedeki sanatçının her ayrıntısını görebilmek için salonun balkonundan sarkan melon şapkalı yoksul insanların bira kokulu eğlence dünyasına tamamıyla gömülerek zamanı unuttu. Kasvetli yeşilimsi Venedik göğü altındaki San Marco Meydanı'nı gördü. Pembe ve leylak rengi tebeşir tozuyla kaplanmış gibi duran yüzeyde fırçayla genel hatları çizilmiş Dieppe'yi gördü. Bland perde kapandıktan sonra alkış üzerine yeniden sahneye dönen, bulanık kırmızılı mavili lekeler gibi duran, tıknaz Tiller kızlarına yanındaki başka insanlarla birlikte gülerken sanatın her zaman ciddi olmadığını, hatta –genelgeçer düşünceye aykırı olarak– eğlence şeklinde görülebileceğini fark etti. Belki bütün sanatçılar hatta en yüceleri bile eğlence dünyasının içindeydiler. Bland kendi kendine bu konuda düşüneceğine dair söz verdi.

Tam bu canlandırıcı düşünce bilincinde yer alırken, tam da galerileri bir kez daha gezerken birden gördüğü iki imge ona acı bir biçimde eski evini, eski sıradan çağrışımları anımsattı. İmgelerden biri Dawson Kardeşler adında bir dükkânın önüydü, vitrin bir martı sürüsü kadar canlı görünen beyaz şapkalarla doluydu. İkinci imge tuvalin tam ortasında Whiteleys adlı bir metro istasyonunun çok sakin, kasvetli görünümüydü. Yorumsuz tasarlanmış basit sahnelerdi bunlar. Burada kentleri hatta onların önemsiz türevlerini, yalnızca Venedik'i değil Whiteleys'i de seven bir adam duruyordu. Bland bir kez daha galerinin loş ışıklarının bir oyunuyla kendini yeni uzun pantolonunu giymiş, pazar öğleden sonra anne babasının birbirine uymayan uyuklamalarından kurtulmak isteyen ama bunu başarabileceğinden emin olamayan ve tıpkı bu sabahki gibi sokağa çıkınca çekingen bir sevinç duyan, isteksiz adımlarla eve dönme zamanı gelene kadar vitrinleri seyreden küçük bir çocuk gibi hissediyordu. Bu duygu asla bitmemişti. *Birkaç Söz* diye okudu katalogtan, birahaneye gitmek için özürler uyduran hilebaz görünümlü bir adamı gösteren resmi inceledi. Kesinlikle babasıydı bu adam; babasının şık, şakacı olması, bahaneler bulamaması, sarhoş olup bunu göstermemekte usta olması dışında birbirlerinin tıpkısıydılar. Annesi Dorothy, babası Clive'dı, Bland bunun onlara kusursuz bir biçimde uyduğunu düşündü. Bir an kendini çok yorgun hissedip gitmek üzere dönünce şapkalarını eğmiş bayanların oturdukları Fransız kahvehanesinde sanatını icra eden, kemancının gölgemsi görüntüsünün önünde hayranlıkla durdu. Resmin adı *O Nuit d' Amour*.idi. Bunun şarkının adı olduğunu sanıyordu.

Birden önceki akşamın olayları, sabah bu olaylara verdiği tepkiler kafasında canlandı, eve gitmek konusunda bir kez daha içinde isteksizlik duydu.

İkindi zamanı şimdi kent kararmışken Bland hafifçe sendeledi. Bütün gün boyunca sokakta ve onca zamandır da ayakta olduğunu fark etti. Öncelikle bir fincan çay içmeliydi, bu nedenle de günü burada noktalayıp dairesine dönmeliydi. Garip bir sessizliğe gömülmüş olan Ritz yakınındaki dönemeci yavaşça sanki yelkenliymiş gibi dönen bir taksi cayırtıyla fren yaparak durdu. Bland bir kez daha kataloğuna baktı, pazar gününün kasveti kendisini sarmaya başlamışken kent yaşamının canlılığını gösteren bu imgeleri bir kenara bırakmayı hiç istemiyordu. Ne güzel bir koy, ne güzel bir kartpostal diye düşündü hayranlık içinde. Baldır kasları ağrıyordu. Taksi evin önünde durunca inmekte zorlandı. Birkaç ışık yanıyordu ama çok fazla sayılmazlardı. Dunlop'ların dairesinde yanmakta olan ışığı görünce bir kez daha dikkatli olması gerektiğini kendisine anımsattı. Ama sabahki eziyet verici düşüncelerle uğraşamayacak kadar yorgun hissediyordu kendini. Girişteki kasvetli sıcaklığı, ortalarda kimsenin görünmeyişini sevinçle karşıladı, neredeyse Bayan Lydiard'ın ya da daha büyük bir olasılıkla Katy Gibb'in pusuya yatacağını ummuştu. Bu insanların kendisi üzerinde neden hak iddia ettiklerini bilmiyordu ama evine bundan böyle hiç çekinmeden girip çıkabileceklerinden emin görünüyorlardı. Bland birden, onları hiç tanımamış olmayı, kitap okumayı, resimlere bakmayı, yalnızlığını en iyi biçimde değerlendirmeyi hatta ondan zevk almayı, her şeyin ötesinde de hem vicdanının hem isteğinin birbirleriyle çatışan taleplerinden kurtulmuş olmayı diledi. Bütün bu yıllar boyunca dalgalanan böylesine zavallı bir istek asla yirminci yüzyılın sonlarında yaşayan bir adamın isteği olamazdı. Kendisi iddianın doğruluğundan kuşku duymasına karşın bu isteğin de sınırsız olduğu söyleniyordu. Bland yaşından daha genç hissediyordu kendini ama şu anda beynini kurcalayan şey baktığı resimler dolayısıyla yeni-

den böylesine berrak bir biçimde canlanan o büyüme çağında çıktığı pazar yürüyüşlerinin anılarıydı. *Can sıkıntısı*: eski durumunun hem en iyi bilinen imgesi hem de en uygun betimlemesi işte buydu. O zamanlar ne kadar yalnızdı, dünyanın karşısına çıkmak için ne kadar hazırlıksızdı! Bir arkadaşlık ilişkisinin bile kendisinin karşılayamadığı gerekleri vardı. Evdeyse birbiriyle tartışıp duran anne ve babası. Bland onları sevip sevmediğinden hiç emin olamamış, bu durum da onun için bir işkenceye dönüşmüştü. Üniversitedeki bir yılının ardından işe başladığında kendisine sunulan arkadaşlık seçenekleri karşısında şaşkına dönmüş, bunu ancak çok sonradan insanların ilgi alanı dışında kaldığını düşündüğü kendisine karşı gösterilen alışıldık bir iyi niyet olarak yorumlamıştı.

Ruh hali düzelmeye başlamış ama bu sefer de annesinin kötüleşen sağlık durumuyla ilgilenmeye başlamıştı, başka koşullar altında konserlerde, derste hatta kütüphanede geçireceği akşamlarda eve koşup annesine bakmak zorunda kalmıştı. Babasının her zamanki gibi bahsi kaybetmekte olduğu bir at yarışı sırasında kalp krizi geçirerek erken yaşta ölmesi, annesini, her ikisini de şaşkınlığa uğratacak ölçüde etkilemişti. Kocasıyla aralarında bir yaşam boyu süren soğukluktan sonra kadın onsuz yaşayamayacağına karar vermiş, sonuç olarak da kendisini bırakmıştı. Çok gereksiz hatta kışkırtıcı bir tepkiydi bu, Bland'in annesine karşı duyguları bir kez daha tam anlamıyla bir sevgisizliğin eşiğine gelmişti. Ama ona karşı sabırlı olmuş, ona bağlı kalmıştı, en azından bunu yapmıştı. Hayatın, başlıca özelliği doğallık ve heyecan olan bir döneminde gösterilen bu sabır ve bağlılık onun canlılığının tam olarak gelişmesine engel olmuştu anlaşılan, zamandan beri duyguları konusunda dikkatli olmuş, sevgiyi aşka yeğlemiş her şeyden fazla da düzensizlikten korkmuştu.

"Özür dilerim efendim," dedi Hipwood gizli bir şey söyleyecekmiş gibi masanın üzerinden eğilerek, "sizinle biraz konuşabilir miyim acaba?"

Bland istemeye istemeye geri döndü. Neredeyse asansöre binmek üzereydi, merdivenler fazlasıyla meydan okuyucu görünmüştü gözüne.

"Sizin için ne yapabilirim, Bay Hipwood?"

Birbirlerine "Bay Hipwood" ve "Efendim" derlerdi, böylelikle toplumsal farklılıklarına saygı göstermiş oluyorlardı. Hipwood'un üzerinde lacivert bir üniforma vardı, palabıyığından anlaşıldığı kadarıyla biraz uzak da olsa geçmişte silahlı kuvvetlerle bir ilişkisi olmuştu. Hipwood temizlikçi, araba yıkayıcısı, gazete dağıtıcısı çocuklar ile garip mesleklere sahip insanlardan oluşan geniş bir kadroyu denetliyordu. Bu yüzden kiracıların çoğunun ona teşekkür borcu vardı, buna da razı olmuşlardı. Hipwood kendi alanında güçlü bir adamdı, yöneticiliği üstlenmiş olan kurumlara binanın içinde olup bitenler konusunda görevi gereği bilmesi gerekenden daha fazlasını anlatırdı. Bland, Hipwood'un koruması altındaki insanlardan biri olan Bayan Cardozo'nun ona kendisinin alışkanlıkları, masrafları, içtiği içki miktarı, bahşiş tutarı, konuk sayısı ve benzeri konularda bütün bildiklerini anlattığından kuşkulanıyordu. Bununla birlikte Bayan Cardozo koyu bir vurguyla konuştuğundan, iyi niyetli neşesini genellikle garip kahkahalar eşliğinde gösterdiğinden verdiği bilginin değeri de tartışılırdı. Bland, üzerine keskin bir çeşit yağ kokusu sinmiş olan ve kostaklanarak yaptığı işler arasında emdiği fazla sert nane şekerleri kokan Hipwood'dan hoşlanmazdı.

"Gördüğüm kadarıyla içeride binaya zorla girmiş olan biri var efendim."

"Gerçekten mi?" dedi Bland. Başka bir zaman olsa konuya hafif bir ilgi gösterebilirdi ama şimdi tek istediği bir fincan çaydı.

"Genç bir kadın."

"Anlıyorum."

"Dün sabah ben tam sırtımı dönmüşken içeri girdi. Onu fark etmediğimi sandı ama gördüm. Bir şey demedim. Asıl sorun hâlâ burada olması, tekrar dışarı çıktı. Nerede bu kadın?"

"Bunu açıklayabileceğimi sanıyorum, Bay Hipwood..."

"İşime verdiğim değer nedeniyle böyle bir şeye göz yummam olanaksız, efendim. Konumum nedeniyle insanlara güven veriyorum. Bana güvenliklerini teslim ediyorlar. Onları düş kırıklığına uğratamam şimdi, öyle değil mi, efendim?"

Hipwood genellikle bağlılığını, adanmışlığını işitme menziline giren herkese Noel üstü yinelediğinden Bland bu konuşmayı daha önce de pek çok kez dinlemişti.

"O kadının adı bayan Gibb, Dunlop'ların bir arkadaşı. Onlar yokken Dunlop'ların dairesinde kalıyor. Aslında eğer geçen gece görevli olsaydınız, onun Bayan Lydiard ve benimle birlikte akşam yemeğine çıktığını görebilirdiniz."

Bayan Lydiard'ın adının geçmesi üzerine Hipwood biraz sakinleşti ama bu uzun sürmedi.

"Onu bugün hiç görmedim efendim. Aşağı inip kendini tanıtması beklenirdi, sözün gelişi tabiî. Ne de olsa onun yerinde pek çok insan böyle yapardı." Bu insanlar onun uyanıklığı karşısında teşekkürlerinin göstergesi olarak para verirlerdi, demeye getiriyordu Hipwood Bland'e.

Oysa böyle bir davranış Katy'nin anlayış alanına girmezdi. Onun Hipwood'a karşı takınacağı tutum, bütün kiracıların titizlikle, özenle sergilemekten kaçınmaya çalıştıkları, çok saygın birinin sözleşmeli bir hizmetliye karşı tutumu biçiminde olurdu.

"Bay Dunlop da gitmeden önce bana bu konuda hiçbir şey söylemedi," diye sürdürdü konuşmasını Hipwood, "bana sorarsanız garip bir durum bu. Bay Dunlop genellikle çok dikkatli davranır, özellikle de kendi özel işleri konusunda." Bu sözlerle Bland'e Tim Dunlop'un alçak biri olduğu ima edilmiş oluyordu.

"Görünüşe göre bütün bunlar Amerika'da ayarlanmış. New York'ta buluşmuşlar. Bayan Dunlop da Bayan Gibb'i evinde kalmaya davet etmiş."

Bland olayların bu kadar açık hatta bu kadar dosdoğru gelişmediğini pekâlâ biliyordu ama şimdi kendini ciddi biçimde yorgun hissettiğinden Hipwood'un diretmesi karşısında birden Katy'nin tarafını tuttu.

"Bu benim sorumluluğum, efendim. Kendinizi benim yerime koyun. Daha geçen ay başka bir davetsiz konuk olayı yaşandı." Hipwood, kişisesl olarak tanımadığı herkesi davetsiz konuk olarak tanımlardı. Bland bu öyküyü birçok kez dinlemişti. Cüzdanını çıkardı, iki tane on *pound*'luk kâğıt para alıp Hipwood'a verdi.

"Bunun her tür rahatsızlığı gidereceğine inanıyorum," dedi Bland, "tabiî eğer Dunlop'lardan yeni bir haber alırsam size ileteceğim."

Bu sözlerle Bland, Dunlop'larla bağlantıda olduğunu akıllıca ima ediyordu. Bir an neden bu kadar çapraşık yollara saptığını merak etti ama şimdi asıl öncelik Hipwood'un yakınmalarına bir son vermekti. Belki bütün bunları yaparken fazla aceleci davranmış, olayları iyice gözden geçirmemişti. Ama bu olaylar kendisini ilgilendiriyor muydu ki zaten? Bu şekilde yolunun kesilmesi doğru muydu? Taktiği kabaydı belki ama etkili olmuştu. Hipwood sakinleşti, yeniden masasına çekildi.

Bland, ancak dairesinden içeri girince aptallık ettiğini, açıkçası pek büyük bir gaf yaptığını düşündü. Çıkarımlara varmak için hiç zaman yitirmeyen Hipwood onun bu cömertliğini nasıl değerlendirecekti acaba? Hip-

wood hiç kuşkusuz Dunlop'lar döner dönmez onları bir kenara çekecek, onlar daha bavullarını bile yere koyamadan onlardan açıklama isteyecekti. Bland ise kendisiyle ilgili açıklama yapmaktan görülmemiş biçimde kaçınan birisi adına ondan daha fazla açıklama yapmak zorunda kalacaktı. Dikkatsizce çaydanlığa su doldururken gerginlikten suyu üzerine sıçrattı ve yandı. Kapının çalındığını duyunca yüreği hopladı. Çay hazır olana kadar kapıyı açmamak kendine hakim olmanın tek yolu gibi görünüyordu.

Katy, üzerinde, Bland'in pek de temiz olmadığını fark ettiği kot pantolon ve tişörtü olduğu halde geri gelmişti. Önceki gecenin baştan çıkarıcı kadınından iz yoktu. Prenses, sefil bir insana ya da en azından Bland'in o ilk karşılaştığı yarı genç kız yarı kadın, o asık yüzlü yaratığa dönüşmüştü. Bu değişiklik Bland'in ilgisini çekti. Katy'nin, kendisine bakılmadığı, toplum içinde kendisini sergilemediği zamanlarda pasaklı biri olabildiğini düşündü. Bu durum ona derinine inemeyecek kadar kendisini yorgun hissetmesine yol açan nedenlerden ötürü benimsenebilir göründü. Öte yandan Katy'nin tavırları kraliçelere-özgüydü, neredeyse de buyurgandı. Sanki hakkıymış gibi Bland'in dairesine girmişti. Ağır ağır dolaşıyor, çevresine bakınıyor, Bland'in eşyalarını inceleyecek gibi oluyor ama sonra sıkıntıdan ya da kayıtsızlıktan dolayı cayıveriyordu. Bland isteksizce flört ettiği bir kadınla ilgili anısını elinde olmadan anımsadı. Edwina Sutton, kendisi ne akıllı ne de eğlenceli biri olmasına karşın önüne geleni karalardı. Annesi, hoşlanmadığı kişilerle ilgili olarak "ne akıllı ne eğlenceli" yargısına varırdı, bu kapsama ise hâlâ o evi ziyaret edecek kadar tehditle zorlanmış olan herkes girerdi. Annesinin bu deyimi aklında yer etmişti. Edwina Sutton, Bland'in Baker Caddesi'ndeki dairesine gelip onun değerli kitaplarını sabırsız bir hareketle eline alıp bırakınca

Bland birbirlerine uygun olmadıklarını kesin bir biçimde anlamıştı. O günden sonra onunla her karşılaştığında kadına saygıyla selam vermiş, işinin başından aşkın olduğunu söylemişti. Kadın buna kanmamıştı gerçi ama fazlasıyla cansız olduğundan ona karşı koymamıştı.

Bu kız ise kendisi gibi boşta görünmesine karşın öyle cansız değildi. Bland, bir işle doldurulmayan zamanın Katy'i huzursuz etmediğini, kendisinin sık sık yaptığı gibi zahmete değmez işler yapmaya yeltenmediğini seziyordu. Katy, nasılsa kendisini oyalayacak şeyin ortaya çıkışını bekliyor olmalıydı yoksa görünüşe göre bütün gün boyunca Bland'i beklediği gerçeği başka nasıl açıklanabilirdi? Katy'nin, kapısından döndüğünü bilmek bile biraz önce Hipwood'a verdiği armağanın hoş olmayan anısıyla birleşince içinin uğursuz bir önseziyle dolmasına neden oluyordu. Öte yandan Katy'de kendine duyduğu güven dışında dikkate değer hiçbir şey yoktu. Eskimiş giysileri içinde kendine güvenli, hatta sanki Bland kendisini bir şekilde yarı yolda bırakmış gibi ona hafif kızgın görünüyordu. Konuşmak için hiçbir girişimde bulunmamıştı, bulunmamakta da direniyordu, Bland'in, kendisine yokluğuyla ilgili hesap vermesini bekliyordu. Ayakları yine çıplaktı. Bland onun ayak tırnaklarını boyamış olduğunu fark etti. Katy'nin günlük etkinliklerine ilişkin bu kanıt etkileyici değildi ama Bland bu durum karşısında kızgınlık değil acıma duydu. Görünüşe bakılırsa Katy saçını yeni yıkamıştı, saçlarında hafif bir limon kokusu vardı. Bland başka hiçbir şeyin Katy'nin bomboş geçirdiği anlaşılan bu öğleden sonrasından daha asap bozucu olamayacağını düşündü. Aynı zamanda içinden onun gitmesini şiddetle diledi. Annesinin bir başka küçültücü deyimi olan "Gece kulubü kraliçesi" sözünü anımsadı birden. Aklında gündüz vakti bir gece kulubünün görünümüne ilişkin bir imge yer etmişti: ışıklar sönmüş, kapılar açık, çalışanlar te-

mizlik yapıyor. Neden birden bunların aklına geldiğini kendisine açıklayamadı.

İrkilerek şimdiki zamana geri döndü. Çok yorgun olduğunu hissediyordu.

"Merhaba," dedi elinden geldiğince neşeli bir sesle. Sesinin babasınınkini andırdığını tiksintiyle fark etti.

"Nasıl olduğumu sormak için uğrarsın diye düşünmüştüm," dedi Katy ama yüzünde önceki gecenin gülüşlerinden iz yoktu. Bland bir kez daha hafiften köşeye sıkıştırıldığını hissetti. "Daha önce de uğradım," dedi Katy, "ama kapıyı açan olmadı."

"Bütün gün dışarıdaydım," dedi Bland sonra da, "Kraliyet Akademisi'ne, resimlere bakmaya gittim," diye ekledi güçsüz bir sesle.

"Bana da haber verseydin keşke. Seninle gelirdim, sanatı severim."

Bland, Katy'nin garip bir düşmanlıkla vurguladığı sanat sözcüğünün onun için özel bir öneme sahip olmadığını fark etti. Bu şekilde söylendiğinde sanat, Katy'nin başka uğraşları arasında daha düşük bir konuma getirilmiş oluyordu. Katy yine kızgındı, anlaşılan Bland kendisi bir kez daha bu kızgınlığın hedefi belki de nedeni olmuştu. Ama Bland bu kızgınlığın köklerinin daha derinlere, çok öncelere gittiğini, orada büyüleyici bir şeyin, gizli bir öykünün var olduğunu sezinliyor, bu öyküyü ortaya çıkarmasının gerekebileceğini, bundan zevk alabileceğini hissediyordu. İçinde nesnel, gerçek bir ilginin kımıldadığını duyumsuyordu; bu durum, eski günlerde işi gereği şirket içinde terfi etmek ya da yeni bir göreve atanmak isteyen kişileri değerlendirişine benziyordu. Onlara karşı her zaman kibar ve içten davranmıştı ama sözü de yasa sayılırdı. Belki de aynı taktikleri uygularsa Katy'nin dile getirilmemiş ama ısrarlı talepleri ile bu kız tarafından açıkça saldırıya uğrayan kendi huzurunu bağdaştırmanın bir yolunu bulabilirdi.

"Çay yapmıştım," dedi Bland, "bir fincan ister misin? Tabiî eğer daha önce içmediysen. Saat biraz geç oldu sanıyorum, fark etmemişim."

"Çay iyi olur," dedi Katy.

Bland tepsiyi mutfaktan oturma odasına getirdiğinde Katy'yi kanepede, kollarını kanepenin arkalığına atmış, sağ ayak bileğini de sol dizine dayamış bir halde otururken buldu. Bir kez daha Katy'nin ayağının güzelliğini fark etti.

"Sen neler yaptın bugün?" diye sordu ilgiyle, bir yandan çayı uzatırken. Katy fincanı elinden almak için bir kolunu kanepenin arkasından çekti.

"Günün büyük bölümünde uyudum. Hâlâ saat farkından dolayı rahatsızım. Akşam yemeğinden sonra çok erken yattım. Gerçekten biraz daha oturmalıydım. Oturmamı sağlamalıydın."

"Tabiî sen canının istediğini yapabilirsin ama benim için hayli geç olmuştu, Bayan Lydiard için de. Biz senin kadar genç değiliz." Sesinde yine sahte şakacılığın iğrenç tınısını duydu. Nasıl da nefret ediyordu bundan! Katy'nin gitmesini istiyordu. Hatta onun şu anda içmekte olduğu ikinci çayı kendi içmek istiyordu.

"Herhalde öyle," dedi Katy, derin bir sessizliğe gömüldü.

Bland telefonun çaldığını işitince bir an rahatladı. Saatine göz attı, altı buçuk olmuştu, genellikle bu saatlerde Louise'i arardı, ama arayan Louise'in ta kendisiydi. Bland onun, "George?" diyen sakin sesini duyunca rahatladı, içtenlikle de sevindi.

"Kalp kalbe karşıdır," dedi Bland. Louise'le konuşurken bazen basmakalıp sözler kullanmak rahat oluyordu. "ben de seni aramak üzereydim."

"Yarın Londra'da olacağımı sana haber vermek istedim. Geceyi Philip ve Sarah'yla geçireceğim. Noel alışverişine çıkarım diye düşündüm."

"Harika," dedi Bland, "ne zaman buluşalım? Seninle öğlen yemeğine çıkalım mı? Evet en iyisi bu olur. Waterloo'dan doğruca gelsene. Kahve içer, öğleden sonra ne yapacağımıza karar veririz."

"Çok güzel, peki" diye kabul etti Bland'in önerisini Louise, "eğer zamanımız olursa çocuklara Selfridges'den birşeyler bulabiliriz, diye düşündüm..."

"Louise, senin Sickert sergisini görmeni gerçekten çok istiyorum. Alışverişini Lymington'da yapabilirsin."

"Çocuklar şu elektronik oyuncaklardan istiyorlar da..."

"Philip bulabilir herhalde."

"İşi gereği bu oyuncakları yeterince gördüğünü, bir de evde onların sesini duymak istemediğini söylüyor. Ne komik değil mi? Bu nedenle benim işim çok zor. Çocukların bisikleti de var çoktan beri..."

"Kapatmam gerekiyor, Louise. Bir konuğum var da. Seninle yarın görüşürüz."

"Peki canım."

Bland her zamanki gibi onun bu tatlı sevgi sözcükleriyle yumuşadı. Ne kadar esnek, ne kadar uysal bir kadındı! Böyle zamanlarda Bland neden Louise ile neredeyse evleneceğini ve sonunda neden evlenmemeye karar verdiğini anlıyordu. Belki de Louise ile evlenmeye gerek olmamıştı. İlişkilerinde en başından beri acillik öğesi eksik kalmıştı. Kendilerini, soyu tehlikede olan bir türün karşılıklı korunmak üzere birbirlerine sığınmış iki üyesi gibi hissetmişlerdi. Bunca yıldan sonra bile o duygudan geriye birşeyler kalmıştı.

Bland telefonun almacını yerine koydu, Katy Gibb'in sakin bir ifadeyle kendisini izlemekte olduğu kanepeye geri döndü.

"Yarın da yoğun bir gün olacak," dedi yine o korkunç şakacı sesiyle. Katy'den kurtuluşu olup olmadığını merak etti.

"Yine buralarda olmayacaksın demek ki," diye bir gözlemde bulundu Katy, "ne kadar yazık. Neyse ben de Moira'yı ararım. Numarası var mı sende?"

Bland numarayı yazdı, Katy'nin kâğıt parçasını o hayli dar kot pantolonunun cebine sokuşunu izledi. "Peki o zaman," dedi Bland.

"Gitmemi istiyorsun," dedi Katy. Bunu kulağa kaba gelecek biçimde söylemişti, belki de kibar kaçmayacak bir sözdü zaten. "Bazı şeyler konuşabileceğimizi ummuştum, tasarılarımla ilgili falan. Ama tamam, başka zaman."

Bu ilginç öneriyi ortaya attıktan sonra ayağa kalktı, kibirli bir ifadeyle Bland'e hoşça kal demek üzere parmaklarını oynattı.

"Tasarılar mı?" dedi Bland "Kulağa ilginç geliyor, daha fazlasını anlatmalısın bana."

Katy'nin buna yanıtı parmaklarını yeniden oynatarak kapıdan çıkmak oldu. Gidiş biçiminde acımasız bir yan vardı. Bland kendini sanki kovulmuş gibi hissetti.

Akşamı sinir içinde geçirdi. Katy bir biçimde kendi işbirliğine gerek duyuyormuş ya da sözünü ettiği tasarıları onaylamasını zorunlu kılacak bilgileri açıklamak üzereymiş gibi bir hava yaratmıştı. Peki ama neydi bu tasarılar? Neden daha fazla soru sormamıştı sanki Katy'ye? Şimdiye kadar onunla ilgili çok az şey öğrenmişti. Bildiği tek şey Katy'nin kendi işini kurmak konusundaki isteğini hafifçe belirtmiş olmasıydı. İyi de nasıl bir işti bu? Görebildiği kadarıyla Katy korkunç derecede niteliksizdi. Ayrıca iş ve ticaret dünyaları bazılarınca çöküş diye adlandırılan bir duraklamanın pençesindeydi. Kaliforniya'da sahte ithalat üzerine kurulu böylesine belirsiz bir girişime kim para (paraya gereksinim duyduğunu Katy kendisi söylemişti) yatırırdı ki? Kaç saf insanı kandırırsa kandırsın, bu iş düşüncesi bütünüyle temelsiz kısa ömürlüydü. Katy'nin bina ve müştemilata, kad-

roya gereksinimi olacaktı. Bland başını sallladı, en yüce gönüllü maddi destekçilerle bile bu işin nasıl yapılacağını aklı almıyordu.

Bütün bunlar saçmalık tabiî, diye düşündü bir süre sonra yatağa girmeye hazırlanırken. Maddi destekçi de para da olmayacaktı, bunu daha önceden anlamalıydı. Katy'nin kendi parası da yoktu, bu kadar kısa bir tanışıklıktan sonra bile anlaşılıyordu bu gerçek. Dunlop'ların dairesinde bulunuş nedeni açıklığa kavuşmamıştı. Bu durum, eğer çoktan bir soruna dönüşmemişse pek yakında sorun olmaya adaydı. Bland, Hipwood'a verdiği yirmi *pound*'u anımsayınca içinden kendine küfretti. Bütün bu olanların kendisiyle hiçbir ilgisi yoktu! Yalnızca yaşamının geri kalanında, geriye de ne kalmışsa, o zamanın tadını çıkarma özgürlüğü istiyordu. Bu özgürlüğü gençliğinde, o kızdan daha da gençken tutkuyla istemişti. Ama sonra bu isteğinin nasıl engellendiğini, nasıl her şeyin içinde kaldığını anımsayarak belki kızın da –onu hâlâ bir kız olarak düşünüyordu– şu anda şaşılacak bir güçle aklına gelen bu kısıtlanmışlıkların benzerlerine katlandığını fark etti. Gençler bu kadar kısıtlanmamalı, diye düşündü, ileride hiç de iyi olmuyor. Birden, o yabancı dairede tek başına kalan, dışarı çıkamayan, gidecek başka bir yeri de olmayan kıza karşı güçlü bir anlayış duygusuyla doldu yüreği.

Kendisi için tek hissettiği şey ise her günün sonunda çevresinde dönüp duran o üzüntüydü. Genç olsaydı, yeniden başlayabilseydi! Ama bu kez farklı bir biçimde, bencil, katı yürekli biri olarak! İnsan iyi olmanın bedelini ağır ödüyordu. Kendi özgürlüğü bir yanılsamaydı, özgürlüğünün onurlu bir emeklilik üzerine kurulu olduğu doğruydu ama kendisininki, ayakların çevik hareketi,yüreğin hafifliğiyle anılan asıl özgürlüğün kötü bir kopyasıydı. Öfke duymak için bile çok geç, diye düşündü çünkü öfkesi de acıya dönüşmüştü. Yüreği öylesine

sıkıştı ki ağlayacağını sandı. Kendisine saygısını geri getirebilecek Putnam'ın hatta işyerinin yokluğunun boşluğunda yitip gitmişti. Kendini yitirmişti, yaşamı tam bir can sıkıntısıydı. Fark ettiği bu gerçeğin etkisiyle gecenin büyük bölümünü gözleri açık uzanarak geçirdi. Yitirdiği huzuru düşünmüyordu artık, sanki çöldeki Aziz Antuan imişcesine hem unutttuğu hem de bilincinde yanıp tutuşan bütün isteklerini silen ya da kapsayan o değişim isteğini duyuyordu. Günün olayları garip bir biçimde önemini yitirmişti gözünde, bütün bu olayların, gerçek anlamını zamanı gelince anlayacağı bir dönüm noktasını işaret ettiğini düşünüyordu.

V

"Meeerhaba!" diye bağırdı her zamanki gibi Bayan Cardozo ön kapıdan. "Günaydın!" diye selamladı onu Bland, sonra da Bayan Cardozo'nun kahvesini hazırlamak üzere mutfağa girdi. Demek emeklilik böyle oluyor, diye düşündü Bland, falanla çay, feşmekânla kahve, hiçbiri de kendi seçimi olmadan hem de. Ama Bayan Cardozo gürültücü de olsa en azından neşeli bir kadındı, Bland de onun bu neşesine ayak uyduruyor, kadının çığlık çığlığa söylediği şarkıların, önemsiz işlerle uğraşırken takındığı bayağı tavrın üstesinden gelmeye çabalıyordu. Bayan Cardozo sık sık Bland'e ne kadar sadık olduğunu haykırırdı, Bland ise istemese de ona bağımlıydı. Bu nedenle kahve ve sohbete ayrılmış olan bu yarım saate katlanıyordu. Bayan Cardozo'nun anlattığı şeylerin pek çoğunu önceden duymuş olduğundan, herhangi bir yeni görüş ortaya çıktığında da kendini ayarlayabileceğinden, kadının anlattığı şeyleri her zaman pek de dikkatle dinlemiyordu.

Bayan Cardozo, her an işten çıkarılmanın eşiğinde olan bir hastane hizmetlisiyle evliydi. Adamın neden işini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu bir sırdı. Bland, birkaç yerden, adamın çalıştığı bölümde dönen birtakım dolaplara ilişkin söylentiler duymuş, işin aslını çözmeye çalışmışsa da başaramamıştı. Bu adamı bir iki kez karısını almaya geldiğinde görmüştü, kibar, duyarlı bir insana benziyordu, her şey bir yana gürültücü arkadaşı Bayan Cardozo'dan çok daha uysaldı.

Bland, kişisel bir tavsiyeye gerek olduğunda kocası için olumlu bir konuşma yapmayı önermişti. Bayan Cardozo, Bland'in iş dünyasında etkili olduğuna inanmadığından değil pek çok erkeği olduğu gibi kendi kocasını da umutsuz bir vaka olarak gördüğünden bu öneriyi hemen geri çevirmişti. Bayan Cardozo pek çok ingiliz erkeği gibi Bland'i de zengin bir budala olarak gördüğünden ona karşı tavrı saygısızlığın sınırına kadar gelir, bazen de kuşkulanma biçiminde ortaya çıkardı. Bland bununla başa çıkmayı öğrenmişti. Bereket versin Bayan Cardozo kocasını daha fazla hor gördüğünden uzun uzadıya alaycı bir ifadeyle onun hatalarından söz ederdi. Konuşmasını attığı kahkahalarla tamamlardı, bu sahne hep yinelenirdi. Ardından masadan kalkmaya razı olur, musluğu ve radyoyu açıp işe koyulurdu. Bland, Bayan Cardozo'nun zorlukla yürüdüğünü düşündüğünden, kadını kendi sorumluluğunda görür onun sağlık durumuyla ilgili abartılı bir kaygıya kapılırdı. Gürültü nedeniyle odadan odaya geçmesine karşın Bayan Cardozo oradayken dışarı çıkmayı saygısızlık olarak görürdü. Böyle günlerde *The Times*'ın bulmacasıyla uğraşır, kendini bulmacayı sonuna kadar çözmeye zorlardı. Disiplinin ruhuna ve beynine iyi geldiğini düşünüyordu.

Bugün Louise'in günü olacaktı, bu nedenle gri takımını güzelce giyinerek görünüşüne Louise'in de her zaman kendi görünüşüne verdiği özeni gösterdi. Zamanla her ikisi de sıradan giysilerden iyi cins giysilere terfi etmişlerdi. Ama Reading'teki o ilk zamanlarda da Louise sade bluzları, pilili etekleriyle Bland'in hoşuna gitmeyi başarmıştı. Bland onun kibar giyindiğini düşünür, aynı kuşağın, aynı sınıfın bir üyesi olarak da kibarlığı bir erdem sayardı. Louise'in tek lüksü her zaman sanki sıcak bir banyodan yeni çıkmışcasına tatlı, pudramsı bir kokusu olan parlak saçlarıydı. Bland ve Louise on sekiz yaşındayken tanışmışlardı. Bland üniversiteye

yeni başlamış bir öğrenci, Louise ise Lloyds Bankası'nın bölge şubesinde çalışan bir memurdu. Bir gün Bland ona büyük bir yüreklilikle birlikte bir yere gitmeyi önermiş, Louise'in, önerisini sakince kabul etmesinden de çok yüreklenmişti. Lousie bu öneri üzerine telaşlanmış ya da meraklanmış gibi görünmemiş, böylece Bland'e güven duygusu vermişti çünkü Bland o gün Louise'e fark ettirdiğinden çok daha fazla heyecan duymuştu içinde.

Louise de tıpkı Bland gibi annesiyle yaşardı, yaşamları tamamıyla birbirlerininkine benziyordu. Görgü kurallarının ağır bastığı o sinemadaki ilk buluşmalarının ardından pazar öğleden sonraları yürüyüşe çıkmaya başlamışlar, kısa zaman sonra da bu yürüyüşlerin daha zevkli olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardı. Bland için Louise'in yaşamı açık bir kitap gibiydi, kendisininki de Louise için öyleydi. Onunla evlenebileceği düşüncesi Bland'in daha ilk başlardan aklına gelmişti ama yaşamı, sağlık durumu gittikçe kötüleşen annesininkine bağlıydı. O dönemde annesinin çöküntüsü henüz belirli bir yönde değil de genel bir çöküntüydü, giderek artan alaylı davranışlar ve kendisi için oğlunun yapabileceği şeyleri kendisi yapmaya yanaşmamak biçiminde ortaya çıkıyordu. Bland bazen annesinin bunları kasıtlı olarak yaptığını düşünürdü, belki de gerçekten öyleydi. Ama o zamanlar bu hastalıklı durumu fark edemeyecek kadar genç ve deneyimsizdi.

Bland, Louise'i ilk kez evinde konuk olarak ağırlama girişimini utançla anımsadı. Louise'i eve, çay içmeye davet etmeye karar vermişti, onun kusursuz görgüsünün her ikisini de koruyacağını biliyordu. Artık hep pazarları buluşuyorlar, hava açıksa yürüyüşe çıkıyorlar, yağmurluysa sinemaya gidiyorlardı. Yine bir pazar öğleden sonraydı, Bland annesine davetten söz etmiş ama kadın herhangi bir hazırlık yaparak durumun önemine

uygun davranmaya yanaşmamış, sanki Louise onun karşısında mahkeme huzuruna çıkıyormuş gibi tuhaf bir ifadeyle koltuğunda oturmayı sürdürmüştü. Louise'in çaresizce ettiği hoş sözler tükenip de bütün bu olay sessizliğe kurban gitme tehlikesiyle karşı karşıya kalınca annesi sonunda ağzını açmıştı. "Benim şu oğluma bir şey yaparsın umarım," demişti, "çok uzun zamandan beri bir bebek o." Bland onun ne demek istediğini anlamış, kızarmıştı. Louise elini yavaşça ona uzattı, Bland de Louise'i bu hareketi, kendisine verdiği bu sade destek için bir kez daha sevmişti. O zaman Louise'in bu kendine özgü sadeliğinin kendisinin farkında bile olmadığı bir büyüklüğün tohumlarını içerdiğini düşünmüştü, hâlâ da böyle düşünüyordu.

Aslında bu davetten altı hafta önce Louise'le, ödünç bir dairede bir öğleden sonra boyunca sevişmişlerdi. Olay ikisini de hoşnut etmiş, daha ileri keşifleri ise daha iyi bir yer ve zaman buluncaya kadar ertelemek konusunda anlaşmışlardı. Bu konuda da sadelik, acelesizlik geçerli olmuştu. Bland olayı bu haliyle kendisine, gençliğinden beklenen o yakıcı tutkulardan çok daha uygun bulmuştu. Bland doğası gereği ağırbaşlıydı, talih de karşısına kendisine uygun bir arkadaş çıkarmıştı. Louise sakin yaradılışlı, Bland'in hareketleri karşısında bocalamayan bir kadındı. İkiyüzlülük de etmeyen biri olduğundan bu hareketlere Bland'in gerçekliğinden emin olduğu bir zevkle karşılık verirdi. Bland için, Louise'in bu yönü, sigara dumanı arasında gözlerini kısarak bakan annesinin anlayamayacağı kadar değerli, gerçek bir erdemdi. Annesiyle Louise'in yan yana geldikleri bu ilk ve son buluşmada konukseverlik adına hiçbir çabaya girişilmediği açıkça belli olduğundan, Louise, kendi annesinin yalnız kaldığını, ona arkadaşlık etmek istediğini, bu nedenle de gitmesi gerektiğini söylemişti. Bol bol teşekkür etmiş, Bland'in annesi de sanki iyilik yapıyor-

muşcasına bu teşekkürleri uyuşuk bir ifadeyle kabul etmişti. Bland utançtan kızarmıştı ama tek bir avuntusu vardı: Louise ile birlikteyken asla saygınlığını yitirmezdi.

Bland hiçbir şeye aldırmamış gibi Louise'i evinin kapısına kadar bırakmış, Louise de hiçbir şeye aldırmamış gibi onu içeriye davet etmişti. Kısa boylu, gri saçlı bir kadın onları biraz şaşkın bir ifadeyle karşılamış ama çay içme önerilerini kabul etmişti. Ayrıca onlara hafif bir kek yapmaya kalkışmıştı. Mutfaktan gelen çırpma, karıştırma sesleri eşliğinde Bland ve Louise sıkıntılı bir sessizlik içinde kekin pişmesini beklemek zorunda kalmışlardı. Ama zaten gün bütünüyle sıkıntı verici olmuştu. Sıkıntı duygusu sanki Reading kentinin, kendi içinde yetişmiş oğullarına ve kızlarına bir armağanıymış gibi bu kente bağlı olarak Bland'in yüreğinde hiç eksik olmazdı. Bland keki coşkuyla överken karşısında bir rahibeninki kadar sakin, renksiz bir yüz bulmuştu. Küçük, gri gözler kendisini hoşgörüsüz bir ifadeyle süzmüştü. Bayan Wilson kendisi çay içmemiş, tepsiyi alıp mutfağa gitmiş ya pek ince düşünceli olduğundan ya da kendisinin varlığına gerçekten hiç aldırış etmediğinden mutfakta kalmıştı. Louise de kısa bir süre sonra mutfağa gitti. Bland, Bayan Wilson'un "O hâlâ burada mı?" dediğini duymuş ardından da Louise mutsuz bir ifadeyle geri dönmüştü. Bland elini tutup Louise'i öpmüş sonra da kendisinden beklenildiği üzere kalkmıştı. O öğleden sonra olan olaylara bir daha hiç değinmemişlerdi. Böyle bir şey yapmak bu dünyadaki konumlarını, kendi öz kimliklerini sorgulamak olurdu. Bir söz söylemeden birbirlerini ellerinden geldiğince avutmuşlardı.

Bland, Louise'i neredeyse sevmişti, Louise'in küçük ama köklü bir farkı olsaydı onunla evlenirdi de. Bland, Louise'in de kendisiyle ilgili olarak büyük bir olasılıkla aynı şeyleri hissettiğini düşündü. Her ikisi de daha başka bir şeyi, daha az sakınımlı bir şeyi arzuladıklarını iti-

raf edemeyecek kadar birbirlerine bağlıydılar. Bütün sakinliği bir yana Louise sağlıklı bir kadındı, Bland kendisi ise doyurulmamış özlemlerinin altında ezilmekteydi. Gene de kuşkusuz birbirlerinin dostuydular. Kendilerini düş kırıklığına hazırlarken, uzun yürüyüşlerden, uzak otellerde içilen çaylardan, haftanın haberlerinin tartışıldığı konuşmalardan oluşan, kibar, sevgi dolu bir ilişkiye dönüşen, öyle de kalan arkadaşlıklarından en iyi biçimde yararlanmışlardı. Bland geçmişe bakınca masumiyetlerinden onur duydu. O zamanlar, kendilerine hiç yardımcı olmayan anne babalarına karşı yükümlülüklerini rahatlıkla itiraf edebiliyorlardı birbirlerine. Fırsat buldukça paylaştıkları yakınlıkla rahatlıyorlardı. Ödünç bir daireden küçük bir otele sonra da daha büyüğüne geçmişlerdi. Annesi öldükten, kendisi de Londra'ya gittikten sonra Louise ile yeniden bağlantıya geçmiş, Louise'in yolladığı nazik başsağlığı mektubu için teşekkür ederek geçen yılki olayların çok üzücü olduğunu ("üzücü" bulabildiği en zararsız sözcük olmuştu) kendisi ile haberleşemediğini ama onu yeniden görmek istediğini yazmış, ne zaman buluşabileceklerini sormuştu.

O zamanlar Baker Caddesi İstasyonu'nun karşı yakasındaki dairede kalıyordu, Louise'le sık sık, rahatça buluşmuşlardı. Louise evleneceğini söyleyene kadar buluşmayı sürdürmüşlerdi. O dönemde her ikisi de yaşamlarında iyi bir düzeye gelmişler ancak, özgür olmalarına karşın eski ilişkilerinin ağına takılmışlardı. Lousie, Lymington'a o korkunç kocasının yanına gidene kadar görüşmeyi sürdürmüşlerdi. Wigmore Salonu'nundaki bir konserde, üçü pek de rastlantı denilemeyecek bir biçimde karşılaştıklarında Bland adamın korkunç biri olduğunu düşündü. Uzun boylu, kemikli, neredeyse tamamıyla kel, emekli bir doktor olan müstakbel koca, iş görüşmelerindekine benzer biçimde elini kısaca sıkmış fazla da bir şey söylememişti. Ondan hoşlanmayı zaten

beklemeyen Bland adamın umduğundan da kötü olduğunu görünce bu işten elini büsbütün çekmeye karar verdi. Ama Louise'i yitirme düşüncesi yüreğini acıtıyordu, sonunda da zaman bu olayda onlardan yana olduğu için onları birleştiren bağı koparmak olanaksız olmuştu.

Oğullarının doğumunun hemen ardından Louise'in kocasının eli ayağı tutmaz olmuş, bir süre sonra da ölmüştü. Bu ölüm Louise'i aşırı derecede etkilemedi, bir oğlu, evi, iyi bir toplumsal konumu vardı. Bland, Louise'in doğası gereği geleneklere bağlı bir insan olduğunu biliyordu, bunun için onu suçlamıyordu da, ne de olsa kendisi de öyleydi. Louise bir dadı tuttuktan sonra yeniden Londra ziyaretlerine başladı. Bu sefer hiçbir fırsatı kaçırmamalarına karşın daha az sevişebiliyorlardı. Louise bu konuda son derece sakindi, suçluluk duymuyor ya da duyar gibi görünmüyordu. Bland meraklanmış, bu konuda onu sorguya çekmişti. "Ne de olsa" demişti Louise, "seni Denis'den çok önce tanımıştım." Louise, bu düşünceyle Bland'e teknik olarak asla sadakatsizlik halini almayan bir *ilişki*yi geçerli kıldığını anlatmaya çalışmıştı. Bland, bazen kadınların erkeklerden çok daha zeki olduğunu düşünürdü.

O zaman bu zamandır telefon konuşmaları sürmüştü, hâlâ bayağıydı ama her ikisini de rahatlatan bir dinginlik vardı o kunuşmalarda. Bu dönemde her ikisi de kendilerini birbirlerine bağlı, ortak bir mirasın sahibi gibi hissetmişlerdi. Belki de bu konuşmalar arada sırada gerçekleşen buluşmalarından daha bile doyurucuydu. Sohbetleri artık o kadar sempatikleşmişti ki neredeyse her ikisi de neredeyse kendi düşüncelerine dalıyordu. Bland bir biçimde Louise'i hâlâ seviyordu, onu yaşamının dışında düşünemiyordu. Bazen Louise, Bland'in yatak odasında saçlarını düzeltirken "yapalım mı?" diye sorardı. Ama Bland onun pişmanlık dolu gülüşünden Louise'in bunu artık yürekten istemediğini anlardı. İki-

si de belki de zamanından önce yaşlanmışlardı. Şimdi içten gelen o zorlama yoktu, açıklama yapmaya, özürler bulmaya da gerek kalmamıştı. Bland, Louise'i aşağı indirip onu Waterloo'ya kadar götürecek olan taksiye bindirirken onu sevgiyle öperdi. Louise'in de aynı şekilde hissettiğini bilmek ona mutluluk veriyordu.

Bland evlenmeden yaşayabildiğini görmüştü. Böylece yalnız olmak için yaratıldığı, hep yalnız olduğu, hep yalnız kalacağı sonucuna varmıştı. Yalnızlık ara sıra bocalamasına neden olsa da (nasıl bu hale gelmişti?) kendisi için tanıdık bir duyguydu artık. Toplum ve iş yaşamında basamakları tırmanırken, gençliğinin o daha da büyük yalnızlığından kurtulmuş, özgürlükle ya da daha doğrusu bağımsızlıkla kucaklaşmış, bunun da hep en büyük dileği, en büyük gereksinimi olduğunu düşünmüştü. Kavgacı anne babasından uzakta, Louise'e duyduğu aşktan yoksun, gösterişsiz tek odalı daireleri geride bırakarak şimdiki, neredeyse fazla rahat, gıpta edilecek ortama kavuşmuş, parka birkaç dakikalık uzaklıktaki bu evde her türlü değişikliği heyecanla ama memnuniyetsizlikle karşılamış olduğunu düşünüyordu. Bu daha güzel odalar, daha büyük pencereler Bland'e hep yazgısında önceden belirlenmiş uçak yolculuğunun parçası gibi görünmüştü, yolculuk boyunca sanki kendi özgür iradesinden kaynaklanmayan birtakım dürtülere boyun eğmişti. İlke olarak başkalarından gelmesi gereken heyecanı kendisi yaratmayı başaramamıştı. Büyük bir özenle halılar, perdeler, duvar kâğıtları sipariş ederek zamanla iyi ama tutkusuz bir zevke sahip olmuştu. Akşam eve döndüğünde bu zevk katlanılabilir bir şeydi ama gündüz aydınlığında ona sıkıntı veriyordu. Şimdi harcayacak bol zaman vardı, ya çevresine uyum sağlamasına yardımcı olacak ya da onu buradan uzaklaştıracak yeni bir ilgi alanı bulmak zorundaydı, böylece her gün yinelenen bir aradan sonra eve döndüğünde maddi duru-

mu, böylesine rahatlatıcı, gösterişli bir yerde yaşamasına elverdiği için yine biraz gönül borcu duyabilecekti belki.

İç hat telefonu çaldı. "Bayan Arnold konuşacak, efendim" diye bildirdi Hipwood. Louise'i beğenirdi, Louise de Hipwood'la nasıl konuşulması gerektiğini bilirdi. Onunla hep iki çift laf eder, sağlığını sorardı, Bland gerekli olmadığını söylemesine karşın ona Noel kartı bile yollamıştı. Hipwood en kötü olasılıkları düşünmesin diye Louise kendini tanıtmaya özen gösterirdi. Bland, Hipwood'un, zaten en kötüyü düşündüğünü biliyordu ama insanların kendisi ile ilgili iyi şeyler düşünmesini sağlamanın kendi elinde olduğuna inanmak Louise'in o garip saflığının bir parçasıydı. Louise ayrıca son yıllarda kırsal alanda yaşayan, saygı görmeye alışkın, bunun karşılığında da canayakın olması gerektiğini bilen bir hanımefendi kimliğine bürünmüştü. Bland bazen Louise daha kurnaz biri olmuş olsa onunla çok daha iyi arkadaşlık edebileceklerini düşünürdü ama şimdi artık hiçbir şeyin Louise'i ya da kendisini değiştiremeyeceğini biliyordu. Üzerindeki bu hafif sıkıntının değişiklik eksikliğinden kaynaklandığının farkındaydı, önündeki uzun gün, Louise'le o nerdeyse kurallarla belirlenmiş selamlaşmaları aklına geldikçe içi sıkılıyordu. İlişkilerinin kalıbı şu şekilde oluşmuştu: daha kendileri tam olgunlaşmamışken gelişen, atalarından gelme, aradan geçen yılların daha da belirginleştirdiği farklı ilgilerle dengelenen bir yakınlık.

Kapıyı açtığında Louise'in "İşte geldim, canım" diyeceğini kestirebiliyordu.

"İşte geldin, canım" diye yanıtlayacaktı kendisi de, onu oturma odasına sokarken. Bu selamlaşma sözlerinin ardından günün geri kalan konuşmalarını büyük bir olasılıkla kestirebileceğini düşündü Bland. Louise, kendisine zerre kadar ilgisini çekmeyen torunlarından söz

edecekti. Bland ise bazı uygun yanıtlar verecek, zaman zaman Louise'in dikkatini onun hoşuna gideceğini düşündüğü bir manzaraya ya da bir sese çekecekti, örneğin pencerenin ardındaki ağaçta duran neredeyse evcil sayılacak kara renkli kuşu, kalabalığın arasından birkaç saniye görünen bir çocuğun yüzünü. Bland yanlarında anne babaları olduğu halde gezen çocuklar yerine adsız olanları yeğliyordu. Louise her zamanki gibi özel yaşamına saygı göstererek ona bir iki soru soracaktı. Alışılmış uzun sessizlikler en çok uyum içinde oldukları zamanlardı. Asıl birliği oluşturan da konuşmadan çok sessizlik, söylenmeyen ama anlaşılan şeylerin sessizliğiydi. Bland bel bağlayabileceği, her ikisi için de çok temel olan ama gene de çok tanıdık olduğu için çok küçük bir sıkıcılık duygusunu kaldırabilen bu ara zamanları dört gözle bekliyordu.

Her ne olursa olsun Bland, Louise'i yeniden gördüğü için her zamanki gibi sevindi. Louise orman yeşili takımı ve kendisinin ona geçen Noel armağan ettiği Hermes marka eşarbıyla güzel görünüyordu. Bland, sorulsa Louise'i tanımlamak için "zarif" sözcüğünü seçerdi. Louise sağlıklı bir kadının hiç de şaşırtıcı olmayan o güzel görünüşüne sahipti, şimdi kendine bakabilecek, seçici bir biçimde alışveriş yapabilecek, haftada iki kez de kuaföre gidebilecek durumdaydı. Düzeltilmemiş kaşlarının altında güzel, yumuşak bakışlı gözleri parlıyordu. Hâlâ bir kız çocuğunkileri andıran dudaklarını özenle seçilmiş pembe bir rujla canlandırmıştı. Louise hiçbir zaman bir güzellik simgesi olmamıştı ama hep hoş görünmeyi başarmıştı. Şimdiki bakışları içten ama sanki artık alçakgönüllü olmasını gerektirecek bir neden yokmuşcasına dürüsttü, saçları da yaşını almış bayanlara uygun biçimde taranmıştı. Bir zamanlar zayıf bir kadınken şimdi hayli toplanmıştı ama bacakları inceliğini koruyordu. Louise, kendi görünüşünden hoşnuttu, Bland

bunun, Louise'in şimdi küçük bir kentte kendine yeten, iyi tanınan ve sevilen bir dul olarak sürdürdüğü yaşamdan hoşnutluğun bir yansıması olduğunu düşünüyordu. Gene de onun Londra'ya, kendisini görmeye gelişleri o iyi giden, hoş yaşamın parçası durumuna geldiği gibi o hoşnutluğun da bir parçasıydı. Louise onların bu uzun birlikteliklerinde bir gariplik görmüyordu, ona göre hep sürmek ve tam da böyle noktalanmak üzere var olmuştu.

"Öğle yemeğimizi şu köşede yiyeceğiz," dedi Bland, acele etmeye başlamıştı bile, "sonra da Sickert sergisini görmeni istiyorum. Son derece özel bir sergi. Dün gördüm, yeniden görmek için sabırsızlanıyorum."

"Nasıl istersen," diye yanıtladı Louise. "Ama Selfridges'e gitmek istediğimi biliyorsun değil mi? Sana son durumu anlattım, ayrıca perdelik kumaş da bakmak istiyorum. Konuk odasındaki mavi perdeler geçen yaz hayli soldu. (konuk odası sözü Bland'in dikkatini çekti) Bland, ne düşündüğünü ele vermeyen birşeyler geveledi ağzında.

"Öyle de güzeldi ki rengi," diye sürdürdü konuşmasını Louise, "belki biraz daha koyusunu bulursam..."

"Önce hemen birşeyler yiyelim mi?" dedi Bland sabırsızlıkla, "sonra doğruca sergiye gidebiliriz. Ardından alışverişini yapar, bana da çaya gelirsin."

"Çok güzel" dedi Louise, "alışveriş için bana yeterince zaman bıraktıktan sonra sorun yok."

Pudra kutusunu çat diye kapattı, eşarbını yeniden bağlayıp hazır olduğunu bildirdi. Birlikte iki dost gibi o köşedeki, Bland'in iyi tanındığı ve hep dana eti yediği İtalyan lokantasına gittiler. "Sizi yeniden görmek ne güzel, efendim," dedi garson. Tabiî ya iki gece önce buraya akşam yemeğine gelmişti, gülümsedi. Aralarındaki ilk sessizlik başladı, kahvelerini içene kadar da uzayıp gitti. "Çok güzel," diye yineledi Lousie. Bland de

onu mutlu etmenin çok kolay olduğunu düşündü; Louise'in çekiciliğinin bir parçasını da bu yönü oluşturuyordu. Bu Bland'i biraz tembelliğe bile sürüklüyor olabilirdi, sanki biraz zorlukla karşılaşmayı yeğler gibiydi: kendi kendine bulduğu deyimle biraz daha ön oynaşı. Öte yandan daha zor bir kadının kendisini yeneceğini, belki ilk başta kendisini eğlendireceğini ama sonra o zamana kadar tamamıyla zarar vermemişse kafasını karıştırıp bırakacağını da biliyordu. Louise'in yanında güvendeydi. Bu da onun çekiciliğinin bir parçasıydı. Erkeklerin neredeyse hep beğendikleri bir yetenekti bu. Zaman zaman hoşnutsuzluk duysalar da içlerinde el sürülmemiş bir merak deposu olduğunu bilseler de zamanın ve yaşın o amansız gücü karşısında giderek boyun eğiyorlardı. Bu nedenle evli, yaşlı çiftler hallerinden bu kadar hoşnut görünürler, diye düşündü Bland: zorunluluğa boyun eğiyorlardı, bu zorunluluk onlar için yeniliklerin değil, bunun tam tersinin anasıydı. Bir savaştan sağ çıkmış, o dar zamanlarda bir arkadaşları olduğu için şükreden, ayrıca düşmanlıklar sona erdi, bir barış antlaşması imzalandı diye, buna tanık oldular diye şükreden insanlara benziyorlardı.

Kadının bu tavrı üzerine, diye düşündü Bland, pek çok erkek düş kırıklıklarını kendine saklama inceliğini gösterecekti, tıpkı kendisinin şimdi yaptığı gibi. Saat daha ikiyi biraz geçiyordu ama hava erken kararmış gibiydi, kesinlikle her zamankinden daha kalabalık olan sokaklarda bir türlü ilerleyemiyorlardı. Taksiye binince Louise, Bland'e Noel için neler tasarladığını sordu. Bland yalnızca gitmek istediğini hatırlayabildiğinden soruyu dalgın dalgın yanıtladı. "Roma'ya gitmeyi düşünüyorum," dedi tam anlamıyla bu tasarının gerçekleşeceğine inanmadığı halde. "Ben bu yıl yalnız olacağım," dedi Louise, "hepsi birlikte Sarah'nın ailesine gidiyorlar. Bir gemi yolculuğuna çıkmayı düşündüm ama yalnız yolculuk etmekten nefret ederim."

"Belki birlikte gideriz," dedi Bland karamsar bir ifadeyle, coşku gösterme görevinin şimdi kendi omuzlarında olduğunun farkındaydı. Birdenbire taksinin camlarına sağanak halinde yağan yağmur vurmaya başladı. Bland durgunlaştı. "Demek bu yüzden hava kararmış," dedi Louise, "belki şimdi artık açar."

Ama gün gittikçe daha hüzünlü bir hal aldı, resimler de Bland'i neşelendiremedi. Bir gün önce kendisine büyük bir zevk vermiş olan imgelere dikkatle baktı, elinden geldiğince onları Louise'e göstermeye çalışmıştı ama ipin ucunu kaçırmış görünüyordu, kalabalık ise asabını bozuyordu. Louise, bir görev bilinciyle Tiller Kızları tablosuna güldü ama Venedik'ten, Dieppe'den, bir bıyığın bükülmesiyle, bir başın bir ele yılgınlıkla dayanışıyla gizliden gizliye gösterilen gülünç trajedilerden pek de etkilenmiş görünmedi. Bland başka bir gün buraya tek başına gelmesi gerektiğine karar verdi, belki de yorgundu. Louise'i Selfridges'e gitmek üzere çıkışa götürürken seviniyordu. Eve yürüyerek döneceğini kendisiyle de sonra görüşeceklerini söyledi Louise'e. Yalnız kalınca derin bir soluk aldı, bu paydostan mutluluk duydu. Ama gene de onu görmek bana hep mutluluk verir, dedi kendi kendine. Belki de bu boş zamanın ağırlığından ben tam anlamıyla kendimde değilim. Ama keyifsizliğinin nedeninin bu olmadığını biliyordu. Kendini tablolardaki başarısız insanlardan biri gibi hissediyordu, keyifsiz, fazlaca alıngan, zerafetten yoksun. Bu karanlık öğleden sonra Bland'in hoşuna gitmişti, böylece artık kendi kendini göremiyordu.

Evi, havayla karşıtlık oluşturacak biçimde neredeyse sevimli göründü gözüne. Kararan gökyüzüne bakan pencereyi açtı, eğildi, derin derin soluk aldı. Uzun olacağa benzeyen geceye hazır olduğu kanısındaydı. Perdeleri çekmeyi istemediğinden pencere eşiğine dayanmış halde öylece kaldı. Kendi yaşında bir adamın böyle

derin düşüncelere dalıp dikilmesinin gülünç olduğunun farkındaydı. Louise'in ayak sesleri sessiz sokakta yankılanıp da Louise'in kendine güvenen bir havayla yaklaşan karaltısı görününce odaya döndü, kendi günlük tasalarını da rafa kaldırdı.

Sonradan her şey daha bir düzeldi. Bütün lambaları yakıp çay tepsisini de aralarına koymuş otururlarken Bland, Louise'i her zamanki kadar sevdiğini hissetti, daha önceki soğukluğunu da geçici, bedensel bir soruna bağladı. Bland, Louise'i hep en çok tam da Louise gitmek üzere olduğunda, ziyeretin sonuna yaklaşıldığında severdi. O an yeni bir buluşma ayarlamak Bland için bir zorunluluk gibi görünürdü çünkü ona bir çocuğun annesine olduğu kadar alışmış olmasına karşın Louise bir bakıma kendisinin cankurtaran halatıydı. Louise de her zaman Bland'in tasarılarına uymaktan hatta kendinden birşeyler önermekten mutluluk duyardı. Bland tablolara, Louise bahçelere bakmaktan hoşlanırdı, her şeyi paylaşırlar, hem de benzer şekilde paylaşırlardı.

"Pazar günü arayacağım tabiî," dedi Bland.

Louise saatine baktı. "Hâlâ beş dakikam var," dedi. "Kapın çalıyor." Birbirlerine sanki bütün dünya birden aralarındaki özenli bağı keşfetmişcesine şaşkınlıkla baktılar.

"Kimseyi beklemiyorum," dedi Bland.

"Peki, ama kapıyı açsan iyi olacak. Ne ayıp. Gelenler her kimse seni onlara bırakıp gideceğim."

Bland kapıyı açınca ellerinde pahalı dükkânların poşetleri olduğu halde karşısında duran Katy ile Bayan Lydiard'ı gördü. Bayan Lydiard heyecanlı görünüyordu, saçları da biraz dağınık. Hemen arkasında ise Katy'nin küçük yüzü ve yukarılara yönelttiği gözleri seçiliyordu. "Alışverişten geliyoruz!" diye bir çığlık attı Bayan Lydiard. "Ne yazık ki epey savurganlık ettik."

"Savurganlık eden sendin, Moira. Ben hiçbir şey almadım," dedi Katy, "Ama Moira'nın bana aldığı güzel bir eşarbım oldu," diye ekledi, Bayan Lydiard'ın kendisine yönelttiği sert bakış üzerine. Bland, her ikisinin de aynı boğucu kokuyu sürmüş olduklarını fark etti. Aynı zamanda da Katy'nin gözünün Louise'in boynuna dolamış olduğu Hermes marka ipek kare eşarba takıldığını görünce Bland, Katy'nin kendi armağanından özellikle etkilenmemiş olduğunu anladı. Katy bugün mandalina rengi yün takım, açık kahverengi, yumuşak deri ayakkabılarla önceki karşılaşmalarına oranla daha yaşlı görünüyordu. Bland bunun üzerine yaş tahmininde sınırı yükseltmek zorunda kaldı. Bugün, Katy otuz üç yada otuz dört gösteriyordu.

Bland konuklarını tanıştırdı. Taze çay yapmak için mutfağa gitmeden önce Louise'in uzattığı eli Katy'nin, görmezden gelerek ellerini birbirine kenetleyip başını kızılderili usulü eğdiğini fark edecek fırsatı oldu. Denetleyemeyebileceğinden endişe ettiği kahkahalarını – günün ilk kahkahalarıydı bunlar–, bastırırken birkaç dakika bile olsa onların yanından kaçabildiği için sevindi.

Salona döndüğünde Louise'i ve Bayan Lydiard'ı derin bir sohbete dalmış, ortak ilgi alanları bulmaktan, belki de karşılıklı olarak ikisinin de hoşuna giden iltifatlar sıralamaktan hoşnut bir halde buldu. "Görünüşün çok önemli olduğunu düşünüyorum," dedi Bayan Lydiard. Anlaşılan Louise, onun şık lacivert ceketini beğendiğini belirtmişti. "Benim yaşımda insanlar ölçütlerini düşürmemeliler. Değişiklik hemen fark edilir."

"Tamamıyla katılıyorum," dedi Louise heyecanla, "kırsal yörelerde iyi görünmeyi başarabilmek kente oranla daha zor. İnsanlar giyime aldırış etmiyorlar. Uygun bir şeyler bulmak için dünya kadar yol gitmek zorunda kalıyorum. Ya da sıradanın biraz üzerinde bir şey bulabiliyor insan ancak."

"Renk danışmanlığı hizmetinden yararlanmayı hiç düşündün mü?" diye sordu o ana kadar konuşmaya hiç katılmamış olan Katy.

"Yoo neden? " diye sordu Louise şaşkınlıkla, "Zaten Lymington'da böyle bir şey olduğunu sanmıyorum. Çok mu pahalı bir şeydir?"

"Louise," dedi Bland, "eğer altı buçuğa yetişmek istiyorsan..."

"Bir sonrakine binerim," dedi Louise eşarbını gevşetirken, "tabiî senin bu gibi konular için kaygılanmana gerek yok," dedi Louise Katy'ye, "Gençsin ve çok da güzelsin," diye ekledi biraz çekinerek de olsa. "Acaba daha önce hiç karşılaştık mı? Yeni mi geldin? Buradaki daireler de öyle rahat ki..."

"Katy Amerika'da yaşıyor" dedi Bland.

"Oo, Amerikalısın demek?"

"Pek değil" dedi Katy, sesi soğuk ve aristokratçaydı, "Amerika'nın pek çok değişik yerlerinde yaşadım, asker ailesiydik."

Nedense Bland'in gözünün önüne Almanya'da Hannover ya da Paderborn sırtlarında bir askerî kamp geldi. Kasvetli konaklama yerinde yeni evli bir çift gördü: genç, ezik bir anne, akşam yemeğine üzerinde haki rengi gömleği ve pantolon askılarıyla oturan çavuş rütbeli bir baba, babası yemek yerken susturulan, sonra bir sevilip bir dövülen güzel bir çocuk. Bland, bütün bunları son derece açık olarak gördü. Her şey düş gücünün bir ürünü de olsa bu düşün gerçeğe çok yakın olduğunu biliyordu.

"Baban şimdi nerede görevli?" diye sordu Louise. Bayan Lydiard arkasına yaslanmış gülümseyerek oturuyordu. Bland'e baktı, zafer kazanmış gibi, paylaştıkları sırlara gizlice dokunduran bir bakışla.

"Babam öldü," dedi Katy.

"Ah çok özür dilerim. Yaranı deşmek istememiştim..."

Bland, Katy'nin neredeyse Louise'in tam da bunu yapmak istediğini söylediğini duyar gibi oldu. Ama Louise'in içinde kötülük yoktu, bunu herkesten iyi kendisi bilirdi. Sorusu da son derece masumdu.

Kısa bir sessizlik oldu. "Pekâlâ" dedi Louise sonunda. "Artık yola koyulmalıyım. Altı buçuğa ancak yetişirim. Sizlerle tanıştığıma sevindim."

"Ben de kalkmalıyım," dedi Bayan Lydiard "Çok memnun oldum. Çay için teşekkür ederim, Bay Bland, bağışla, George demeliydim. Belki bir akşam Sherry içmek istersin, seni arayacağım. Hoşça kal, Katy. Sana söylediğimi unutma."

Ama Bland unutulmaması gereken şeyin ne olduğunu hemen öğrenemeyecekti. Bunun, gelecek için birşeyler tasarlarken bir de iş bulmak gerektiği yolunda bir çeşit iyi niyetli ama önemsiz bir öğüt olduğunu düşündü. Her neyse, Louise'i aşağı indirip taksiye bindirirken düşünce zinciri de koptu. Gün boyu ne kadar yorulup bıktığını şaşkınlıkla fark etti, yalnız kalacağı anı özlemle bekliyordu. Aşırı bir kadın akını olmuştu. Louise'in kendisine söylediği sözlerin hayli can sıkıcı olduğunu düşünüdü. Katy'nin oldukça garip bir kız olduğundan söz etmişti Louise, oysa Bland, bu garipliğin tadını tek başına çıkarmayı istiyordu. Louise onu nasıl, ne kadar zamandır tanıdığını sormuştu. Bu soruları yöneltiş biçiminde yine bir çekingenlik vardı. Bland'in gözlerine pek bakmamıştı. Sonra iç geçirmiş, ona doğru dönüp Bland'in kendisini öpmesi için yüzünü uzatmıştı. "Pazara görüşürüz," demişti. "Pazara görüşürüz," diye yanıtlamıştı onu Bland. Bland, merdivenleri çıkarken pazar günü daha fazla soruyla karşılaşacağını düşündü. Yanıtları ise, tabiî eğer verecek bir yanıtı varsa, kendisine saklayacağını biliyordu, çünkü Katy, kendisinin özel araştırma konusuydu, onunla ilgili elde ettiği bulguları meraklı gözlerin ulaşamayacağı, kilitli bir dosya benzeri bir yerde saklı tutacaktı.

Yorgun bir halde merdivenleri tırmandı. Dairesinin açık kapısı gözüne ulaşılamaz gibi göründü. Tam gece için kapısını kilitlemeye hazırlanırken karşısındaki Dunlop'ların daire kapısı açıldı. Yanakları pençe pençe kızarmış, öfkesi bu kez tüm ihtişamıyla açıkça görünen Katy kapıda belirdi.

"Bir sorun mu var?" diye sordu Bland.

"Biraz önce çok fazla olumsuz enerji hissettim. Stres düzeyimin yükseldiğini fark ettim."

"Senin için çok yaşlıyız," dedi Bland kibarca, "tabiî bizi sıkıcı buluyorsun. Yaşıtın insanlarla birlikte olmalısın. Burada ilgini çekebilecek çok az şey var. Arkadaşım yalnızca kibarlık gereği sana birkaç soru sordu. Bu soruların seni bunaltmasına izin vermemelisin."

"Zaten Lymington'da böyle bir şey olduğunu sanmıyorum," diyerek Louise'i yansıladı Katy, "Çok mu pahalı bir şeydir?"

"Ne bekliyordun?" diye sordu Bland, "Bu gibi şeyler şık genç kadınlar içindir, yaşını almış dullar için değil." Bland, Katy'nin belki de danışmanlık yapmak peşinde olduğunu fark etti çünkü anlaşılan yaşamını bu yolla kazanıyordu. Hiç tanımadığı Louise'i müşterisi olarak kazanmayı ummuşsa ciddi biçimde para sıkıntısı çekiyor demekti. Bland, Bayan Lydiard'ın yüzündeki ifadeyi anımsadı, iyi öğütler veren ve verdiği öğütler yadsınamayacak olan birinin kendisinden hoşnut ifadesiydi bu. Hiç kuşkusuz öğle yemeklerini Bayan Lydiard ödemiş, bu süre boyunca da kendisini isteksizce dinleyen Katy'nin kulağına bu öğüdü fısıldamış olmalıydı.

"Seni rahatsız eden Bayan Lydiard mı?" diye sordu Bland. Seni kazanmak için o korkunç kokuyu onu satın aldı, çünkü Bland şimdi her şeyi görebiliyordu: Katy, Bayan Lydiard'ı yararlı bir ortak olarak saflarına katma yolundaki çabalarının sonunda Bayan Lydiard'ın kendisine katılmak gibi bir isteği olmadığını keşfetmişti. Hiç

kuşkusuz öğüt vermek Bayan Lydiard'ın zaaflarından biriydi. Bu öğüdün büyük bir olasılıkla yararlı olması ise verilen öğüdü daha sevimli bir hale getirmiyordu, daha da sevimsizleştiriyordu aslında. Bland, bunun parayla ilgili bir şey olduğunu tahmin ediyordu. Bu nedenle Bayan Lydiard'ın kuşkuları da kendisininkilerden pek de farklı olmamalıydı. Bunu keşfetmek Bland'in hiç de hoşuna gitmedi.

"Kendi tasarılarım var," dedi Katy yüksekten atarak, "Tek yapmam gereken şey alternatif sağlık alanındaki en önemli kişilerle görüşmeler ayarlamak için birkaç telefon konuşması yapmak."

"O zaman bunu kesinlikle yapmalısın. Yarın başlasana."

"Avucumun içi gibi bildiğim bir konuda öğüde gerek duyduğumu hiç sanmıyorum. Benim işimde her şey kişisel bağlantılara dayanır. Senin gibi insanların bunu anlayacağı görüşünde değilim."

"Anlamıyorum zaten," diye hak verdi ona Bland en geleneksel kanallarda gelişmiş olan kendi iş yaşamını düşünerek. Bir şirketin çalışanı olmak onun yazgısıydı. Pek çok terfiden sonra bile kendini hep işe yeni başlamış bir genç gibi görür, şirket olmaksızın önemsizlikten öleceğini düşünürdü. Gözde bir çalışan olmuştu çünkü utanılacak hiçbir suçu yoktu. Daha ilginç ya da uyumsuz kişiliklere hiç de azımsanmayacak sıklıkta verilen değer kadarı kendisine verilmemişti ama ona saygı duyulmuştu, bu saygı da Bland için değerli olmuştu. İşyeri onun gözünde barışın, iyi bir düzenin, kabul edilebilir bir aşama düzeni içindeki konumun simgesiydi. Orası aynı zamanda çalışmayı temsil ediyordu, yargılarda bulunmayı, pek çok şeyin temelinde yatan olguları tartmayı gerektiren bir çalışma. Ayık bir biçimde, bir masanın başında, insanı belli bir yere bağlayan ve sorumluluk altına sokan düzenli saatler içinde yapılan bir şeydi

iş, başka türlüsünü düşünemiyordu. İş denen şey birkaç anlaşma imzalama sorunu değildi. Belki oyuncular ya da gazeteciler böyle yaşar, diye düşündü, ama pek çok insan için işe gitmek tam sözcük anlamını, işinin olduğu yere gitmeyi, gün içinde elinden gelenin en iyisini yapmayı, sonra başkalarının da yaptığı gibi otobüsle ya da trenle eve dönmeyi ifade ediyordu. Ev, günün sonunda yeniden bir ödül gibi, insanın umutlarının, hırslarının hedefi gibi görünürdü.

Bland, en azından tutkunun da işin içinde olduğuna inanıyordu. Kendisinin hiç tutkusu olmamış, bu da onu güvenilir kılmıştı. Kabul edilmek onun ödülü olmuş, kendisi de başka bir şey istememişti. Aynı şey Putnam için de geçerliydi, bu özellikleri de sonuç olarak arkadaşlıklarının temelini oluşturmuştu. Şimdi ise her şey, çalışma yaşamının verdiği bütün o güvenlik, zevk, iş arkadaşlıkları son bulmuştu. İşte burada açıkçası anlamsızca geçmiş bir günün sonunda, merakını uyandıran garip özelliklere sahip olmasına ve kendisi için hafif bir üzüntü duymasına karşın gene de kendisine tamamıyla yabancı olan biriyle boş boş konuşuyordu. Merakının nedeni ise kısmen daha ciddi birşeylerin eksikliğini hissetmesinden kısmen de mesleksel güdülerini pek de rafa kaldırmamış olmasındandı. Katy'yi toplumsal açıdan hafif hasta görüyor, bu olayı sonuca vardırmak istiyordu.

"Kıyafetini beğendim," dedi Bland yumuşak bir ses tonuyla.

"Bu mu?" Katy, turuncu renkli eteği, yumuşak oğlak derisi botlarının ucuyla hafifçe tekmeledi. "Bu Sharon'un. Ben kendim hep Armani giyerim. Siyah kıyafetim Armani'ydi. Gene de Sharon'u tanıdığımdan bu yana onun zevkinin geliştiğini söylemeliyim."

"Ne zamandır tanıyorsun onu?"

"Yıllardan beri. Arkadaşlığımız eskiye dayanır."

"Onu Amerika'da görmedin, değil mi?"

"Belki de görmüşümdür. Neden bana bütün bu soruları soruyorsun? Neden birdenbire herkes işlerimle bu kadar çok ilgilenmeye başladı?"

"Sharon'un, senin bu dairede kaldığını bildiğini sanmıyorum."

Katy omuzlarını silkti. "Aslında bana ne zaman kente gelsem evinde kalabileceğimi söylemişti."

"Bana doğruyu anlatsan daha iyi olur," dedi Bland.

Katy sıkılmış ve sanki Bland kendisinden ısrarla bir şey istiyormuş gibi sabırsız görünüyordu, belki de Bland'in yaptığı da zaten buydu. Yanakları Bland'in güzel bulduğu o öfkeli kırmızılıkta değildi, ruh hali gibi kararsız, pembe beyaz beneklerle kaplıydı. Bland, Katy'nin huzursuz olduğunu düşündü, belki de gerçekten huzursuzdu ama daha önceki konuşmalarda olduğu gibi Bland'in asıl dikkatini çeken şey Katy'nin basit bir soruyu bile yanıtlayamayışıydı, sanki soruyu baştan savmak yalnızca bir teknik olarak, hiç kuşkusuz da Singer'in tekniği olarak denenmiş olmak için denenen, uygulayıcısını asla gerçeğin tehlikeli bölgesine yaklaştırma olasılığını taşımayan bir yöntemdi.

"Doğruyu mu?" dedi Katy, Bland'in vardığı sonuçların yalanını çıkarırmış gibi, "dedim ya, arkadaşlığımız eskiye dayanır."

Bland bir kez daha Katy'nin soruyu yanıtlamaktan kaçınırken gösterdiği rahatlığa hayran oldu.

"Onu en son ne zaman gördün?"

"Ah, şimdi de tarihler, günler soruluyor, öyle mi? Eğer ille de bilmen gerekiyorsa Sharon'la ben aynı apartman dairesinde kalırdık, Muswell Hill'de."

"Daha yakın bir tarih olarak ne zaman görüştünüz?"

"Düğününe gittim. O işe yaramazla evlendiği dönemde görüştük."

"Tim mi?"

"Tim. Tabîî ben Sharon'a onunla evlenmemesini önermiştim."

"Tabiî," dedi Bland, Katy'nin yalnızca kadınlara değil, ilke olarak onların evlendiği erkeklere de düşman olduğunu düşünüyordu. Bu Katy'yi herkese düşman biri haline getiriyordu, Bland bunu daha önceleri fark etmişti. Erkeklere karşı yağmacı ama düşmanca bir tavrı vardı eğer Bland, Katy'nin kendisine davranışını değerlendirecek olursa, ona da düşman olduğu ortaya çıkıyordu. Ama Katy hiç kuşkusuz bir yandan onu yaşlı olduğu için hor görürken öte yandan da beyninde onun niteliklerinin bir listesini çıkarıyordu. Bland bu oyundan, tam anlamıyla oyun da olmayan bu şeyden sıkılmıştı. Kendisini aptal hissediyor, yalnızca yaşlı değil bunamış bir adam olarak görüyordu. Bu işe daha fazla karışmak uygunsuz olacaktı: kendisi güven verecek ya da sorumluluk üstlenecek bir konumda değildi, olamazdı da. Bu süslü düşleri dağıtmalıydı. Aynı zamanda Katy'nin kazasız belasız atlatmış göründüğü Bland'in biraz önceki sorgulaması sırasında, sanki verilmemiş olan bir ceza beklermiş gibi, kızın yüzüne sağlıklı bir renk geldiğini fark etti. Bland bir kez daha o çavuşu gözünün önüne getirdi: güvenilmez ruh halleri olan bir adam, kâh tatlı dille onu kandıran, kâh tokat atan hatta döven belki de daha fazlasını yapan biri... Bland Katy'ye acıdı, ona karşı içinde bir sıcaklık, onu koruma isteği kıpırtıları duydu. Bu açıdan bakıldığında Bayan Lydiard'ın verdiği öğüt, her ne kadar en iyi niyetle de verilse, düşüncesizce, asap bozucu bir şey olmuş, Katy'yi de açıkça isyan etme noktasına getirmiş olabilirdi. Ama şimdi Katy yatışmıştı hatta gülümsüyordu. Az gülümseyen bir insandı. Bland, bir biçimde hak etmiş olduğu bu kısa süreli hoşgörüye şükran duydu. Sonra kendini gülünç biçimde ödüllendirilmiş hissedip neredeyse utanarak iyi geceler diledi, "İyi uyu," diye de ekledi.

Katy kapıdan ayrılıp, "Yarın görüşürüz", dedi.

Bland odasına, kalesine çekildi, ayakkabılarını çıkarırken düşüncelere daldı. Kendi kendini ona daha fazla yüz vermeme konusunda dikkatle uyardı. Bütün bunlar durmalı diye düşündü. Dunlop'ların eve dönmesini, Katy Gibb'i elinden almalarını diledi çünkü Katy kendi elindeymiş gibi görünüyordu. Bu olay kendisine üzerinde kafa yorabileceği birşeyler sağlamıştı, tabiî sorunun sınırları da bizzat sorunun kendisi tarafından belirlenmiş olduğundan, Bland bu durumda kötü bir şey görmüyordu. Dunlop'lar dönecek, Katy gidecek, kendisi de yine yalnız kalacaktı. Durum en yalın haliyle böyleydi. Akşam yemeğini hazırlamadan önce bu konudaki son düşüncesi hiç kimsenin zarar görmesine izin vermeyeceği şeklinde oldu. Kendisine düşen rol her zamanki gibi yardım etmekti. Derin bir soluk aldı, sanki yaşam birden kendisi için bir yüke dönüşmüştü, sanki kısa ama aydınlatıcı bir ışık bekliyordu ya da sanki yaşının, yalnızlığının, üzüntüsünün kendisine bir rahatlık sağlamasını, beklenmedik, karşılıksız bir biçimde, kendisi bunu hak etmeden, hatta nedenini bile anlamadan kendisine yardım edilmesini bekliyordu.

VI

Ertesi gün evden çıkarken Katy'yi karşısında görmesi üzerine kızın gözünde bir çeşit sınavdan geçmiş olduğuna hükmetti. Kendi kapısını açmasıyla Katy'nin de kapısını açması bir oluyordu. Bland onu görmek istemiyordu, hissettiği bir şey varsa o da Katy'nin açıkça, her an karşısına çıkmasından duyduğu tedirginlikti. Bland, sabahı hayli yoğun geçirmiş, güne iyi bir başlangıç yaptığını düşünmüştü. Birkaç kişi kendisini aramış, onu değişik Noel etkinliklerine davet etmişlerdi. Bland, büyük bir başarıyla Noel'e rastlayan hafta sonunu Hardwick ailesi, torunları ve köpekleriyle geçirme davetini geri çevirmiş ama ajandasına iki içkili parti, gelecek hafta çarşamba günü Wilton'da eski bir meslektaşıyla yenecek öğle yemeğini kaydetmişti. Çok da fazla zorlanmadan yapmacık neşesini korumuştu. "Peki, peki" diye kendi kendine en az dört kez yinelediğini duymuştu. "Evet çok meşgulüm. Bazen, işe gitmek için nasıl zaman bulmuşum hayret ediyorum." Görev gereği atılan kahkahalarla karşılanan bu sözler, soru soran kişiyi rahatlatmanın en iyi bilinen yöntemiydi.

Aslında güneşli sabah ışığının altında o kısa mutluluk anlarından birini yaşıyordu, hem de kısa süreceğini bile bile. İnsanlar kendisini unutmamıştı, kanıtlar ortadaydı. Noel'den sonra kibarlık sırası kendisine gelecekti. Bir süredir bağlantısının kopuk olduğu bu eski arkadaşlarla ilişkiye geçecekti; Hardwick'leri akşam yemeğine ya da belki operaya davet edecekti; küçük, içkili par-

tiler verecekti ya da belki o kadar da küçük olmayacaktı bu parti çünkü şimdi bu işleri tasarlayacak zamanı ve fırsatı vardı. Geçmişte verdiği birkaç sayılı parti, kendisine bir külfet gibi gelmesine karşın başarılı geçmişti. Bu partilerde Hipwood en işgüzar haliyle yardımcı olarak görev alır, bu geçici iş için de cömertçe ödüllendirilirdi. Bayan Cardozo ise mutfakta, yiyecekleri hazırlayanları denetlerdi. Bland, özlemini çektiği, bir tek de Putnam'la ulaşabildiği o senlibenli dostluğun tam tersinin yaşandığı bu partilerde kendini garip hisseder, ertesi gün sanki Putnam'dan özür dilemesi gerekirmiş gibi bir duyguya kapılırdı. "İnsanlar hep eğlendirilmeyi bekliyor," derdi, Putnam da bunun üzerine kaçınılmaz olarak, "Daha çok aptallar bunu bekler," yanıtını verirdi. Gene de Putnam sanki bir yeğeninin düğününe gelmiş gibi bu partilere hiç sektirmeden gelir, eğlenceyle ilgilenmez, eğlenceyi bozmamaya kararlıdır ama yargılarını kendine saklar, bir başka yerdeki zevkleri düşünür. Artık Putnam'ın olmadığına göre onun, o kendisini izleyen alaycı gözleri olmadan bu yükü bir kez daha, belki de daha bir rahat omuzlayabileceğini hissediyordu.

Belki Putnam çok iğneleyici bir insandı, diye düşündü Bland ama öte yandan onun sertliği ne kadar da güç verici olmuştu kendisi için! Putnam asla "eğlendirmez"di, yalnızca kendi seçtiği arkadaşlarla mutlu olurdu. Bland belki toplumsal baskılara karşı daha duyarlıydı. Putnam, gerekli olan sağduyulu denetimi sağlarken Bland'in aptal durumuna düşmesine olanak kalmıyordu. Böyle bir tehlikeyle de hiç karşılaşmamıştı zaten. Neden daha aşırı, daha savurgan bir yaşam sürmediğine şaşmak şimdi aklına geliyordu. Bu konu üzerinde düşünüp de geçmişini gözden geçirdiğinde kadınlarla ilişkileri tam bir kararlılık gösteren Putnam'ın tersine çok az kadın tanımış olduğu sonucuna varıyordu. Putnam tanıdığı kadınlar konusunda asla konuşmazdı, Bland de

nezaketinden ötürü kendi tatil serüvenlerine, Paris, Cenevre ya da Floransa'nın kahvehanelerindeki masalarda başlayan, bir süre sonra da (ama çok da sonra değil) ilgili tarafları hoşnut edecek biçimde noktalanan sohbetlere değinmek dışında fazla bir şey anlatmazdı.

Bland bu ilişkilere kısaca değinirken doğru olandan daha fazlasını söylerdi, bu arkadaşlıkların bedensel ilişki öykücüklerinden çok tamamına erdirilmemiş arkadaşlıklar olduğunu, onu çakmağını uzatmaya ya da yere düşmüş bir gazeteyi almaya iten şeyin arkadaşlık arayışı olduğunu. Bu yabancılarla sevişmek –başlangıçta pek hoş bir düşünceydi– nedense arzuladığı kadar zevk vermemişti kendisine. Bazen, o an yanında bulunan o çekici kadınla güneşin altında oturmayı sürdürerek onun yaşamı, kendisini doyuran, ya da doyurmayan öğeler konusunda birşeyler öğrenmeyi, bütün bu zaman boyunca (genellikle bir ya da iki gün) onu kendi otel odasına ya da o yerde iyi tanınıyorsa, kentin daha uzak bir köşesinde, daha küçük, daha özel bir otele götürmeye yeğleyeceğini düşünürdü.

Bu olayların öncesinde hep, her şeyin böylesine kolay, neredeyse duygusuzca gelişmesi karşısında hafif bir düş kırıklığı duyardı. Kendisinden beklenen şeyi, kendi durumundaki her erkekten beklenen şeyi yaptığını hissederdi. Olay, önceden gözünde canlandırdığı zevkten çok bir görev gibi görünmeye başlardı. Bunun yaşamının öyküsü olduğunu düşünürdü, sonradan kravatını bağlarken. Sanki istekli bir suç ortağından çok – sonunda– onun bir dostuymuş gibi koluna sıkıca girmiş kadın arkadaşıyla birlikte hep yeniden dışarıya, güneşe, temiz havaya çıkmak isterdi. Bland bunun sağlıklı bir yanı olduğu kanısındaydı: Daha sonra her keresinde daha iyi uyuyordu. Ama hep olayın sonrasından çok, karşılaşmalarının başında duyduğu o yakınlık anının bedelini ağır öderdi. Olayın sonrasındaki yabancılaşması kar-

şısında şaşkına dönerdi. Eksik olan neydi? Her şey son derece güzel gelişmiş, kimsenin duyguları zedelenmemişti. Sık sık üzerine çöken, genelde de tatilin sonuna rastladığı için nedenleri kolayca açıklanabilen o hüzün duygusunu tam olarak çözümleyemezdi. Kendisine sorulsa, arkadaşlık aradığını,bir arkadaş edindiğini, aynı anda da onunla sevişerek onu yitirdiğini anlatacaktı. Sevişmesinde bir hata olup olmadığını sorgulamıyordu. Karşılıklı zevk almışlar, bunu da birbirlerine belirtmişlerdi. Karşısındaki kadını düş kırıklığına uğratmamıştı. Düş kırıklığına uğrattığı biri varsa, bunun da kendisi olduğunu düşünüyordu.

Böyle karşılaşmalardan hemen sonra onların fırsat düşkünlüklerini görmek, ne yapacaklarını önceden bilmek içine sıkıntı veriyordu. Ama kadınlar son derece istekli görünürlerdi, öyle olmasalar Bland mutlaka stratejisini gözden geçirir, biraz düş kırıklığına uğramış ama biraz da rahatlamış bir halde asıl kimliğine, hafiften arzulu da olsa o soylu İngiliz beyefendisi kimliğine geri dönerdi. En azından kendisinin bir beyefendi, kibar bir erkek olduğunu düşünüyordu; bazen erkek olduğundan kaygılansa da kibar olduğu kesindi. İç geçirip arkasına yaslanana, dikkatini önündeki tatilin güzelliklerine yöneltene kadar rahatsız ederdi bu konu kendisini. Bir arkadaşı olsa iyi olurdu ama kurabileceği arkadaşlıklar kendisini doyurmuyordu. Başka bir insanda tam karşılığını bulamayacağı, yeni yeni gelişen istekleri olduğu için talihsiz bir insan olduğunu düşünüyordu. Ama pek çok başka erkeğin de aynı kötü durumla karşılaştıklarından kuşkusu yoktu. İnsanı rahatlatan cinselliğe ne kadar çok yer verilirse verilsin, bunun dindiremeyeceği o yalnızlığı duydukları için onlara da, kendisine de acıyordu.

Bütün bunlar artık –belki de çok şükür demeliydi– geçmişte kalmıştı. Yabancı kentlerde hiçbir serüven olmayacaktı artık. Bundan sonra bir kahvehanede, masa-

nın üzerinden çakmağını uzattığında, bu yalnızca bir yabancının bir başka yabancıya gösterdiği bir kibarlık olacaktı. Böyle bir evrimin derin bir huzuru da beraberinde getireceğini hayal etmişti. Durumun umduğu gibi gelişmemesini yaklaşmakta olan yaşlılığın korkularına bağlıyordu, bu korkuların da tıpkı yeniyetmeliğinde olduğu gibi büyük bir güçle huzurunu kaçırdığını fark etmeye başlamıştı. Sabahları uyandığında ya da gecenin bir vakti Dünya Ajansı'nın haberleri kendisine arkadaşlık etmekte yetersiz kaldığında sıklıkla üzerine gelen özlem dalgaları karşısında şaşkına dönüyordu. Kendini, uyumuş olmaları gereken bu saatte radyo dinleyen bütün yalnız insanları, denizcileri, gece bekçilerini, sakatları düşünmeye zorluyordu ama başkalarının da uyanık olduğunu bilmek kendisini rahatlatmıyordu. Uykusuzluk sanki kendisini, terk edilmiş, unutulmuş ve doyumsuz insanların yaşadığı o gettoya hapsediyordu. Bu durumdaki bir kadının aynı oranda bir yalnızlık duymasını olanaksız görüyordu.

Böyle gecelerin sonunda ertesi gün kendini kırgın hissediyor, işe gitmek zorunda olmadığı için neredeyse mutlu oluyordu. Eğer isterse şekerleme yapabilirdi, birkez bu baştan çıkarıcı güce yenik düştükten sonra da alışkanlığı yenmek zor geliyordu. Öğleden sonraları uyumaya, bazen de derin uykulara dalmaya alışmıştı. Bu uykuyu dört gözle beklediğini, evdeyse öğle yemeğini erkenden yediğini, kulüpteyse taksiyle geri döndüğünü, serüvenlerin kendisini çağırdığı ya da çağırır gibi göründüğü o uzak kentlerdeki parlak ışığın yaydığı ısıya hiç benzemeyen sabit sıcaklıktaki kendi loş dairesine kavuşmak için neredeyse sabırsızlandığını fark ediyordu. Bugünlerde bütün işlerini sabah saatlerine sığdırıyor, sanki hepsi birer zorunlulukmuş gibi onları planlıyor, zamanlarını ayarlıyordu. Alışveriş yapıp Londra Kütüphanesi'ne uğramak belki bir saat de kulüpte oyalanmak

kendini sanki bütün gün bir şeyler yapmış, dinlenmeyi hak etmiş gibi hissetmesine yetiyordu. Sonradan bütün öğleden sonrasını yutan o derin uykudan rahatlamış olarak uyandığında akşam gazetesini, günün önceki bölümünde almayı unuttuğu gereksinimi olan ne varsa almak üzere dışarı çıkıyordu. Kendi sokağını karanlıkta, ışıkları yanıkken görmeyi yeğliyordu; insanları koşuştururken görmeyi seviyordu, sabahleyin dikkat edememişti pek. Huzur içinde, okuyarak, müzik dinleyerek, televizyon izleyerek geçireceği akşamı iple çekiyordu. Bazen iç çekerek, kaçınılmaz bir biçimde uykusuz değilse bile rahatsız geçecek bir geceye hazırlanmak üzere yatağa gitmeye hazırlanmadan önce, günün yalnızca akşam bölümü için dünyaya geldiğini düşünürdü Bland.

Yaşlılığın işaretlerini hem çoğunlukla amaçsız yapılan işlerde hem de hiç hak etmediği bu durağanlıkta fark ediyordu. Umabildiği tek şey ise bunları sürdürebilmesiydi. Gene de içindeki ateşin sönmesi, dürtüleri olmayan hareketsiz bir adama dönüşmesi kendisini üzüyordu. Bazen çoktan ölmüş olup olmadığını merak ediyordu, ta ki geçici bir zevk onu yaşama geri döndürünceye kadar. Günleri güzel geçiyordu, hatta şu gün bile güzeldi. Güneş, aydınlık göğün yükseklerinde parlıyordu, evde oturmak suç sayılırdı. Londra Kütüphanesi'ne gidecekti. Gençlik günlerinde olduğu gibi Mauriac'ı yeniden okumak istiyordu. Sonra kulüpte yemek yiyecekti. Bunları tasarlarken, pek çok insanın kendisine imreneceğini düşünerek iç geçirdi. Cezaevi mahkûmiyetine dönüşmüş yaşamını tam anlamıyla içine sindirebilmiş değildi, herhangi bir şeyin, kendisinde duygu benzeri bir şey uyandırıp uyandırmayacağını yoksa sonsuza kadar duygulara veda mı etmiş olduğunu merak ediyordu.

Elinden geldiğince iyi niyetle evden çıktığı sırada Dunlop'ların kapısının açılıp da Katy Gibb'in görünmesi pek de hoşuna gitmedi. Bland kendi düşüncelerinin

derin denizine dalmış olduğundan bir iki dakika Katy'ye, onu hiç tanımıyormuş gibi baktı. Katy bu sabah siyah pantolon ve çok pahalı olduğu izlenimini uyandıran siyah kaşmir bir kazak giymişti. Bland irkilerek şimdiki zamana geri döndü. Kazak, Sharon'a ait olmalıydı. Gözleriyle onun çıplak ayaklarını aradı, onları bulduktan sonra da yeterli olacağını düşündüğünden çok daha fazla iyi niyet göstermeye hazırlandı. Kısa bir selamlaşmanın ardından işlerine dönebilirdi.

"Günaydın," dedi Bland, "iyi uyuyabildin mi?"

"Hayır uyuyamadım," diye yanıtladı Katy, "Uyuyabilseydim beni bu saatte ayakta göremezdin."

"Dokuz buçuğun hayli..."

"Ama sen erkenden yatağa giriyorsun, öyle değil mi? Hiç sıkılmıyor musun erken yatmaktan?"

Katy bu soruları kendinden emin, hafifçe gülümseyerek sormuştu, sanki kendini arkadaş oldukları düşüncesine alıştırıyordu.

"Kusura bakma," dedi Bland, "bu sabah epey işim var," Bu yalanı söylemekten acı duyuyordu ama kendine ait zamanı sık sık karşılaşacağı anlaşılan bu saldırılardan korumak için bazı yarı-gerçekleri bir kenarda hazır bulundurması gerektiğini hissediyordu.

Katy'nin buna yanıtı, çıplak ayakla eşiğe çıkmak ve Bland'e o ilk karşılaşmalarında armağan ettiği aynı berrak bakışı yöneltmek biçiminde oldu. Bland, Katy'nin yeni yıkanmış, hâlâ hafif nemli, çevreye şampuanın limon kokusunu yayan saçlarına hayran olmaktan kendini alamadı.

"Bana bir fincan kahve yaparsan, sana yarım saatliğine arkadaşlık edebilirim."

Saf bir öfke, aynı zamanda da Katy'nin daha iyi bir şeye ulaşmak arzusuyla haylazca kendisine yönelen isteğine boyun eğmenin verdiği mazoşistçe bir heyecanla, Bland'in salonun kapısını gereğinden de sert bir biçimde açmasına ve Katy'yi içeriye almasına yol açtı.

"Kahve mi çay mı?" diye sordu Bland kısaca.

"Ah, çay olsun, belki bir de tost? Tost harika olurdu."

Katy rüyadaymışçasına rahat görünüyordu, önceden kendini hep çok sıkı denetlediğinden dolayı bu durum Bland'i şaşırttı. Bland, geçen akşam konuştukları şeylerin Katy'nin hoşuna gitmiş olduğunu tahmin ediyordu. Doğru bir şey söylemiş ya da yapmış olmalıydı.

"Herhalde kahvaltı etmedin," dedi Bland.

"Hiç kahvaltı etmem ki," diye yanıtladı onu Katy, sanki hâlâ bir rüyadaymış gibi. Birkaç dakika sonra Bland onun tereyağ sürülmüş tostun üzerine bal dökşünü izlemeye koyulmuştu.

"Öğle yemeğini genellikle dışarıda yiyorum, yataktan çıkıp da banyo yapıp giyininceye kadar kahvaltıya zaman kalmıyor, bilirsin işte."

Katy, ona gizli hayatının ya da daha doğrusu sabahları yaptığı şeylerin gizli dünyasının kapısını açmıştı. Bland, bir yandan gizliden gizliye Katy'yi inceliyordu. Katy sanki çok çaba harcayarak ovunup parlamış gibi görünüyordu. Yanakları pembeydi, makyajsız olmasına karşın da bu haliyle Bland'e, yalnızca boş bir tuval görmekte olduğunu, öğle yemeğine davet edilirse ilk karşılaştıkları gün olduğu gibi şaşırtıcı bir biçimde kendini gizemli bir öneme sahip bir kadına dönüştüreceğini ima eder gibiydi. Bland seçme hakkı olsa onu olduğu gibi görmeyi yeğlerdi. Güzel olmamasına karşın onda çekici bir yan vardı. Kıl kuyruk saçları düzdü, tanımlanması olanaksız gri mavi gözleri de küçüktü. Ama cildi kusursuz, pürüzsüz, sağlık, gençlik saçan bir parlaklığa sahipti. Midenin üzerindeki küçük et yığını ileride tanımlanması olanaksız sıkıntı yaratabilirdi belki ama siyahlar içindeyken bedeni en iyi durumunda görünüyordu.

"Bugün öğle yemeğine çıkacak mısın?" diye sordu Bland.

"Bunu söylemek için gerçekten çok erken. Arkadaşlarım saat on, on buçuktan önce asla yataktan çıkmazlar. Biraz sonra onları arayacağım."

"Çalışıyorlar mı senin bu arkadaşların?"

"Bazıları çalışıyor, bazıları çalışmıyor. Pek çoğunun çalışmaya ihtiyacı yok."

"Dunlop'lar eve dönünce ne yapacaksın?"

Katy omuz silkti. "Gidip başka birilerinde kalacağım. Yığınla davet alıyorum, tek yapmam gereken şey telefon açmak. Beni merak etmiyorsun ya? Buna hiç gerek yok. Kendimi çok iyi, çok iyimser hissediyorum. Bu anı yaşıyorum anlayacağın."

"Kaliforniya'da böyle mi diyorlar?"

"Kendini gerçekleştirmeyi bana Howard öğretti. Bunun anlamı temeldeki 'kendi'ni benimsemek. İşte bu yüzden insanın, başı dik yürümesi, olumlu düşünmesi, duygularıyla bağlantıya geçmesi ve dünyaya kendisinin ne kadar kusursuz olduğunu haykırması çok önemli." Bland, eğer Howard Singer'ın bütün yardımcıları zamanlarını birbirlerine ne kadar harika olduklarını söyleyerek geçiriyorlarsa, birbirlerine hiç önemli bir bilgi aktarmadıklarını düşündü. Bu yöntem Bland'e, ücret karşılığı insanları mutlu etmenin harika bir yolu olarak göründü tabiî eğer bu insanlar aptal, yalnız ya da en azından ilk anda çabuk etkilenen kişilerse. Hiç kuşkusuz bu insanlara ne kadar harika olduklarını söylemek Howard Singer'ın işiydi böylece onlar da bu bilgiyi başkalarıyla paylaşabileceklerdi. Bland, gözünün önüne rahat kıyafetler giymiş yetişkinlerle dolu bir park getirdi, herkes oturumun sonuna kadar uysal bir biçimde kendini gerçekleştiriyor, hiç kuşkusuz geriye kalan bir iki kaygının ele alınacağı Howard Singer'ın buluşma saatlerine katılmak için yalvarıyorlardı, o saatlerde gündelik yaşamın ışığı altında kendini gerçekleştirme yükü bir kez daha omuzlanmadan önce gerçekler çekinerek anlatılabilirdi

(kim bilir ne gerçekler anlatılıyordu zaten): Howard Singer bunu kendi başarabiliyor mu, diye merak etti Bland. Karşısındaki insan gerçeğe bağımlı, gerçeğin peşinden gitmeye istekli biriyse, o her amaca hizmet eden neşesiyle bu tip bir insanla nasıl başa çıkıyordu?

"Gerçek bir sorunu olan biri geldiğinde ne oluyor?" diye sordu Bland, "Birinin aile içi cinsel ilişki gibi bir sorunla geldiğini düşünelim örneğin, ya da vampirlik sorunuyla?" Bu son sözü şaka olsun diye söylemişti, Katy gülmedi.

"Aile içi cinsellik sorunundan daha sık olarak beslenme bozukluklarıyla karşılaşıyoruz," dedi.

"Peki Howard onlar için ne yapıyor?"

"Onları kucaklıyor."

"Kucaklıyor mu?"

"Kucaklama tedavisini duymuşsundur herhalde. Biri krize girerse onu sıkıca kucaklayıp ağlamasına fırsat tanıyor."

"Peki bunun ne gibi bir yararı oluyor?"

"İnsanların kendi acılarıyla bağlantı kurmalarını sağlıyor."

"Ve içerideki çocukla da, içindeki yani," diye düzeltti Bland.

"Evet öyle. İşe de yarıyor."

Bland bundan kuşkuluydu. Bu yöntemin yarım saat için işe yarayacağını ama bir dönüşüm yaratmayacağını düşünüyordu. Zaten bu insanlar bir dönüşüm yaşamayı istiyorlar mıydı acaba? Tıpkı çocukken okuduğu ve korkutucu yanlarıyla aklında yer etmiş olan o peri masallarında sözü edilen dönüşümü asıl isteyenin kendisi olduğunu fark etti. Ne kadar da üzücü olurdu bu öyküler! Küçük oduncu çocuklar, küçük deniz kızları nasıl da acı çekerlerdi! Babası bu konuda az görülür bir zekâ örneği göstermiş, kendisinin yaygaralar koparak istediği çağdaş masallar yerine Grimm'in ve Hans Andersen'in

öykülerini tutuşturmuştu eline. Denizkızlarının, oduncu çocukların acısı da Bland'in kendi doğasındaki hüzünlü bir noktaya dokunmuştu, böylece Bland kendi üzüntüsünün haklı olduğunu, bu üzüntünün, kendisini mutlu sona götürecek, o her şeyi değiştiren iyilik ya da talih eşiği olduğunu hissetmek konusunda cesaretlenmişti. Oysa bu mutlu son hiçbir zaman gelmemişti. Gene de Bland hâlâ bunun olabileceğine hatta gerektiğinde, eğer beklerse en sonunda henüz öngörülemeyen bir biçimde ödüllendirileceğine inanıyordu. Kârlı bir ticaret yapan, hastalarına bir dönüşüm hayalini bile çok gören Howard Singer'a karşı içinde büyük bir öfke duydu. Howard Singer için her şey benimseme ve anlama üzerine kuruluydu: her türlü sapkınlığı gerçekte anlasın ya da anlamasın anlar görünürdü. Bland bu çok yönlü duygusal yeterlik fodulluğunu kendi işyerindeki birkaç genç kadında da fark etmişti. Yeni inanç bu olmalıydı. Bland aynı zamanda akşam gazetesinde gözüne çarpan "Kadınlar Stresi Yenmek İçin Boksa Yöneliyor" başlığını da çok sevmişti. Sanki çok fazla kabullenmenin neden olduğu fazla yükten, birini nakavt ederek kurtulabilirlermiş gibi. Howard Singer kendi stresinden nasıl kurtuluyordu acaba? Büyük bir olasılıkla o hiç hoşlanmadığı birtakım hastalarına tedavi amacıyla yumruklar mı indiriyordu? Peki, neden ve nasıl olduğunu hiç anlamamasına karşın şu an dairesinde bulunan bu kız gerçekten konuşmaları kadar aptal mıydı? Bland bir yandan da Katy'nin en azından her zamanki gibi yalan söylemediğini ya da sorularını geçiştirmediğini fark etti. Hiç kuşkusuz Katy, onu pek çok yararlı kişisel bilgiye ortak ettiğini düşünüyor olmalıydı. Bland içinde bir öfke dalgasının kabardığını hissetti, hem de öylesine güçlüydü ki bu duygu kendisi de şaşırdı.

"Kusura bakma," dedi, "tam dışarıya çıkmak üzereydim."

"Ne zaman döneceksin?" diye sordu Katy.

"Hiçbir fikrim yok. Başka bir şey var mıydı?..."

"Düşünmüştüm ki, öğleden sonra burada olursan, benim de yapacak bir şeyim olmazsa..."

"Tabiî tabiî düşünmüştün," söylediği bu söz kendisine sert göründü birden oysa Katy bu küçümseyişi fark etmemişe benziyordu. "Bir fincan çay içmeye gelsene." dedi Bland, "ama beşten önce değil. Şimdi artık gerçekten çıkmam gerekiyor."

"Pekâlâ, pekâlâ." Katy, ellerini Bland'i yatıştırmak ister gibi salladı, "Benim de yapmam gereken işler var. Seninle sonra görüşürüz o zaman." Gitmek üzere kapıya döndü oysa hiç de acelesi varmış gibi görünmüyordu, Bland, Katy'nin dar siyah pantolon içinde belirginleşen kalçalarını hayranlıkla seyretmek için yeterli zamanı buldu böylece. Katy ağır ağır hareket ediyordu, Bland bunun abartılı oduğunu düşündü. Yavaş yavaş sinirlenmeye başladığının farkındaydı. Kızın görünüşü bile artık asabını bozmak için yeterliydi.

Bland sigarasını içerek merdivenlerden indi. Saat neredeyse on bir olmuştu, gördüğü kadarıyla günün geri kalanı konusunda da uzlaşmaya varılmıştı. Neden gününü feda etmişti ki? Kendal Sokağı'ndan –*kendi* sokağı olduğunu anımsattı kendine tıpkı parasını ödeyerek sahip olduğu dairenin *kendi* dairesi olması gibi– aşağı alışılmadık bir hızla yürüyerek Connaught Sokağı'na ve karşıya Edgware Yolu'na ulaştı, Yukarı Berkeley Caddesi'ne gelip Selfridges'e varana kadar da hızını kesmedi. Alışverişini yapıp Londra Kütüphanesi'ne gitmeyi tasarlamıştı ama şimdi öncelikle kitapları almak daha acil göründü gözüne sanki istiflediği bu kitaplar kendisini, birden karşı karşıya kaldığı anlamsız buluşmalardan bir biçimde koruyabilirdi. Kızın önerilerine bu kadar korkakça boyun eğdiği için içinde kendisine karşı gittikçe artan bir tiksinti duydu. Anlaşılan Katy'nin kendisinin bu

isteksizliğinden haberi yoktu ya da bunu görmemezlikten gelmeye karar vermişti oysa istediğinde hemen darılan, belli durumlarda zengin yüksek sınıfın hoşnutsuzluğunu yansıtan o ağır, vurgulu konuşma tarzını benimseyen bir insandı. Bland bu tavrın düzmece olduğunu biliyordu, büyük bir olasılıkla Katy de bunun farkındaydı. Bland varlıklarına bir biçimde inandığı bütün o zengin arkadaşların daha somut bir katkıları olmasa da Katy'ye yararlı bir model oluşturduklarını düşünüyordu.

Katy'nin maddi kaynaklarının sırrı ya da şu anki kaynaktan yoksunluk durumu Bland'in zihnini kurcalamayı sürdürüyordu. Katy'nin yaşındaki ya da tahmin ettiği yaşındaki çok az gencin çalışmayı kendisi kadar ciddiye aldığının farkındaydı. Bland için iş, farklı bir yaşam yerine geçmişti, şimdi bu yaşamı ancak anı olarak görmek zorundaydı. Genç bir kadının kendini tıpkı onun yaptığı gibi masa başında geçecek bir yaşama adaması için bir neden yoktu. Bland, Katy'nin konuşmasının ilkel doğası bir yana onun kurnaz biri olduğunu, bu kuşkulu girişim gerçekleşirse onu başarıya ulaştıracağını tahmin ediyordu. Katy ayrıca Bland'in kendi kaynakları ve gücü konusunda çoktan hayli bilgi sahibi olmuştu. Bland'in, Katy'nin kendisini gelecekte kullanmak üzere bir kenara ayırdığından hiçbir kuşkusu yoktu, bu durumda ise Katy büyük bir hata yapmış olacaktı. O, Katy'ye güvenecek ya da onun taleplerine boyun eğecek kadar aptal biri değildi. Hiç kuşkusuz Katy onu baştan çıkarıp ona bunu yaptırabileceğini düşünmüştü. Oysa kendisi onun her tür çekici etkisine kapalıydı. Hesaplı kitaplı, fazlasıyla hinoğluhince, hatta bariz bir hal almış maddeciliğin ve çocuksuluğun, zorlama bir karışımı gibiydi bu çekicilik. Adı bile –Katy– önceden tasarlanmıştı. Bland çağdaş dünyada çıktığı garip gezintilerinde, sert, kararlı pek çok kadının adlarını kısaltmalara dönüştürerek kullandıklarını fark etmişti, sanki böylelikle karşıtlarını et-

kisiz hale getiriyor ya da gerçek kişiliklerinin o sevimli doğasının varlığı konusuna kendilerini yeniden inandırıyorlardı.

Sırf gözlemden kaynaklanan ve düşünmeden gösterilen tepki ve –kusursuz bir cilt, beklenmedik derecede gelişkin kalçalar gibi– belirgin özelliklere kişisellikten uzak bir yansızlıkla hayran kalmak dışında Bland'in hissettiği şey güçlü bir öfkeydi ve o buna şaşırıyordu. Sorun Katy'nin yalnızca Bland'in kendi işlerine ayırdığı bir günü mahvetmesi değildi. Sorun Katy'nin Bland'in kulağını durmadan akın akın anlaşılmaz sözlerle kirletmesi de değildi. Hatta sorun Bland'in, Katy'nin düzenbazlığından, ikiyüzlülüğünden kuşkulanması bile değildi. Birden devleşen duyguları dile gelmek için sabırsızlanıyordu. Hissettiği şey son derece basit olarak Katy'nin boynunu kırma isteğiydi. Ama bu bile yetmezdi çünkü bu hareket kendisine zevk vermeye başlayan o öfkeyi içine sığdıramayacak kadar kurallara uygun olurdu. Katy'nin boynunu kırmak ya da ona bedensel bir zarar vermek sorunu çözmeyecekti. Şimdi Bland, Katy'ye karşı kaba kuvvet kullandığında, onun bedenini itip kaktığında güçlü bir cinsel doygunluk hissedeceğinden kuşkulanıyor, bu da yüreğinin daha hızlı çarpmasına yol açıyordu. İstenmeyen bir zihin berraklığı anında uzun zamandır kendinden bile gizlediği bir gerçeğin tam üstüne bastığını fark etti. Şu an hissettiği şey ilginç, heyecan verici, rahatsız edici hatta tiksindiriciydi. Bland, Katy'ye hangi amaçla yaklaşırsa yaklaşsın işin içinde pervasızlık, gözü karalık, kin ya da en azından o fazlasıyla düzenli, fazlasıyla kibar sevişmelerinde eksik olan bir düşmanlık olacağını hissediyordu. Louise'e karşı yaşamı boyunca süren sevgisi, başka kadınlarla olan duygusal yada cinsel arkadaşlıkları hep fazlasıyla sakin olmuştu. Bu ise farklı olacaktı. Bunu bilmek onu görünmez bir saldırganın firlatıp attığı taş gibi vurdu.

Kısa bir süre için eski, putataparlık dönemine ait, bencil bir şey olan hazcılığın kaynağına göz atma fırsatı verilmişti kendisine. Hazcılık kendisine bir hareket, dosdoğru hedefine saldırma, dikkati elden bırakma, asıl benliğin gerçek ifadesi olarak göründü gözüne. Hazcılık hazza karşı gelenlere korku ve zarar verecekti çünkü kendisinde zarar görme korkusu yoktu. Onu tatmak bağımlılık yaratmasına, Dionysos'vari bir şey olmasına karşın çok az insan onu içinde barındıracak cesarete sahipti. Onun yaşında ve kişilik yapısında bir adam hazcılıktan sakınarak kesinlikle iyi bir şey yapmış olurdu. Öte yandan gördüğü ya da hissettiği şeyler onu büyülemenin dışında eğlendiriyordu da. Böyle yaşamak, gerçek özgürlüğü, başkalarının dertlerinden, daha doğrusu başkalarının insanın üzerine yıktığı ve sabırlı olmayı, kendini tutmayı hatta erdemli olmayı gerektiren dertlerinden özgür olmayı bilmek demek olacaktı. Bütün bunların ve beraberinde getirdiklerinin üstesinden gelmek karmaşık, talepkâr özel yaşamlarıyla cezalardan etkilenmezlikleriyle o eski, pervasız tanrıların düzeyine ulaşmak anlamına gelecekti. Öldüklerinde yaptıkları tek şey Samanyolu'ndaki yerlerini almaktı, belki insan yaşamı da sefil bir halde tövbe ederek, dizüstü çöküp, bağışlamasız, hâlâ kendi acısını çekmekte olan, başkalarının da kendisine öykünerek acı çekmesinden zevk alan bir Tanrıya doğru sürünmektense, işte böyle noktalanmalıydı. Uzun zamandır özlemle vermek istediği o zarara gelince: Bunun öldürücü olması gerekmiyordu, yalnızca çok uzun zamandır bastırdığı, korktuğu, sonunda da benimsediği kendi içgüdüsel mutluluğunun tam anlamıyla ortaya çıkması olacaktı.

Tabiî bütün bunlar şiddetle eleştirilebilecek şeylerdi. O acımasız, çok az görünen kış güneşinin ışığı altında Bond Caddesi'nden aşağı yürürken bilinmesi gerekmiyor, diyerek kendini inandırmaya çalıştı. Bu yakışıksız

bilgiyi kendisine saklayabilirdi. O, uygar bir insandı; tecavüz etmez, yağmalamazdı, en baştan beri çok güçlü olmayan saldırganlık dürtüleri yetiştirilirken körelmişti. Bu kızdan hiç hoşlanmadığı ve belirsiz, temelde yıkıcı bir biçimde de olsa onu arzuladığı gerçeğini tamamıyla gizleyebilirdi. Canavar değildi, başka insanların da kafasını kurcaladığından emin olduğu bu alışılmadık, istenmeyen tepkileri duymasına karşın bunlara uyması söz konusu değildi. Aslında bu istemdışı vampirliğin (bundan daha önce söz etmiş olması ne kadar da garipti) ışığında incelendiğinde kız şimdi acıklı bir görünüm sergiliyor, Kaliforniya usulü havalı palavraları ile korunmasız, yalın, istekleri açısından saydam bir kurban, Bland'in kendisinin beklenmedik, şaşırtıcı bir biçimde içine düştüğü batakla karşılaştırıldığındaysa ruhbilimsel açıdan acemi gibi görünüyordu.

Bland asla bir kadını kendi amaçları için kullanmamıştı, Katy en başta ne kadar istekli görünmüş olursa olsun şimdi de böyle bir şey yapmayacaktı. Katy'nin istekli halinin Bland'in şimdiki duygularıyla ilgisi yoktu. Kendi gizli arzularından habersiz olan Katy'ye acıyordu. Hatta onun, eşyaları naylon bir çantaya tıkılı, istekleri ise kendisine anlayış göstermeyen bir ortamda uçuşurken Dunlop'ların dairesinde tek başına olduğunu düşündüğünde acı bile duyuyordu.

Katy'ye karşı önceleri duyduğu, şimdi de kendi gömülü dürtülerinden kaynaklanmış olması gerektiğini düşündüğü o korku tamamıyla ortadan kalkmıştı. Kuşkusuz utanç duyuyordu ama arzunun öbür yüzü olan o şiddetli acıyı da duyuyordu. Aldırışsız bir dünyada *mantra*'larını yineleyip duran, karşılanmadığı, beklenmediği, hızlı ama beceriksiz düşünme yeteneği dışında desteksiz olduğu Londra'daki karanlık bir dairede yalnız bırakılmış olan ve kendisini buraya getiren zorlukları ortadan kaldıracak biçimde talihinin dönmesini bek-

leyen bu genç kadın için acı bile duyuyordu Bland. Kız için üzüldüğünü fark edince daha rahat soluk aldı. Bu karmaşayı çözdüğü için mutlu oldu. O acıma duygusundan arta kalan kısım olmasa konuyu büsbütün aklından çıkaracak, biraz önceki kural tanımaz dürtülerine hoşgörüyle başını sallayacaktı. Oysa şimdi bu acıma duygusunun içinde bile cinsel bir eğilim olduğunu hissediyordu; bunu fark edince zayıf yanakları kızardı. Kararlı bir biçimde Duke Caddesi'nden aşağı yürürken genellikle baktığı o galeri vitrinlerine aldırmadı, kendini uzun bir uykudan uyanmış gibi hissediyor, bütün bunların gerçek olmasından korkuyordu. Ama içinde hiç de tatsız olmayan bir dinçlik de duyuyordu, kendini yeniden bir erkek gibi hissediyor, başını kaldırıp yanından geçtiği genç erkeklere cesaretle bakabiliyordu. Londra Kütüphanesi'nde karşılaştığı bir tanıdık ona çok iyi göründüğünü söyledi.

Zavallı kız çaya gelecek, dedi Bland kendi kendine. Bu olay nedense kütüphanenin üst katlarından ilerliyor olmasından daha önemli görünüyordu. Gevşek bir elle kitaplarını raflardan indirdi, hangilerini okumayı istediğini şimdi hiç anımsamıyordu. Katy obur bir insan olduğuna göre ona bir ziyafet verecek, ağzını tatlılarla tıkayacaktı. Bu imgenin de, bastırılmış cinsel bir çekiciliği vardı. Kulüpte hemen bir yemek yiyecek, Fortnums'dan pasta alacak, güneşin aldatıcı ışığı hâlâ kentin caddelerini aydınlatırken eve dönecekti. Sonraki saatleri gözünde canlandırabiliyordu, güneş yavaş yavaş küçülecek, kırmızıya dönüp donuk bir hal alacak en sonunda da karanlık basarken büsbütün gözden kaybolacaktı. Bland ise evde pasta yiyor olacaktı. Bu düşüncenin çocuksu bir çekiciliği vardı. Gün bütünüyle şaşırtıcı gelişmelerle dolu olmuştu. Bu öğleden sonra şekerleme yapmasına gerek kalmayacaktı. Yaşamı boyunca hiç bu kadar ayık hissetmemişti kendini.

O öğleden sonra koltukta oturmuş Katy'yi beklerken alışılmış hüznünün hafif işaretlerini fark etti. Kendi yaşında bir adamın zamanını bu biçimde geçirmesini gülünç buldu. İyi de bana kalan bunca zamanı ne yapmalıyım, diye düşündü. Neden olabildiğince zararsız biçimde oyalanmayayım, dikkatimi dağıtmayayım ki? Zarar görmek yok; aklında tutması gereken şey buydu. Olanların hiçbiri tamamıyla yakışık alır şeyler değildi, bu da onu rahatsız ediyordu. Anlayışsız bir insanın gözüyle bakıldığında beklediği konuğuna oranla daha güçsüz, acınası, yoksun bir adammış gibi görünecekti, daha önce aynı şeyleri kendisi konuğu için düşünmüştü. Yalnızca Katy'nin hayvani varlığının kendisini yaşama döndürebileceğini biliyordu. Pastasını tabağa koyarken içindeki ani acıya hazırlıksız yakalandı. Kendisine üzülüyordu. Kendime acımaktan kaçınmalıyım, diye düşündü, bitmesi gereken bir acıma duygusu bu. Ama beklemekle geçen bu birkaç dakikanın içinde, tıpkı daha önceki dürtülerinin sefahat aleminden sonra olduğu gibi üzüntü baskın geldi.

Ama Katy odaya girince üzüntü ve acıma duyguları yerini o alışıldık öfkeye bıraktı. Yüzüne makyaj yapmış, Bayan Lydiard'la çıktıkları alışveriş sırasında bir şekilde ele geçirdiği o tiksindirici kokuya bulanmıştı. Her zamankinden daha sade görünüyordu ya da belki kalkanını indirmişti. Odada sinsi sinsi dolaşıyor, Bland'in eşyalarını inceliyordu. Puro kutusunun kapağını açtı, alçak sesle birşeyler mırıldanarak daha yakından bakmak için vazonun çevresinde gezindi.

"Lütfen otur da bir çay iç," dedi Bland. Ziyaretin yorucu olacağını biliyor, Katy'nin acele edip gitmesini, kendisini Mauriac'la başbaşa bırakmasını istiyordu. "Bak sana pasta aldım." Kendi sesi kulağına gülünç geldi. Öfkelenmemek için kendine hakim olması gerekecekti

"Aman Tanrım, benim beyazşekerle yapılmış bir şeyi yiyeceğimi düşünmüyorsun değil mi? Hem ayrıca rejimdeyim." Kazağını yukarı kaldırıp pantolonunun belini gösterdi, küçük, iplikleri sarkan bir delik açmış, dikişleri bollaştırmıştı. Bland bir an için gördüğü bir boğum süt beyazı eti itici buldu.

"En azından otur lütfen," diye yineledi Bland, "durmadan hareket edersen seninle konuşamam ki."

Katy hâlâ birşeyler mırıldanmayı sürdürerek uysallıkla Bland'in yanına döndü, çayını içti, parıldayan dudaklarını peçetesiyle sildi. O bu hareketi yaparken Bland kızın bütün çocukluğunu görebildiğini düşündü. İçlerinden hangisinin sessizliği bozacağını merak etti.

"Bu odayı beğeniyor musun, George?" diye sordu Katy en sonunda.

"Bana son derece uygun," diye yanıtladı Bland. Oda, kendine özgü bir kişiliği olmasa da rahattı. Alçakgönüllü bir biçimde gurur duyardı odasından.

"Peter Jones'ın vitrini gibi duruyor," Bland bir acı duydu, mobilyalarının pek çoğunu Peter Jones'dan almıştı. Yeşil, mercan pembesi çizgili büyük bir kanepe, onun iki yanında, üzerinde mercan pembesi Çin vazosundan yapılma bir abajur bulunan sehpalar, odanın kitap rafiyla kaplanmamış tek duvarının karşısında duruyordu. Kanepenin karşısında aynı yeşil, mercan pembesi kumaşla kaplı, arkası, yanları yüksek iki koltuk bulunuyordu, pirinç ve camdan yapılma bir kahve sehpası da onlarla dik açı oluşturacak biçimde yerleştirilmişti. Halı yeşildi, perdeler ise çizgili. Peter Jones bu kumaştan metrelerce vermiş, sonra tekrar ısmarlamak zorunda kalmıştı. En sonunda her şey tamamlanmıştı. Memnunluktan çok rahatlama duydu. Odanın huzur verici bir havası vardı, belki sıkıcı bir günde kasvetli görünebilirdi ama odanın su altının dinginliğine benzer dinginliği hoşuna gidiyordu.

"Sıkıcı bir oda, George. Canlandırılması gerekiyor. Fazla özenli döşenmiş. Şimdi sen ortaya şöyle bir iki yastık atsan ya da perdeleri değiştirsen... en azından şu masanın yerini değiştirebilirsin, başka bir yere konabilir, pencerenin uzağına örneğin."

Katy'nin söz ettiği şey bir masa değil, küçük, narin ince,uzun bacaklı, üst kısmı pirinçle çevrelenmiş bir yazı masasıydı. Geleneksel üslubun yirminci yüzyıl taklidi olmakla birlikte aslına sadık bir kopyaydı. Özenli bir sanâatkâr tarafından yapılmış olan bu yazı masası çok fazla kullanılamayacak kadar ince yapılıydı. Bland, masanın ortasındaki tek çekmeceye yedek bir çek defteri koymuştu. Yazı işlerini genellikle çalışma yeri adını verdiği binanın arkasına bakan küçük karanlık odadaki daha büyük, dayanıklı masada tamamlardı. Bu yazı masasının ise estetik değeri vardı. Onu bir müzayededen almış, Bayan Cardozo'yu da toz alırken dikkatli olması konusunda uyarmıştı. Yazı masası köşede, neredeyse tamamıyla kullanılmaz durumda, kendi narin yaşamını sürdürüyordu. Bland, onu bir tablo gibi, değerli bir nesne gibi seyreder, bundan da zevk alırdı.

"Pencerenin yanında çünkü böylece ışığa da yakın oluyor," dedi Bland kibarca.

"İyi de , bir lamba koyabilirsin üzerine, öyle değil mi? Onu kapının karşısına koyayım bir. Hayır, sen kalkma. Ben tek başıma hallederim."

"Onu yerinden oynatmamanı yeğlerim doğrusu Katy. Orada durması hoşuma gidiyor."

"Şimdi bir şey söyleme, yalnızca bekle."

Katy, hiç şaşırtıcı olmayan bir güçle küçük masayı tuttu odanın karşı köşesine kabaca itti, masa oradaki kitaplığa dayandı. Picasso'nun yaşamını anlatan bir kitap pat diye düşüp öteki kitaplara çarptı, ciltli kitaplar çağlayan gibi ağır ağır halının üzerine döküldüler. En üst raftaki lamba yerinden sallandı.

"İşte! Şimdi daha iyi görünüyor, değil mi?"

"Ben pek öyle düşünmüyorum" Bland böyle bir şeye izin vermek için kişiliğinin tamamıyla yok olmuş olması gerektiğini düşündü, kendisine Katy gittikten sonra düzeni yeniden kurabileceğini anımsattı.

"Aman sen de! Eski yerine alışmışsın ondan. Değişmek, gelişmek demektir. Değişmeden nasıl gelişebilirsin ki?"

"Bunu istediğimi sanmıyorum. Büyümek benim için acı vericiydi."

"Benim sözünü ettiğim büyümek değil. Kişisel gelişimden söz ediyorum. Aman Tanrım, herkes büyür! Kişisel gelişim tamamıyla farklıdır."

"Herkesin büyüyebileceğini sanmıyorum. Söylediğin kadar kolay bir şey değil bu."

Katy bu sözlere aldırmadı. "Kişisel gelişim için yardıma gerek vardır. Kişisel gelişim paylaşmak demektir. Benimle paylaşmak istediğin bir şey var mı, George?"

Bland halının üzerindeki tertemiz yastıklarından birinin üzerinde oturan Katy'ye baktı. Kendini birşeyler paylaşacak gibi hissetmiyordu. Bir kez daha içinde Katy'yi ele geçirmek, kendine mal etmek, parçalara ayırmak isteği duydu. Kaba kuvvet kullanmak istiyordu. Katy'nin varlığının ve sözlerinin bayalığı karşısında daha önceden kendisini rahatsız eden, canlandırıcı ve öldürücü dürtüler yeniden harekete geçmişti. Aynı zamanda da Katy'nin alışılmadık derecede dost bir ifadeyle kendisine çevrilmiş olan yüzünün açıklığı Bland'in elini ayağını bağlıyordu. Ama beni ele geçirdiğini sanıyor, diye düşündü Bland. Beni çantada keklik olarak görüyor, bu yüzden bu kadar kendine güveniyor. Bland bütün bunları dayanılamayacak kadar üzücü buldu. Duygularının kin ve açlıktan, hüzün ve yenilgiye dönüşmesi kendisini şaşırttı. Ben artık bunlarla baş edecek durumda değilim, diye düşündü. Bir mayın tarla-

sındayım. Otuz, hayır kırk yıl geç kalmışım. Bütün bunları genç bir erkekken, düşünecek daha az zaman varken hissetmeliydim. Şimdi artık yaşlandım. Bu salak kızsa genç, paylaşmaktan söz ettiği bütün bu zaman boyunca aklımdan geçenlerden zerre kadar haberi yok.

"Biraz daha çay içelim mi?" diye sordu Katy, "Çaydanlığı ısıtayım mı?"

Bland uzun uzun saatine baktı. "Aman Tanrım," dedi, "bu kadar geç olduğunu fark etmemişim. Özür dilerim ama çıkmalıyım."

"Özel bir yere mi gideceksin bari?"

Bland artık bu soruları garip bulmuyordu. "Pek değil," dedi. Onu evine ulaştıran aceleyle geçtiği, sokaklarda bir sağlık yürüyüşüne çıkabileceğini düşünüyordu. Yalnız kalmak için sabırsızlanıyordu.

"Peki, gitmek zorundaysan." Katy gene o ağır konuşmasına kibirli yüz ifadesine dönmüştü.

"Eminim senin de yapman gereken şeyler vardır," dedi Bland kibarca. Katy'nin incinebilirliğinin bir farkında olmasaydı!

"Evet bildiğin gibi kurmaya çalıştığım bir iş var. Bu anlamda hep meşgulüm."

Bland, bir an için bunların gerçek olup olmadığını, Katy'nin göründüğünden daha mı dürüst olduğunu merak etti. Katy'nin belli bir otoritesi vardı. Düşünsel anlamda tüysıklet olmasına karşın belli bir gücü de vardı. Bland, onun bu gücünü birtakım genç kadın hatta etkilere açık genç erkekler üzerinde kullanırken görebiliyordu. Katy, talih yüzüne gülerse, Londra'da Howard Singer'la eşit bir konuma gelebilirdi. Kuşkusuz bu kentte de ne kadar harika olduklarını duymaktan mutluluk duyacak bir sürü sorunlu insan vardı. Gene de Katy'nin geleceği pek de parlak görünmüyordu. Bomboş oluşu, Bland'i ziyaret etmek konusundaki istekliliği, onun, zamanını tasarlama, düzenleme yapmaktan

çok, beklemekle geçirdiğini gösteriyordu. Kendisine bulunduğu bu ziyaretler de kuşkusuz o kadar masumca değildi. Bir kez daha maddi destek aradığını söyleyeceği zamanlar yakındı, ama Bland ondan daha deneyimliydi. O aşamada Katy'yle eşit duruma gelecekti.

Bland kendisinin mantıklılık hastalığına yakalanmış bir insan olduğunu düşünürdü. Bu nedenle Katy'nin, kendisinde, kin ve özlemin zehirleyici karışımından oluşan duygular uyandırdığını artık kendi kendinden gizleyemiyordu. Katy'ye hakim olma dürtüsü, o yokken, bulanık, kafasında tam oluşturamadığı bir biçimde geri geliyor, Katy yanında olduğunda ise buharlaşıp uçuyordu. Katy'nin varlığı belli belirsiz bir varlıktı, onun yokluğunda Bland'in yüreğine akın eden, şimdiye kadar hiç bilmediği o duygular kadar kafa karıştırıcıydı. Kızın asıl bedensel varlığı ve pek çok maskelere bürünebilen yüzü Bland'in içinde acıma hatta umutsuzluk duyguları uyandırıyordu. Katy'nin ardından kapıyı kapatıp da yokluğunun yarattığı kaçınılmaz boşluğu algıladığı anda, daha bu sabah fark ettiği hafifçe kurt adamı andıran haline geri dönüyordu. Başka erkeklerin pornografiye yönelmeleri gibi o da dikkatini zaman zaman bu kişiliğe yöneltiyordu. Kendine sakladığı sürece bütün bunların son derece zararsız olacağını düşündü. Yapacağı tek şey bu yoldan çıkarıcı gücü yok etmek için yüksek bilincini harekete geçirmekti. Kendisini yoldan çıkaran şey bedensel değil de zihinsel olduğu için şükrediyordu. Bir kez bile Katy'ye bedensel olarak yaklaşmayı aklından geçirmemişti. Bu açıdan hayli güvendeydi. Swann'ın Odette'i gibi Katy onun tipi değildi, o kadar.

Aslında Katy artık buralardan gitse iyi olacaktı. Ya da Bland kendi gidebilirdi. Yine Roma'yı düşündü, yapılması gereken hazırlıkları bir kez daha düşününce bu yolculuk düşüncesini yeniden erteledi. Her an tek kişilik bir yolculuğa çıkabilirdi. Louise'in bu tasarıyı fazla

ciddiye almadığını düşündü, bu nedenle pek düş kırıklığına uğramazdı herhalde. Uğrasa bile kendisini bağışlardı. Bland geçmişte Louise'in sonsuz bağışlayıcılığını hiç kötüye kullanmamıştı, Louise'in evliliği konusunda da kendisini çok iyi denetlediğini unutmuş değildi. Donakaldığı halde soylu davranmıştı. Aslında bunu yapmak çok da zor olmamıştı. Louise kendisi için değerliydi ama o ilk buluşmalarındaki aceleciliğin temelinde yatan tutkunun yoğunluğu artık kalmamıştı. O zamanlar beklemek dayanılmazdı ama Louise'le neredeyse her konuda anlaşmaktan, ona hayran olmaktan dolayı tutkusu şiddetini yitirmişti. Louise hâlâ pek çok bakımdan Bland'in hayalindeki kadındı. Bland onun için "saygın" sözcüğünü uygun bulurdu, Louise'in saygınlığı Bland için hala çekiciydi. Ama Louise bu erdemi sayesinde kabul edilemeyecek davranışların sınırına yaklaşıldığında Bland'in hep hissettiği o tehlike duygusunun uzağında kalmıştı. Şimdi ise hangi nedenden dolayı olursa olsun yeniden bu sınıra yaklaşmış görünüyordu.

Geriye baktığında yaşamı çok uzun ve hayli olaysız görünüyordu gözüne. Gene de dünyada kendine bir yer bulmak için kesinlikle gösterişsiz ama bununla birlikte yorucu bir savaş vermişti. Bu yeri bulmayı başarmış, şimdi sonucun kendisini hoşnut etmediğini görmüştü.

Birden ortaya çıkan bu ilkel duygular başka nasıl açıklanırdı ki? Belki de yalnızca bir değişim sürecinden geçiyordu. Belki Howard Singer ona konuyu anlattırır ya da onun deyimiyle konuyu bütün ayrıntılarıyla ele aldırırdı. Kendini bir destek grubu içindeyken gözünün önüne getirince gülmeye başladı oysa bu gibi şeylerin var olduğunu hatta işlerin gereksiz yöneticilerce yürütüldüğünü biliyordu. Bland gereksiz sözcüğünü ayırarak bu çizgide biraz daha düşünmeye karar verdi. Eğer hissettikleri bir hastalıksa, bu hastalıkla kendi başına uğ-

raşmaması için hiçbir neden yoktu. Tamamıyla anlayıştan yoksun değildi ne de olsa.

Bland, yazı masasını eski konumuna getirirken, masanın bacaklarından birindeki küçük çiziğe bakmamaya çalıştı. Eşyaları, kendisini çevreleyen bütün bu şeyler birden canını sıktı. Bir an için onlara ne olacağıyla ilgilenemedi. Eğer giderse onlar sabırla dönüşünü bekleyecekler, dönemezse de yok olmayacaklardı. Onların kendisinden sonra ayakta kalıp yaşamlarını sürdürecekleri düşüncesi Bland'i hafiften sarstı. Tıpkı kendisi gibi onlar da küçücük hasarlar görmeliydi, böylece geçen zaman her ikisini de eşit derecede zorlamış olacaktı.

VII

Ertesi sabah gün ışığında –berrak beyaz kış ışığı, karanlığı, önceki günlere göre daha etkin bir biçimde kovmuştu sanki– Bland ruh durumunu daha da şaşırtıcı buldu. Durumu eleştirilmeyi kesinlikle hak ediyordu ama aynı zamanda hiç kendisine özgü değildi. Bland, bedensel olarak zararsız ama kuşku uyandıran tuhaf düşüncelere düşkün, şakacı yaşlı bir adam durumuna gelmemiş olmayı umuyordu. Bayan Cardozo'yu her zamankinden daha sıcak karşıladı, her ikisi için kahve yaptı, ardından da ona, günün büyük bir bölümünü dışarıda geçireceğini söyledi. Boş alana ve uzaklığa gereksinimi vardı. Yürüyüş yapmaya karar verdi.

"Yürüyüş" 'ten amacı parka doğru uysal bir yolculuk değildi, hayli yabancı bir coğrafyaya ya da kendisini yabancı hissedeceği, o sürdürülen yaşamları ancak tahmin edebileceği, kendisini tuhaf bir biçimde büyüleyen küçük evlerle dolu uzak sokaklara gidecekti. Avrupa kentlerinin sokakları kendisine tanıdık olduğu, kendisini hiç şaşkınlığa uğratmadığı halde, bu geniş boş caddelerde karşılıklı sıralanan, bütün etkilere kapalı, sessiz küçük evler gerçek bir tuhaflık ve gizemle Bland'in içini ürpetiyordu. Bu evler onun pazar günlerinin malzemesiydi. Kentin kenar mahallelerinde, öğleden sonranın sönük ışığında bu evler gözüne sık sık ıssız, içinde yaşayanı olmayan yerler olarak görünmüştü, öylesine sessiz, öylesine yaşam belirtisinden yoksundular. Bland kendisi böyle bir evde doğmuştu ama o öğleden sonra-

ların insana sonsuzluğa doğru uzar göründüğü, ancak ender olarak yoldan geçen biri sayesinde insan varlığının hissedildiği başka bir kentte doğmuştu. Oraya asla dönmemişti ama bazen bu rahat, büyük kent yaşamı sapınç gibi görünürdü gözüne, sanki hâlâ bir yabancıydı, kente yeni gelmiş biriydi, hakkı olup olmadığını ya da bunu hak edecek bir şey yapıp yapmadığını bilmeden üzerine çökmüş görünen kent refahının getirdiği gurur duygusuna alışık olmayan biriydi sanki.

Bu güzel, beyaz renkli sabahta yabancı ama gizemli bir biçimde tanıdık olan o sokaklara ulaşmak için parkı aceleyle geçti, kendisini çevreleyen bu soğuk alanla ilgilenmiyordu artık. Kraliçenin Kapısı denen yere kadar geldi ancak buradaki binalar ruh durumuna uyamayacak kadar gösterişli ve kişiliksizdi. Yalnızca mimari açıdan sahip oldukları ilginç özellikler konusunda biraz bilgi sahibi olduğu bu binalara fazla dikkat etmedi. Sarfettiği çaba nedeniyle hâlâ hafif bir kırılganlık duyuyordu. Bir zamanlar her zamankinden soğuk bir pazar günü adımları boş kaldırımlarda yankılanırken sanki büyülenmişcesine incelediği Hurlingham'a gitmeyi düşündü. Bir yıl kadar olmuş olmalı, diye hesapladı çünkü geçen sefer vitrinler, Noel'den kalma, insana üzüntü veren süslerle doluydu, şimdi yine Noel geliyordu. Fulham Yolu'ndaki hastanenin önünde bir Noel ağacı vardı, evlerin avlularında ve park yerlerinde de birçok ağaç. Çiçekçi dükkânları ise yakında Noel ateşinin sıcağında yok olmaya yazgılı açelya, sardunya, mevsimin ilk narin fulyaları, açmamış yeşil sümbüllerle dolu saksılar, henüz kokmayan ama ortalarındaki turuncu hareleri gözüken bembeyaz güzelim nergislerle doluydu.

Bland, çok geçmeden adımlarının düzenli temposu sayesinde rahatladı, sakinleşti ancak beynini hâlâ istediği ölçüde denetimi altına alamamıştı. Zihnin kurcalayan yeni düşüncelerden çok anılarıyla boğuştuğu tuhaf,

duygusal gelgitlerin etkisindeydi hâlâ. Bir anda şaşılacak kadar canlı bir biçimde geçmişe döndü, annesini her düşündüğünde yüreğini kaplayan o garip, karmaşık duygular canlandı içinde. Bu son derece belirgin bir anıydı, kopuk gibi görünmesine karşın bir yerlerde bulabileceği bir bağlantı varmış gibi geliyordu. Anı o kadar güçlüydü ki sanki yeniden çocuk olmuş, daha doğrusu genç olmuş da istemeden o evde, o evin verdiği ve şu an şaşılacak bir güçle hissettiği o acılara yazgılı olarak yaşıyormuş gibi geldi ona. Yaşam bu biçimde geriye doğru yaşanıyor olsaydı –ki öyle görünüyordu– o zaman yaş kavramından geleceğin kendisi için ne hazırladığıyla ilgisi olmayan nedenlerden ötürü korkulması gerekirdi.

Bland'in ailesinin evindeki küçük, havasız yatak odası şimdi en ince ayrıntısına kadar gördüğü bahçenin bir bölümüne bakardı. Tepedeki, aynı derecede küçük pencereden bir solukluk temiz hava ve çimen kokusu dolardı içeriye. Günlerden bir gün annesi bu pencereyi açık bırakmanın tehlikeli olabileceğine karar vermişti oysa herhangi birinin içeri girmesi olanaksızdı çünkü bahçeye ancak evden çıkılabiliyordu. Her sabah kendisi işe gittikten sonra annesi yatak odasına girer, pencereyi kapatırdı. Her akşam Bland pencereyi yeniden açardı. "Anne," demişti, "lütfen penceremi açık bırak. Oda çok havasız kalıyor." Ama annesi aldırmazdı. Yaşlanıp daha hasta, daha soğuk bir insana dönüşünce, yalnızca pencereyi kapatıp bütün gün de kapalı tutmakla kalmayıp kendi odasında oyalanmaya da başlamıştı sanki yaptığı hareketi her gelene karşı özellikle de oğluna karşı savunmak istiyordu.

Bland, akşam kederli bir halde karton kutu fabrikasından döndüğünde odasını yalnızca havasız değil, annesinin sigara dumanıyla kaplanmış olarak bulurdu. Annesinin, odasında oturmuş olduğu gerçeği kendisini

dehşete düşürürdü. Onun, asla kitaplarına, müsvedde kâğıtlarındaki karalamalarına bakmadığını bilirdi çünkü annesi kendisine karşı gerçekten ilgisizdi, Bland de bu ilgisizliği olağan karşılar hale gelmişti. Bland'in annesinden istediği tek şey kendisinin onu bırakıp gideceği gerçeğini kabullenmesiyken, annesi onunla ilişki kurmaya çalışıyordu ama artık çok geçti. Annesini bomboş evde, yalnız, sessizce odasında dolanırken, pencereyi kapatıp sonra da belki günün yarısını geliş amacını tamamıyla unutmuş durumda orada oturarak geçirirken gözünün önüne getirdi. Annesinin hafif çıldırmış olduğunu anlaması uzun zamanını almıştı gerçi ama o dönemde de annesinin konuşması ve algılayışı hastalıktan biraz etkilenmiş durumdaydı. En sonunda Bland ona acıdığı için ve sakinleşeceğini umarak penceresini kapalı tutmaya başlamıştı. Tost ve sigara dumanı bileşiminden oluşan, sonsuza dek kurtulamayacağını düşündüğü o havasız yaşamın kendine özgü kokusu burun deliklerinde kaldı.

Bu koku hâlâ peşini bırakmıyordu ama tamamıyla bilinçsiz olduğunda, rastgele anlarda, geçmişin canlı resimleri, ziyaretçileri olarak izlerdi kendisini bu koku. Geri kalan zamanlarda bu kokudan kurtuluyor, şimdiki zamanda rahatça yaşıyordu. Ama son zamanlarda bilincine vardığı şeylere bakılırsa, onda hiç değişmemiş olan duygu hayatın ona layık gördüğü yazgıya baş kaldırma duygusuydu, yoluna çıkacak küçücük de olsa, bir gölge halinde de olsa, bir engeli alt etmek, onaylanmak konusunda duyduğu doymak bilmez istekti. Geçen güne ilişkin düşüncelerinin en çok güven sarsan yönü ise bu kışkırtının durup dururken, geçmişinden hortlayıp yeniden canlanmış olması ve bu duygunun neredeyse rastgele denilebilecek bir biçimde başka bir insana, Katy Gibb denilen kıza, üstelik dürüst olmak gerekirse görebildiği kadarıyla kendisi için hiçbir tehdit oluşturmayan bir insana yönelmiş olmasıydı.

Öte yandan mantıklı olarak bakıldığında bu duyguya ilk kez neden olan annesinin kendi alanını sinsice işgal edişini bir tehdit olarak görmemişti çünkü annesi kendisini bir annenin oğlunu sevmesi gerektiği gibi sevmemesine karşın kuşkusuz ona zarar vermek istememişti. Ama dur bir dakika, diye düşündü birden, o, benim orada olmadığım, dolayısıyla odanın boş olması gereken zamanlarda benim odamdaydı. Aynı şekilde ya da aynı şeyin bir yansıması, yalnızca bir anıştırması olarak Katy de sık sık benim evimde olmasını istemediğim zamanlarda orada oluyor. Bland, Katy' nin kendi yokluğunda orada olması ya da daha doğrusu orada olmayı amaçlaması –bu gerçeğe daha yakın olurdu– düşüncesi karşısında dehşetle sarsıldı. Bu tabiî ki gülünç, olanaksız bir şeydi ama sarsıntının kendisine yararı dokunmuştu. Kendisini hırçınlaştıran dehşetin büyük, yeraltı akıntısını izleyip kaynağına inmişti. Kendi alanını korumaktaydı. Doğrudan bir tehdit oluştuğunda burayı saldırganlık ederek korumanın (eğer hissettiği buysa) bile hakkı olduğunu düşündü. Tabiî ki böyle bir tehdit oluşamazdı. Ama oluşursa –yine aynı zevki hissediyordu– karşı koymaya hazırdı.

Eel Brook Alanı'na ulaştığında sanki şimdiye kadar çözümsüz bir sorunla uğraşıyormuşcasına gerginliği dağıldı. Başını kaldırdı, dikkatini yeşil alanın bitişiğindeki yüksek, kendilerine özgü evlere yöneltti. Geçmişte işine yaramış olan pantomime başvurup kendisine güç verecek bir kararlılık havasını yeniden yaratmaya çalıştı, ama geride bir kırılganlık alanı kaldı. Kendini asla güvende, asla özgür hissetme! Gene de vicdanını rahatlatmış, sonuna kadar annesinin yanında kalmıştı. Oysa ilişkilerinin sonu en az kendi duyguları kadar kötü olmuştu. Annesinin ölümünden sonra kendisini bir anda kurtulmuş hissetmiş ve o an kendisini Londra'ya sürüklemeye yetecek kadar uzun sürmüştü. Sanki özgürlüğünün sır-

rı, hak edilmemişliği, temelsizliği ve bir yanılsama olduğu ortaya çıkmış gibi o ilk yıllar ancak daha sonra saldırıya geçmişti.

Bu talihsiz duygusal eğitim nedeniyle şimdi Katy'yi soğukkanlılıkla seyretme ve ona kin duymama yetisine sahipti. Bland onu sonsuz derecede zayıf bir durumda görüyordu. Katy'nin kendi parasının bir bölümünü almak istediğini fark etmemiş değildi ama kızın amacının bu kadar açık oluşu onu gerçekten üzüyordu. Katy'nin çabalarının başarıya ulaşması gibi bir tehlike kesinlikle yoktu. Para konusunda duygularına yenik düşmezdi. Kendisi yaşama o kadar az parayla başlamıştı ve sonradan eline geçen miktar gözüne o kadar çok görünmüştü ki bu paranın sanki hâlâ başkasına aitmişcesine özenle, idareli kullanılması gerektiğini hissediyordu. Putnam'ın parasının sallantılı bir girişim için kullanılması düşüncesi çok kötü geliyordu ve kendisine aykırıydı. Bland kendisi için dikkatlice bir vasiyet hazırlamıştı, hem de öyle dikkatlice hazırlamıştı ki, kendisine sağ olduğu sürece kullanabileceği az bir para ayırmıştı. Paranın büyük bölümü kendisinden daha uzun yaşayacağını umduğu –aslında bunu biliyordu– Louise'e gidecekti. Bland kendi ölçütlerine göre varlıklı bir adamdı ama gene de hiçbir harcaması yoktu. Bu ölçülülük onu neredeyse eğlendiriyordu. İstekleri az, kolayca doyurulabilir şeylerdi: kitaplar, gösterişsiz bir yolculuk, yardım derneklerine uygun miktarda bağışlar. Sahip olduğu şeyleri çarçur etmek Bland'i derinden sarsacak bir düşünceydi. Bu tepkisi nedeniyle savurganlığa karşı korunaklıydı.

Ancak Bland'in parasından ya da daha kibarca söylemek gerekirse yardımından yoksun kalırsa kızın durumu umutsuz olacaktı. Kendisini öğle yemeğine davet ettirdiği o şık arkadaşları Katy'nin düzeyini çoktan anlamış olmalıydılar. Bland ise bu konuda tam tersine hayli geri kalmıştı. Zaman ilerledikçe Katy tabiî ki yine yola

düşecekti. İçinden bir ses Bland'e, kızın, Dunlop'ların dönüşünü beklemeyeceğini söylüyordu. Mevsim kıştı, Katy'nin yanında bir naylon torba içinde birkaç parça eşyası vardı. Büyük bir olasılıkla yalnızca akşam yemeğine gittikleri gece giyindiği ve böbürlendiği Armani marka kıyafeti vardı orada. Onun dışındaki her şeyi Sharon'un dolabından almıştı. Neden bir türlü bu kızı aklından çıkaramıyordu? Onu yine o ilk gördüğü günkü gibi birden insanı gevşeten bir bakışla kendisine yönelmeden önceki kaşları çatık, çaresiz haliyle gözünün önünde canlandırdı. O bakıştan sonra insanı hayrete düşüren bir gösteri yapmıştı Katy. Bland Katy'nin başka ortamlarda, dünyanın başka yerlerinde hakkından gelinmesi gereken seyircilerin olduğu her yerde bu hayret verici gösterilerin yapılmış olduğunu sezmişti. Ama bu seferki gösterisi yeterince şaşırtıcı olmamıştı. Dikkatli bir gözlemci onun aklından geçenleri okuyabilirdi, tıpkı Bayan Lydiard'ın yaptığı gibi. Başta gösteriden etkilenen Bayan Lydiard bir süre sonra olayı sezmiş, sahneden çekilmişti. Bland, Bayan Lydiard'ı araması gerektiğini düşündü. Öte yandan onun eleştirilerini dinlemek için özel bir istek duymuyordu. Bayan Lydiard'la Katy'yi tartışabileceğini sanmıyordu, kendisi dışında kimseyle yapamazdı bunu.

Bu arada New King's Yolu'na yaklaşmış, kenar mahallenin –ya da şimdi kentin içinde miydi buralar?– merkezine girmişti. Elthiron, Guion gibi Yunanca'ya benzer adları olan dümdüz, dik, küçük sokaklara, şimdi kuşkusuz hayli zengin, ünlü insanların oturduğu kireç sıvalı cepheleriyle yazlık evlere hayran kaldı. Bir okul bahçesinden yükselen heyecanlı koşuşturma sesleri duydu, saatine baktı, öğlen on iki olmuştu. Putney Köprüsüne gitmeye, sonra da bir taksiye binip eve dönmeye karar verdi. Bahçedeki sesler dağıldı ve Bland birden kendini soğuk havadan etkilenmeyen, iyice ısınmış, he-

yecanlı bağırışlarla otobüs durağına akın eden çocukların arasında buldu. Ders sonu diye düşündü. Nasıl da güçlüydüler! Kendilerine güvenleri söylencelere özgü bir güvendi, geleceğin devleriydiler. Yaşam onlara nasıl davranacaktı acaba? Onların gücü Bland'i yordu ya da belki yürüyüşten yorulmuştu. Munster Yolu. Fulham'daki bir yola neden Almanya'daki bir kentin adı verilmişti acaba? Yine kendiliğinden gözünün önüne bir akşamüzeri puslu ışığın altında haki rengi üniformalarıyla kışlaya dönen asker ve babasının elinden kaçıp kurtulan sarışın çocuk imgeleri geldi.

Bland bir kahvehane bulunca sevinerek oturdu, kahve, jambonlu sandviç ısmarladı. Jambon, yarım baget ekmek içinde geldi, tadı kahveninki gibi çok lezzetliydi. Buğulu camın gerisinde başlarda gözüne çok gizemli görünen evleri seyretti. Şimdi fazlasıyla tanıdık buluyordu onları. Sanki yaşamının yarısını bu yerde geçirmişti. Belki kırk dakika orada oturdu, sonra kahvehane dolmaya başlayınca ayağa kalktı, taksi aramak üzere yola koyuldu. Eve vardığında saat neredeyse üç olmuştu, dinlenmesi gerektiğini hissetti.

Uyku onu hemen avucuna aldı, aynı hızla da ondan elini çekti. İlk bilinçli anında zilin sesini duydu, son derece korkmuş bir halde doğruldu. Saçını düzeltirken gizlice koridora doğru ilerledi, bir an için durup dinledi. Mırıltı halindeki konuşmalardan anladığı kadarıyla büyük bir olasılıkla zararsız kişilerdi kapısına dikilenler. Belki elinde bir paketle Hipwood, Noel ilahisi söyleyen şarkıcılar ya da buna benzer birileri gelmişti. Rahat bir soluk alarak kapıyı açtığında karşısında altı yaşlarındaki bir çocukla birlikte, şık siyah mantosu içinde Louise'i gördü. "Louise," diye hayretle bağırdı. "Ama bugün Pazar değil ki!" Söylediği gülünçtü, Louise asla Pazarları gelmezdi. Pazarları kimse gelmezdi. Pazar günü telefon konuşmalarına ayrılmıştı.

"Merhaba George, canım," dedi Louise. "Biliyorum bizi beklemiyordun. Sana geleceğimi söylemedim çünkü ben de bu sabaha kadar geleceğimi bilmiyordum. Sarah grip olmuş, işler anneanneye kaldı, Stuart'ın da diş doktorunda randevusu var. Tanıştırayım, Stuart, Philip'in oğlu."

Bland rahatlamanın etkisiyle coştu. "İçeri gelin, içeri gelin! Ne kadar güzel bir sürpriz bu böyle! Diş doktoru ha? Zavallı dostum, bir sorun yoktur umarım." Bland, donuk bir ifadeyle kendisine bakan çocuğa eğildi. "Bir şey içmek ister misin? Bir yerlerde Bovril'im olacaktı. Hoşuna gider mi?"

"Boş geç," dedi çocuk.

"Stuart!" diye uyardı Louise. "Okuldan" dedi alçak sesle Bland'e dönüp. "Stuart oradan çok saçma sözcükler kapmış." Normal ses tonuyla ekledi. "Mantıklı insanlar böyle sözcükler kullanmazlar!"

"Babam kullanıyor."

"Ama kullanmamalı! Onu bundan vazgeçirmeliyiz, öyle değil mi?"

"Bovril'e ne diyorsun?"

"Bence bir fincan çay içsin. Hiç iyi bir şey değil ama evde çok çay içiyorlar. Bir fincan çay ister misin, Stuart?"

"İsterim."

"Peki canım. Ben sana hazırlarım."

"Yo, yo sen otur. Ben yapacağım. Ayrıca güzel bir pastam var, Fortnum's pastahanesinden aldım. Pasta ister misin Stuart?"

Çocuk düşündü, başını evet anlamında salladı. Louise mantosunu çıkarmaya koyuldu. Birden eve hiç de tatsız sayılmayacak bir canlılık geldi. Bland pastayı kutusundan çıkartırken pastanın her şeye karşın ziyan olmayacağını düşündü. Bu düşünce de ona aşırı bir zevk verdi.

Oturma odasında Stuart dalgın dalgın oturmuş, bacaklarını sallıyordu. Hiç sevimli bir çocuk değil, diye düşündü Bland. Öte yandan Louise, güzelliğinin doruğundaydı, anneanne rolü yanaklarına hafif bir kızarıklık katmıştı, kusursuz bacaklarında ince koyu renk çoraplar vardı. Kendisinin verdiği Hermés eşarbı özenle koltuğun sırtına koymuştu. Bunu düşünecek zaman bulmuş, diye düşündü Bland memnunluk duyarak. Eşarbın yıl boyu çekmecede durduğundan hiç kuşkusu yoktu. Kendi düşünce ve hareketlerini sessizce anladığı için Louise'i bu kadar seviyordu zaten.

Çocuk pastayı yiyince sakinleşti, bacaklarını sallamaktan vazgeçti. Louise ise zarif bir tavırla pastasını yemeyi sürdürdü. Bland'in onda beğendiği bir başka yöndü bu: asla rejim yapmak, yaşamın güzelliklerini geri çevirmek gibi bir saçmalıkta bulunmamıştı. İkisi de bu güzelliklerin tadını fazlasıyla çıkarıyor, şükredecek çok şey buluyorlardı. Bu konuda da daha pek çok bakımdan olduğu gibi birbirlerine benziyorlardı.

"Televizyonu açabilir miyim?" diye sordu Stuart çayını bitirince.

"Hayır ama istersen bu kitaba bakabilirsin. Resimlere bak ama dikkatli ol, bu resimler değerlidir."

Bland çocuğa Arthur Rackham'in resimlediği H. Andersen'in masallarını verdi.

Kitabı Paddington'da elden düşme kitaplar satan bir dükkânda bulmuş, kitap şimdiye kadar insanların dikkatinden kaçtığı için de şaşırmıştı. Dükkân sahibi az bir para talep edince Bland adamın kitabın ne kadar değerli olduğunu bilip bilmediğini merak etmişti. Vicdanını yatıştırmak için istenilen fiyattan biraz daha fazla para ödemiş, hazineyi güvenle evrak çantasına sokup eve koşmuştu. Bu kitap sanki kuşaktan kuşağa aktarılmış değerli bir eşyaymış, sanki üzüntü dolu çocukluğunu düzeltebilecek bir şeymiş, çoğu zaman sevmediği babasına

karşı bir bağlılık işaretiymiş gibi hissetmişti. Evine varıp kitabı açtığında duygulanmıştı. Fazla elinde tutamamıştı onu, uyandırdığı duygular hâlâ çok tazeydi.

"İstersen öyküleri okuyabilirsin," dedi Bland.

"Perileri anlatıyor," dedi çocuk duraksayarak.

"Hayır, senin gibi çocukları anlatıyor. Resimleri beğendin mi?"

"Evet, beğendim. Bende kalabilir mi?"

"Bunu sana verememe ama ne yapacağım biliyor musun? Senin için özel bir tane bulacağım." Aslında Sackville Sokağı'nda bir dükkânda kitabın bir eşini görmüştü, fiyatı hayli yüksekti. Louise ve çocuk gider gitmez o dükkâna telefon edecek, kitabı doğrudan Stuart'a yollamalarını isteyecekti. İthaf yazısına gerek yoktu. Durumun herhangi bir duygu gerektirmediğini düşündü. "Kitabı postadan alacaksın. Noel armağanın olacak, olur mu?"

"Ne dersin Stuart?"

"Teşekkür ederim." Bland çocuğun bu garip, büyüleyici, neredeyse korkutucu imgelerden gözünü alamadığını fark etti.

"Philip'in adresini, telefon numarasını yazayım," dedi Louise. "Zamanın olursa belki beni sonra ararsın."

"Ne kadar kalıyorsun?"

"Fazla uzun değil, canım. Her şey yolunda giderse yarın akşam evde olacağım. Evden ayrı kalmaktan nefret ediyorum, ya sen? Evimi seviyorum oysa ilk gördüğümde hiç beğenmemiştim. Neyse, artık gitmeliyiz. Stuart, çıkmadan önce tuvalete..."

"Evet."

"Nerede olduğunu ben göstereyim. Sonra da paramıza kıyıp taksiye bineriz diye düşündüm, ta Clapham'a kadar! Ne dersin Stuart?"

Louise'in saflığı bulaşıcıydı. Annesinin arabası bozulduğunda okula gitmek için büyük bir olasılıkla taksi-

ye binen Stuart bile gülümsedi. Gülüşünde koruyucu bir yan vardı. Louise, insanların koruma içgüdüsünü uyandıran bir kadındı, korunmaya ihtiyacı olmadığı için daha da fazla böyle görünüyordu.

"Seni ararım," dedi Bland, Louise'i öperken.

"Lütfen ara, canım." Louise bir an duraksadı. "Şu Bayan Lydiard'la tanıştığıma memnun oldum," dedi, "senin o arkadaşınla da."

Bland irkildi. "Katy Gibb mi? Benim özel bir arkadaşım değil. Karşı dairede kalıyor. Yakında gider herhalde."

Louise'in yüzünden hafif bir soğukluk geçti. "Onu hayli sıkıcı buldum" dedi.

"Ah, evet sıkıcı." Ama Bland bir kez daha acıma duygusunun etkisiyle yumuşadı.

Louise ile çocuk bir telaş, atkılara sarınıp, talimatları alarak gidince Bland fincanları yıkadı, sonra da kitabı açmadan yerine kaldırdı, açarsa sayfaların birinde yapış yapış bir başparmak izi bulacağından emindi. Kitabın aynısından bir tane daha arayacaktı, yalnız Stuart için değil, hiç zarar görmeden güvenle saklayabileceği sırf kendisi için özel bir kopya istiyordu. Kitaba bir kitabın sahip olamayacağı, aslında kendisinin olan duyguları yüklüyordu. Sackville Sokağı'ndaki dükkâna telefon etti, siparişini verdi, onlardan kendisine bir kopya bulmalarını istedi. "Olabildiğince kısa sürede," dedi. "Fiyat sorun değil."

Kitabı açık bırakıp Louise'e taksi bulduğu için Hipwood'a teşekkür etmeye indi. Böyle bir iyilik hep kısa bir konuşmayı gerektirirdi, bu Hipwood'un hakkıydı. Birlikte Noel'i konuştular. "Büyük bir olasılıkla burada olmayacağım" dedi Bland. "Ama size zamanında haber veririm. Tabiî gitmeden size bir görünürüm." Bunun anlamı eline biraz para sıkıştırılacak demekti. Hipwood'un soyluluğu üzerindeydi. "Tabiî ben de her şeye

göz kulak olurum, efendim. Benim haberim olmadan birşeyler olmayacağını bilirsiniz."

"Size çok şey borçluyuz, Bay Hipwood," dedi Bland hep bu gibi durumlarda dediği üzere.

"Teşekkür ederim efendim," dedi Hipwood ciddiyetle.

Herhangi bir aksilik olmadan daire kapısına ulaştı ama tam kapıyı kapatmak üzereyken Dunlop'ların daire kapısı açıldı, Katy Gibb kot pantolon, kırmızı kazak giymiş olarak, çıplak ayak belirdi.

"Merhaba, merhaba," dedi Bland canlı bir sesle. Kızın varlığından duyduğu öfke bedenine bir kez daha diken diken battı. "Bugün nasılsın?"

Katy bunu duymamış gibi yaptı, kapıya dayanmış, durmayı sürdürüyordu. Birkaç saniye sonra duruşunu bozdu. Bland kızın hareketinin cinsel yönünü fark etti, Katy'nin bu hareketle bedenini en iyi biçimde göstermiş olduğunu da.

"Beni içeri davet etmeyecek misin?" diye sordu Katy.

"Aslında biraz işim var," diye karşılık verdi Bland içi daralarak. "Yazmam gereken birkaç önemli mektup var." Bütün bu özürler kulağına yalan gibi geliyordu, öyleydiler de zaten.

"Daha önce uğrayacaktım," dedi Katy. "Ama şu senin arkadaşını gördüm."

"Senin arkadaşını" demenin daha kibar olacağını düşündü Bland. Sonra Louise'nin de aynı sözcükleri kullandığını anımsadı. Birbirine düşman bu iki insan için her biri "şu senin arkadaşın" durumuna gelmişlerdi. Öte yandan Katy neden Louise'den söz ediyordu ki ve neden Louise'in dairesine girdiğini görmüştü? Bütün yaşamını gözetleyerek, bekleyerek mi geçiriyordu? Neden başka insanlar gibi dışarı çıkmıyordu?

Bland, Katy'nin geldiği günden beri kendi isteğiyle daireden çıkıp çıkmadığını merak etti. Öte yandan has-

talık ya da halsizlikten evde kalmak zorunda olanların solgunluğuna da rastlanmıyordu yüzünde. Sağlıklı görünüyordu, yanakları kızarmıştı ama Bland, onun ağzının kenarında yeni çıkmış bir yarayı fark etti.

"Düzenli besleniyor musun?" diye sordu sertçe.

"Ah, gün içinde fazla bir şey yemem. Pek çok insan yeterince fazla yiyor."

"Peki *sen* ne yiyorsun?"

"Dünya kadar konserve var. Dondurucuda buldum. Merak etme açlıktan ölmem."

"Bu yaptığını biraz sorumsuzca bulmuyor musun? O konserveler Dunlop'lara ait."

"Çok komiksin, George. Bu insanlar benim kapıma gelselerdi elimdeki her şeyi onlara verirdim. Arkadaşlık bunun içindir. Ama belki de yalnızca ben böyleyim. Eğer Dunlop'lar beni ziyarete gelmek isterlerse diledikleri her şeyi alabilirler. Ne aldıklarını saymam."

"Onların seni ziyaret edeceğini mi düşünüyorsun? Kaliforniya'da öyle mi? Bu arada içeri gir istersen."

"Tabiî."

"Ama burada kalmayı, kendi işini kurmayı istediğini düşünmüştüm."

İkisinin de artık bu varsayımsal işe inanmadıkları son derece açıktı.

Bland, Katy'yi ciddiye alıyor gibi görünmenin nezaket gereği olduğunu düşünüyordu yalnızca. Ayrıca bu konuyla ilgileniyordu da. Tıpkı bir dedektif öyküsü ya da Henry James romanı gibiydi. Yazgı bu bilmeceyi kapısına getirmişti, o da bunu öyle kolayca aklından çıkaramıyordu. Zaten yapacak daha iyi bir şeyinin de olmadığını anımsattı kendisine.

"Bu konuda seninle konuşmak istiyorum," dedi Katy. Louise'in biraz önce kalktığı koltuğa yerleşirken. "Öneriye ihtiyacım var. Bir erkeğin önerisine. İş dünyasını yakından tanıyan birinin düşüncelerine."

"İş dünyasıyla ilgili hiçbir şey bilmiyorum," dedi Bland. "Ben personel bölümündeydim."

"Ah, Personel İlişkileri, değil mi?

"Tam öyle değil." Gerçekten öfkelenmişti. "Yüzlerce insandan sorumluydum, yalnızca çalışma yaşamlarından değil bazen çalışma saatleri dışında kalan zamanlarından da. Randevularını, nakillerini, sağlık nedeniyle emekliliklerini ya da mazeret dilekçelerini, neye ihtiyaçları varsa onu düzenlerdim. Çalışma hayatım boyunca insanlarla yakın bir ilişki içinde oldum."

"*Özür dilerim ama*" dedi Katy. "Benim de insanlarla ilgili birikimim olduğunu unutuyorsun. Bir uzmanla çalıştım. Konunun *tek* uzmanıyla da diyebilirim. Ama bu işlerle fazla bir bağlantın kaldığını sanmıyorum."

Katy koltuğa oturup sağ dirseğini sol dizine dayadı, dolgun kalçaları geldiği günkü kot pantolonundan farklı ve yeni gibi görünen kot pantolonun içinde iyice belli oluyordu. Bu pantolon ötekinden daha temiz, hayli de dardı. Yine Sharon'un olmalı, diye bir tahminde bulundu Bland ama bu zaten artık olağan bir hal almıştı.

"Senin gibi genç insanlar benim yaşamımı nasıl da bir şirkete adadığımı, bundan nasıl mutluluk duyduğumu anlayamazlar. Her sabah aynı yere gidip senin bu dünyada geçirdiğin yılların toplamından daha uzun bir zaman boyunca burada çalışmış olmam senin garibine gidiyordur, herhalde. Sen bunu yapabilir miydin?"

"Yapabileceğimden kuşkuluyum," dedi Katy, "ben daha yaratıcı türde bir insanım."

"Demek ki sana, gezinerek yardım aramaktansa, bir şeye bağlanıp onun üzerinde çalışmanın ne kadar doyurucu olduğunu anlatmaya *çalışma*nın bir anlamı yok," dedi Bland. Söyledikleri kendisine gereksizcesine sert olmuş gibi geldi. Katy'nin kırılmadığını umarak aceleyle odadan çıktı. Hiç istememesine karşın yitirilmiş bir cennet resmi çizmişti, bir elinde evrak çantası, bir elin-

de kapalı şemsiyesi, güneşli bir sabah kendini hep işine giderken görür gibi oldu. Tam bir beyefendiye yakışan bu görevden nasıl da zevk alırdı! Tam saatinde işyerine vardığında sekreteri bir fincan kahve ve açılmış mektuplarıyla kendisini hazır beklerdi. Bland her zaman kurallara uymuş, kendi büro malzemelerini özel yazışmaları için kullanmamış, gereksiz telefon konuşmaları yapmamıştı. Acı çekerek boşalttığı büyük masasının üst çekmecesinde hâlâ üzerinde kendisinin adı basılı kâğıtlardan kalmış olmalıydı. Bu kâğıtlar müsvette olarak kullanılacaktı kuşkusuz. Bland'in kendisinden sonra gelecek ve işini iyi yapsa da Bland'in otuz yıllık dikkat ve çalışkanlığını gösteremeyeceğini düşündüğü biri tarafından. Otuz yıl olmuştu ha! Büyük yetenekleri olmamasına karşın örnek bir çalışan olmuştu, bu özelliğinden de utanmıyordu. Şimdi ise yaşam iş yerinde olduğundan çok daha karmaşık görünüyordu gözüne.

Ama saçma sapan konuşan şu çocuksu kıza, düzenli bir işi olmanın, hem de birtakım sorumlulukları olan bir işi olmanın, genç, heyecanlı (ama zamanla utanmasız olmuşlardı) erkeklerle söyleşi yapmanın, kendilerine büyük bir sevgi ve yakınlık duyduğu, genç, ateşli müracatçılara davrandığından daha kibar davrandığı, kendi yaşındaki adamlara emeklilik haklarını açıklamanın güzelliğini anlatamazdı. Birine git deyince o kişinin gitmesinin ya da bir başkasını fotokopiye yollamanın, arada sırada olan bu gibi şeylerin çekiciliği de önemsenmeyecek gibi değildi... Geri planda da hep Putnam'ın değerli arkadaşlığı vardı; Putnam, kendi çalışkanlığı da dahil olmak üzere her şeye alaycı bir gözle bakar ama dikkatsiz bir anında bile asla bu şirket girişimini biraz gülünç bulduğunu itiraf etmezdi. Bland, bunun bir saygı işareti olduğunu biliyordu. Putnam, her nedense kendisine saygı duyardı. Arkadaşlıklarını bu kadar değerli kılan da bu saygıydı.

Ama her şey de gülünç müydü, diye düşündü. Ya da ben gülünç müydüm? Putnam sağken bunların hiç önemi yoktu. O zaman ilgilenilen konularla şimdi süren şu gülünç, gerçekten gülünç konuşma arasındaki karşıtlık neredeyse fazlasıyla acı vericiydi kendisi için. Bir an gözlerini kapattı.

"Senin kuşağın için gerçekten çok üzülüyorum," dedi Katy Gibb, "savaş bütün fırsatları ortadan kaldırmış olmalı,"

"Savaş sırasında çocuktum ben," dedi Bland sertçe, "Savaş benim için tam anlamıyla acı veren bir anı değil. Ayrıca o zamanlar Londra'da yaşamıyordum. Reading son derece sakindi."

"Her neyse ben daha doğmamıştım zaten," dedi Katy Gibb, ellerini sevimli bir hareketle iki yanına açtı.

"O zaman ben de senin için üzülüyorum. Altmışları kaçırdın. Sana çöküş dönemi miras kaldı, zevkli zamanını yaşayamadın."

Çok uzaklarda kalmış o dönemde King's Caddesi'ndeki tantanayı şaşkınlıkla izleyen kendisini, Louise'i anımsadı; anılarında her ikisi de neşeliydiler. Bland, dönemin siyasetiyle ilgili bir şey anımsamıyordu; eve, büyük bir olasılıkla da yatağa gitme zamanı gelinceye kadar huzur içinde gezinerek geçirdikleri o güneşli cumartesi öğleden sonralarını anımsıyordu bir tek. Sonra Kennedy vuruldu, kısa bir süre sonra da Louise evlendi, tam da Bland'in kafasının bir yerlerinde artık tehlikenin geçtiği, Louise'in onu şimdi artık terk etmeyeceği ama kendisinin de Louise'le evlenmesinin gerekli olmadığı yönünde bir düşünce yerleşmişken, Louise ileri yaşında evlendi. Altmışlarda insanlar evlenmezlerdi. Bland, bunun ikisi için de uygun olduğunu düşünmüştü ama Louise ayakları daha bir yere basan bir insandı. Hafta sonları, güneşli öğleden sonraları, kalabalıklar içinde başıboş dolaşmak kendisini mutlu ettiği kadar Louise'i et-

memişti. Bu Denis Arnold denilen adamı bulmuş, adam son derece çekicilikten yoksun, hatta hoş biri bile olmamasına karşın büyük bir soğukkanlılıkla onunla evlenmişti. Ama her ne kadar bir süre önce emekli olmuş olsa da bir doktordu adam, belki masumca bir züppelik isteği işin içine girmişti. Louise çalışmaktan yorulmuştu, bir çocuk istiyordu. Bland bunu biliyordu ama Louise'in bu gereksiniminin ne kadar büyük olduğundan haberi yoktu. Bu konuda gerçekten cahil kalmıştı. Sonraları baktığında pek çok erkeğin de aynı şeyi yaparak kadınların gereksinimlerini, işlevlerini bilmekten titizlikle kaçındıkları sonucuna varmıştı. Louise kendisinden ayrılınca yıkılmış, sersemlemiş ama soyluluğunu da korumuştu. Kocasının öldüğünü işitene kadar da onunla hiç bağlantıya geçmemişti. Başsağlığı dilemek için ziyaretine gitmiş, kendi çocuğu olarak asla benimseyemeyeceği o oğlanı görmüştü. Bu ziyaret önemli bir hareket olmuştu. Başta kendisini Louise'i aramaya iten acıma duygusu olmuştu ama kısa süre sonra pazar günü konuşmaları alışkanlık halini almıştı. Artık buluştuklarında, aralarına girmiş onların neredeyse çocuklarınkine benzeyen arkadaşlıklarını bozacak bir evlilik kalmamıştı. Arkadaşlıkları da kendi içinde bir tür evliliğe dönüşmüştü.

Bland, geçmiş zamanın düşüncelerini ele geçirmesini, yaşlanmanın belirtilerinden biri olarak görüyordu. Daha bu sabah başına gelmişti, annesinin anısı çok canlı, çok rahatsız edici bir biçimde ortaya çıkmıştı. Bland, henüz yaşlılığın başkaca küçük düşürücü durumlarıyla karşılaşmamıştı. Çabuk yoruluyordu ama her zaman dinlenebiliyordu da. Bunun yaşlılığın nimetlerinden biri olduğunu düşünüyordu; yaşlılık, ağrıyan kemikleri, birden kapanıveren gözkapakları bir yana dinlenmek için zaman tanıyordu insana. Bland, konuşmanın, kendisini hareket etmekten daha çok yorduğunu fark etti.

Örneğin bu sabahki yürüyüş sonunda yalnızca oturmak, müzik dinlemek gibi hoş bir istek duymuştu içinde oysa bu kızın varlığı kendisini çıldırdatacak derecede rahatsız ediyordu. Aslında onun Louise'in koltuğuna oturmuş, görünüşe göre de Bland'in kendi önerilerini yeterli ilgiyle dinlediği yargısına varıncaya kadar orada oturmaya kararlı olduğunu gördükçe Bland, ona dikkatini vermeye bile dayanamıyordu.

"Ticaret konusunda hiçbir şey bilmem," dedi Bland kısaca. Bu doğru değildi, kuruluşların nasıl çalıştığını bilirdi ama bu bilginin şu anki konuya pek yararı olmadığını düşünüyordu, "Senin birşeyler bildiğinden de kuşkuluyum."

"Bilmiyorun zaten," diye yanıtladı Katy, "Ama benim istediğim de tam olarak bu, anlamıyor musun? Ne de olsa ben o gizil gücüm, öyle düşünmüyor musun? Ben kendim bir yatırım sayılırım, maddi kaynağı sağlayacak biri gerek bana. Uzmanlık benden, bu konuda bir endişen olmasın!"

"Ne uzmanlığı olacak bu peki?"

"Aklına ne gelirse, aromaterapi, aeorobik..."

"Sevgili kızım, ekonomik durgunluğun tam ortasındayız. Bu işin tutacağına gerçekten inanıyor olamazsın..."

"Tabiî ki tutacak! Sağlık çok gözde bir konu. Zinde kalmak için kişisel çalıştırıcısı olan kaç kişi tanıyorsun?"

"Hiç kimseyi," dedi Bland.

"Ben altı yedi tane biliyorum," dedi Katy zafer edasıyla, "Hepsi benim arkadaşlarım, kadın, erkek, genç insanlar,"

"Bu insanların zinde kalmak için kendi başlarına kolayca, bedava bir yürüyüşe çıkmak varken çalıştırılmak için yüklüce para mı ödediklerini söylüyorsun?"

"Ne yazık ki çağdaş toplumun özelliklerini anlayamıyorsun, George. İnsan, bedeni aracılığıyla beynine ulaşır."

"Bu konuda zaman içinde fazla bir şeyin değiştiğini sanmıyorum."

"Evet, ama şimdi çok daha fazla stres var," diye diretti Katy. Bugünlerde doktorların elinden, o ağzına tıktıkları pis ilaçlardan kurtulmak istiyorsan uzmanlara başvurmak zorundasın."

"Aslında doktorlar bu dediğini pek yapmıyorlar."

"Hadi, George, çağdaş tıbbın insana ne kadar zarar verdiğini herkes biliyor."

"Ben hiç böyle bir şey duymadım. Saçma bir iddia bu. Anladığım kadarıyla yapmak istediğin şey beyni beden yoluyla eğitmek. Ya da tam tersi yoldan olamaz mı bu iş?"

"Beden ve beyin birbirleriyle uyum içinde çalışıyorlar tabiî," dedi Katy acıyarak sanki zekâ düzeyi daha düşük birisiyle baş etmeye çalışıyormuş gibi, "Evet yapmak istediğim şey bu."

"Peki de, benim önerime neden gerek duyduğunu anlamıyorum."

"Bir yere ihtiyacım var," dedi Katy, "insanların gelecekleri bir binaya ihtiyacım var. Konumu iyi olmalı tabiî. En iyisi bir daire olurdu. Bunun gibi bir daire ne kadardır?"

"Senin karşılayabileceğinden daha fazla. Şimdi artık benim de karşılayabileceğimden daha fazla. Herhalde şeyi düşünmüyordun... Yoo, eminim düşünmüyordun. Nasıl olsa param zaten bir yere bağlanmış durumda." Bu söylediği doğru sayılırdı. "Bazı hükümet fonları, beden eğitimi fonları falan olduğunu sanıyorum. Bağışlar bile olabilir ama sana öncelik verileceğinden kuşkuluyum."

Aslında Katy, şimdiye kadar gözüne, hiç bu kadar öncelik tanınmayacak bir halde görünmemişti. Kızın yüzü çökmüştü. Katy, Louise gittikten sonra karşısına çıktığında kendisine pek fazla dostça davranmamıştı.

Louise'in varlığı kızın içinde yedekte saklı duran öfkeyi harekete geçirmişti. Bland, Katy'den korktuğunu utançla fark etti. Kız tam anlamıyla gözükara biriydi, anlaşılan pek kavrayışlı biri de değildi. Gereksinimleri açıkça ortadaydı: hoşbeşle, hatta ön hazırlıkla yitirecek zamanı olmadığını ima ediyordu. Talepleri ne kadar aykırı, ne kadar aşırı olursa olsun, başkalarının bunları yerine getirmesini bekleyen bütün o öteki insanlar gibi o da, bu yardım sunulmadığı zaman çok kızıyordu. Ayrıca kendisini düş kırıklığına uğratanlara karşı kullandığı yararlı yöntemleri vardı, sözleri ağzında uzatarak karşısındakine, ondan hoşlanmadığını belirtmek ve masum bir eleştiriden darılmak da bunun içindeydi. Katy'nin gerçekleri duymaya alışkın olduğunu sananlar, onun hoşuna gitmeyecek bir düşünceyi dile getirdiklerinde kendilerini afaroz edilmiş bulabilirlerdi. Dostluk düşmanlığa dönüşebilirdi, hiç kuşkusuz çoktan dönüşmüştü bile; Bland, Katy'nin Sharon Dunlop'la bu aralar selam vermek dışında bir ilişkisi olup olmadığını merak etti. Görüdüğü kadarıyla bunu anlamak Bland'in kendi yeteneğine kalmıştı (ya da Katy'nin hiç kuşkusuz diyeceği üzere hiç kendisine kalmamıştı) tıpkı Katy'nin gittikçe daha eğlenceli olmaya başlayan sözlerinin arasından bir parça gerçek yakalamanın da kendisine kalmış olması gibi.

Ancak her zamanki gibi yine acıma duygusu uyandı. Utandı da çünkü söylediklerinin çok sert kaçtığını düşünüyordu ya da daha doğrusu Katy'nin gerçekle yüzleşecek bir yapıda olmadığını, hep olayların daha bulanık, tekbenci yorumunu yeğlediğini düşünüyordu. Katy'ye kaba, buyurgan görünmüş olmalıydı, kızın üzgün ifadesi, bir anda içine kapanarak surat asışı başka nasıl açıklanabilirdi? Bu söyleşi kötü başlamıştı, çünkü Bland'in anladığına göre, Katy, Louise'i bu daireden çıkarken görmüştü. Ama neden Louise kendisini ziyaret etme-

sindi ki, bu kızın bu ziyaretten hoşlanmamaya ne hakkı vardı? Katy kıskanmış olmalıydı ama Bland onun kendisinden hoşlanmadığını düşünüyordu. Kıskançlığına neden sevgi değildi, hem kendisini hem Louise'i içine alan toptan bir kızgınlık yüzünden kıskanıyordu. Katy'nin hiçbir şeye sevgi duymamasını anlayamıyordu Bland. Katy'yi karşısında hiç bu kadar apaçık görmemişti: kimsesiz bir çocuktu o, bir kurbandı ama iyi yürekli gözaltı memurlarının, yaşamlarını inceleyip geçmişlerinde kötü bir etki yaratmış olabilecek herkesi suçlu çıkardıkları türden bir kurbandı o. Bland özel bir vakayla karşı karşıya olduğunu, dikkatli davranması gerektiğini fark ediyordu. Katy'nin kendisinden üstün silahlara sahip olduğundan kuşkusu yoktu. O'nun bu silahları ne zaman kullanmaya karar vereceğini de bilmiyordu.

Şimdilik Katy yalnızca suratını asmıştı o kadar. Ama benim ona öylece toplu para vereceğime inanmış olamaz, diye düşündü Bland. Başka zaman olsa şaşırır ve kızardı. Şimdi ise en kötü korkuları doğru çıktığı için bir kez daha Katy için üzülüyordu. Bir düş bile olsa onun o son umudunu da elinden almıştı. Katy'nin umutlarından kendisinin sorumlu olmadığını anımsattı kendine. Gene de onun düş kırıklığına uğramasına alet olmuştu. Katy şimdi bile neden Howard Singer'ın inancının kendisini böylesine acıklı bir biçimde düş kırıklığına uğrattığını düşünüyor olabilirdi. Katy kendisinin harika biri olduğunu söylemişti. (Bland'in harika biri olduğunu eklemeden) ve hiçbir şey olmamıştı. Kimse ona inanmamıştı. Belki de hiçbir zaman kimse inanmamıştı.

Bland onu o sözümona baştan çıkarıcı duruşu içinde inceledi. Artık öfke de acıma duygusu da karşısındakine iletildiğine göre Bland bunların ikisini de boşlayabilirdi. Katy'nin elini kaldırdığını, yavaşça ağzının kenarındaki yarayla oynadığını gördü.

"Öğle yemeği yedin mi?" diye sordu Bland.

"Bir kutu sardalya yedim."

"Sizin gibi insanların sağlıklı beslenmeden yana olduğunuzu sanırdım. Taze meyve, sebze falan. Aşağıda çok güzel bir dükkân var."

Ama bu zenginlerin yoksullara söylediği bir şeydir, diye düşündü birden. Bana neler oluyor? Neden onu korumak istiyorum? Buna değecek biri değil. Onu orada inatla, savunmasız bir halde otururken görünce bir anda hiç alışık olmadığı, hayli coşkun, hayli rahatsız edici, ağrı gibi bir şey duydu içinde. Bir hafiflik, bir görev duygusu kapladı yüreğini; geçmişi sıkıntılı ve ezik, çalışma yılları girişimcilikten yoksun göründü gözüne. Tam anlamıyla bir aydınlanış anı değildi bu, daha çok bir çeşit dönüşüme benziyordu. Bland, bu kızı daha yakından incelemek, onu yanında tutmak, saçmalığın altında yatan değerli bir şey varsa bulmak, onun gerçek yüzünü görmek istiyordu. Katy'nin kendisine teşekkür borcu duymasını sağlamak hatta onu gülümsetmek ona önemli görünüyordu. O anda Katy'yi düş kırıklığına uğratmaması gerektiğini hisseti.

"Noel'i Roma'da geçirmeye ne dersin?" dedi.

VIII

Yeni, garip bir deneyime hazırlandığı düşüncesi Bland'i hem heyecanlandırıyor, hem korkutuyordu. Bu duyguların sonucu olarak Katy gittikten sonra da uzun süre gözleri şaşkınlıktan faltaşı gibi açık halde koltuğunda oturdu. İlk başlarda Katy'nin kendisini büyülediği düşüncesini sanki isteyerek, çaba harcayarak aklından çıkarabilirmiş gibi bastırmaya çalıştı. Bu her şeyin sonu demekti, herkesin tanıdığı, fazla düşünmeden de benimsediği George Bland'in sonu demekti. Ama belki işin acı yanı da bu, diye düşündü. Kimse onu sevmiyor, kimse ona özel olarak değer vermiyordu. Belki Louise onu sevmiş, ona değer vermişti ama eğer Katy ile evlenirse Louise gitmek zorunda kalacaktı. Evlilik olasılığı kıpkırmızı olmasına yetti de arttı. Çünkü Katy ile evlenebileceğini düşünüyordu. Bu evlilik kendisinin olmasa da Katy'nin sorunlarını çözerdi. Bu yeni ve kabul etmek gerekirse bu sallantılı noktadan baktığında kendini hep evlililikten yana olmuş bir adam olarak görüyordu. Kendisini terk edip Denis Arnold'la evlenmese hiç kuşkusuz Louise ile evlenmiş olacaktı.

Sonunda bu tür akıl yürütmeler savunulamaz bir hal aldı, sağ duyusu biraz da de olsa yerine geldi. Aynı anda da bir evlilik olanaksız göründü gözüne. Zaten Katy'nin böyle bir şeyi düşüneceğinden bile kuşkuluydu. Kendisi altmış beş yaşındaydı, Katy ise otuzlarında bir kadındı. Kendisi gibi bir adamla yapılacak bir evlilik Katy'nin deyimiyle inanılmaz derecede bayağı olurdu.

Bland kendisi geleneksel yapıda bir insandı, söylenebilecek tek şey buydu. Ama ilişkiyi olduğu gibi, olacağı haliyle görecek yargı yeteneğine de sahipti. Katy'nin bariz toyluğunu hoşgörüyle karşılamak eğilimindeydi. Ayrıca Bland, Katy'nin ilkel bir sağduyuya sahip olduğuna inanıyordu. Ne de olsa içinden çıkamadığı bu garip durumu besbelli ki Katy hazırlamıştı.

Yarım saat sonra Bland böyle bir şeyi düşünmüş olduğu için utanarak evlilik düşüncesini bir kenara bıraktı. Mantığı, Katy'den kendisine sadık kalmasını bekleyemeyeceğini söylüyordu ona. Fark etmezdi de, Katy kendisi için fiziksel yönden çekici değildi, onunla bir kez bile sevişeceğinden kuşkuluydu. Açıkçası Katy'nin bedeninin kendisi üzerinde herhangi bir etkisini görmüyordu. Katy başka bir kuşağa aitti, bu nedenle de kendi beklentilerinin uzağındaydı. Bugünlerde, kendi bedensel değişimlerini, gittikçe nasırlaşan ayaklarını, hafifçe büzülmüş omuzlarını, önemsiz hale gelmiş erkeklik organını görecek kimse olmadığı için rahat hissediyordu kendini. Katy'nin önünde soyunmak, toplum içinde zerafetten yoksun bedenini sergilemek kadar aykırı bir düşünceydi. Çünkü Katy kendisine karşı iyi davranmayacaktı.

Kendisini asıl çeken şey –bunun ayartıcı gücü karşısında şaşkına dönmüştü– özenli, sıkıcı yaşamını tehlikeye atmak ve onurunu gözden çıkarıp bayağılaşmak düşüncesine boyun eğmekti. Çöküş, karşı konulmaz bir hal alabilirdi; bu düşünce kesinlikle yakın geliyordu kendisine. Zaten her şey düşünce olarak hoşuna gidiyordu çünkü işin içinde bedenin değil beynin rol aldığını biliyordu. Katy'nin kendisini mahvetmesinden sapıkça bir zevk alacaktıysa da belki tam anlamıyla mahvetmesine izin vermeyecekti çünkü Katy üzülüp sinirlenir, zekâsını kendisininkiyle yarıştırır, suratını asarken, onu kışkırtmak, ona takılmak, yardımını ondan esirgemek

büyük zevk verecekti kendisine. Çünkü Bland kazanacaktı, onu hoşnut edecek donanıma sahipken bütün bu zaman boyunca Katy'nin oyunlarıyla eğlenecekti. İlişkilerini kendi açısından habis bir mutluluk, onun açısındansa doyurucu bir ödül olarak görüyordu. Aynı zamanda kendi oyunlarını devreye sokarak Katy'ye karşı hissettiği ve yok edemediği acıma, üzüntü gibi daha acı verici duygularını da denetim altında tutabilecekti. Katy'ye acıyor kendisi için ise üzülüyordu. Bu duyguların nereden kaynaklandığını bilmiyordu ama bir biçimde, bütün bu garipliklerin ortasında onlar kendisine eşlik etmeyi sürdürüyorlardı.

Katy yitik bir kızdı, bundan en ufak bir kuşkusu yoktu. Kızın geçmişi kendisine o kadar yabancıydı ki Bland, kendi hayalinin ürünü olan değişken şeylerin dışında o geçmişin içine giremiyordu. Yalnızca Katy'nin çocukluğunda ırzına geçildiğinden, ya da en iyi olasılıkla gerekli ilgiyi görmediğinden kuşkulanıyordu çünkü Katy'de sevilen bir insanın kendine duyduğu o ışıltılı güvenden eser yoktu. Bland, mutlu ailelerin çocuklarını bazen bir yaşam boyu çocuk olarak görme eğiliminde olduklarını düşündü. Oysa Katy'de ciltler dolduracak bir kurnazlık vardı. Bland'in onun için gözünün önünde canlandırdığı Almanya'daki askeri kampın ötesinde Katy'nin sonraki yaşamıyla ilgili hiçbir fikri yoktu. Öfkeli bir insan olduğunu düşündüğü o baba ile birlikte Katy büyük bir olasılıkla bir sonraki görev yerine gitmişti, belki Kıbrıs ya da Aden. Katy, yaşamının bir noktasında bir daha asla dönmemek üzere evini terk etmiş olmalıydı. Sonra gidip kente yerleşmiş, fazla ortalarda görünmemelerine karşın, şu arkadaşlarım dediği insanlarla bağlantıya geçmişti. Bir ara da o zamanlar Sheila Robinson olan Sharon Dunlop'la tanışmış ve Muswell Hill'deki daireye yerleşmiş olmalıydı. Pek çok erkek arkadaşı, sevgilileri, ilişkileri olmuştu, Bland bu konuda

hiç yanıldığını sanmıyordu. Amerika'ya kuşkusuz üzücü bir deneyimin sonucunda gitmiş, ya şansının ya da yaratıcı gücünün yardımıyla Howard Singer'a rastlamış olmalıydı. Bland, fena halde nefret ettiği bu adama karşı gönül borcu duymaya başlamıştı. Katy, en azından bu adamın çevresindeyken ya da o kovuğun içindeyken insan sıcaklığına benzer birşeyler tatmış, şu anki durumunda pek olası gözükmese de belki borçlarını ödeyebilecek kadar para kazanmıştı. Katy, kendisinin tahmin ettiği kadar muhtaç bir durumda olsaydı kızın kendisiyle bir ilişki düşünmesi son derece anlaşılır bir şey olurdu. Kendisi Katy'nin son umudu olacaktı böyle bir durumda.

Bu işin görünürdeki kolaylığı onu itiyordu ama bu gibi şeytani tasarılara alışık olmadığı için böyle hissettiğini söyledi kendi kendine. Kendisinin bugüne kadarki haliyle bundan sonrası için olmayı tasarladığı yetişkin kişi arasında hep bocaladığını hissediyordu. Gerçek dünyaya katılmanın zamanı gelmişti. Yakın zamana kadar yerine getirmekten gurur duyduğu görevleri asıl gerçekleştiren sanki bir robotmuşcasına geçmiş yaşamını şimdi renksiz görüyordu. Çok alışılmış, hiçbir şaşkınlığa yer olmadığı için çok rahat geçen iş yerindeki günleri şimdi gözüne gülünç neredeyse korkunç görünüyordu. Yaşamının en güzel evresinde varlığını, alışılmış düzenin ve küçük düşkünlüklerin uyuşturuculuğuna terk etmişti. Yaşamının tek aşk ilişkisi bile bir biçimde işyerinin eşdeğeriydi, güvenilir bir limandı –evet, tam böyleydi– onun da sonunda doğal olarak insan emekli oluyordu.

Şimdi ise Bland çevresindeki insanların gözünde resmen emekliye ayrıldığına göre kendisinden bu ayrılığı o her zamanki sağduyusuyla karşılaması beklenecekti. Kendisini tanıyanlar yakında onu unutacaklardı. Bunda kötü bir yan yoktu; genel merakın yerini, kendine dö-

nüklüğün aldığı, ayrılıkların yaşandığı bir yaşa gelmişti. İnsanlar onun her zaman olduğu gibi kaldığını düşüneceklerdi. Bir anlamda doğruydu da bu görüş çünkü Bland şimdiye kadar asla bu dünyada kendisi için bir yer talep etmemiş, kişilik yapısına aykırı bir davranışta bulunmamış, bir aptallık yapmamış, asla beklenmedik bir biçimde ortadan yok olmamıştı.

Şimdi ise yok olmayı tasarlıyordu, bu tasarı ise tamamıyla kendisinin ürünü olacaktı. Başka konularla özellikle her zamanki Noel konukseverliği konusunu derin derin düşünürken birden gelmişti bu tasarı aklına. Belki de ondaki duygu ve düşünce değişikliğini kamçılayan buydu. Duygudan çok düşünce dedi kendi kendine Bland, evet değişen kesinlikle düşünceleriydi. Bütün bu olanlarda mantıksal bir sürecin çekiciliği vardı, tek fark bu mantığın Mefistovari oluşuydu. Tasarının güzelliği herkesin pazarlıkta en kârlı çıkan taraf olduğunu düşünmesi olacaktı. Ceza olarak nelerin yitirileceği zamanı gelince anlaşılacaktı kuşkusuz. Ama belki de Bland borçların toplandığı ve bedensel gücün zamanın karşı konmaz taleplerine yenik düştüğü bir yaşa geldiği için bu bekleyiş onu kaygılandırıyordu. Başlangıçta zamanın insana armağan ettiği şey sonradan sürekli geri alınıyor, zamanın ortağı olan doğa tarafından da insan aynı sürekliliklе alçaltılıyordu. Katy için bu böyle olmayacaktı, Katy sabırsızlanacak hatta isyan edecekti. İşte o zaman Bland onun keyfini yerine getirmekten, her ikisi için de nefis bir oyalanma olanağı yaratmaktan zevk duyacaktı. Çünkü her ne kadar kendisine mutluluk vermese de bunu sağlayabilecek maddi güce sahipti. Gene de para sayesinde durumunun denetimini de elinde tutacaktı çünkü beynini zevkle çalıştırırken sahip olduğu bu önemli üstünlüğü de yitirmeyecekti. Bir bakıma bu iş onu üstünlüklü bir konuma getirecek düşünsel bir eğlence olacaktı.

Gene de düşüncelerinin bu noktasında o eski kırılgan üzüntü Bland'i kuşattı, içinde bir yerlerde Katy'yi sevdiğini, onda sevdiği şeyin de o çok iyi bildiği kendi sonsuz özlemine benzeyen korunmasız, saf beklenti olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. Gerçi Katy'nin beklentisi aldatıcı, maddi bir başarıydı, kendisi ise duygusal bir ödül olarak hiçbir zaman ulaşamayacağını düşündüğü doygunluk duygusunun değil de yaşamın hiç bilemediği bir yönünün beklentisi içinde olmuştu ama bu farkın önemi yoktu. Bu şekilde varlığını sürdürmekte inat eden o çocukluk benliğini sonunda silebilecekti çünkü şimdilerde kendisi için öngördüğü yaşamda çocuksu olmaya olanak yoktu. Tıpkı Katy gibi o da yaşamını kurnazlıkla sürdürecekti. Bland, kendini yabancı bir ülkede bir otelin balkonunda, üzerinde tiril tiril bir takımla Katy'nin sabah alışverişinden dönüşünü beklerken gördü. Çok ve sürekli yolculuk edecekler, asla bir yerde uzun süre kalmayacaklardı çünkü anlaşılması olanaksız bir çift olacaklardı. Bland, yaşını saklamaya çalışmayacak, bavul taşıyıcıları ya da kapı görevlileri Katy'yi kızı sandıklarında artık bezgin bezgin gülümsemeyecekti.

Katy onu aldatacaktı tabiî ama bunun bir önemi yoktu. İşin acı yanı yalnızca beyninin üstesinden gelemediği bir uyumsuzluktan kaynaklanacaktı öyle ki en sonunda yalnız başına bir yatakta yaşlı bir adam olarak rahatsız bir halde yatacaktı, hem de genç bir âşığı olduğu için değil –bunu kabullenebilirdi– üzüntüsü, Katy'nin sunacağı her türlü rahatlığın etkisine kapalı olacağından dolayı böyle olacaktı. İkisinin de kendi özel düş kırıklıkları birbirlerini geçersizleştirmeyi başaramadığı için Katy eninde sonunda Bland'in gözünde engellenmişliğin simgesine dönüşecek, her ikisi de daha öncekinden çok daha tehlikeli bir boyutta bir tekbenciliğe geri döneceklerdi.

Bland, Katy'yi sessiz, kaşları çatık, mutsuz, güçsüz bir çocuğun yüzüne sahip olduğu için de sevdiğini düşündü. Katy bu yüzünü her zaman göstermiyordu ama zaman zaman kendisine bağışladığı o baştan çıkarıcı gülümseyişlerin gerisinde bu yüz ısrarla varlığını koruyordu. Bu yüzünü Bland'e ilk karşılaşmalarında göstermişti. Bir de sonradan kendisini sıkıcı bulduğunu söyleyen ve bu sözleriyle yumuşak kişiliğine uygun yumuşak bir kınamada bulunan Louise'e göstermişti bu yüzünü. Bland, Katy'nin bir başka kadının amansız bir düşmanı olabileceğini düşündü. Katy'nin annesini merak ediyordu geriye bu kadar az duygu bırakan kadını. Onun pek güçlü bir kişiliğe sahip olmadığını düşünüyordu, kızı, o kolay öfkelenen, baştan çıkarıcı babayı yeğlemiş, anneyi de bir kenara atmıştı. Katy böylelikle genç yaşında bile dalkavukluk etmeye, gönül almaya başlamış olmalıydı. Başarıya ulaşmadığı ise açıktı. Kızdaki yenilmişlik havası gözünden kaçmamıştı. Otuzlarında bir kadının (çünkü şimdi otuz beş yaşında olması gerekirmiş gibi geliyordu Bland'e) yeniyetme bir genç gibi giyinmesi, kalacak bir evi olmaması ilginç bir kişilik yapısının göstergesiydi. Bland onun başarısızlığından büyüleniyor, bu başarısızlığı kendi başarısızlığı olarak hissediyordu. Katy, başarızlığını daha fazla fark etmeden onu korumak istiyordu tıpkı kendi incinebilirliğini daha sert, daha az zarar verici bir şeyle değiştirmeyi umduğu gibi.

Onu yurtdışına götürmeyi düşündü Bland, gerçekten de bunu yapması gerekecekti. İkisinin kendi dairesinde yaşadığını gözünün önüne getiremiyordu oysa Katy'nin istediği buydu. Bland, Katy'nin kendi oturma odasını bit çeşit tedavi yerine dönüştürmek istediğini çok iyi biliyordu, mobilyalarının üzerine Katy'nin bitkisel yağlarının döküldüğünü görebiliyordu. Kuşkusuz kendisi de duyduğu aşırı sevgi nedeniyle eline tutuşturulan beyaz ceketle kapı önünde nöbet tutacaktı.

Katy'nin istediği buydu. Oysa kendisi ona tamamıyla başka bir yaşam önerecekti Katy de bunu belki inatlaşarak da olsa kabul edecekti. Yolculuğa çıkacaklar, başka bir yerde yaşayacaklar, o başka yer de sürekli olarak değişecekti. Bland, gözünde canlandırdığı o balkonda kırmızı güneşin palmiye ağaçlarının üzerinde battığını gördü, bu imgeyi de son Nice ziyareti sırasında görmüş olduğunu fark etti. Ne kadar da kısa bir süre önceydi! Bland irkilerek odaya göz attı. Bu oda hep böyle karanlık mı olmuştu? Pencerelerden gizlice içeri sızan karanlık karşısında lambaların ışığı zayıf, kasvetli kalıyordu. Bir anda telaş ve heyecana kapılıp bütün bunları geride bırakmaktan zevk duyacağını düşündü. İkisi birlikte güneşin peşine düşecekler, belki de asla eve dönmeyeceklerdi. Aslında zengin yolculara sunulan geçici evler dışında onların hiç evi olmayacaktı. Evleri olmayınca sorumlulukları da olmayacaktı, böylece bir çeşit özgürlük elde edeceklerdi. Katy'nin istediği şeyin özgürlük olduğunu sanmamasına karşın hiçbir şey vermese bile ona özgürlük verebilirdi. Katy'nin istediği şey kendi yolunda ilerlemek, kör, engellenmiş isteğini doyurmaktı. Bu doygunluğa Bland gibi o da ulaşamayacaktı. Ama belki bunu kavraması uzun zaman alacaktı ve belki bu süre içinde kendisi de Katy'nin gitmesine izin vermeyi öğrenmiş olacaktı. Bland, saatin geç olduğunu fark ederek irkildi. Bir şey yememişti, yemek de istemiyordu. Bu işe şaştı, aslında iştahı hep yerinde olurdu. Ama bütün gün şaşırtıcı gelişmelerle dolu geçmiş, Bland birbiriyle uyumsuz bir düşünceden ötekine geçmişti. Bütün bu düşüncelerin arasında bir bağlantı zinciri vardı, bir anlayabilseydi. Yeni yaşamının eşiğinde, duyduğu pişmanlıktan şaşkındı. Kendini koltuktan kalkmaya zorladı, bacağındaki hafif krampın etkisiyle sendeleyerek yürüdü, kendine bir bardak viski doldurdu. Pencerenin yanında durup karşıdaki ışıklara bakarak viskisini içti. Londra'ya

ilk geldiği zaman gözünün önüne aydınlık pencerelerin gerisinde yaşayan mutlu aileleri getirirdi. Yaz akşamları meydanlarda, bayır üstündeki sokaklarda gezinirken bodrum katındaki mutfaklara özlemle bakardı. Meraklı bakışları karşısında perdeler kapatılırsa kendini hor görülmüş hissederdi. Şimdi bütün bu aşamaları geride bıraktığını anımsattı kendine, kıskançlık duygusunu aşmıştı. Belki kendisinin de güvenliğe kavuşması sonucu mutluluğun imgelerini arama isteği körelmişti. Bu imgeler olmadan çok uzun süre yaşamıştı ama belki de artık bu dönem geride kalmıştı. Şimdi tamamıyla belirsiz bir dünyada elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışacaktı, geçişi kolaylaştırmak için de daha çok viskiye gereksinimi vardı. Güç bir anla karşılaştığında neredeyse geriye dönmeye hazırdı.

Şimdiye kadar okuduğu şeyler kendisini böyle uzun, çetin bir yolculuk için hazırlamamıştı. Saflıkla yeltenilecek bir girişim değildi bu. Viyana'da izlediği Tintoretto'nun *Susannah ve Yaşlılar*'ındaki o uçarı, ak sakallı erkekler gibi davranıyordu: Susannah, örülmüş saçları, inci küpeleri, şişman gövdesiyle sahnenin ön kısmında otururken yaşlılar yaşını başını almışlığın ciddi giysileri içinde, arkadaki parmaklıkların arasından rahatça, sinsi sinsi onu seyretmişlerdi. Ama Bland'in söz konusu durumunda bir kurban da yoktu. Bu onu şaşırtıyordu: Bu gelişmelerde mantıksal bir yanlışlık vardı. Gerek kendi gerekse Katy'nin dürtüleri konusunda kendi kendisini kandırmayı başaramıyorsa bu, hiç alışık olmadığı bir tür ahlakı hor görme anlamına gelmez miydi? Kendi tedirginliğine, kurallara karşı çıkışına –daha çok da– onca zamandır aşırı namusluluktan dolayı varlığından habersiz olduğu hayatın birazını ele geçirme isteğine güvenmek zorundaydı. Şimdiki yaşamına sırtını dönecekti, bardağına biraz daha viski doldururken kararını verdi. Kaslarındaki gerginlik kayboldu ve bir an için masumi-

yet, çocuklukla birlikte, erdemin ödüllendirildiği ya da ödüllendirilmesi gerektiği sanısıyla birlikte terk edilen bir şey gibi göründü gözüne. Sersemlemeye başlamıştı, artık birşeyler yese iyi olacaktı. Yatağa gitmek bile gözünde çok fazla çaba gerektiriyordu. Sonunda bunu başardığında hayli geç olmuştu. Bayan Cardozo'nun ertesi gün hiddetle söyleneceğini bile bile boş bardağını yıkanmamış olarak bıraktı.

Bir süre sonra üstünkörü sersemletici bir uykudan uyanınca kendini güvensiz hissetti, hatta içinde bir korku duydu. Ama aynı zamanda olayı bir sonuca bağlamak için kararlı olduğunu da hissetti. Gene de bir şey bu kararını birine açıklamaktan alıkoyuyordu. Zaten karar da bir tek Katy için önem taşıyordu. Bland soğuktan etlerinin büzüştüğünü hissederek özenle giyindi. İçkinin neden olduğu baş ağrısı bedeninde de bir güçsüzlük yaratmış görünüyordu, Bland bedenine her zamankinden de büyük bir hoşnutsuzlukla göz attı. Genelde bedenini fazla sorgulamadan benimserdi, yaşamı boyunca bu konuda hiç yakınmamıştı; bedeni hâlâ işlevlerini yeterli sayılabilecek oranda yerine getiriyordu. Bland, başını çok fazla olmasa da uygun ölçüde örten saçlarını tarayıp banyo aynasında yüzünü inceledi. Sanki kendi yüzüne bir yabancının gözüyle hiç bakmamışcasına bir merak duydu içinde. Yüzü de geri kalan her şeyi gibi sıradandı, bir tek gözlerinde şu an şaşkın, yalvarır gibi bir bakış olduğunu fark etti. Bunun her zamanki bakışı olmadığını umuyordu. Pes etmiş bir insanın yüzüydü bu, yaşamını böyle teslim olmuş bir adam ifadesiyle geçirmiş olduğu düşüncesi Bland'in kendi görünüşünü daha neşeli kılma ya da en azından zevkle derin düşüncelere dalmış görünme konusundaki kararını güçlendirdi.

Giyinik haliyle hâlâ geçerli not alabileceğini düşündü. Kilo almamıştı, hafif kamburu da ancak çok yorgun olduğunda ortaya çıkıyordu. Her zaman kibar görün-

meye özen göstermiş olduğundan giysileri düzgündü. Gene de parasına kıyıp birkaç yeni gömlek, belki bir iki de kazak alabileceğini düşündü. Güneşli yerlere doğru çıkacağı yolculuk için kendisine hafif bir takım yaptırabilirdi. Mutlaka beraberinde götürmesi gerektiğini düşündüğü, kendisine yakışacağına inandığı hasır şapkayı sonra da alabilirdi.

Bir anda bütün hesapları bir yana bırakarak içtenlikle Katy'yi düşündü. Neden herhangi bir erkeğin bir kadını sevdiği gibi ya da olgun bir erkeğin koruması altına almayı istediği bir kızı sevdiği gibi sevemesindi ki onu. Bu düşüncenin kendisinin çok farklı bir çekiciliği vardı, tatlı bir dünyanın kapıları açılıyordu, paylaşılan dostluk, ömür boyu sohbet ve başka zevkler dünyasının. Gerçek zafer Katy'nin dünyasal kabuğu kırıldığında ve o da şu an içini özlemle dolduran içtenliğe kavuştuğunda kazanılmış olacaktı. Bland, bu düşsel cennetten gözü kamaşmış bir halde pencereden dışarı, soğuk kış güneşine baktı. Bu cennete ancak inançsız, imansız biri olarak yaklaşabilmesi çok acı göründü gözüne. Bir iki dakika sonra ayrılmaz parçası olan sağduyu, Katy'nin böylesi bir dönüşümün adayı olamayacağını fısıldadı kendisine. Katy bu dünyaya çok fazla bağlı, çok fazla açgözlüydü. Bland, Katy'nin yüzünün açgözlülüğün etkisiyle nasıl değişebildiğini anımsadı. Onu ele geçirmek istiyorsa onun bu açgözlülüğünden yararlanmalıydı.

İç çekip düşünü bir kenara bıraktı. Çok harika bir duygusal serüven olabilirdi bu. Gene de belki Katy dönüştürülebilecek bir düş gücüne bile sahip olmadığından kendisi bu düşün yakın olasılıklarıyla yetinmek zorunda kalacaktı. Katy uzlaşılmaz bir insan olarak kalacak, kendisi de hep onu yitirmenin eşiğinde olacaktı. Bland onunlayken asla huzur nedir bilmeyecek, bir türlü rahatlayamayacaktı. Kısa bir süre içinde Katy hiçbir şeyden zevk duymamaya başlayacak, Bland'e asla şük-

ran duymayacaktı. Bland bütün bunları biliyordu ama aynı zamanda Katy'nin tutsağı olma düşüncesi garip bir biçimde heyecan veriyordu kendisine.

Bland dairesinden çıkıp merdivenleri indi, dışarı, dondurucu soğuğa çıktı. Kış güneşi, donu ve sisi tam delip görünmek üzereydi; genelde uzun yürüyüşler yaptığı güzel kış günlerinden biriydi. Ne kadar uzak görünüyordu bu kendi halinde yürüyüşler şimdi gözüne, nasıl da modaları geçmişti! Onlar daha büyük bir zevkin beklentisi içinde olmadığı bir yaşama aitti. Şimdi o yaşamın bitişine katlanmak zorundaydı. Artık rotası farklı, daha zorlu bir yoldan geçiyordu, mutluluk güvencesi de yoktu. Bütün açıklığı içinde şimdiki halinin o neredeyse dayanılmaz gerçekliği ile yüz yüze geldi. Gelecek için ancak rastgele birşeyler tasarlıyordu, asıl yaptığı geçmişi düzeltmek, kendi tarihini yeniden yazmaktı. Yaşamının gittiği yön başka yerlere ulaşmasını engellemişti, kendisi de o yaşamı seçmiş, hatta onu korkutucu, karışık düşüncelere karşı bir güvence, bir siper gibi görerek böyle bir yaşamı amaçlamıştı bile. Şimdi ise çok geç olmadan, kendisi için hazırladığı yazgıya sonsuza kadar mahkûm olmadan önce belirsizliğin arayışına çıkmıştı.

Trumper's berber salonuna gidip saçını kestirdi. "Bay Putnam'a çok üzüldüm, efendim," dedi ikisini de yıllardır tanıyan berber. "Evet, ben de onun ölümüne alışmakta güçlük çekiyorum," dedi Bland. Şu sıralardaki hal ve hareketi karşısında Putnam'ın vereceği tepkiyi düşünmeye çekiniyordu. Ama pencereden süzülen güneş ışınları güçlenmişti, cildine sürülen losyonun kokusu çok tatlıydı ve Bland yerinde duramıyordu. Güneşin altında Jermyn Caddesi'ne kadar gidip pek de sıkılmadan yarım saat boyunca kendine gömlek seçti, kravatlara baktı. Fortnum's mağazasından kahve aldı, öğle yemeğini kulüpte yemeyi düşündü ama birden canı evde

olmak istedi. Ama tabiî ancak Katy'nin kendisine uğrayacağı saatte evde olmalıydı. Kendi kendine dikkatli olacağını anımsattı, geleceğe ilişkin ona hiçbir şey söylemeyecekti. Şimdilik yalnızca Roma yolculuğunu önermişti. Yalnız kendisine ait olacak olan o hazırlık anlarının tadını çıkaracaktı. Ayrıca fazla bir şey söylememek daha kibar bir davranış olurdu, kendi rolünü göz önünde bulundurmalıydı. Bland peynir, ekmek, salata, meyve aldı. Geçen gün çok az yemiş olduğunun farkındaydı ama bu konunun üzerinde duramayacak kadar sabırsızdı. Mağazadan çıkınca bir taksiye el etti, on beş dakika içinde de evine vardı.

Binaya girip koridorda ilerlerken hayalinde kendi kapı zilinin çalındığını duyar gibi oldu. Katy kapıdan dönmeden dairesine ulaşması gerektiğini hissetti. Hipwood'la konuşmakta olan lacivert renkli bir karaltıyı şöyle bir fark etti.

"Günaydın George," dedi Bayan Lydiard, "ne kadar acelen var böyle."

"Ha, günaydın," dedi Bland çok şaşırarak, selamı da pek üzerine alınmamış gibi. "Nasılsın? Seni gördüğüme çok sevindim. Kusura bakma, biraz acelem var."

"Ben de tam Bay Hipwood'a en azından içimizden birilerinin onu Noel'de yalnız bırakmayacağını söylüyordum. Bu yıl burada kalıyorum. Sen ne yapacaksın, George, bir planın var mı?"

"Herhalde bir yere gideceğim," dedi Bland, "Ama gitmeden mutlaka seninle haberleşirim. Belki buluşuruz. Şimdi izninle..."

"Genç arkadaşımızdan bir haber var mı?" diye sordu Bayan Lydiard gülümseyerek. "Bay Hipwood'a Dunlop'ların yakında döneceğini anlatıyordum. O zaman Katy gider gibi geliyor bana, öyle değil mi?"

Bland, Bayan Lydiard'ın kızdan hoşlanmadığını fark etti, belki de bu yalnızca daha yaşlı bir kadının daha

genç olanına duyduğu bir tepkiydi. Bir anda kendisi de iyi niyetin zerresini barındırmayan o ince dudaklarıyla gülümsemekte olan Bayan Lydiard'a karşı içinde bir tepki duydu.

"Onun tasarılarıyla ilgili hiçbir şey bilmiyorum," dedi.

"Onu bu aralar hiç gördün mü?" diye sordu Bayan Lydiard açık sözlülükle.

"Yakınlarda görmedim, hayır."

Bayan Lydiard kaşını kaldırmayacak kadar görgülü bir kadındı. Gene de neler olup bittiğini bildiğini hissettirmeyi başardı. Hipwood masanın gerisinde sakin sakin onları dinliyordu.

"*Çok fazla* iyi davranma, George" dedi Bayan Lydiard, "iyi yaratılışının seni etkilemesine izin verme."

"Öyle olacağını sanmıyorum," dedi Bland neşeli bir sesle "Mektup var mı Hipwood?" Bland, görgü kurallarına uymadığı için o an kendisine lanet etti. Bu kötü davranışı unutulmayacatı. Yalnızca en üst kattaki Albay Crowther'in Hipwood'a soyadıyla hitap etme izni vardı, o da savaşta Hipwood'dan daha üst rütbeli bir asker olduğu için yapabilirdi bunu. Bland bu konuya yeterince özen göstermediğinde Hipwood, "Siz tabiî orduda değildiniz, efendim," demeyi alışkanlık haline getirmişti. Bland kendisine uyarıda bulunulmuş gibi hissederdi, zaten amaç da buydu. Hipwood'un evdeki herkesin iyiliğini gözettiği düşünüldüğünden, onun bu küçük nezaketsizliklerine göz yumulurdu. Sakin bir yaşam için oyunu onun dağıttığı kâğıtlarla oynamak ya da daha doğrusu onun dediği her şeyi kabul etmek akıllıca oluyordu. Bland bu kurallara her zaman uymuştu. Şimdi ise bu kuralları çiğnediğinden dolayı dehşete düştü.

Bayan Lydiard bu sahnenin önemini daha fazla gülümseyerek belli etti. İnsan yeterince kavrayışlı biriyse öğreneceği şeyler de vardır, bunu demek istiyordu. U-

mut vaat eden o küçük üçlü gruptan dışlanmasının yarattığı düş kırıklığı, değişen koşullar konusundaki itiraflara ortak edilmeyişinden duyduğu huzursuzluk – bunları bilse pek onaylamazdı yerini – memnuniyete bıraktı. Kimse benim uyanık olduğumu söyleyemez ama aptal da değilim, diyordu Bayan Lydiard'ın ifadesi. Ama erkek de değilim. Bayan Lydiard'ın gülüşü ahlaksal üstünlük duygusu yansıtan bir gülüştü. Bu ifadeye, bütün karşılaşmanın rezaletine, Hipwood'la ilişkisinin mahvoluşuna, Bayan Lydiard tarafından maskesinin düşürülmesine daha fazla dayanamayan Bland kaçmayı yeğledi.

"Kusura bakmayın," dedi, "acil bir işim var da." Hafifçe terlemiş, paketlerini yüklenmiş şu haliyle hiç de kahramanca bir görünümü olmadığının farkındaydı. Her şey daha yeni başlıyor, dedi kendi kendine.

Almış olduklarını paketlerinden çıkarmadan yatak odasında üst üste yığdı, bütün heyecanı sönmüştü. Şimdi yalnızca birşeyler yemesi değil, dışarıda yemiş gibi görünmesi gerekiyordu, böylece evcimenlik kanıtlarını ortadan kaldırabilir, konuğuna uygun, dünyasal, sahte bir görünüm sunabilirdi çünkü gün içinde Katy'yi göreceğinden kuşkusu yoktu. İki yumurta kırıp tavaya attı, salata hazırlamayı düşünüp vazgeçti. Aceleyle, özensizce yedi, kişiliğine aykırı davrandığının farkındaydı: genelde mızmızlanan bir insanken şimdi volkan gibiydi. Sonunda koltuğuna oturduğunda bir an için sanki günün sabahki kısmı her şeye karşın üstesinden gelmeyi başardığı engelli bir süreçmiş gibi bir zafer duygusuyla doldu içi. Düşünceleri o o kadar yorucuydu ki kendisini hangi noktaya sürüklediklerini artık tam olarak belirleyemiyordu. Uzaklarda bir yerden, hiç kuşkusuz da üst kattan *The Archers*'ın öğleden sonraki tekrar bölümünün jenerik müziğini duydu. Eğer saat daha iki olmamışsa kısa bir şekerleme yapabileceğini hesapladı. Uyku, zih-

nindeki kargaşayı silecekti. Sonradan rahatlamış olacak, tasarılarını geliştirmek üzere gerçekleşmesini beklediği öğleden sonraki buluşmada kendisine yakışacak olan o eğlendirici, hoşgörülü havaya bürünmüş olacaktı.

Korkuyla sıçrayarak kendine geldi. Oda karanlıktı, bir saatten fazladır uyuyor olmalıydı. Saatine baktı, neredeyse dörde geldiğini gördü. Yaklaşık iki saat uyumuş olmalıydı, böylesine derin bir uykuya neyin neden olduğunu bilmediğinden huzursuz oldu. Bir anda habersizce bilinçsizliğe geçişinin, sıçrayarak uyanışının yaşlılığın bir işareti olduğunu düşündü. Ayağa kalktı, hafifçe sendeledi. Baldırlarındaki ağrı daha bir belirginleşmişti bugün. Kendisini kesinlikle kımıldayamaz hale getirecek lif kopukluklarını hatta kuşkusuz başına gelecek olan o trombozu düşündü. Hastalandığında Katy ona bakacak mıydı? Sanmıyordu. Katy, sevinecek bu olayı kendi yararına dönüştürebileceği bir fırsat olarak görecek, Bland'in kendisinin ardından gelemeyeceğini bilmenin rahatlığıyla kaçacaktı. Bland her zamankinden fazla şimdi, zaman ona şimdiye kadarkinden daha fazla zarar vermeden önce sözünü geçirmenin şart olduğunu düşündü. Ne yapacağını bilmiyor, üstünlük sağlamak üzere verilecek olan o kaçınılmaz savaşı verecek durumda olmadığını hissediyordu. Yaşamını Katy olmadan nasıl sürdüreceği gibi büyük bir sorunla karşı karşıya olmasa bir anda bütün bu tasarıyı bir kenara atabilirdi. Üşüdüğünü hissetti, hastalanmış olabileceğini düşündü. Sonra odanın soğuk olduğunu fark etti. Topallaya topallaya gidip elini kaloriferin üzerine koydu, ılıktı. Başka zaman olsa dahili telefondan Hipwood'u çağırır, kalorifere bir bakmasını rica ederdi ama biraz önceki dil sürçmesi nedeniyle bu olasılık ortadan kalkmıştı. Bland birkaç lamba yakıp yapay da olsa sıcak bir ortam yaratabilmeyi umdu. Eşyalardan çok o özenli lüks havanın konuğunu etkisiz hale getireceğini umuyordu. Kendisi

ise bir an için özlemle içinde olmayı istediği yatağına uzanıncaya kadar tedirginliğe boyun eğmişti.

Kendi kaygılarını, olağan ruh durumundan bu kadar uzaklaştığı için duyduğu o belirsiz dehşeti gidermek için Katy'nin varlığına gerek duyuyordu. Bland kendini yumuşak bir insan olarak bilirdi (fazla yumuşak, diye düşündü); alçakgönüllü, bir zamanlar çok değer verdiği, hiçbir hak talep etmeyen yaşamın nezaket kurallarına dikkat eden bir adamdı. Şimdi ise pervasız olmaya yelteniyor, bu girişim de kendisini rahatsız ediyordu. Ama pervasızlığın da kendine özgü bir hareket düzeni vardı, Bland de artık bu düzenden nasıl kurtulacağını bilmiyordu. Ayrıca bu güzel sabahı gözden geçirdiğinde, biraz önceki uykusunu da görmezden geldiğinde pervasızlığın kendisini güçlendirdiğini düşündü. Aslında eğer kendisini her türlü girişimde bulunabilecek, özellikle de uzaklık, sürekli yolculuk, güçlüklere zevkle göğüs germe gibi öğeler içeren bir girişime hazır biri olarak görüyorsa uykuyu boşlaması gerekecekti. Uyurken karmakarışık saçları, pörsük bedeni, açık ağzıyla, dostça bakmayan bir göze nasıl görünmüş olabileceği, nasıl görüneceği konusundaki düşünceleri silip attı. Kavuşmayı umduğu özgürlüğün bedeli aşırı bir dikkat olacaktı. Gene de kaçınılmaz olanı her zaman fark edebilen biri olduğundan içinde varlığının bir yanıyla yaşlılığın, yorgunluğun kendisini kuşatacağını biliyordu. Ama onlarla savaşabileceğini düşünüyordu. Putnam'ın ölüm döşeğinde, bedeni hastalıktan erimiş hali gözünün önüne geldi, geleceği kesin olan bu çöküşü beklememeye, yaşamın o an gelene kadar kendisine sunacaklarının tadını çıkarmaya bir kez daha karar verdi. O anı önceden sezebileceğini, hâlâ cesareti varsa, yaşama hâlâ tutkun değilse, haplarını içebileceğini, her şeye bir son verebileceğini düşündü. Doğrusunu söylemek gerekirse bir otelde ölse daha emin ellerde olurdu, kendi dairesinde ö-

lürse cesedi Bayan Cardozo tarafından bulunacaktı. Gözünün önünde canlandırabileceği bir şey değildi bu. Bland her zaman Stoacı ölüm öykülerinden, özellikle de Sokrates'in öğrencileriyle tartışırken baldıran otu içerek öldüğünün anlatıldığı öyküden hoşlanmıştı. Bu kesinlikle gıpta edilecek bir ölümdü. Hem böylesi bir düş tam da bedeninin zayıf düşmeye başladığı, insanların artık kendisine ilgi göstermeyecekleri bir zamanda kendisine güç vermez miydi hiç? Bland kendini son derece açık bir biçimde hazırlıklarını yapmış olarak yalnız başına ölürken görür gibi oldu. Bir öğleden sonra şekerleme yapmak üzere uzanacak, birden, atıldığı bu büyük serüveni daha fazla kaldıramayacağını fark edecekti. Güneşi, o penceresinin dışındaki her zamanki güneşi batarken görebiliyordu: kendisini yabancı bir yatakta düzgünce yatarken görebiliyordu. Bu görüntü Bland'in kendisini yalnız hissetmesine yol açtı. Ama ölümün insana kendini hep yalnız hissettirdiğini düşündü, insanların ölümden korkması da bu yüzdendi. Gene de kendi ölümü ille de başkalarınınkinden daha yalnız olacak diye bir şey yoktu. Zaten ölümü yenmek olanaksızdı. Ayrıca onurunu tamamıyla yitirmiş görünse de hâlâ içinde toplum kurallarına uyan bir parçası kalmıştı.

Banyoya gidip yüzüne su serpti, dişlerini fırçaladı, losyonundan özenle bir damla daha fazla süründü. Banyo, dairenin geri kalan odalarından daha soğuktu. Belki de bir fincan çaya ihtiyacı vardı. Katy gelir gelmez –geleceğinden hiç kuşkusu yoktu– her an taze çay demleyebilirdi. Aslında Katy'nin varlığı şimdi artık yalnızca kaçınılmaz değil doğal da görünüyordu. Katy karşı dairede saçlarını yıkıyor ya da tırnaklarını boyuyor olmalıydı. Yeterince sıkıldığında ya da saldırıya geçme zamanı geldiğine karar verdiğinde merdiven sahanlığında boş boş dolaşacak ve kapısını çalacaktı. Bland bu sahnenin henüz gerçekleşmemiş olmasına şaşıyordu, gene de

Katy, kendisini bu rezil, bu en kötü haliyle görmediği için memnundu. Bland kendisine çay yapıp iki fincan içti, içi hafiften ısındı sonra banyoya geri dönüp yeniden dişlerini fırçaladı. Kendini çok fazla hevesli görünmeme konusunda uyardı. Aynada hafifçe sırıtır bir halde yüzünün donup kalmış olduğunu gördü. Bütün dikkatini bunu düzeltmek üzerinde yoğunlaştırdı, saçlarını düzeltti, ensesine, çenesinin altına biraz daha tuvalet kolonyası sürdü sonra da çaydanlığı yeniden doldurmak, tepsiyi hazırlamak üzere mutfağa koşturdu. Dunlop'ların zilini çalsın mı çalmasın mı diye düşünüp çalmamaya karar verdi, üstünlüğü elinde tutmak önemliydi. Ama sahanlığa çıkıp ses var mı diye kulak kabartmaktan alıkoyamadı kendini. Hiçbir şey duymayınca da fark edilmesin diye sessiz adımlarla dairesine geri döndü. Sonunda gerginliğe dayanamayıp koridora çıktı, Katy'nin zilini çaldı. Zil sesi sessizlikte yankılandı, kapıyı açan olmadı. Bland bir kez daha dairesine geri döndü, Katy'nin gitmiş olabileceği gibi akıl almaz bir olasılıkla yüz yüze, sessizce oturdu. Sonunda, belki yarım saat sonra Katy'nin anahtarının Dunlop'ların kapı kilidinde döndüğünü işitti. Bunalmış bir halde kapıya koştu.

"Merhaba," dedi fazla heyecanlı görünmediğini umarak, "tam çay koymuştum. Seni de bir fincan içmeye kandırabilir miyim?"

Katy anahtarı çantasına attı, yavaşça döndü, sanki dikkatini tam olarak Bland'e veremiyormuş gibi ona uzaktan baktı. Katy'nin üzerinde turuncu renk takım vardı, hayli ağır bir makyaj yapmıştı. O soylu bakışları yerli yerindeydi, konuşmasının da en az o kadar kibirli olacağından hiç kuşkusu yoktu Bland'in. İşte Katy'nin o uzaklaşma, içine kapanma yeteneği dikilmişti karşısına, sanki Katy, Bland'in yakışık almaz merakından kuşkulanmıştı, sanki Bland neredeyse hiç hatırlamadığı, kendisinin hayatına ve hareketlerine ilgi göstermesi için

bir nedeni olmayan biriydi. Katy, artık Bland'in onayını aramıyor, onun merakını uyandırmaya çabalamıyordu. Bir ara dönem olmuştu, Bland'in o çok iyi bilmekle övündüğü Katy'nin yaşamına başka bir yabancı yaşam girmişti. Katy, dairesine girmek bir yana ona yanıt vermeye bile istekli görünmüyordu. Bland, Katy'nin asıl sözleri ile görünüşü arasındaki bu farkın acı olduğunu düşündü, Katy suskun kalsa Bland'den daha güçlü, daha genç olmak gibi bir şansa sahip olan pek çok adamın kendisine boyun eğmesini sağlayabilirdi.

Sanki bütün geleceği bu tek karşılaşmaya ya da kesinlikle gerçekleşecek olan görüş alışverişine bağlıymışcasına zayıf, kolayca telaşlanan biri gibi hissetti kendini sözleri tıpkı Katy gibi sessiz kalması konusunda uyardı kendini ama görevin aciliyeti neredeyse katlanılmaz bir hal almıştı. Bland, yaşamında daha önce hiç yapmadığı bir şeyi yapmak, sözcüğün tam anlamıyla bir insanın isteğini bastırmak zorundaydı. Temel *raison d'etre*'i* başkalarına saygı olmuştu. Yaşamında asla başkaldırı güdüsüyle harekete geçmemiş, (aslında az eleştiriyle karşılaşmış ya da belki bunların farkında olmamıştı) asla kendi bakış açısını, kendi yöntemlerini, kendi inançlarını başkalarına kabul ettirmeye çalışmamıştı. Yaşam boyu yumuşak bir sesle konuşmuştu, bu yolla da her şeyin bu kadar sıkıcı bir hal aldığını düşünüyordu. Entrika yapma konusunda idmanlı değildi. Elindeki tek şey şu anki huzursuz haliydi ki bu durum da kararlı olma zamanının kesinlikle geldiğini gösteriyordu. Kibar olma, eğlenme isteği uçup gitmişti. Bir şekilde güç elinden kaymıştı. Aynı anda Bland, Katy'nin kendisinden daha güçlü olduğunu fark etti.

O birkaç saniye içinde Bland, Katy'nin parıldayan dudaklarına, renkli yanaklarına hayran olacak fırsatı bul-

* (Fr.) Var olma nedeni –ç. n.

du. Katy daha bir yetişkin, daha bir Bland'in tahmin ettiği yaşta görünüyordu. Dalgınmış gibi bir hali vardı ya da daha doğrusu sanki biraz önce kendisine zevk veren birşeyler olmuştu. Bland, Katy'nin geçmesi için yana çekilmiş dururken Katy'nin kolunun kendisine değdiğini hissetti, kokusunu kokladı, bugün bu koku sanki Katy puro içen birinin yanında bulunmuş gibi doğal birşeylerin etkisiyle hafifçe değişmişti.

"Gününü dışarıda geçirdin anlaşılan," dedi Bland neşeyle, "İlginç bir yerlere gittin mi?"

"Evet aslında zaman zaman dışarı çıkarım," diye yanıtladı Katy. Odada gezinerek Bland'in eşyalarına uzun uzun göz gezdirip perdelerin ağırlığını tarttı. Bland bir kez daha fena halde sinirlendiğini hissetti. Bu duygunun kendisini kurtaracağını düşündü. Aynı zamanda Katy'nin nereye gitmiş olduğunu da çok merak ediyordu. Katy'nin dikkatini çekmek umduğundan daha zorlaşmıştı. Kendisi telaşla fincanları, tabakları dizerken Katy sırtı dönük durmuş, pencereden alacakaranlığı seyrediyordu.

"Gel otur, Katy. Kusura bakma fazla sıcak değil burası, kaloriferde bir sorun var."

"Üşümüyorum," dedi Katy dalgın dalgın.

Bland bir denemede daha bulundu. "Daha önce uğradım sana. Epeydir dışarıda olmalısın."

"Öğle yemeğine çıktım," dedi Katy.

"Arkadaşlarınla mı?"

"*Bir* arkadaşla. Yeni tanıştığım hoş bir adam, bana işimi kurma konusunda yardımcı olabilecek biri."

Bland'in yüreği burkuldu. "Ne kadar güzel," diyebildi.

"Pek değil. Para koyamıyor, ama beni para sağlayacak insanlarla tanıştırabilir. Asıl önemli olan yapmak istediğim şeye inanmış görünmesi."

"Sen hâlâ bunu yapmak istiyor musun?"

"Tabiî ki, yoksa kendime nasıl bakarım? Düzgün kurulursa bu yer bir altın madeni olur."

Bland bunun büyük olasılıkla doğru olduğunu düşündü, Katy'nin uzun vadede güvenliğini düşünerek son derece mantıklı davrandığını kabul etti. Ah, ama kendisi zaten Katy'nin güvenliğiyle ilgilenecekti! Gene de Katy'ye bu tasarılarını birdenbire açmamasının yararı vardı. Katy dalgın görünüyordu, Bland'in ona yazdığı rolü oynamıyordu.

"En büyük sorun yer bulmak," diye sürdürdü konuşmasını Katy, "evde çalışıyorsan, iyi bir yerde oturman önemlidir. Bir kliniğe ortak olmayı düşünmüştüm ama şimdi bir daire istediğimi biliyorum." Sözleri havada asılı kaldı.

"Dunlop'lardan haber aldın mı?" diye sordu Bland bir süre sonra.

"Hayır. Yani, almalı mıydım?"

"Artık dönmek üzere olduklarını düşündüm de."

"Beni ilgilendirmez."

Bland, Katy'ye baktı. "Ama sen hâlâ o dairedesin! Nasıl açıklayacaksın..."

"Açıklayacak bir şeyim yok ki! Ben asıl açıklama yapması gerekenin sen olduğunu düşünmüştüm."

"Neden?"

"Eh, ne de olsa bana anahtarları veren sensin, öyle değil mi? Onlar olmadan içeri giremezdim, değil mi?"

Bland yıldırım çarpmış gibi şaşkın şaşkın Katy'nin o hoş gülümseyişini seyretti. Katy o şimşek gibi değişimlerinden birini geçirmişti, bugün kendinden emin bir günündeydi. Konuşma tarzı olağan, arkadaşça her şeyden öte de mantıklıydı. Sesinde herhangi bir çabanın izine rastlanmıyordu.

"Yani senin burada olduğunu bilmediklerini mi söylemek istiyorsun? Onları New York'ta görmediğini mi anlatmaya çalışıyorsun?"

"Öyle demek istiyor olabilirim." Katy kitap raflarına doğru yürüdü, birkaç cildi çekip ayaküstü sayfalarını karıştırdı. Bland, birden Katy'nin kalmasına izin vermiş olsalar Dunlop'ların kendisiyle bağlantıya geçmiş, en azından telesekretere bir mesaj bırakmış olacaklarını anladı. Tamamıyla dangalakça bir hata yapmıştı. Dunlop'lara nasıl açıklayacaktı bunu? Ama açıklamaların bir değeri yoktu zaten. Asıl önemlisi olabildiğince kısa bir zamanda buradan gitmek, Katy'yi de birlikte götürmekti.

"Bütün gün tek başına ne yapıyorsun, George?" diye sordu Katy raflardan kitapları alıp sonra da özensizce yerlerine koyarken.

Bland Katy'yi izleyerek düşünmeden, "Bol bol okuyorum," yanıtını verdi.

"Burada mı?"

"Burada ya da çalışma odasında."

Katy ona dönüp uzun uzun gülümsedi. "*Ne kadar da* boşa harcanan bir yer," dedi. "Neyse artık gitmeliyim. Çay için teşekkür ederim." Gönül indirerek konuşurmuş gibiydi biraz.

Bland dayanamadı." "Önerimi düşündün mü?" diye sordu.

"Ne önermiştin ki?"

"Roma, Noel tatili için."

"Şey, duruma bağlı."

"Ne durumuna bağlı?"

"Öncelikle işimi kurup kuramayacağıma bağlı. Kendime bir yer bulup tasarılarımı uygulamaya koyup koyamayacağıma."

Katy çevresine düşünceli düşünceli göz atarak odayı bir kez daha dolaştı. Ağır adımlarla kapıya doğru gitti. Turuncu eteğini dalgalandırarak Bland'e döndü, elini alaycı bir ifadeyle selam vermek üzere kaldırdı.

"Hoşça kaaal," dedi.

Katy kokusunu şimdi soğumaya başlayan odada bırakıp gittikten sonra Bland sersemlemiş bir halde oturup Dunlop'lara ne diyeceğini düşünmeye çalıştı. Tabiî ki kendisini asla bağışlamayacaklardı. Bland taşınmak zorunda kalacaktı. Evinden taşınmak zorunda kalacağını düşününce yine o sinsi üzüntüyü duydu içinde. Birşeylerden vazgeçmek doğasına aykırıydı. Belki yalnız olmasa buna dayanabilirdi. Hâlâ da bir şansı olduğunu anımsattı kendine çünkü Katy'nin her şeyi alıp hiçbir şey vermeyecek olmasına karşın üstünlük hâlâ kendisindeydi.

Gecenin bir vakti bir rüyadan uyandı, rüyasında birkaç anahtarı kaybedip daire kapısının önünde kalmış olduğunu görmüştü. Arkadaşa ihtiyacım var, diye düşündü, ölümünden bir gün önceki haliyle Putnam'ın yüzünü gördü. Ne yapıyorum ben? Bu öylesine yanıtı verilemeyecek bir soruydu ki gizli hap deposundan iki tane hap alıp yuttu, kaskatı yatıp gün doğarken ağır ağır bastıracak olan uykuyu beklemeye koyuldu. Haftalardan beri ilk kez güven verici bir ses tonuyla denizciler için yapılan o hava tahminlerini duymadı.

IX

Bland şimdi Katy'yi mutluluk ve acıyla bekliyordu. Katy iki gün boyunca hiç görünmedi, Bland onun dışarı çıktığını, eve girdiğini de hiç duymadı. Katy'nin uğraşacağı pek bir şey yokken bunca zaman boyunca ne yaptığını merak etmeye başlamıştı, gözünün önünde Katy'nin aşırı dalgın hali dışında başka bir resim canlanmıyordu. Bland kadınların artık böyle yaşamadıklarını düşünürdü, yapılan propagandalara göre kadınlar iki iş arasında koştururken aynı zamanda kocalarını da çaba harcamadan hoşnut ediyorlardı. Oysa Katy eski zaman fahişeleri gibi saçını yıkamak, tırnaklarını boyamak dışında hiç başka bir şey yaparmış gibi görünmüyordu. Bland, onun bu büyük entrika yeteneğinin mesleksel bir nitelik olarak görülmesi gerektiğini düşünüyordu. Onun bu özelliğini küçümsemiyor, doğrusu buna saygı da duyuyordu, çünkü kendisinin de entrikaları üzerinde yoğunlaşması gerekmişti, olaylar da kendisine böyle bir yoğunlaşmanın ne kadar zor sağlanabileceğini göstermişti. Kapının arkasından inatla dışarıyı dinlemiş, Katy'nin kapısını çalacak cesareti ise kendinde bulamamıştı. İstediği şey, zorunluymuşcasına arzuladığı şey Katy'nin boyun eğmiş bir halde gelmesiydi, Roma'ya öngörülen yolculuğun ayrıntılarında bir sorun yoktu, önemli olan tek şey Katy'nin onayıydı. Bland aklı karışmış bir halde Noel'e az zaman kaldığını, uçaktan yer ayırtmakta zorlukla karşılaşabileceğini fark etti. Ama bunun da önemi yoktu. Bütün bu girişimin içinde büyünün payı olacak-

tı: Bland yalnızca dileyerek olanaksızı başaracak, bir uçak bir de boş otel ayarlayacaktı. Roma olmasa başka bir yer de idare ederdi. Önemli olan tek şey kendi çoşkun isteği, Katy'nin de onayıydı.

Bland doğru dürüst uyuyamıyor, geceleri birkaç kez uyanıyordu. Gece saat ikideki ve dörtteki haberleri dinliyordu. Bir gece, belki de Katy'nin ortalarda gözükmediği üçüncü günün gecesinde Bland merdivenlerde ayak sesleri duydu, Dunlop'ların döndüğünü düşündü. Bu olasılık onu öylesine dehşete düşürdü ki yataktan kalkıp sessizce kapıya doğru yürüdü. Bir erkek, bir de kadın sesi duyuyordu, ama onların ne konuştuklarını çıkaramadı, hemen kesilen bir kahkaha sesi geldi, birisi el yordamıyla anatarını bulmaya çalışıyordu. Eğer Dunlop'lar gerçekten dönmüşlerse uçakta hafif sarhoş olmuş olmalıydılar. Bu durumda ertesi sabah kendilerine geldiklerinde dairede yalnız olmadıklarını keşfetmeleri beklenebilirdi. Bland bir kavga ve kovulma sahnesi canlandırdı kafasında, bu noktada kendisi tasarısında öngörmediği halde eve zorla giren bu insana kalacak bir yer sağlamaya dünden razı olacaktı.

Bland, ancak sonradan, gece neredeyse biterken daha bir olası olan gerçeği kavrayabildi. Katy'nin bir zafer kazanmış gibi yukarıdan bakışı, Bland'e son kez uğradığı zamanki gibi turuncu takımını giymiş olması neredeyse kuşkuya yer bırakmayacak biçimde onun bir erkekle ilişkisi olduğunu gösteriyordu. Kadınların olayları başka türlü göstermek gerektiğinde yaptıkları üzere "bir arkadaş" demişti: zamanla bu "bir arkadaş" "arkadaşım"a dönüşür, "birlikte olduğum erkek" biçiminde son bulurdu. Bland bu tavra hep sinirlenmişti, şimdi geriye baktığında, bir kadının talihsiz bir erkeği kendisine ayırması anlamına gelen, kendi kuşağının ancak romanlarda, o da kuşkuyla kabul edebileceği bu tavrı sevimsiz de buluyordu.

Katy'nin son zamanlarda üstünlük taslayan halinin, merdivenlerdeki gürültülerin ancak tek bir açıklaması olabileceğini biliyordu. Kendisi teknik bakımdan iffetli ama kafası tuhaf cinsel düşüncelerle dolu halde öylece kapının arkasında dururken Dunlop'ların dairesinde cinsel ilişkide bulunuluyordu. Durumun simgesel yönü dikkatinden kaçmadı. Aslında her şey fazlasıyla açık olduğu için olanlara aldırmıyordu. Sanatçılar bu durumu resmetmişler, yazarlar ise betimlemişti. Şu an onun dikkatini çeken şey daha genç bir erkeğin kapılabileceği heyecan değil arzuydu, sanki hayat yalnızca bir düştü, sanki ölüme yazgılı gövdeler ne zaman ve nerede olursa olsun doyuma ulaşmak zorundaydı, ve sanki yüksek bilinçle aynı hızda evrilmediği anlaşılan ürkünç bir törene katılıyorlardı.

Bu koşullar altında tek başına cinsellik Bland'e acıklı görünüyordu ve burada da koşullar pek umut verici değildi anlaşılan: bastırılan kahkahalar, sendeleyen adımlar, gizlilik. Böylesi buluşmalar Louise'in de kendisinin de genç olduğu başka bir döneme aitti. Artık kendisi böyle buluşmalar ayarlayamaz, talep bile edemezdi. Kıskandığı şey Katy'nin ve birlikte olduğunu düşündüğü erkeğin gençliğiydi. Bland buna bir çare olmadığını da biliyordu. Arzu, yaşlılar için ancak üzücü bir özlemdi. Bu gibi konulardan söz etmek bile yakışıksızdı. Cinsellik üzerinde düşünmek hiçbir yaşta güzel bir şey değilken saçları grileşmiş, enerjileri azalmış insanlarca düşünülmesi özellikle çirkin kaçıyordu. Yeniden yatağına girdi, gene de zamanın bu kadar çabuk geçmiş, onun gençlik günlerinin bunca gerilerde kalmış olmasına duyduğu hafif bir şaşkınlığı içinde barındıran o aynı bıkkınlık duygusu Katy'yi, onun erkek arkadaşını ve kendisini yutmuştu.

Uykusuz geçirdiği yarım saatin sonunda Bland bu konuyu artık sorgulamadı. Katy'yi asla fiziksel anlamda

arzulamadığını söyledi kendi kendine, yalnızca ince bir ayağı elinde tutmak istemişti. Onun şu anda bir başkasıyla sevişiyor olabileceği düşüncesi de tüylerini ürpertmiyordu. Gariptir ama Katy kendisini heyecanlandırmıyordu. Bland'in düşleri yalnızca kendisiyle, kendisinin zincirlerinden kurtuluşuyla, kendisini bekleyen, bütün yaşamı boyunca ondan esirgenmiş, o rezilce özgürlüğüyle ilgiliydi. Bland, Katy'yi kendi istekleri doğrultusunda biçimlendirmiş olduğundan Katy onun baş yoldaşı olacaktı, buna karşılık Katy'ye de kendi özgürlüğünü yaşama hakkı verecekti. Bu düşünde acımasızlığa yer yoktu, ya da belki bir parça vardı: bedensel zarara, aşırı etkilenmeye izin yoktu. Katy'nin sevgili edinmesini yasaklamanın bir anlamı yoktu çünkü mutlaka sevgilileri olacaktı. İşin çekici yanı acımasızlıkta değil bencillikte gizliydi.

Yarı delirmiş olduğundan kuşkulanmaya başlamasına karşın onu bu yoldan dönmemeye iten şey, yıllarca görevlerini yerine getirdikten, zorunlulukların gereğini yaptıktan sonra kendisini sınır tanımadan şımartmak, hem kişisel hem meslek hayatındaki boyun eğişe bir son vermek düşüncesiydi. Kendisinin insanlardan hiç esirgemediği ilgisi, başkalarının duygularına verdiği önem başkalarınca her zaman övülmüştü oysa bu özellikleri içgüdüsel değildi, bunlar zamanla, özgürlük, cesaret, gerçek bireysellik pahasına edinilmişti. Bu özelliklerin, bütün o yorucu çalışmalarının sonucu olarak gösterebileceği tek şey ise vasiyeti uyarınca Louise'in ve hasta çocukların eline ulaşacakları günü bekleyen bankadaki paralarıydı. Haplarını içme zamanı gelene kadar dayanacaktı. Yaşamının bu şekilde son bulacağından hiç kuşkusu yoktu, fark etmekte bu kadar geciktiği için yerine getirilmesi daha da zorunlu bir hal alan isteklerini eğer bir kez olsun gerçekleştirmezse düşündüğünden de önce son bulacaktı bu yaşam.

Bland, bu özel büyüye bu kadar çabuk yenik düşmesini onun gerçekliğinin kanıtı olarak görüyordu. Bir insanın kendi özgürlüğünün arayışına girişmesi dünyanın en ahlaksal, aynı zamanda da en doğal olayıydı. Bond Caddesi'nde bir anda hissettiği o insanı özgürleştiren pervasızlık, yazgısının kendisine malum edildiği inancıyla birlikte şimdiye değin yalnızca özgürlüğün önsezisel bir ışıltısını yaşamış sayılırdı. Zaman içinde önemli herhangi bir olaydan yoksun varoluşunu anlamlandıracak coşkusal anı da sonunda bilebilecekti. Eğer çok önceden kendisine vaat edilen bu mutlu sona tam olarak ulaşamazsa en azından ilkel bir özgürlüğü, gerek gerçek gerekse eğretilemesel anlamda, aydınlık bir anı tatmış olacaktı. Bu, kısa bir an olacaktı. Belki de böyle anların süresi hep kısa olur, günlük kaygılardan daha uzun süremeyen, öznel aydınlanma anları olarak kalırdı. Bu kaygılar gerçekten de dünyasal kaygılar olacaktı, Katy'nin aşırılıklarına göz yummaya, onları dizginlemeye çalışırken tuhaf bir hafifsemeyle sabır karışımı bir şey. Katy'nin bu aşırılıkları için yaşamı boyunca sahip olduğu sağduyudan vazgeçmeye, sağduyusunu tıpkı bir çocuğun kırık bir oyuncağı fırlatıp atışı gibi hızla bir kenara atmaya, kendisini yalnızca iyi bir dost, örnek bir çalışan olarak bilenlerin gereksiz yasaklamalarının ötesinde, uzaklarda bir yerde yeniden başlamaya hazırdı. Bu bir çılgınlıksa bile, bunu yaşayıp görecekti. Yaşamını ne kadar iyi ya da kötü geçirmeyi seçerse seçsin haplar son kertede için hep yanında olacaktı.

Kendisinin düşlediği bu mucizesel durum karşısında Katy'nin bir sevgilisi olmuş, on ya da yirmi sevgilisi olmuş ne fark ederdi? Şimdiki kaygısızlığına sahip olsa Katy'nin yaşındayken kendisi de aynı şeyleri yapardı. Adım adım yaklaşmakta olduğu bu aydınlanma, bu büyük dönüşüm Katy'nin vermeye, kamçılamaya çalıştığı hiçbir bedensel heyecanla ölçülemeyecek kadar üstün-

dü. Hayalinde o gözünü kamaştıran güneş varken merdivenlerden inen adımları, sabah kendisine çay yaptığı sırada kapının kapanışını, kapı zincirinin yeniden yerine geçirilişini duymamazlığa gelebilirdi. Tabiî bu olaydan hiç söz etmeyecekti, Katy de hiç değinmeyecekti bu konuya ama her ikisi de birbirlerinin her şeyi bildiğini bilecekti. Belki Katy biraz küstahça davranacak, kendisi de bir an için ciddileşecekti ama bu da pazarlığın bir parçasıydı ve oyunu bozan kişi kendisi olmayacaktı. Bir anlamda o andan sonra gizleme, izleme, bekleme söz konusuydu. Gene de Katy, kendisine tasarladığı biçimde bağlı olduğu sürece bunlara dayanacak güçte olduğunu hissediyordu.

Dördüncü günün sabahında Bland, yaşama sevincinin ya da o sevinçten arta kalanın etkisiyle dışarı çıkmak istedi. Kalorifer gizemli bir biçimde bozulmuş olduğundan dışarıdaki puslu hava evin içindekinden daha soğuk sayılmazdı.

Sokaktaki insanlar olağandışı bir neşe içindelermiş gibi göründüler Bland'in gözüne, Selfridges ile Marks and Spencer mağazalarından aldıkları torbalarla dolu tekerlekli alışveriş arabalarını itiyorlardı. Peşinde iki çocuğuyla bir kadın mandalinalarla dolu kesekâğıdını Bland'in ayaklarının dibine düşürünce çılgınca gibi gülmeye başladı. Bland, kaldırım kenarı boyunca yuvarlanan meyveleri ciddiyetle toplayıp kadına geri verdi. Yüzünde garip bir çekingenlik ifadesi bulunuyor olmalıydı ki biri kız biri erkek o iki çocuk anneleri onları azarlayana kadar birbirlerini dürtüp kıkırdadılar.

"Hep bu telaş yüzünden," dedi kadın özür diler gibi. "Çocuklar bütün gün okula gitmeyince benim para harcamak dışında yapacağım başka bir şey yok sanıyorlar. Her neyse, beyefendiye Mutlu Noeller dileyin çocuklar."

"Neden?" diye irkildi Bland "Bugün ayın kaçı?"

Çocuklar yine gülüşmeye başladılar. "Aralığın on sekizi," diye yanıtladı kadın. "Bir hafta kaldı."

Bu sözler üzerine Bland sakinleşti. Onlara iyi günler dileyip yiyecek almak üzere yola koyuldu. Fazla bir şey yemiyordu, daha bu sabah pantolonunun beli bollaşmış gibi gelmişti. Hiç düşünmeden Marylebone Caddesi'ne saptı, orada bildiği bir kahvehane vardı. Midesine kahvaltı niyetine birşeyler girerse daha iyi olurdu. Cadde, alışverişe çıkan insanlarla doluydu, mağazalarda mallar tıkabasa yığılmıştı. Bütün bu zenginlikle kendi ruhsal yoksulluğu arasındaki karşıtlık garip göründü ona. Sağlık durumunun belki pek iyi olmadığından, istediği ölçüde aklının başında olmadığından kuşkulanıyordu. O yeni Nietzsche'ci bilinci hafifçe sarsıldı, bir an bu işe bir son vermeyi istedi ama bunun geçici bir istek olduğunu biliyordu. Katy'yi görür görmez her zamanki gibi onun bütün dikkatini çekmeye çalışacak, tamamıyla bu deneye verecekti kendini çünkü şimdi her şey bir deneye dönüşmüştü, Bland de başarısızlığa uğramaya aldırmıyordu.

Saat ona çeyrek kala yine Kendal Sokağı'na dönmüştü. Binanın girişinde Hipwood sade bir Noel ağacını süslüyordu. Bland onun meşgul olduğunu görünce çok sevindi. Bir süre önceki hatasını nasıl düzeltebileceğini bilemiyordu. Bütün bu işler çözümlenmeliydi ama belki şimdi değil de yolculuk günü sabahı para verileceği, veda edileceği zaman halledilmeliydi. Arkası dönük duran Hipwood'un önünden geçip tam asansöre binmişti ki Hipwood'un sesi kendisine görgü kurallarına uygun davranması gerektiğini anımsattı yeniden.

"Mektuplarınız, efendim," dedi Hipwood. "Yine geç geldi. Adam işin acemisi. Aslında oğlan desem daha doğru olur, saç kesimi fiyakalı. Dünyanın parası bildiğim kadarıyla ama şimdiki gençlik böyle işte, öyle değil mi? Size üç mektup var efendim, bir tanesi için de imza atmam gerekti."

"Çok teşekkür ederim, Bay Hipwood. Size bir borcum var mı?"

"Belki bunu o genç bayana verebilirsiniz," dedi Hipwood kibarca. "Ne de olsa sizin onu görme olasılığınız benimkinden daha yüksek."

Bland, Hipwood'un bu sözleriyle durumun eşitlendiğini düşündü ama Hipwood dayanamayıp üstünlüğünden yararlanmayı sürdürdü.

"Biraz gizemli bir durum, öyle değil mi efendim? Bu bayanın kendisini tanıtması beklenirdi ama bu mektup gelene kadar adını bile bilmiyordum."

"Gibb," dedi Bland kısaca. "Bayan Gibb."

"Sanmıyorum efendim. Anladığım kadarıyla kendisi evli bir hanım. Her yönüyle gizemli bir durum, öyle değil mi?"

Hipwood zafer kazanmış bir edayla ağacına geri döndü. Bland, Dunlop eliyle Bayan Kathleen Palmer-Harris adresine gönderilen zarfa baktı. Küçük, okunması zor bir el yazısıydı, sanki mektubu gönderen kişiye yazarken ani bir sancı saplanmıştı ya da bu kişi korkunç bir ruhsal sarsıntı geçiriyordu. Bland, bu seçeneklerin ikincisinden daha çok hoşlandı. Harfler ıkına sıkına yazılmış gibiydi, Bland, Katy'nin yaşamının biraz öncesine kadar tahmin ettiğinden daha kalabalık olduğunu fark ederken, bu fark ediş sürecini mektubu inceleyerek biraz daha ertelemek istedi. Tabiî "Palmer-Harris" de bir kandırmaca, hayal bile edemediği bir neden yüzünden kullanılan bir *nom de guerre** de olabilirdi. Zaten eğer bu ad tamamıyla doğru çıkarsa şaşıracaktı. Katy'nin yaşamının her ayrıntısı üzerine kafa patlatmak zorundaydı, bu alıştırmanın kendisine verdiği zevk ise hiç de az değildi. Soyadının soyluluğu Katy'nin kişiliğinde de vardı, arada sırada tam da en az beklenilecek

* (Fr.) Takma ad –ç. n.

bir anda ağzından çıkan, o üstünlük taslayan, hepsi de öfke dolu sözleriyle de uyumluydu.

Bay Palmer-Harris'e gelince, böyle biri varsa Bland onun bu özel oyun içinde önemsiz bir kişi, küçük bir rolü olan bir oyuncu olduğunu düşünüyordu. Katy, kendisinden daha fazla evli sayılmazdı. Tamamıyla dişi bir avcı gibi, bir *fauve** gibi davranıyor, sözcüğün tam anlamıyla yiyeceğini, geçimini başkalarından sağlıyordu. Bland, kendisinin onu tanıdığı süre içinde (üç buçuk hafta diye düşündü ani bir acıyla) Katy bir kez bile kendi parasıyla yemek yememişti. Başkaları gibi alışveriş edip yemek pişireceğine uygun bir davet alana kadar hiçbir şey yememeyi yeğliyordu. Lokantaya gittikleri o ilk akşam Bland, Katy'nin yemek listesindeki en pahalı yiyecekleri seçmesini garip bulmuştu, şimdi ise anlıyordu. Yiyecek, yağlı, aşırı kalorili olmalıydı böylece gerektiğinde onu sindirmek iki gün idare ederdi. Sonra biraz şansın yardımıyla başka bir lokanta, bir başka benzer bir yemek çıkardı karşısına. Bland, Katy'nin dayanıklılığına bir kez daha şaştı.

Katy, aynı şekilde kendini zorla arkadaşlarına kabul ettiriyor, uygun olsun olmasın onların dairelerine, evlerine yerleşiyordu. Cana yakın bir insan olduğundan– belki de inandırıcı demek daha doğru bir tanım olurdu– ilk başlarda hep iyi karşılanıyor olmalıydı. Dedikodu yapabilir, bilgi verebilir, yeni rastlaşan insanların her amaca yarayan coşkusunu sunabilirdi. Ancak dikkatini bir şeye veriş süresi kısa olduğundan düş kırıklığı yaratıyordu. Bland, Howard Singer'in yeri dışında Katy'nin hiçbir yerde Dunlop'ların dairesinde kaldığından daha uzun bir süre geçirmediğine bahse girebilirdi. Dunlop'lar dönünce Katy onları nasıl karşılayacaktı acaba? Belki de bunu hiç düşünmemişti. Belki de Bland'i, tıpkı

* (Fr.) Vahşi –ç. n.

kendisinin Katy'yi gördüğü gibi son fırsatı olarak görmüştü. Eğer durum böyleyse büyük olasılıkla ikimiz de yanılıyoruz, diye düşündü Bland ama başka seçeneğimiz olmadığı için birbirimizle yetineceğiz. Hem belki ikimiz de bu durumla başa çıkabilecek kadar zekiyizdir.

Bayan Palmer-Harris demek. Kuşkusuz bir *nom de guerre'* di bu. Bland, Kathleen adına inanıyordu. Bu ad, askerî kampa, pantolon askılı baba imgesine iyi uyuyordu. Bland, bu resme, kimsesiz çocuk görünümlü, genç kızdan daha büyük göstermeyen İrlandalı bir anne ekledi. Peki o zaman bu kadına ne olmuştu? Katy babasının öldüğünü söylemişti. Bland, Katy'nin annesinin yeniden evlendiğini, birkaç çocuk daha doğurduğunu tahmin ediyordu. Katy'nin, annesiyle bir bağı olmadığını düşünmek mantıklı bir çıkarım olurdu. Katy, Bland'in şimdiye kadar tanıdığı bütün insanlar içinde en öksüz görüneniydi.

Bland, Katy her neyle uğraşıyorsa onun yaptığı işi yarıda kesecek bir fırsat bulduğu için mutlu bir halde merdivenleri çıktı. Aynı zamanda hesabını vermesi gerekeceğini hissettiği dairenin durumunu da merak ediyordu. Zil sesi gergin bir sessizlikte yankılanıyormuş gibi geldi Bland'e. Zile bir kez daha bastı.

"Kim o?" dedi bir ses.

"Benim, George. Sana bir mektup getirdim."

"Alttan atamaz mısın? Saçlarımı yıkıyorum."

"Bir baksan iyi olacak, Katy. Sana mı, ondan da pek emin değilim."

"Bir şey bekliyorum. Herhalde benimdir. Oraya bırakıver, George."

"Kapıyı açamaz mısın?"

Yine bir sessizlik oldu. Sonra kızdığı açıkça belli olan Katy kapının eşiğinde belirdi. Bland'in, Tim Dunlop'a ait olduğunu sandığı beyaz bir bornoza sarınmış, başına da bir havlu dolamıştı.

Bland, Katy'ye mektubu uzatıp içeriye göz attı. Bir tedirginlik havası esmiş gibiydi. Bland başka birinin varlığını hissetti, başka bir koku aldı. Pencerelerin buğulanmış olduğunu fark etti oysa daire en az kendisininki kadar soğuktu.

"Kalorifer çalışıyor mu?" diye sordu. "Benimki bozuldu anlaşılan."

"Ah, ben hiç açmam kaloriferi," dedi Katy. "Cilt için çok kötü." Mektubu hiç bakmadan cebine koydu. Sabırsızlandığı belliydi, Bland'in gitmesini bekliyordu.

"Mektup Bayan Palmer-Harris diye birine yollanmış," dedi Bland. "Sana mı geldi diye merak ettim."

"Tabiî ki bana."

"Beni içeri davet etmeyecek misin?" diye sordu Bland zayıf bir sesle.

"Çok işim var," dedi Katy. Bland, bu sabah Katy'nin konuşmasında o ağır vurgulu sesli harflerin yerli yerinde olduğunu fark etti. Belki de biraz önce bir sokak satıcısını kovmuştu.

"Bir kahve içemeyecek kadar mı meşgulsün? Kendime kahve yapacaktım da."

"Yalnızca birkaç dakika," dedi Katy, yalınayak Bland'in arkasından koridoru geçerken. Bland'in dairesine girince sabırsızca bacak bacak üzerine atıp oturdu, attığı bacağı da durmadan değiştiriyordu.

"Şaşırdığımı itiraf etmeliyim," diye seslendi Bland mutfaktan, bir yandan da fincanlara kahve koyuyordu. "Gerçekten Bay Palmer-Harris diye biri var mı?"

"Tabiî ki var, o benim kocam." Katy daha fazla bir şey söylemeye hiç niyetli görünmüyordu, besbelli bu soruya öfkelenmişti.

"Demek evlisin." Bland tepsiyi dikkatlice Katy'nin önüne koyarken ellerinin titrememesine şaştı.

"Evliydim. Bir anlamda hâlâ evliyim diyebilirim."

"Senin burada olduğunu nereden biliyordu?"

"Ona yazdığım için elbette. Paraya ihtiyacım olduğunu söyledim. Öyle şaşkın şaşkın bakma, George. Nasıl geçindiğimi sanıyordun?"

"Birlikte yaşamıyorsunuz öyleyse?"

"Hayır, onu yıllar önce boşadım."

Bland saçma bir rahatlama duydu. "Çok genç yaşta evlenmiş olmalısın," dedi.

"Çok." Bland, Katy'nin yaşamının hiçbir döneminde yaşına değinmediğini fark etti, sanki yaşı, hem Katy hem de dış dünya için bir sır olarak kalmalıydı. "Onunla evden ayrılmak için evlendim. Benim için deli oluyordu. Hâlâ da deli olduğunu söyleyebilirim."

"Nasıl bir adam?"

Katy yüzünü buruşturdu. "Martavalcı, şey, çok sıkı biri, devlet okulunda falan okumuş, muvazzaf asker, çok sıradan. Annesine bir baktım..." Bakışlarını çevirdi. "Onu şaşkına çevirdim. Ama hayır, teşekkür ederim. Gene de boşanma konusunda iyi davrandı."

"Onu boşadığını mı söylemek istiyorsun?"

"Onunla otururum yaşamın nasıl olacağını anlar anlamaz ondan boşandım." Bir kahkaha attı. "Komik adamdı. Onu terk ederek ona iyilik ettim, gerçi bu görüşüme katılmıyor ama"

"Onu hâlâ görüyor musun?"

"Bu olanaksız. Arada sırada benim için birşeyler yapmasına izin veriyorum." Mektubu Bland'e doğru salladı.

"Adı ne?"

"Simon."

"Ve onu bir süredir hiç görmedin."

"Böyle bir şey söylemedim."

Katy onun zayıf noktasını yakalamıştı Bland'e göre. Katy, kendisinin biriyle birlikte olduğunu ve bu birinin de terk edilmiş kocası olmadığını Bland'in bildiğinin farkındaydı. Bland'in yüreği bu koca için acıma duygu-

suyla doldu, kuşkusuz bu adam da tıpkı kendisinin şimdi olduğu gibi savunmasız kalmıştı. Tek fark Palmer-Harris'in genç, hiç kuşkusuz masum biri olması ve eğitiminin, olumlu özelliklerinin Katy'nin karşısında ne gariptir ki işe yaramamasıydı. Bland başını sallayıp Katy'yi incelemeye başladı. Katy, Bland'in kendisini incelediğinin farkındaydı, kendini Bland'in bakışından korumak ister gibi Tim Dunlop'un bornozunun kollarını çekiştirdi, kuşağını sıkıca bağladı. Bland, Hipwood'un o bilmiş bakışlarını anımsadı, aklından geçen o zayıf uyarıya aldırmadan kendi kendine artık sıradan bir sağduyu için çok geç olduğunu söyledi.

"Artık gitmeliyim," dedi Katy. "Bütün gün evde mi olacaksın?"

"Yapmam gereken işler var ama sonra burada olacağım herhalde. Akşamüstü çay içmek ister misin?"

Çünkü yalnızca çay içilecek, diye düşündü Bland yılgınlıkla, bu sabah öğrendiği gerçeğin ötesinde asıl gerçekler bilinmeyecekti. Bu sabah öğrendiği gerçek bile Katy tarafından kendi işine gelecek biçimde değiştirilmiş bir gerçekti. Boşluklar apaçık ortadaydı. Adamın saygıdeğer davranışının alaya alındığından, Katy'nin onun üzerindeki gücünün sürdüğünden söz edilmemişti. Bunların hiçbiri doğru olmayabilir diye düşündü Bland ama doğru olan neydi? Doğru, kendisinin bir tür uçuruma doğru yaklaşma ve sınırı geçme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu, aradığı değişimin yakın zamana kadar tam anlamıyla bir yabancı olan bu kıza bağlı olduğu, kendisinin de ikisi arasında geçen bu irade rekabetinden –şimdiye kadar hiç olmadığı kadar– heyecan duyduğuydu. Yaşamı boyunca bundan daha gülünç bir duruma düşmemişti. Ama şimdi farkına vardığı gibi hayatının etkin bir biçimde hiçbir şeye katılmadan, hiçbir şeyi göze almadan, heyecansız yaşandığını bildiği için kuşkusuz fazlasıyla hazır olduğu bu son deliliği gerçekleştirmeye kararlıydı ya da öyle görünüyordu.

"Sonra görüşürüz o zaman," diye seslendi Bland Katy'nin arkasından, kapıyı kapattı.

Dışarı çıkma isteği dayanılmaz bir hal almıştı. Birdenbire üzerine çöken bezginlikten ötürü yüz yüze gelmekten kaçındığı bir sorumluluk olan Putnam'ın dairesini temizleme işine başlamaya karar verdi. Ne olursa olsun bu evde kalamazdı, bir daha o her zamanki yalnızlığına katlanıp katlanamayacağını merak ediyordu. Yatak odasına gidip kalorifere dokundu, hâlâ soğuktu. Bunu Hipwood'a, *doppelgäenger*'ine yani hayaletine ne zaman bildirmesi uygun olurdu acaba? Neredeyse siyasi bir karardı bu. Öte yandan kötü giden duruma eklenen bu saçma iş Bland'i daha sabırsız hale getiriyordu. Eğer söz konusu olan kendi istekleriyse neden onları bu uygun ortamda yerine getirmesindi ki? Gene de ağaca yaldızlı teller geçirmekte olan Hipwood'a hiçbir şey söylemedi. Binayı terk etme isteği çok güçlüydü, sokağa neredeyse kaçar gibi firladı.

Cuma gününün kalabalığı arasında nemli, gri havada on dakika yürüyünce George Sokağı'na geldi. Putnam, karanlık, kasvetli ama saygın bir binada yaşamıştı. 1930lardan beri varlığını sürdüren binanın cephesi zamanla daha bir değer kazanmıştı ve bir gün kuşkusuz Art Deco hayranları buraya el atacaklardı. Bronz cam ve demir çubuklardan oluşan asansör, koridorları kaplayan açık kahverengi, turuncu, koyu kahverengi caz çağına özgü halı gibi binanın belli başlı özellikleri şimdiden yarı tarihi bir değere sahipti. Putnam, bu ayrıntılara yalnızca çirkinlikleri için değil, kendi gençliğinin geçtiği eve duyduğu eski bir bağlılık nedeniyle de değer vermişti. Bland kendi *küçük burjuva* çevresine oranla bu saygın yerin daha gösterişsiz ama daha soylu olduğunu düşünüyordu. Gözünün önüne cilalı döşeme muşambasını, girişteki pirinç çanı, belki de arkadaki küçük yatak odasında kalan kiracıyı getirdi. Sırası gelince bu

tahmini hiçbir özür ileri sürülmeden hatta heyecanla doğrulanmıştı. Bland böyiesi bir saflığın ender olduğunu biliyor, bunun, kendi temkinli istekleriyle karşılaştırıldığında üstün bir özellik olduğunu düşünüyordu.

Putnam geçmişe duyduğu özlemi bir sanat biçimine dönüştürmüş, bu özlem onun için asla bir engel ya da şaka konusu oluşturmamıştı; o, yaşamı boyunca uslanmaz bir halk adamı olarak kalmıştı. Kişiliğinin ayrılmaz parçası olan sadelik özelliği, pahalı takım giysilerin, Reform Klübüne üyeliğin etkisiyle asla değişmemiş, herhangi bir biçimde etkilenmemişti. Putnam birahanelere parlayan gözlerle ve bir saat boyunca kesinlikle eğleneceği beklentisiyle girerdi oysa asla yarım bardak kara biradan fazlasını içmezdi. Bland, onu Caledonian Road'daki, Shaftesbury bulvarındaki, Pimlico'daki birahanelere götürürken Putnam hep karşı çıkardı çünkü o, Birmingham'dan gelen müzmin bir Londralıydı. Bland, hüzünlü, gizemli kenar mahalleleri seçerken, Putnam, Londra'nın iç bölgelerinden uzağa pek gitmezdi, sık sık da Bland'i iş çıkışı Picadelly Circus ya da Victoria İstasyonu'nun ışıkları altında, o garip neşeli yüzü coşkunun ve kentin verdiği heyecanın etkisiyle parlarken yaptığı uzun yürüyüşlerde peşi sıra sürüklerdi.

Putnam, gazete satıcılarıyla, kahvehanelerde dalmış oturan kadınlarla, erkeklerle, birahanecilerle garip arkadaşlıklar kurardı. Alkoliklere, dilencilere para verirdi, her karşılaştığı insanla birlikte canlılığı da artardı. Gene de bütün bu rastgele arkadaşlıklara, ne kadar kısa bir süre için olursa olsun dairesine giren bütün kadınlara karşın sağduyulu, garip biçimde saf, saydamlık derecesinde de dürüst bir insan olarak kalırdı. Her pazar öğleden sonra büyük boy televizyonunun önüne geçer, filmini izlerdi. "Dışarı çıkmayacağına emin misin?" diye sorardı Bland. "Bu Alice Faye!" diye yanıtlardı Putnam. Ya da Barbara Stanwyck. Ya da güzeller güzeli Joan

Crawford. "Sonra yine gel. Biraz Gentleman's Relish içkim var. Şimdi yaylan bakalım."

Böylece çaylarını içer, birkaç sigara tüttürürler, emekli olunca ne yapacaklarını tartışırlardı. Birlikte olunca yaşlılıklarını önemsemez, bunu sıradan bir şey olarak görürlerdi. Arkadaşlıkları sayesinde ölümlülüğü köşeye sıkıştırmışlardı. Putnam'ın ince uzun, hafifçe sıska gövdesinde herhangi bir yorgunluk, yıpranmışlık izine rastlanmadığından o son hastalığının hızlı ilerleyişi tam anlamıyla hesaplı bir acımasızlık gibi gelmişti Bland'e. İlginç, kendini sevdiren bir kişiydi Putnam, matematiğe yeteneği vardı ama bu yeteneğine aldırmaz görünürdü. Birmingham Üniversitesi'nin ardından öğretmenleri kendisini okulda kalıp araştırma yapmaya yüreklendirmişlerdi, ama asla tam olarak açıklamadığı bazı nedenlerden ötürü –Bland, dul annesinin yoksulluğu yüzünden diye kuşkulanmış, bu kuşkusunu da Putnam sonraları ikisinin de ortak bir alçakgönüllülükle büyük değer verdikleri o özlü, sırdaşlıklarından biri sırasında doğrulamıştı– Putnam, Bland'in çalışmakta olduğu firmaya girip muhasebe bölümünde çalışmayı seçmişti. Yıllar geçtikçe daha yüksek bir konuma gelmiş, kendisine gösterişli bir de ünvan verilmişti ama tıpkı Bland gibi o da çıraklık yıllarının anılarına bağlı kalmıştı. Bu bağlılık her ikisinin de olgunlaşmasına, birlikte olgunlaşmasına daha bir katkıda bulunmuştu.

Bland, Putnam'ın o kendi halinden memnun korkunç dairesinin içinde ne bulacağını biliyordu. Putnam biraz da gururla hiç zevk sahibi olmadığını öne sürerdi. Bütün gözlemleri gibi bu da doğruydu. Ama bu zevksizlik, kötü bir zevke sahip olmanın ötesinde bir şeydi: bu, güzelliğe karşı, güzel olanı isteme zorunluluğuna karşı takınılan yürekli bir tavırdı. Güzelliğin doğru, doğrunun güzellik olduğu Putnam için anlaşılır bir şey değildi. O, her zaman daha kaba demeyelim ama daha

gösterişsiz eşyalardan hoşlanma eğilimindeydi. Pirinç kakmalı bir sürü değişik eşyası –masalar, vazolar, saksılıklar– vardı, Putnam'ın büyükbabası bunları Hindistan'dan getirdiğini öne sürmüştü ama bunlar aslında 1930'ların Birmingham'ında *nec plus ultra** olarak görülen eşyalardı. Bu eşyalar oturma odasının köşelerine yayılmıştı ayrıca yine aynı büyükbabadan miras kalan pas rengi kumlu kumaşla kaplı iki kocaman kanepe, birkaç cam kapaklı kitap dolabı, Putnam'ın kendi koltuğu, yanında da, üzerinde kültablası, puro kutusu, Kral George dönemine özgü, çay demlikleri şeklinde bir çakmağın bulunduğu, çarpık, abanoz ağacından ayaklarıyla pirinç masalardan biri vardı. Bland, mutfakta da seri halinde Fornesetti tabakları bulacağını biliyordu. Bu da doğru çıktı. Kırmızı plastik bulaşık leğeninin üzerine yayılmış olan bezin üzerinde değişik uluslardan insanların bir yana eğilmiş içki bardaklarını, büyük bira bardaklarını neşeyle tokuşturdukları görülüyordu. Ucu körleşmiş, fildişi saplı bir bıçak –hiç kuşkusuz bu da miras kalmıştı– kurulama tezgâhının üzerine bırakılmıştı.

Yatak odasındaki mobilyalar yumuşak çizgili köşeleri, yumurta biçimli ovallikleri ile Putnam'ın çok sevdiği Hollywood tarzından olmalarına karşın gene de bu oda ötekilerine oranla çok daha sadeydi. Mat, açık kahverengi malzemeden yapılma, alçak tuvalet masası 1950'lerde bir çocuğun resimli kitabında görülebilecek o uçan fincan tabağını andırıyordu. Odadaki üç aynanın birinde Bland üfleme camdan yapılma, narin eliyle eteğinin bir ucunu tutan dalgalı saçlı, yeşil bir kadın heykelinin yansımasını göreceğini biliyordu. Sırıttı, Putnam'ın dairesi üzerinde hep bu etkiyi yaratırdı. Putnam'ın işini tasfiye eden bir arkadaşından büyük çoğunluğunu alelacele satın aldığı bu eşyaların bir koleksiyon-

* (Lat.) En üst düzey –ç. n.

cunun ilgisini çekebileceğini düşündü. Bunlar müzayedeye gitmeliydi, Noel'den sonra bu konuyla ilgilenecekti. Eğer burada olursam, diye düşündü irkilerek. Çevresine bakındı. Odalar herhangi bir yorumda bulunmadan bu bakışı geri çevirdi. Kendisine bir şey söylenmesini beklemişse bile odalardan hiçbir yanıt gelmedi. İçinden geldiği üzere en çirkin vazolardan birine uzandı, onu, Augustus Barnett markasını taşıyan bir torbaya yerleştirip eve götürdü.

Kendi daire kapısını kapatıp içeri girince parlak bir şeyin üzerine bastı, Hipwood'un kendisine daha önceden vermeyip kuşkusuz incelemek üzere alıkoyduğu bir karttı bu. Bland bu gerçeğin üzerinde fazla durmadı, artık bu ayrıntıların hiçbirinin bir önemi yoktu. Firuze mavisi bir yüzme havuzu ile ardında inanılmayacak beyazlıkta bir otelin görüldüğü kartı çevirip yazıyı okudu: "Ayın 22'sinde dönüyoruz. Rica etsek kaloriferi açabilir misiniz? Gitmeden kapatmıştık da. Selamlarımızı yolluyoruz. Sharon ve Tim." Bland, ayaklarının dibinde Augustus Barnett torbası ile yavaşça koltuğa çöktü. Demek bir sonraki karşılaşma son karşılaşmaları olacak, diye düşündü, bütün bu borsa oyununun son sahnesi oynanacaktı. Eğer her şey yolunda giderse birlikte kaçabilirlerdi çünkü Katy'nin onsuz gideceğini ya da daha doğrusu kendisinin onun gitmesine izin vereceğini artık düşünemiyordu. Şimdi ortada Katy'nin, kendisinden kaçma tehlikesi vardı çünkü kocası para göndermişti ama kuşkusuz bir çekti bu, Katy pazartesinden önce bozduramazdı çeki. Bland yeniden karta baktı. "Ayın 22'sinde dönüyoruz." Gelecek salıya geliyorlardı. Bugün ayın 18'i, günlerden cumaydı. Girişimini tamamlamak için çok az zamanı vardı. En geç pazartesi günü gitmiş olmalıydılar. Bland yavaş yavaş beynine sızan kuşkuları bilmezden geldi. Neden şimdi kuşku duysundu? Roma'dan daha öteye gidemeseler bile bu da bir çeşit zafer, kazanılmış bir bahis olacaktı.

Vazoyu torbadan çıkarıp raflardan birine yerleştirdi. Vazo, burada da, Putnam'ın neşeyle "dinlenme odası" diye adlandırdığı yerde olduğu kadar çirkin duruyordu. Bland aklı karışmış bir halde vazoya baktı. Yine Katy Gibb'in enerji alanına girince asabileşmiş, rahatsız olmuştu. Putnam'ın imgesi uzaklaşmıştı, odada ondan geriye onun o Alis Harikalar Diyarındaki sürekli gülümseyen kedininkine benzeyen sırıtışı kalmıştı. Bland'in Katy uğrayana kadar yapabileceği hiçbir şey yoktu. Kitap okuyamayacak kadar gergindi, kendisine yemek hazırlamaya da dayanamazdı, o her zamanki açlığı gitmiş yerine belirsiz bir boşluk gelmişti. Mutfağa gidip dolapları açtı. Dünya kadar yiyecek vardı ama bunları hazırlamak için dikkatini sürekli olarak onlara vermesi gerekiyordu. Kendi kendine buradan uzaklaşıp bir otelde güvende olunca kendini yeniden toparlayacağını, yemek yiyip, jimnastik yapacağını, radyonun yardımı olmaksızın uyuyacağını söyledi. O zamana kadar yaşamını askıya almıştı.

Bir iki lokma bir şey yiyince iştahının kapanmasına karşın biraz ekmek peynir yedi. Sonra oturma odasına geçip Katy'yi beklemeye başladı oysa saat daha ikiydi. Hazırlanacak zamanı vardı ama beyni ne ilginçtir ki hiçbir hesap kitap yapamayacak kadar boştu. Hatta şimdi yapacağı hesaplar kendisini yanıltabilirdi de. Onun yerine düşüncelerini yine Putnam'a ve garip bir bekârlık dönemi rahatlığıyla geçirdikleri günlere çevirdi. O zamanlar yaşamları insanoğlunun cennetten kovulmadan önceki yaşamı gibi bir şeydi şimdi ise bütün o korkunç kaçınılmazlığı ile o kovulmanın sonuçları karşısına dikilmişti. Bland bir zamanlar böylesine kuşkudan yoksun bir insan olabilmiş olmasına şaşıyordu, şimdi o sakinliğin anısı bile dakikalar geçtikçe uzaklaşıyordu kendisinden. Onun yerini kişiliğine aykırı olmasına karşın bir lânet, bir yazgı olarak benimsediği bu tutarsız düşler a-

lıyordu. Kuşkusuz büyüleyiciydi bu düşler ama nedense bu önemli dönüm noktasında dururken Bland kafasını onlara veremiyordu. Daha çok eskilere dalıyor, yarı uykulu bir halde bir kez daha geçmiş günlerini, Putnam'ın sırıtışını, at yarışçılarının giydiği deve tüyünden paltosu içinde ağır adımlarla eve dönen babasını, adını bilmediği insanları, homurdanan yaşlı akrabaları, hareketsiz oturan amcaları, kinci teyzeleri, anne babasının kendi cehennemlerini, kendilerine miras kalan o rakip cehennemlere yeğleyerek zamanla evlerinden kovdukları kavgacı aile üyelerini görüyordu. Her şey böyle kuşaklar boyu sürmüştü ta ki kendisinde noktalanıncaya kadar. Birdenbire Bland'e kendi o asla evlenmeme ya da çocuk sahibi olmama isteği (çünkü işin özünde yatan buydu) bu değersiz mirasla bağlantılıymış gibi geldi. Kendi eylemi ya da eylemsizliği ile bu mirasa bir çizgi çekmiş, noktayı koymuştu. Neden yalnız olduğunu şimdi anlıyordu.

Annesini, şaşkınlıkla zavallı olarak düşündüğü annesini sayısı giderek azalan ev halkıyla yani tutarsız babası, yarı ağlamaklı yarı gücenmiş ifadeli kendisiyle uğraşırken görür gibi oldu. Hepsi de ne kadar mutsuzdular! Hepsi de tutsaktı, kaçamıyorlardı. Sanki kendisi de oradan hiç kaçamamıştı, bir kez daha, kendisine acı veren bir gerçeklikle, düzenini ürkütücü bir berraklıkla anımsadığı o evdeydi işte.

İçgüdüyle bu daha çok bir ziyareti andıran yarı uykunun etkisini kırmak istedi, gene de gözlerini açtığında neredeyse eski yatak odasını göreceğini, annesinin sigara dumanının kokusunu alacağını sandı. Korkudan donakalmış bir halde oturdu. Yavaş yavaş kendi odasının görünümü yerli yerine oturdu ama korkusu sürdü. Kendisine Oxford yolunu açacak olan ama başaramadığı son okul sınavına girdiği gibi gündeki hissetti. Başarısızlığı, kendisini bu sınava girmesi konusunda cesaret-

lendirmiş olan müdürünü şaşırtmıştı. "Hasta mıydın?" diye sormuştu müdürü. "Seni rahatsız eden bir şey mi oldu?" Sınavdan önceki geceyi annesi ile babasının tartışmaları yüzünden uykusuz geçirdiğini itiraf etmesi olanaksızdı. Böyle şeyler, kibar, açık görüşlü, yol gösterici öğretmenlere itiraf edilmezdi. Bland, hiç kimseyi, davranışlarını sır olarak sakladığı anne ve babasını bile suçlamamıştı. Sınavı başaracak kadar iyi bir öğrenci değildi demek ki, böyle düşünmüştü. Belki böylesi daha hayırlı olmuştu.

Bu sınav yitirdiği fırsatların, seçmediği yolların ilkiydi. İlki ve en önemlisi. Bu ilk ve son sınavı verememesi yüzünden özgürlüğü yıllarca ertelenmişti. Şimdi bile ne derece özgür olduğu tartışılırdı.

Sessizce banyoya doğru yürüyüp o her zamanki gibi dişlerin fırçalanması, saçların düzeltilmesi, hoş kokulu losyonun özenle sürülmesi törenini yineledi. Bütün bunların gereksiz olduğunu biliyordu çünkü Katy asla onun yakınına gelmiyordu. İlk günden beri Katy onun elini bile tutmamış, önünde durup kendisini sergilemeyi yeğlemişti, böylece Bland kendisi, ona hayran olabilecek hem de ikisinin arasındaki uzaklığı ölçebilecekti. Hiç kuşkusuz Katy, onun gri saçlarını, kassız bedenini hor görüyordu. Bland bu durumu kabullenmişti. Yaşlı olma duygusunun ne demek olduğunu biliyordu. O büyünün dışında kalanlara, alçakgönüllükleriyle bu dünyadaki zaferlerin dışında bırakılanlara ait bir duyguydu bu. Katy ise bu insanların çöküşünü hazırlayan, onları küçümseyen, alaycı, baştan çıkarıcı bir kadındı.

Bland saat dörtte kapıyı açtığında dış görünüşüyle son derece sakindi. Katy ise hâlâ bornozluydu, ayakları da hâlâ çıplaktı. Palmer-Harris'in çeki cebinde, tıpkı karnı tok bir hayvan gibi tembelleşmişti.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı ellerini gözüne siper ederken. "Bu da nesi böyle?"

"Bu bir vazo," dedi Bland. "Bir arkadaşın dairesinden getirdim." Putnam'ın kim olduğunu, ona neler olduğunu açıklamak anlamsız görünüyordu, zaten Bland Putnam'ın adını bu bağlamda anmanın yakışıksız olacağını da düşünüyordu. Katy'nin bornozunun gevşekçe bağlı olduğunu, göğüslerinin arasının, dizine kadar da bacaklarının göründüğünü fark etti. Katy'nin bunu bile bile yaptığından kuşkusu yoktu.

"Dunlop'lardan bir kart aldım," dedi Bland. "Salı günü dönmüş olacaklar."

Katy'nin yüzü değişti. Bland onun sertleşen, üzgün ifadesini seyretti. Katy'nin yanaklarına sıcaklık basmış, kızarmıştı.

"Ne yapacaksın?" diye sordu Bland.

Katy omuz silkti. "Başka bir yere gideceğim herhalde. "Çay içelim dememiş miydin?"

Bland bu sözlere aldırmadı. "Roma için yaptığım öneri hâlâ geçerli," dedi. "Pazartesi yola çıkabiliriz. Hazırlanmanın çok uzun sürmeyeceğine eminim."

Katy ayağa kalktı, mırıldana mırıldana odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Ya da buraya taşınabilirim," dedi. "Konuğun olmama bir itirazın olmaz, öyle değil mi, George? Aslında," bu sözcüğü en buyurgan haliyle uzatarak vurgulamıştı, "en iyisi bu olur. Bir iki telefon görüşmesi yapar, birkaç müşteri toplarım. Sonra da zamanla... kim bilir?"

Yeniden yerine oturdu, bornozunun önü açılmış, bacakları görünmüştü. "Ama öncelikle bu vazodan kurtulmalısın" dedi dostça olduğunu düşündüğü ama kendisi farkında olmaksızın düşmanca bir görünüm alan bir gülümseyişle. Bland içinde yine bir istek dalgasının yükseldiğini duydu, ama bu gerçek bir istek değildi, en azından Katy'nin sunmakta olduğu şeye yönelik bir istek değildi.

"Bunun uygun olacağını sanmıyorum," dedi Bland.

"Neden? Bunca geniş bir yere gerek duyuyormuş gibi bir halin yok. Bütün gün okumak dışında ne yapıyorsun? Bunun için bir oda sana yeter, öyle değil mi?"

Bland boğazını temizledi. "Aslında tamamlamam gereken bir sürü iş var," dedi. "Bir arkadaşımın dairesini boşaltıyorum. Ona ait bütün eşyayı buraya getireceğim."

Bu doğru değildi, o anda aklına gelmişti.

"Peki onun dairesine ne olacak?"

"Satıldı," dedi Bland çabucak. "Eve gittiğim zaman anahtarı emlakçıdan alıyorum." Mutfağa gitti, göğsünde düğüm olmuş bir sıkışıklık duydu. Katy'nin kendisinden daha güçlü olduğu yolundaki korkunç bir gerçekle karşı karşıyaydı.

"Kusura bakma, bütün önerebileceğim şey Roma yolculuğu," dedi tepsiyi Katy'nin önüne koyarken.

"Tatile ihtiyacım yok, teşekkür ederim. Bir geleceğe gerek duyuyorum. Bunu anlamamış olamazsın. Çok istediğin için seninle geleceğim ama birşeyler tasarlamam gerekiyor. Bunu anladığına eminim."

"Senin tasarladığın şeylere yardımcı olabileceğimi sanmıyorum. Bunun anlaşıldığını düşünmüştüm."

Katy ona hoşnutsuzlukla baktı. Yanakları kızardı. "Zamanım ucuz değildir, George." Demek istediği şey arkadaşlığıydı. Gitmek üzere ayağa kalktı, bornozunun bel kuşağını iffetli biri gibi sıktı. "Belki yarın bu konuyu daha iyi düşünürsün. Sonra uğrarım, olmaz mı? Tabiî eğer istediğin bir şey olursa bana haber verirsin. Beni geçirmene gerek yok. Artık yolu bildiğimi sanıyorum."

Bland, önünde bir fincan soğuk çay, hiç el sürülmemiş üzümlü, elmalı tart olduğu halde bir süre öylece oturdu. Odayı Katy'nin gözüyle seyrederek çevresine bakındı. Aklından çıkardığı evlilik düşüncesi yine aklına geldi sonra kesin bir tavırla onu bir kenara bıraktı. Ama

yalnız geçecek akşamın görünümü de dayanılmazdı. Yakın zamana kadar kendisi için bir zorunluluk olan düşünme eylemi felce uğramış görünüyordu. Gene de bu kargaşa içinde bile garip bir heyecan duyuyordu. Kazanmaya değil de intihara eğilimli bir kumarbazın heyecanıydı duyduğu, son kâğıt aynı zamanda son fırsattı bütün bahisler ise kendisine karşı oynanmıştı.

X

Artık deli gibi âşık olmuştu; bundan kuşkusu yoktu. Ya da eskiden anladığı biçimde aşık değilse bile kendisini uzun yıllar büyük bir tedbirlilikle dengede tutmuş olan değerlendirme yeteneğini yitirecek kadar büyülenmişti. Şimdi o yıllar ona çok uzun geliyordu, ancak uysal bir vicdanla, izin verilen zevkler, göz yumulan düşkünlüklerle katlanılır hale gelen yıllar. Bütün o yıllar boyunca –o yaşam süresi boyunca, diye anımsattı kendine– aşk anlayışı saraylardaki gibi, *chevaleresque** olmuştu. Yalnızca izin verdiği düşünceler beynine girmişti, kendisini hoşnut hissetmiş, beklentileri en az kendisininkiler kadar alçakgönüllü olan Louise'e şükran duymuştu. Tamamıyla geleneksel imgelerle, düğün, vaftiz, çocuk, torun imgeleriyle yetişmişti. Kendisi son derece uyumsuz olan ev yaşantısı ile, daha sonraysa her an tehlikeye düşebileceğini düşündüğü o kaçış tasarısıyla uğraşırken bu mutlu aile resimlerinin nereden geldiği konusunda hiç fikri yoktu. O zamanlar düşleri hafif modası geçmiş sayılırdı. Eğer koca rütbesine ulaşabilseydi, rolünü bağlılıkla, kahramanca oynayacaktı. Şimdi bile iyi bir baba olabileceğinden kuşkusu yoktu.

Ama bu resme karşı o geçmiş zaman özlemini içinde duysa bile payına ne gibi bir mutluluk düşerse düşsün, içine düş kırıklığının karışacağını da biliyordu. Bilinçaltında vardığı ilkel kararlara karşın –asla evlenmemek, ta-

* (Fr.) Şövalyemsi –ç. n.

lihsiz yaşam çizgisine bir nokta koymak– düş gücünün bir bölümü onu her zaman Louise'e ulaştırıyordu. Sapkınca kendisini evlenmekten alıkoyduğu Louise'in geleneksel eş anlayışına çok güzel uymasıydı. Bland, evlenseler yaşamlarının nasıl olacağını gözünde rahatlıkla canlandırabiliyordu: varlıklı ama gösterişsiz bir ev, kendisinin ilgilenmekle yükümlü olacağı bir bahçe, belki hafta sonlarının geçirileceği bir yazlık evi, alımlı ama makul giysiler içinde gezinen, kendisi huzuru işinde ararken gücünü arttıran karısı Louise'i görüyordu. Louise'le çocukları olsaydı bunların erkek olacağından ve en az, Bland'in ilk gördüğünde altı yaşında olan Louise'in kendi çocuğu kadar sevimsiz olacaklarından kuşkusu yoktu. O sıcakkanlı, kir pas içindeki çocuk tıpkı şimdi onu anımsadığında içinin sıkıldığı gibi o ilk gün de sıkıntı vermişti kendisine.

Özlemini çektiği şeyler hep aynı şekilde aklındaydı: huzur, arkadaşlık, yeniden kendine güvenmek, kişiliğine uygun davrandığını bilmenin rahatlığı. Ne kadar dost canlısı görünseler de yabancı olan kadınlarla görüşmek sonra da düş kırıklığı içinde onlardan uzaklaşmak zorunda kaldığı tatillere gerek duymayacaktı. Hoş akşamlar, bekâr birinin kendini hep rahatsız hissettiği türden aile toplantıları olacaktı. Hatta Bland cesaret edip düşünürse, bekâr birinin katılıp katılmamak konusunda karar vermesi gereken düzenli yemek toplantıları da olacaktı. Bugünlerde kendisi kulübe gitmedikçe yemek yemeyi unutuyordu, birşeyler hazırlayacak güçten yoksun hissediyordu kendini, buna bağlı olarak da çok az yemek yiyordu.

Bu eğilimi Katy kaldığı sürece daireden ayrılmak istememesi nedeniyle daha bir güçlenmişti. Katy'yi düşündüğü anda içinde bulunduğu ikilem en yalın haliyle yine ortaya çıktı. Katy, Louise'in tam karşıtıydı, pek çok açıdan kendi içindeki derin sevginin doğasını orta-

ya çıkarmıştı. Bland kendini beğenmiş bir adam değildi ama kendini Louise'le evli olarak düşündüğünde kendi halinden hoşnut olacağını görebiliyordu. Zaten neden hoşnut olmasındı? Bütün niteliklere sahipti: harika bir işi, o ilk kaygılı günlerde gözünde bile canlandıramayacağı bir meslek yaşamı, bir aileyi geçindirecek parası vardı; servetini Louise'e bırakmasının nedeni de kuşkusuz buydu. Pek çok açıdan Louise'i hâlâ evlenmeyi beceremediği karısı olarak görüyordu. Hiç kuşkusuz Louise de onu kocası olmuş olabilecek, kocası olmuş olması gereken adam olarak görüyordu.

Bu kadar uzun zamandır süren, her iki tarafın da hiçbir hınç duymadığı bu duruma bakarak gözyaşı dökmeye gerek yoktu. Aynı nedenden ötürü bu değişmeyen bir durumdu, görüşülecek bir yanı yoktu, düzeltmeye, incelemeye bile gerek yoktu. Gene de kendisinin bu aralar bu konuyu Louise'den çok daha fazla gündeme getirdiğinden hiç kuşkusu yoktu çünkü uzun vadede kendisi Louise'in yitirdiğinden daha fazla şey yitirmişti, kendi yalnızlığının da Louise'inkinden daha katlanılmaz olduğunu düşünüyordu. İşte hayal edebileceğinden daha da korkunç boyutta ve ne kadar düş kırıklığına uğratırsa uğratsın kendisini aynı şekilde seveceğini bilmesine karşın Louise'e –özellikle de ona– açıklayamayacağı budalalıklar yaparak bunu kanıtlamıştı, kanıta gerek varsa.

Her zaman bu sevgiye yenik düşmenin eşiğine gelip hep de geri çekildiğinden bu sevginin, varlığından hiç kuşku duymadığı nimetlerinden, sıradan doyumlardan yoksun kalmıştı. Bunun yerine kendisinin yarı yaşında, hiç tanımadığı, sert, kurnaz, parayla satın alınabilen, kanının son damlasına kadar fırsatçı yapıda bir kadına tutkuyla bağlanmıştı. Bütün bunları bilmesi kendisini caydırmıyordu. Bir zamanlar boyun eğme üzerine kurulu bir yaşamdan intikam almak istemişse bile, şimdi karar

zamanı geldiğinde hiçbir sahte imge, düş gücünün yardımına koşmadı. Belki de kendisini, gururunu okşayacak bir biçimde, hiç olmadığı kadar temkinli, dünyaya bağlı biri gibi görmenin, sevgili yerine bir patron olarak, neredeyse kendini, yarattığı kahramanlardan biriyle birlikte olan bir yazar gibi görmenin çekiciliğine yenik düşmüştü. Bu düşün ayrılmaz parçası ise otel balkonunun, batmakta olan kırmızı güneşin, yazlık takım giysinin, hasır şapkanın, belki bir puronun imgesi ile hiç bencillik etmeden, eğlenebileceği kadar eğlenmesi için kendisine bir gün izin verdiği, kendisini yaratan kadını hiç acele etmeden bekleyişiydi. Bir süre önce Nice'teyken tam da böyle bir otel balkonunda durmuş, tam da böyle kırmızı bir güneşi seyretmişti. İçindeki özlem kendisine böyle bir arkadaş armağan etmiş, düş gerçek olmuştu. Onun cenneti işte böyle biçim almış, beyninin üzerindeki etkisi bu şekilde gerçekleşmişti. Şimdi bile hâlâ kendisini en mükemmel halinde, kendisine tam anlamıyla hakim bir biçimde güzel çevrelerde gezinirken görüyordu; gerçi bu yerler pek belirgin değillerdi ama gizemli bir biçimde saygı uyandıran bir halleri vardı. Bu saygı duygusu önemliydi, esastı. Kendi durumu gitgide daha maskara bir hal aldığından, kendi kendine ısrarla şu anki ortamdan uzaklaşıp başka bir alana geçer geçmez tamamıyla değişik bir kişiliğe bürüneceğini, gizemli bir hal alıp sırların adamı olacağını, böylelikle emirlerini yerine getirmek için çevresinde koşturan insanlar üzerinde, garsonlar, kapıcılar, şoförler üzerinde iyi bir izlenim bırakacağını söyledi. Bu şekilde bir dereceye kadar yanındaki insanın hiç duymadığı ya da kendisine karşı duymadığı o saygıdan vazgeçebilecek, o insanın verdiği azıcık şeyleri de yüce gönüllülükle, hep de bir üstünlük taslayarak kabul edebilecekti.

Bu üstünlüğünü hiç şimdiki kadar yitirmemişti. Daha önce hiç olmadığı ölçüde bir boyun eğme aşamasına

gelmişti, hem de yanızca bu gizemli kadının isteğiyle değil, yıldırım aşkından çok, bir tür insanı çileden çıkaran, korkuya benzer, kirli, insanı gerileten, zorlayıcı dürtülerin etkisiyle gelmişti bu hale. Hesaplarının içinde bedensel ilişkinin yer almamasına karşın bir noktada Katy'yi kendisine ait bir yaratık olarak görecek, sahiplenişi ise sırf bedensel ilişkinin yoksunluğundan ötürü daha az gerçek olmayacaktı. Bu çok yakışıksız bir düşünceydi, Bland bu düşünceyi aklından uzaklaştırmak için elinden geleni yaptı. Bunu yaparken doyum kaynaklarından birini yok ediyor da olsa düşünceyi beyninden uzak tutmayı sürdüreceğine inanıyordu. Zaten kendisini doyuran her şey yasaktı anlaşılan. Pandora'nın kutusunu açmış, Kargaşa ortaya çıkmış, kendisine varlığını hiç bilmediği doğal bir açlığı göstermişti. Bu kızı düşündükçe, onun kendisini kışkırtışını, ufak gözlerindeki şeytansı bakışlarda görülen o harekete dökülmemiş saldırganlığı, kendi rahatsızlığının bir parçası olan o asabi taşkınlığa yol açan bomboş beynin sınırlanmışlığını anımsadıkça neredeyse dişlerini gıcırdatıyordu. Söylenceye göre Pandora'nın kutuyu açması yasaktı, tıpkı Havva'nın elmayı yemesinin yasak oluşu gibi. Her ikisi de dünya dönmeye başlayalı beri anlatılan, aynı ölümcül sonuçla, aynı belirsiz yasakla, verilen sonra da tutulmayan sözle, bir verilip bir geri alınan armağanlarla ilgili alegorilerdi. Bland, her zaman bu öykülerin acımasızlığı karşısında dehşete düşmüş, böylelikle de zaten çocukluğundan sonra pek sürmeyen her tür sade inancını yitirmişti ama bu konuyu düşündüğünde Pandora'yı Havva'ya yeğlerdi. Pandora, Kargaşa'yı salıvermişti ama kutunun dibinde de Umud'u keşfetmişti. Böylece Pandora'da, her öyküde esas olan kurtarılmış bir şeyin verdiği rahatlık duyuluyordu oysa umudun beklentiden daha uzun sürdüğü durumlarda sonuç düş kırıklığı olurdu. Bland bunu anlamaya başlamıştı.

Herhangi bir umudu varsa bile bu kesinlikle aldatıcıydı. Bland, Katy'nin kendisini asla sevmeyeceğini biliyordu. Onu bu yüzden suçlamıyordu, daha çok Katy'nin yaşamı boyunca hiç kimseyi sevmemiş olduğundan kuşkulanıyordu. Bland, kendisi bu acınası haldeyken Louise'in bile kendisini sevebileceğinden kuşku duyuyordu çünkü her zaman yaşayageldiği yaşamını bir yana bırakıp bu serüvene atılırsa gerçekten Louise'in ulaşamayacağı bir yerlerde olacaktı. Tüyler ürpertici bir düşünceydi bu. Daha önce hiç Louise'in sevgi menzili dışına çıkmamıştı. Ama Louise'in masumluğu kendisinin sürmek zorunda kalacağı kaçamak yaşamla, uzaklaşmalarla, paranın çarçur edilişiyle, terk edilmişlikle bağdaşamazdı. Bir zamanlar buna itici bir güç, emekliliğinde ilgilenilecek zararsız bir uğraş gözüyle bakmıştı. Ama önceleri her şey kolayken şimdi söylencenin içindeki o acıyı, o başkaldırıyı, sonuçlardan oluşan dünyanın bütün o karmaşıklığını biliyordu.

Şimdi doğru yoldan sapmış olduğunun bilinciyle bütün korkunçluğu içinde bu sapışın izini sürmeye çalıştı ama kendi yaşamı çerçevesinde böyle davranabileceğinin işaretini veren hiçbir şeye rastlamadı. Gerçekten de her şey bilim adamlarının, kuşkusuz Howard Singer'ın da savunduğu gibi çocukluk dönemine mi dayanıyordu? Bu durumda her ne kadar tatsız görünürse görünsün, kişilikleri, görünüşleriyle net bir biçimde gözünün önüne gelen, şimdi kendisinin de aynı yaşta – daha bile yaşlı– olduğu o dikkatsiz atalarına karşı ruhunda bulunan intikam duygusunun nedenlerini aramak zorunda kalabilirdi. Ölmüş olmalarına karşın bazen onları ilk tanıdığı o alaycı, umursamaz, dikkatsiz, çekimser halleri ve ifadeleri ile gözünün önüne gelen bu insanlar beyninde ve anılarında büyük bir yer kaplıyordu. Bland onları dış görünüşlerinin bütün ayrıntılarıyla görüyordu: annesinin kuru, ince telli saçları, baba-

sının deve tüyü paltosu. Abartılı vatkalarıyla bu palto babasının, çok fazla viski içmekten oluşmuş küçük göbeğini örterdi. Babası, paltosunu tam giymediği zamanlarda omzuna atardı. Başka bir resim: pek yakışıklı olmayan babasının sevimli gülüşü (dişleri düzgün olmadığından yamuk gülümserdi) ve menekşe kokan kırmızı yüzü. Bland, aynı babanın Folkestone, Lingfield ya da Kempton Park'na kaçmak için sıraladığı, yalan olduğu besbelli o bahaneleri neredeyse duyabiliyordu. Babası Kempton Park'nda cep şişesini dudaklarına götürürken yere yığılmıştı. Kuşkusuz şükredilecek bir ölümdü bu ama on sekiz yaşındaki bir gencin pek gurur duyabileceği bir ölüm de değildi.

Gözünün önünde babasının ölümünün ardından gelen o üzüntülü günlerde bir düğmesi kopuk bir giysiyle, şişmiş ayaklarında lekeli, tüylü terliklerle, saçları karmakarışık bir halde dolaşan annesi canlandı. Talihsizliklerle geçen yıllar annesini hoşgörüsüz bir insana dönüştürmüştü, öyle ki kadının kendisine yani oğluna ya da bir başkasına söyleyecek tek bir tatlı sözü kalmamıştı. Zaten evde başka kimse de yoktu: Bland, babası, bir de annesinin kavgacı kız kardeşi. Annesini asıl sarsan kocasının ölümünden çok kız kardeşinin ölümü olmuştu. Onun ölüm haberini aldığında hafif bir inme geçirmiş, davranışları da buna bağlı olarak hissedilir oranda bozulmuştu, artık yemek pişirmiyor, kirlilerle ise haftada bir gelen bir kadın gönülsüzce ilgileniyordu.

Kendisinin üniversite eğitimini yarıda bırakıp kâtip olarak işe başladığı dönemlerde annesi de kendi odasında dolaşmaya, pencereyi kapatıp neresi olursa olsun oraya, her yer birbirinin aynıymış gibi –kadının yaşamının o döneminde durum kuşkusuz böyleydi herhalde– oturup koca günün yarısını orada geçirmeye başlamıştı. Bland'in gençliğini yaşamasına izin verilmemişti, bu yakınması için haklı bir gerekçeydi. Ama şimdi bu konuda

yakınmanın ne yararı olacaktı? Yetişkin bir adamdı, hatta artık yaşlı bir adam sayılırdı, bunları atlatmıştı. Bir yıl sonra onlardan daha uzun yaşamış olacaktı. Bu düşünce kendisine korkunç geldi.

Bland, böylesine ısrarla anne babasını düşünmenin, özellikle de onları özlememesine karşın bunu yapmanın doğal olup olmadığını merak etti. Şimdi tam da geleceği düşünmesi gerekirken geçmişe takılmanın sağlıklı, istenir bir şey olduğundan da kuşkuluydu. Böylesi derin düşüncelere yenik düşmenin ne zaman yararını görmüştü ki? Böyle yaparak kendisi de bütün bu insanlar kadar sevgiden yoksun bir hale gelmeyecek miydi? Şimdiye kadar bu sorundan kaçınabilmişti. Ama bunu büyük bir başarı olarak görmüyordu: aptal bir insan bile alınacak dersi görebilirdi ama yaş ilerledikçe hiç hoş olmayan bir biçimde önceki benlikler hatta bilinmeyen, kesinlikle önceden akla gelmeyen benliklere geri dönülebildiğini biliyordu. Kendisini, boynunda bir atkıyla koltuğunda oturan yaşlı bir adam olarak görebiliyordu. Kalorifer hâlâ bozuk olduğu için bu resmi daha da net bir biçimde görebiliyordu. Anlaşılan radyatörler sabah biraz ısındıktan sonra günün geri kalanında çalışmayacaktı. Belki de kendisi farkında olmadan bir elektrik kesintisi olmuştu; televizyon seyretmemişti, radyonun pili de bitmişti. Böylelikle sabahı yararlı bir biçimde geçirmek için önünde bir fırsat belirmişti: Yukarı Marylebone Caddesi'ne gidip alışveriş yapabilir, bir iki pil alabilirdi. Evden giderken radyoyu da bırakması gerekecekti tabiî. Şimdi ise tek bildiği dışarı çıkması gerektiğiydi.

Çok fazla kendi içine dalmıştı. Hava, havaya ihtiyacı vardı; ne kadar olgunsal da olsa bir parça normalliğe gerek duyuyordu. Bu kez Hipwood'la ya da Milsom'larla her zamanki gibi selamlaşmadan dışarı süzüldü. Milsom'lar giriş katında oturan, her gün aynı saatte alışverişe çıkan, iş yerine gittiği zamanlarda hep cam ka-

pının ardında durmuş havaya bakarken gördüğü yaşlı çiftti. Bland onlardan hep hoşlanmıştı; pek sağlıklı görünmemelerine karşın kendi alışılmış düzenlerinden, birbirlerinin arkadaşlığından mutluluk duyan bir görünümleri vardı. İkisi de sanki küçükken raşitizm hastalığı geçirmişcesine garip bir biçimde kamburdular. Herhalde bu binada yaşayabilecek servete ulaşmış olmalarına karşın yaşamlarının ilk dönemlerinin hiç de kolay geçmediği açıkça görülüyordu. Her şeyi bilen Hipwood'un onlar için hurda yığını dediğini duymuş, üzerinde durmamıştı bu sözlerin. Milsom'lar çekingen insanlardı. Bayan Lydiard gibilerle konuşmaya cesaret edemezlerdi. Ama Bland'in yanında kendilerini rahat hisseder, ona hep başlarını sallayıp selam verir, gülümserlerdi. Ya da böyle yapmışlardı. Şimdi kendisinin görünümünün değiştiğini fark edince hiç kuşkusuz ona nasıl olduğunu sormak isteyeceklerdi. En azından Bland kendi görünümünün o derece değişmiş olduğunu sanıyordu; son zamanlarda yakından bakmamıştı kendisine. Şu anki ruh durumuyla kimseye kendisiyle ilgili açıklama yapabilecek halde değildi, hele Bland "Biraz yorgunum da" türünden onları rahatlatacağını düşündüğü hesaplı karşılıklar da verse utangaçlıkları nedeniyle nasıl yanıt vereceklerini bilemeyecek olan Milsom'lara hiç açıklama yapacak hali yoktu. Verilen bu karşılık bile kaygı dolu bir bakışa, ayak değiştirilmesine, Bayan Milsom'ın tekerlekli arabayı tutan elini daha bir sıkmasına yol açacaktı. Öte yandan Bland çok da yorgundu, bunu yadsıyamazdı, bütün bunları birine anlatma özlemi içindeydi. Ama anlatmak zorunda olduğu şeyler öylesine karışıktı ki her şeyi kendisine saklaması gerekiyordu.

Kendal Sokağı'nı dikkatlice geçip bütün gücünü dengesini korumaya harcayarak, acı soğuğa, sanki dünyanın dönecek gücü yokmuş da kış sonsuza dek sürecekmiş duygusunu uyandıran o donuk ışığa aldırmama-

ya çalıştı. Yakasını kaldırdı, kumlu şapkasını almadığı için pişman oldu, bu şapkayı belki de artık gündelik olarak kullanması gerektiğini düşündü. Putman'ın Rusya'dan dönerken getirdiği, kendisinin de ara sıra işe giderken giyip de henüz daha çaptan düşmediği günlerde herkesin çok yakıştığını söylediği o güzelim kürk başlığı giymeye cesaret edemiyordu. Kendini sanki birşeyleri giymeyi unutmuş gibi hissetti, bir an terlikleriyle dışarı çıkmış olabileceğinden kuşkulandı. Ama her şey yerli yerinde görünüyordu, gariplik bu günün kendisindeydi. Bu öğleden sonranın şimdi ile, Katy'nin kapısını çalıp *désinvolture** bir edayla onu çaya davet edeceği sonraki bölümü arasındaki zamanı doldurmak zorundaydı. Bu davetin ardından kuşkusuz kendisinin söze dökmediği bütün sorularına Katy'nin vereceği o yanıt ve Katy'nin kendi geleceğine ilişkin vardığı yargı gelecekti. Bland, bir son dakika esininin hızır gibi yetişeceğini umut ediyordu. Şu anki haliyle beynini körelmiş hissediyordu. İçinde biraz daha güç duysa parka yürüyüşe çıkacaktı ama ayaklarını sürüyerek yürüdüğü şu anki hızıyla daha ileri gidebileceğinden kuşkuluydu. Aç olmamasına karşın yiyecek birşeyler alması gerektiğini düşündü. Bu yakınlarda hiç yemek yememişti. Lokantalar sorununu çözümleyebilirdi ama şu anda çevresiyle ilgili belleğindeki bütün bilgileri unutmuştu, üstelik kendi evi dışında bir yerde yemek yiyemeyecek kadar çekingenlik duyuyordu içinde. Selfridges mağazasına doğru sapıp kızarmış tavukla iki yüz elli gram jambon aldı. Sonradan çöpe atacağını bile bile buna bir hazır salata, ayrıca birkaç armut, bir bütün ekmek, bir parça da Roquefort peyniri ekledi. Mağazanın ortasında bir süre durduktan sonra bir şişe Beaujolais şarabı aldı. Ardından da yükü fazlasıyla ağır olduğundan eve gitmek üzere taksiye bindi.

* (Fr.) Laubali –ç. n.

aşadığı çevreyi ilk kez ya da son kez görüyormuşcasına inceledi. Putnam'ın da bir zamanlar söylediği gibi oturma odası Harley Caddesi'ndeki bir psikiyatristin bekleme odasına benziyordu, tek fark o bekleme odasının, radyatörlerden hafif bir sesle yayılan, huzursuzlukları dindirmek için tasarlanmış ısının etkisiyle daha sıcak oluşuydu. Bland, kendini evinde asla tam anlamıyla rahat hissetmemişti, öte yandan şimdi bu durumun düzeltilebileceğinden ya da eski düzenin bozulabileceğinden de kuşkuluydu. Bu evin, sanki sahibi yakın zamanda ölmüş gibi çok eski bir havası vardı. Yatak odalarının gizemine uygun olarak kasvetli, içinde hiç kimse yaşamıyormuş gibi görünmesine karşın Bland son günlerde yatak odasına çekilme alışkanlığını edinmişti. Son derece pahalı olan yatağı onun sığınağıydı; orada ölmeyi ummuş üstelik bunu tasarlamıştı da. Çoğunlukla İngiliz ressamlara, daha çok da 19. yüzyıl sonuna ait birkaç tablo, anne babasının evinden getirdiği tek zarif nesne olan güzel, yaldız çerçeveli, üzerinde alçıdan çelenk biçiminde süslemeler bulunan duvardaki aynanın çevresine asılmıştı. Köşede daha uzun bir boy aynası duruyordu, sabahları uyandığında ilk olarak o hayalete benzer kendi yüzü ile karşılaşırdı.

Bu oda onun asıl evi, sığınağıydı. Bir gün, yolculukları noktalandığında, yol arkadaşı da kuşkusuz yitip gittiğinde yine buraya dönebileceği bile geçti aklından. Bu daireyi satmamaya karar verdi. Burası olduğu gibi kalabilir, kendisini, yaşamının sonuna gelmiş, parasını harcamış ya da daha doğrusu çarçur etmiş, umutlarını ise yitirmiş yıkık bir insan olarak karşılamak üzere hazır durabilirdi. O son, durumun nasıl olacağını düşünerek odada oyalandı. Bu odaya girebilecek tek ışığın yarı aydınlığında gri mavi duvarlar yumuşak hatlı gölgelerle kaplandı. Öyle ki Bland huzursuz edici bir manzarayla değil de birşeylere gebe bir sessizlikle, sanki bazı sırlar

hâlâ açıklanmamış, süre tamamlanana kadar da açıklanmayacakmış gibi gizli bir suskunlukla karşılaştı. Ceketini dolaba astı; lacivert hırkasını geçirdi üzerine. Giysileri bile birden gözüne sevimli, sonsuz derecede acıklı, anlamsız, savunmasız göründüler; özenli, kendisine uyan, dikkatlice seçilmiş, dikkatlice hazırlanmış giysilerdi bunlar. Onları bırakacaktı, toplamayı düşündüğü tek bavulda bu kadar eşyaya yer yoktu.

Bland, soğuk havanın etkisiyle beyazlaşmış bahçelere bakan penceresine yöneldi. İlk toplumsal yenilgisini yaşadığı Radnor Meydanı'nın birkaç adım ötesindeydi. O zamandan beri ilke ya da inanç tartışmalarının uzağında kalmış, böylelikle gösterişsiz savlarının yardımıyla göze batmamayı ummuştu, böyle de olmuştu. Şimdiye kadar olayın en garip yanı yaşamını değiştirmesi konusunda duyduğu bu güçlü dürtünün, kendisi neredeyse yaşamının sonuna yaklaşmışken belirmiş olması, bu dürtüye neden olan kişiden de o dürtünün gücü oranında hoşlanmayışıydı. Bland bu bilmeceyi çözemiyordu. Yalnızca bunları yaşayabilir, sonunda da ayakta kalmayı umabilirdi.

Bu anlaşılmaz serüven boyunca ilk kez gidiyor olmaktan dolayı bir üzüntü duydu, bu üzüntüyü de yalnızca dönüş umuduyla dindirebildiğini fark etti. Ani bastıran sağnak yağmur camlara vurunca Bland irkilerek geri çekildi. Güneş, güneş! Birdenbire tutkuyla güneşi istedi, yılın ve kendi maneviyatının bu acımasız en dip noktasını yok etmek istedi. Hiçbir bayram ya da kutlama bu ayı bitirmeye yetmezdi. Oysa kendisi son yıllarda elinden geleni yapmış, Hardwickler'in Surrey'deki evlerinde o zoraki konaklamaya katlanmış, oradaki neşeye, alışılmış mutlu düzene boyun eğmişti. Bu iyi niyetli arkadaşlar onun ziyaretini hem önceden düzenlenmiş hem bir anda gerçekleşmiş gibi duran o Noel geleneğinin bir parçası olarak görüyorlardı. Onlara şimdiden

burada olmayacağını haber vermişti. Yeni yerler ne kadar garip olsa da kendisini bekleyen o kilise ziyareti, ağır ziyafet ve o karanlık gecelerden daha az garip olacaktı. Her yıl evde kalacağına yemin eder, her yıl onların ısrarlarına boyun eğerdi. Şimdi evde bile duramıyordu. Yılın bu en güzel zamanında ev kendisine zor gelen bir kavramdı, asla da şimdiki kadar zor olmamıştı.

Bland mutfağa girip jambonu bir parça tavukla birlikte tabağa koydu. Salataya baktı, onu çöpe atacağı anı yalnızca bir parça geciktirerek bir kenara kaldırdı. Ekmeği kesti, şans eseri tam içilecek ısıda olan şaraptan bir bardak doldurdu. O eski heyecanının yerini garip bir soğukkanlılık almıştı. Bu akşamüstünün alışılmışın dışında geçeceğini unutmuştu neredeyse. Peyniri tadınca bir parça daha şaraba gerek duydu. Kahve yapmak için ayağa kalktığında şişenin dörtte üçünün boşalmış olduğunu fark etti. Önemli değildi; aklı hep başında olmuştu, şimdi de zaten çoktan aklını yitirmiş olduğundan bir tehlike kalmamıştı. Bulaşığı yıkayıp Brighton'daki eski eşya satan bir dükkândan aldığı zarif tabakları özenle çevirdi; sanki bu tabakları bir daha asla göremeyecekmiş gibi onların o somut ağırlıklarını eliyle tartıp bildik süslemelerine hayranlıkla baktı. Kendisi yok olduktan sonra bu tabakları çok beğenen Bayan Cardozo, Bland'in gereksinimleri açısından fazlalık olarak gördüğü başka şeylerle birlikte onlara da el koyacaktı. Mallarına elbette el konacaktı, zaten bir bakıma bu süreç çoktan başlamıştı, ilerlemesi ise artık kaçınılmazdı.

Bland, bu öğleden sonranın, gelecekteki yaşamıyla ilgili olarak verilecek kararı beklemekle geçecek uzun bir ara zaman olacağı gerçeğinden kaçınmayı ya da onu görmezden gelmeyi başarmıştı. Katy, kendisine kararını bildirene kadar hiçbir şey yapamazdı. Garip bir biçimde artık karar kendisine ait değildi, kendi denetiminden çıkmıştı, buna bağlı olarak da kendisi güçsüz bir duru-

ma düşmüştü. Çocuklarınkine benzeyen bir üzüntü, odanın yarı aydınlığı ve kaslarının yorgunluğu ile birlikte üzerine çöktü. Sanki Reading'teki evindeydi, sanki annesi, elinde sigarayla daha biraz önce odasından çıkmıştı. Bland, o odada ya umutsuzluktan ya da kendisi olmadığı zamanlarda odasında dolaşan, kahverengi halıya, 17. yüzyıl tarzı perdelere rahatsız edici varlığının damgasını basan bu yıkkın kadına karşı duyduğu acıma duygusu yüzünden hep derin uykulara dalmıştı. İçgüdüsel olarak ayakkabılarını çıkardı, yorganın altına uzandı. Şarap gerilmiş sinirlerine yatıştırıcı etkisi yapmıştı, akşamüzeri Katy geldiğinde söyleyeceklerini tasarlamasına ise engel oluyordu. Elinden geldiğince suskun olacaktı, bütün bu zaman boyunca bu tutumla hareket etmişti. Şimdi ise Katy kendisine karşı gelirse bu temkinli halinin kalmayacağından, öfkeleneceğinden, haykıracağından kaygılanıyordu. Sınıra gelmişti. Nabız gibi atan o eski heyecanın etkisiyle kararlılığı güçlendi. Yaşamının en önemli eylemiyle karşı karşıya olan birinin neredeyse katlanılamz olan o gerginliğini hissediyordu. O anda o eski yaşamı ardında bırakacaktı, önünde ise hiçbir başlangıç, bir ev, aile, doğuştan kazanılan haklar olmayabilirdi, yalnızca belirsiz bir geleceğe ilişkin umudu vardı, sanki birden bir daha asla suçsuzluk, sorumsuzluk ya da kendine saygı nedir bilmeyecek, yaşla ilgisi olmayan bir erişkinliğe ulaşmıştı, yanılgıya düşmeden, soğukkanlılıkla varılan olgunluk düşüncelerinin çarmıhına gerilecekti artık.

Sorunun büyüklüğünü düşünürken uykuya daldı. Neredeyse aynı anda da rüyasında annesiyle babasını gördü, genç ve neşeli görünüyorlardı ama Kabuki oyuncuları gibi yüzleri fena halde makyajlıydı. Birbirlerine hizmet ediyorlardı ama huzursuzluk duymadan, sonraki yıllarda içlerine yerleşen o hınç olmaksızın yapıyorlardı bunu. Bland rüyasında onları her nasılsa genç-

liklerindeki, kendisi onları tanımadan önceki, yeni evlendikleri günlerdeki, belki de kuşkusuz iyimser oldukları günlerdeki halleriyle gördüğünün farkındaydı. Rüyasında bile bir sevgi ve kıskançlık sancısı duydu, bu iki duygu da biraz önceki sıkıntılarını sanki hiç olmamışcasına siliverdi. Bu iki insanı ilk kez oldukları gibi, kendisinden, kendi gereksinimlerinden bağımsız olarak, böylelikle de onun daha sonraki eleştirilerinden aklanmış olarak gördü. Onlar anne baba olarak yetersiz kalmışlardı, bunu biliyordu. Bilmediği ama artık şimdi bildiği şeyse gençliğin insana vaat ettiklerinin yaşlılıkta gerçekleşmemesi karşısında anne babasının duymuş olduğu hayret ve düş kırıklığıydı. Şimdi kendisi de aynı düş kırıklığı ile savaşırken onların tıpkı bütün öteki ölümlüler kadar masum olduklarını biliyordu. Birden beklenmedik bir biçimde yazgısını onlarınki ile, onların belki de kendisine vasiyet ettikleri asıl miras olan sıradan mutsuzlukları ile birleştirdi.

Bu rüyanın ardından daldığı uyku –akıntı onu yeniden aşağı çekmeden önce kısa bir süre için yüzeye çıkmıştı– öylesine derindi ki kesin bir son duygusuyla uyandı. Her şey bitti, diye düşündü, bunun doğru olduğunu da biliyordu. Şaşırmıyordu bile. Geçmiş onu bir biçimde ele geçirmişse, bugünü de başka bir biçimde kendisine bir dayanak noktası sunuyordu. Güneşe doğru uçuşa geçmeyecekti; geleceği gerçekliğin soğuk mevsimleri içinde olacaktı. Şimdi gözüne sevimli hatta dostça görünen bu odayı terk etmeyecekti. Deliliğinin ne olduğunu biliyordu, çölde yaşayan bir aziz için işkence demek olabilecek, yaşanmamış bir hayata karşı son bir başkaldırı olduğunu biliyordu. Aziz Antuan'ın buna karşı bulduğu çare kendini şiddetle cezalandırmak ve dua etmek olmuştu. Kendisi yani Bland de, geleceğe yönelik düşüncelerinin ışığında benzeri bir sıkıntılı dönem geçirecekti.

Bisküvileri tabağa yerleştirerek ciddi bir yüzle, sanki bir yatalağı baştan çıkmayı umuyormuşcasına çay tepsisini hazırladı. Ama kapı çalınıp kendisi de açtığında karşısında yine tişört ve kot pantolonuyla ayaklarında da bu giysilerle bağdaşmayan şıklıkta siyah süet bağsız ayakkabılarıyla bir Katy boy gösterdi. Katy her zamanki hesaplı kitaplı selamını vermeksizin Bland'i geçip daireye girdi. Garip bir biçimde kimse konuşmaya ilk başlayan kişi olmak istemiyordu. Bland mutfağa çayı hazırlamaya gitti; bu iş tamamlanınca tepsiyi daha önce de defalarca yaptığı gibi Katy'nin önüne koydu. Katy hareketsizliği nedeniyle kayıtsız ve yenik görünüyordu. Bland buna çok da şaşırmadı. Katy'nin ilgi süresi sınırlıydı. Bland daha önce onun esneyip abartılı bir boşluğa düştüğünü ve ancak oyalanacak bir şey sunulduğunda eski rengine, ruh durumuna geri döndüğünü görmüştü. Aslında bu Bland'in onu ilk gördüğü zaman karşılaştığı haliydi oysa şimdi durum farklıydı. Katy saçlarını yıkamamıştı, Bland'in gözlerine bakmıyordu. Her zamanki öfkesinden farklı olarak onda şimdi daha ağır, daha hareketsiz bir düşmanlık havası vardı.

Bland onu anlıyordu. Kendisi Katy için çok yavaş, çok yaşlı, çok sağduyulu kalmıştı. Katy'nin çabaları boşa çıkmıştı; Bland ona beklediği hiçbir şeyi vermemişti, Katy'nin istediği gibi dairesiyle, bu dünyadaki mallarıyla birlikte bütün yaşamını onun üzerine geçirmemişti. Bland onun kendisiyle hiç ilgilenmediğini, büyük bir olasılıkla da her ikisinin yaşına bağlı olarak kendisini hor gördüğünü biliyordu. Şimdi artık gitmek üzereyken – Bland bundan emindi– Katy ondan hoşlanmadığını gizlemeye gerek duymuyordu.

"Demek Amerika'ya geri dönüyorsun," dedi Bland. Katy başını salladı, *The Times*'ı alıp fark edilir bir ilgiyle arka sayfadaki hava sıcaklıklarını inceledi.

"Bay Singer'a mı dönüyorsun?"

Katy *The Times*'ı yere fırlattı. "Eh, burada benim için yapacak hiçbir şey yok, öyle değil mi?"

"Ne zaman gidiyorsun?"

"Bilet için borç para bulur bulmaz," dedi Katy kayıtsızca. Bland onun utançtan değil de ilgisizlikten dolayı başka yöne çevirdiği yüzüne baktı.

"Bu konuda sana yardımcı olabilirim," dedi Bland, sersemletici bir düş kırıklığı duyuyordu. Katy'nin yanıtları havada asılı kaldığı için ne diyeceğini bilemiyordu. "Belki sana bir çek verirsem..."

"En iyisi bu olur," diye yanıtladı Katy dalgın dalgın.

Bir sessizlik oldu. "Peki o zaman, eğer eminsen... Gideceğin zamanı bana haber verirsin."

"Kesinlikle eminim."

Katy'nin yüzünde sanki Bland'in kusurunu yakalamışcasına ciddi bir ifade belirmişti. Sonunda utanan yine Bland'in kendisi oldu. Yüzüne doğru yayıldığını hissettiği kızarıklığı önlemek için yazı masasının çekmecesinden çek defterini çıkarıp her şeyi, uçak bileti otel hatta kiralık bir daire, yemek, yeni giysi giderlerini karşılayacağını düşündüğü yüklü tutarda bir çek imzaladı. Kendisi Katy'den güvenliği esirgemiş olmasına karşın onun güvende olmasını istiyordu. Ama güvende olmak Katy'ye tıpkı bu özenli oda, kendi özenli yalnız yaşamı kadar sıkıcı geliyordu. Belki böylesinin daha hayırlı olduğunu düşündü Bland. Sanki hastaymış gibi korkunç yorgun hissediyordu kendini.

Katy çeki bir süre inceledi sonra kot pantolonunun cebine soktu. Başkaca bir şey söylenmeyecekti anlaşılan. Zaten kendilerini ifade etmelerine gerek olmadığı için sözcükler fazlaydı. Katy arkasını döndü, kapıya doğru yürüdü, el sallayıp veda etti. O amaçlılığı biraz gitmişti şimdiden. Gittiğinde derin bir sessizlik oldu.

Bland, yıkılmış bir binada daha fazla zarara neden olmamak için dikkatlice yürüyen bir adam gibi hiç do-

kunulmamış çay tepsisini kaldırıp mutfağa taşıdı. Belki de biraz önceki rüyanın etkisiyle annesinin sesi kulaklarında yankılandı. Annesinin hiçbir zaman dostça olmayan o gözlemlerinin çoğu zaman zekice yapılmış olduklarını itiraf etmeliydi. Benzer bir durum annesi sağken yaşansa annesinin ağzından kaçıracağı türden bir eleştiriye henüz hazırlıklı değildi. Eleştiri duymaya istekli değildi çünkü eleştiri artık önemini yitirmişti. Bu iki kadın bir biçimde birbirlerini hiç anlamıyor da değillerdi. Bir an rüyasında kendisini neden öyle genç, içine kapalı, şaşırmış bir halde gördüğünü merak etti ve en başından beri bu dönemi içinden söküp atmasını sağlayacak olan o yetişkin insanlara özgü davranışın karmaşık yapısını çözememiş olduğunu anladı. Annesi kayıtsız bir insandı, Katy de öyleydi. Katy gerçekten de sınırsız derecede kayıtsızdı, Bland'in hayatının, mal ve mülkünün üzerine kendi, iskambil kâğıtlarından yapılma evini kurmuş, acaba alttaki toprak sağlam mı, diye merak etmek, Bland'nin nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığını, neleri yeğlediğini öğrenmeye çalışmak, kendini karşısındakinin ellerine bırakmaya hazır olup olmadığına, onu daha sorumlu hale getirebilmek için yapılacak birşeylerin bulunup bulunmadığına karar vermek için onu her yönden görmeye çalışmak zahmetine girmemişti. Bland'i eski haline döndüren de Katy'nin onun yaşamına karşı tamamıyla kayıtsız olduğunu fark etmesi olmuştu. Katy kendisine bir kez bile sormuş olsaydı...iyi ama neyi? Kendisine ne istediğini, ne düşündüğünü, hissettiğini, düşlediğini bile sormamıştı! Katy kendisine bir fahişenin müşterisine davrandığı gibi sevgisizce davranmıştı, belki de o babası ya da Howard Singer gibi yaşamında ona bir dayanak noktası olmayı başaramayan bütün erkeklere böyle davranıyordu. Bu aşamada bile Katy'ye acımalıydı. Ama acıma yerine Bland, böyle genç birinin bu kadar ilkel duyarlılıkları olduğu için ra-

hatsızlık duydu. "Herkese ne kadar kusursuz olduğunu söyle": Katy bu gülünç buyruğu başkalarının bir felsefeye yöneldiği ya da dinsel kaynakları keşfettiği biçimde benimsemişti, çok sonradan farkına vardığı kendi öğretme yeteneği de büyük bir olasılıkla eksik kalan doğal gelişimine eklenince başkalık gerçeğine, yanılmaktan çekinmeyen insanların yaşamlarını yönlendirmek ya da kendilerine destek sağlamak için başvurdukları niteliklere karşı olan körlüğü daha bir perçinlenmişti.

Bunlarla karşılaştırıldığında Bland'in kendi tasarıları her ikisinin de işine yarar olduğundan savunulabilir görünüyordu; her şey tasarladığı biçimde olsaydı iyi bir yaşam sürme olasılığı belirebilirdi. Yoksa kendini bir düzenbazdan çok yaşını, eğilimlerini, geçmişini, onurunu unutma budalalığına kapılan bir aptal olarak görüyordu. Vicdanını yokladığında şehvet düşkünlüğüne rastlamıyordu. Bland'in kendisinin, Katy'nin nasıl bir insan olduğunu ele veren davranışlarına karşı duyduğu kayıtsızlık Katy'yi başka bir yaşama çekmek, bağlılık yılları olarak adlandırdığı dönemde kendisinin bir biçimde elinden kaçırdığı bir yaşama çekmek konusundaki kararlılığını arttırmıştı. Her ikisinin de ıssız bir yerde birbirlerini bulmuş olmaktan dolayı büyülenmiş, yaşam öyküleriyle birbirlerini sıkmaya gerek duymayacak kadar yalnız, rastlantı sonucu karşılaşan iki yolcu kadar masum olmalarını istemişti. Böyle bir masumluğun beklenemeyecek, kesinlikle de talep edilemeyecek kadar fazla bir şey olduğu gerçeği şimdi ezici bir güçle kafasına dank ediyordu. Sonuç olarak kendisine acı veren şey kendi tamamlanmamış düşlerinden çok yanlış anlamalardı. Bütün bu düşlerini onların varlığından haberi bile olmayan, şimdi de kendisini düş kırıklığına uğrattığı için suçlayamayacağı birine yöneltmişti. Katy'yi kendisini kullandığı için suçlayamazdı. Bir anlamda kendi davranışı daha da kötüydü.

Yaşamları birbiriyle bağdaşmıyordu; işin aslı buydu. Bland'in kendi geçmişi, Katy için gidip görmeyi istemediği, gidip görmeye gerek duymadığı yabancı bir ülkeydi. Denklik bir anlık bir iş değildi. Öncesinde bilgi, karşısındakinin duygusunu hissetme yeteneği ve anlayış gerektirirdi. Kendisinin Louise'le, Putnam'la paylaştığı türden bir geçmiş gerektirirdi. Bland, görmezden gelmek için elinden geleni yaptığı, hatta bunu başardığı halde neden Louise'in hep aklında olduğunu şimdi anlıyordu. Yanıt, o hep orada duran eski sevgi, açıklamalara gerek bırakmayan yaşamlarının o dönemi, hatta o can sıkıcı, önceden belli olma durumuydu; gerçek arkadaşlık buydu. Bland, Katy için arkadaşlık duyguları duymamıştı; düşüncelere dalmasına neden olan o takıntı gerçek arkadaşlıkla bir tutulamazdı. Arkadaşlık güvenebilmek demekti, acil bir durumda karşındakini telefonla arayabilmek ya da onun tarafından aranabilmek demekti. Arkadaşlık, insan o son dinlenme yerine yaklaşırken elde kalan tek şeydi. Kendisi gerektiğinde Katy'nin yanı başında olacağını biliyor ama en engin düşlerinde bile Katy'yi yatağının baş ucunda dururken göremiyordu. Kendisi için de Katy'nin yanı başında olabileceğini söyleyebilirdi ancak. Şimdi kendi düş gücü bile eriyordu. Balkonda yazlık takımı içinde duran adam bir imge olarak kalmıştı ama sanki yalnızca arkadaş olmayı çok isteyeceği dikkat çekici bir yabancının imgesiymiş gibi.

Saat daha beş buçuğu biraz geçiyor olmasına karşın yatak odasına geçip yeniden uzandı. Kendisini düşüncelerle dolu yalnız bir gecenin beklediğini biliyor, geceyi mutlulukla karşılıyordu. Bir biçimde yaşamının dışında bırakmak için büyük özen gösterdiği çapkınlık, tutku, serüven, taşkınlık, pervasızlık gibi öğelerin yaşamına girmesine izin vermediği için duyduğu büyük acıyı atlatmaya çalışıyordu hâlâ. Bir kez olsun kendini bu güçlere kaptırabilseydi, coşkularına o kusursuz akışkanlığı

kazandırabilseydi, hiçbir şeyin boşa gitmediğini bilerek ölümle sakin sakin yüzleşebileceğini düşünüyordu. Dürüst olmak gerekirse hissettiği şeyin yaşlı bir adamın aldatıcı bir insanseverlik kisvesi altına gizlediği şehvet duygusu olduğunu, kızı da böyle bir düşkünlüğün bahanesi olarak kullandığını düşünmüyordu. Bunun kanıtı da kendisi için duyduğu üzüntünün aynısını kız için de duymasıydı, sanki ikisi de yalnızca korunmasız değil aynı zamanda eğitimsiz, masum değillerse bile en azından kesinlikle savunmasızdılar. Gerçekten de Bland'in kendisinin ikisi için tasarladığı bu serüvenlerle dolu uzun, garip yolculuğun çocuksu bir yanı vardı, içinde cinselliğe, günaha yer olmayan kendi çocuksu isteklerinin bir kanıtıydı tasarlanan bu yolculuk.

Anlaşılan o türden aşırı içgüdüsel bir aşk, tutkularla destekli daha vahşi düşlerin gerçekleşmesini sağlayan güç kendisinden esirgenmişti. Bu bağlamda bir zamanlar Putnam'la yaptığı bir konuşmayı anımsadı. İki ya da üç yıl kadar önce bir yaz tatilinin hemen ardından görüşmüşlerdi.

Bland, tatili Aix-en-Provence'da geçirmiş, orada da o gizli buluşmalarından birini gerçekleştirmişti. Buluşma son derece güzel geçmiş, o zamana, koşullara son derece uygun düşmüştü, sonrasında ise üzülmüştü Bland, hatta her zamankinden daha fazla üzülmüştü. Olayın, buna sevişmede dahildi, baştan sona tahmin edilebilirliğinden dolayı utanç değil –böyle olsa her şey kolayca anlaşılırdı– özlem duyuyordu. Londra'ya döndükten sonra o uzun yürüyüşlerinden birine çıkmış, (Kensington'u anımsadı, oradaki büyük birbiriyle uyumsuz kilise binaları aklına geldi) sonrasında da Putnam'a uğramıştı. Günlerden pazardı, ertesi gün işe döneceklerdi. Bland okula döndüğü zamanlardaki kaygıyı anımsamış, böyle zamanlarda hep olduğu gibi bir üzüntü duymuştu içinde.

Putnam'ın pas rengi kasvetli dairesinde, elektrik ateşinin (siyah plastik içine yerleştirilmiş sentetik, turuncu rengi kömürler) o daha parlak ışığında sessizce oturup hamur tatlısı yemişlerdi. Her ikisi de derin düşüncelere dalmış, konuşma konusu olarak birbirlerine söyleyecek pek birşeyleri olmadığı anlaşılmıştı.

"Sessizsin bugün," demişti Putnam en sonunda. "Bir sorun mu var?"

"Söylesene Putnam," diye yanıtlamıştı Bland kendi dalgınlığının derinliklerinden. "Neden acaba yaşam bize ancak o yaşamı firlatıp atma olanağı ortaya çıktığı zaman heyecan verici görünür? Hem de ortada doğru dürüst bir neden yokken. Ölümcül tutkudan söz ediyorum, galiba, sonra bu fırsatı kaçırınca ne büyük bir başarısızlık duygusuna kapılınır." "Ölümcül tutkun var diye seni kutlamazdım açıkçası. Ölümcül tutkular çok kötü bir şeye dönüşebilir, biliyorsun değil mi? O yüzden ölümcül derler zaten."

"Ben o tutkuyu tamamıyla kaçırdım elimden. Sanki neredeyse onunla baş edebilme gücümden kuşkulanıp ondan sakınmışım. Belki de çok alçakgönüllüydüm."

"Böyle korkunç kibirli olma. Yalnızca kibirli insanlar alçakgönüllülüklerini ilan ederler."

"O zaman alçakgönüllü değil de hazırlıksız diyeyim."

"Sen yazgının ürünüsün. Hepimiz öyleyiz."

"Sanki hep kendi hatam yüzünden bir şeyin dışında bırakılmış gibi, yanlış bir şey yapmış gibi hissederim."

"Bu herhalde doğrudur. Hepimiz yanlış birşeyler yapıyoruz. Ne zaman evli bir kadınla bir ilişkiye girsem bir yanlış yapmış oluyorum. Böyle ilişkilerim pek sık olmasa da." diye ekledi Putnam.

"Peki bundan acı duymuyor musun?"

Putnam bir sigara yakmıştı. "Pek değil," demişti sonunda.

"İlişkiyle aşk arasındaki fark bu olmalı. Gerçek olan bir şey için acı çekmekten çekinmezdim. Aslında bunun özlemini çekiyorum."

"Bir romantiksin sen, bir yeniyetme. Yetişkin erkekler acı çekmek istemez. Bütün bunlar hep çok okumaktan oluyor, biliyorsun değil mi? Eğer okunup duran bu kitaplar olmasaydı bunun yarısı kadar bile şamata etmezdik. En azından sen etmezdin. Ben zaten böyle bir şey yapmıyorum."

Bland şimdi karanlıkta, yatağına yatmışken bu konuşmayı, Putnam'ın bile kendisini anlayamamış oluşunu düşünüyordu. Gene de hiç kuşkusuz haklı olan Putnam'dı. Artık fark etmezdi de. Kendisi sürgit serüveni düşünmeyi sürdürmüş, buna bir de son zamanlarda kaçışı, yabancı ülkelere sürgünü, tetik bir iyilikseverliğe dönüştürülmüş tutkuyu eklemişti. Yolunda gitmeyen bir şey kalmıştı, eksik bir şey. Belki de kendisi bu hedef için yeterli değildi. Belki de sürdürdüğü yaşam yeterli bir hazırlık olmaktan uzaktı. Saatin kaç olduğundan habersiz yattığı bu karanlıkta o hep aradığı tutku azalmış gibi görünüyordu kendisine, tutkusu şimdi yalnızca bir özlem değil, sonsuz bir pişmanlıktı artık.

XI

Bland, Katy'nin ne zaman gittiğini bilmiyordu. Uykusunun bir yerinde posta kutusuna bırakılan anahtarın şıkırtısını duymuştu. Saatin kaç olduğunu bilmiyordu, bir an için doğruldu ama neredeyse aynı anda uyku yeniden bastırdı. Sonunda uyandığında saatin çok geç olduğunu, neredeyse dokuza geldiğini gördü. Her zamanki uyanma saatini daha önce hiç aşmamış olduğundan bunu, ciddi bir biçimde birşeylerin yolunda gitmediğinin işareti olarak yorumladı. Oysa hasta görünmüyordu. Yavaş yavaş toparlanıp reflekslerini, hareketlerini gözden geçirdi, düşünmeye ise pek yeltenmedi. İçgüdüsel olarak yaşanmış her şeyi yok etmek, hem Katy'nin varlığının hem de içine karıştığı olayların izlerini silmek istiyordu. Günün geri kalan zamanında da yaşananların önemi ve kendi payı üzerinde bir yetişkin olarak düşünme işini erteleyecekti. Şimdi gözüne neredeyse masum olarak görünen, yaşamındaki rastlantısal olaylardan biri olarak gördüğü Katy'le ilgili değil de kendisiyle ilgili olarak yargıya varacak yeterli zamanı olacaktı önünde.

Bir fincan çay içip yıkandı. Birşeyler yemesi söz konusu bile değildi. Her zamanki gibi özenle giyindikten sonra anahtarları aldı, yapmak zorunda kalacağını bildiği şeyi yapıp Dunlop'ların dairesine girdi. Sanki Katy daha şimdi çıkmış gitmiş gibi yokluğu havada asılı kalmıştı. Ardında ise ya içgüdüsel olarak ya da aldırmazlığından dolayı bir süre önceki varlığına ilişkin işaretler bırakmıştı. Oturma odasında üzerinde dik durumda du-

ran ütüyle birlikte bir ütü tahtası duruyordu. Onun karşısındaki televizyon ekranında titrek ışıklarıyla Fredric March'ın siyah beyaz bir filmi oynuyordu. Bland kendisininkinin eşi olan ve Dunlop'ların uyuduğunu tahmin ettiği büyük yatak odasına girdi. Burada da yorganın üzerine aceleyle bir yatak örtüsü çekilmişti, yastığın üzerindeki çöküntüden de bir süre önce burada birinin yattığı anlaşılıyordu. Evde yabancı birinin var olduğunu gizlemek için hiçbir çaba harcanmamıştı. İçindeki giysiler karıştırıldığı için yarı açık duran dolap kapısından yarı yarıya askıdan sıyrılmış, özenli vatkalarından biri havada duran turuncu takım görünüyordu. Bland, mutfakta yıkanmamış bardaklarla, tabaklarla, banyoda da ıslak havlularla karşılaşacağını biliyordu. Neredeyse korkarak yaptığı incelemelerin sonunda kuşkularında haklı olduğunu görüdü.

Bütün bunları ne yapacağını düşünürken Katy'nin ilgisizliğinden şaşkına döndü, neredeyse hayranlıktan başını sallayacaktı. Özgürlük işte bu, diye düşündü; özgürlük insanın izleri örtmeye yeltenmeden istediğini almasıydı. Ama bu aynı zamanda bir suç, büyük bir olasılıkla da bir çeşit akıl hastalığının tanımıydı. Bland bu gerçekleri neden daha önce görmediğine şaştı. Katy gözüne kesinlikle olağanüstü görünmüştü; aklı başından gitmeseydi Katy'nin aydınlanma yolunda birer basamak olarak niteler göründüğü birtakım gariplikleri fark edecek fırsatı olacaktı. Birkaç dakika bu konuda düşününce suçlu bulduğu Howard Singer'ı temize çıkardı, şimdi onun duygularını istemeden de olsa anlayabiliyordu. Katy gittiğinde bütün öteki gidişleri gibi ardında yanıtlanmamış sorular, bazı küçük, belki de o kadar küçük de olmayan hasarlar bırakmasına karşın Howard Singer iyimser öğretisiyle onun aşırılıklara geri dönüşünü eleştiremezdi. Duygular yoğunlukla paylaşıldığında düzeltilemeyecek hiçbir şey olmadığını düşünmek durumunda

olan Howard Singer, hiç kuşkusuz Katy'yi coşkuyla karşılamak zorunda kalacaktı. Bir zamanlar Katy bu adam için yararlı olmuştu oysa şimdi Howard'ı kendi değerine inandırmak için bütün hünerini sergilemesi gerekecekti.

Ama Katy bunu bile başarabilirdi. Anka Kuşu gibiydi, yeniden doğdukça eski gücünü yeniden kazanıyordu. Bu arada ardında bıraktığı enkaz ise görmezden gelinecek gibi değildi. Bland bu tezini daha sonra ele almak üzere dikkatini dairedeki enkaza yöneltti. Bardakları, tabakları yıkadı, yiyeceklerin tam olarak nerede saklandığını bilmediğinden kilere ya da buzdolabına bakmaya cesaret edemedi. Banyoya girince sırılsıklam havluları yerden toplayıp biraz da çaresiz bir halde onları banyonun kenarına astı. Ütü tahtasını kaldırdı, televizyonu da kapattı. Geri kalan işlerin kendisini aştığına karar verdi. Bayan Cardozo'dan daireye çeki düzen vermesini rica edecekti. Bayan Cardozo ise bu ricadan pek hoşlanmayacaktı. Temizlik sonrasında daire garip görünse bile en azından düzenli olacaktı. Yerli yerinde durmayan şeyler için Bayan Cardozo neden olarak gösterilebilirdi. Ayrıca o uyanık bir kadındı, temiz çarşafları, havluları bulabilirdi. Belki onu kirli çarşafları çamaşır torbasına koymaya razı edebilirdi sonra da torbayı Hipwood'a vermek üzere gizlice aşağı getirirdi. Hipwood'a bu yıl çok cömert bir bahşiş vermesi gerektiğini düşündü, Bayan Cardozo'ya da öyle. Zaten parasını kullanacak başka bir yeri, bu parayı harcayabileceği bir geleceği yoktu. Bu yüzden bütün masraflar önemsiz, her durumda da kendi kendini cezalandırmaya yönelikti. Katy'ye verdiği çekin tutarını bile bile bir kenara yazmamıştı şimdi ise ona ne kadar para vermiş olduğunu gerçekten unutmuştu. Bu durum ilişkinin en sağlıklı göstergesi gibi göründü gözüne, bu acınası alışverişin şimdi unutulmaya terk edildiğinin göstergesiydi bu du-

rum, unutmak ise şimdi kendisinin en büyük zorunluluğuydu.

Bugün günlerden pazardı: Bayan Cardozo, ertesi gün, pazartesi işe gelecekti, Dunlop'lar ise salı günü dönmüş olacaklardı. Katy yoklara karışmışken Bland ilgi duymadığı bu öteki kişileri hemen tasarılarının kapsamına alışının acı olduğunu düşünüyordu. Katy'nin varlığı son derece yıkıcı olmuş olmasına karşın varlığına ait izler ortadan kaldırıldıktan sonra onun burada kalmış olduğunu kestirmek olanaksızdı. Bland büyük bir olasılıkla sırf el altındaki en yakın insan olduğu için gözlerini kendisine diken Katy'nin kişiliğindeki o hesaplılıkla aylaklık bileşimine bir kez daha hayran kaldı. Katy neredeyse başarılı da olacaktı, bir tek son anda Bland'in uygunluğuyla ilgili düşünce düzeyindeki bir değerlendirmeden çok kendisinin o kentte kalabilme gücünün belirsizliği yüzünden başarısızlığa uğramıştı.

Bland şimdi bile onu tanıdığı için hatta onunla ilgili yargıya varmama isteğinde olduğu için pişman değildi. Hiç kuşkusuz Katy gerçekten zarar verici kişilik özelliklerinin bir bileşiminden oluşuyordu; aynı zamanda, büyük bir olasılıkla da aynı nedenden ötürü sıradışı bir insandı. Bland onu başarısız bir insan olarak görmesine karşın Katy'nin kendi sapkın yöntemi çerçevesinde bir çeşit başarı elde ettiğinden de kuşku duymuyordu. Katy'nin, içgüdüsünün etkisiyle Singer'ı değil de onun zengin müşterilerinden, kafası kendisininkinden daha karışık birini elde etmek umuduyla Howard Singer'a geri dönüşünü tamamıyla yerinde buluyordu. Bland, Katy'yi Bel Air'e yerleşmiş, Singer'la da arasını bir kez daha düzeltmiş olarak görüyordu. Belki kendisinden daha az duyarlı olan biri Katy'nin yaşamında bir zamanlar kendisinin göz diktiği o konuma gelecekti. En azından Bland bir sonraki adamın kendisinden daha az duyarlı olmasını umuyordu. Kendisinin bu konuda eşi

benzeri olmadığını, bu nedenle de aşırı derecede acı çektiğini düşünüyordu.

Günlerden pazar olduğu ve hiçbir şeyi de değiştirme olanağı bulunmadığı için kumlu şapkasını başına geçirip parka doğru yola koyuldu. Güzel bir gündü, bulutlar dağılmış, buz mavisi bir gökle ışınları boş sokaklara, donmuş kaldırımlara dik inen, alçakta duran sarımsı güneş ortaya çıkmıştı. Parkta yürürken kırağı yemiş çimenler ayaklarının altında çıtırtılı sesler çıkarıyordu. Hava çok soğuktu, Bland uzun süre uyumuş olmasına karşın kendisini yorgun hissettiğinden, kahvaltı da etmemiş olduğundan her zamanki gibi Güney Kensington'a doğru yürüyüşüne başlamayıp dimdik vuran acımasız ışığın altında yarım saatliğine oturarak ileriki günler boyunca yararlı olacak, kendisiyle ilgili birtakım değerlendirmeler yapmaya karar verdi, çünkü önünde düş kırıklığı nedeniyle berbat olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan pek çok gün olduğunu biliyordu.

Parkın Bayswater yönünde çukurda kalan bahçenin karşısındaki üçgen bölüme oturdu. Hava açık olduğu halde ortalıkta kimse görünmüyordu. Bland paltosunun altında, kış güneşinin ısıtamadığı taşın soğukluğunu duydu, kendi yaşında yaşlıca bir adamın böyle oturmasının belki de tedbirsiz bir davranış olduğunu düşündü. Sağduyusu kendisine yemek yemesini ve sıcak bir yerde oturmasını buyuruyordu. Bir ara, bu ikisi olmadan yaşamanın, en azından tamamıyla yapıcı düşüncelere adanacak önemli bir ara dönem boyunca onlarsız yaşamanın, daha uygun olacağına karar vermişti. Ama hiçbir düşünce, hele yapıcı tek bir düşünce bile gelmemişti aklına.

Kimse tarafından rahatsız edilmeden, acımasız kış güneşinin ışığı altında otururken sanki bir deniz kazası geçirmiş gibi, asla açıklayamadığı, bir arkadaşa hatta kendisini seven bir arkadaşa bile anlatamayacağı kadar

karmaşık bir felaketten sağ çıkan tek insan gibi hissediyordu. Louise'e de anlatamazdı, zaten o bunları asla bilmemeliydi. Aldatılmış biri varsa o da şimdi acıdığı, o neredeyse hiç tanımadığı kıza yapmaya hazır olduğu öneriyi kendisinden esirgemiş olduğu Louise'di. Katy'de gençliğin sertliği, canlılığı vardı, kendisi ise elinde olmadan, taraf tutmadan işleyen zamanın etkisiyle bu her iki özelliği de yitirmişti. Yine zamanın ve kuşkusuz Katy'nin de yalnızca rastlantısal olan etkisiyle Bland kendi değişme fırsatını, değişme yetisini yitirmişti. Hiç sorgulamadığı, güvenilir geçmişinden bu kadar farklı bir gelecek düşleyerek Bland kendi kendine gün ışığına dayanamayacak türden düşsel bir dünyanın çekiciliğine kapılmıştı. O balkon, puro, batmakta olan güneş...

Bunlardan hâlâ zevk almasını yasaklayan bir yasa yoktu ama Bland çabasının boşuna olacağını biliyordu. Kendi yaşamını birisiyle paylaşabileceği hayali, düş gücünün bu tür ufuklara yelken açmasına neden olmuştu. Bütün bu düşler son derece baştan çıkarıcı, aynı zamanda da tamamıyla uygunsuz olmuştu. Daha önce karşılaşmadığı bir olguyla yüz yüze gelmişti: rastlantıyla tanıdığı, arkadaşı bile olmayan bir insan, sakınımlı sınırların ötesinde bir özgürlük düşüncesine can vermiş, onu yaşanabilir kılmış, ona bunu tanıtmıştı. Rastlantı sonucu tanıdığı bu kızın etkisiyle Bland neredeyse başka bir insana dönüşmüş, çok daha şiirsel bir yaşam sürmeye başlamıştı.

Tabiî ki gerçeğin bu tablodan daha kötü olacağı neredeyse kesindi. Belki de şimdi alacağı en iyi ders bir düşün yalnızca bir düş olması özelliği nedeniyle kusursuz olduğunu düşünmek olacaktı. Bland eğer sınansa kendi kendine armağan ettiği o felsefi soğukkanlılığını koruyamayabilir, yaşlılığın, aynı zamanda da yaşlılığın getirdiği ağrıların, acıların, eklem tutulmalarının, sindirim düzenindeki bozuklukların, azalan görme gücünün

etkisiyle hırçınlaşabilirdi. Bugüne kadar neredeyse orada kalmak, pek çok ölçüte göre hiç de kötü olmayan işinden, el altındaki işe yaramaz da olsa, yardımı kullanarak yararlanmak hayırlı olacaktı. Bu düşüncenin etkisiyle Hipwood ve Bayan Cardozo'nun zarflarını hazırlaması gerektiğini anımsadı. Kendisine bir sürü kutlama kartı gelmiş olmasına karşın henüz hiç kimseye Noel kartı yazmamıştı. Louise'e de hâlâ bir armağan almış değildi. Ama Louise konusunda düşünmeye henüz hazır değildi zaten.

Aşka gelince, o kıza karşı duyduğu, yalnızca karışık bir türü de olsa kesinlikle bir çeşit tutku sayılabilecek o garip, ateşli duygu cesaret kırıcı gün ışığının altında silinip gitmişti. Bland şimdi şairlerin yaşadığı o çılgınlığı asla bilemeyeceğini düşünüyordu. Bir düş olarak kendisine, önünde uzanan yaşam boyunca destek olacak fazlaca bir şey sunmamasına karşın Bland bu konudaki ön bilgisinin, sezgisinin, bu çılgınlığın özelliklerini fark edişinin yeterli sayılması gerektiğini düşünüyordu. Düşler ileriye dönüktür, insan geriye dönüp onlara baktığında zevk almaz. Kendisi ise kuru anıları, küçük alışkanlıkları ile baş başa kalacak, umut ettikleri ile değil de elinde kalanlarla yetinecekti. Bu şekilde gizli kalması gereken düşünceleri bambaşka bir gerçeği açığa vururken hiç kuşkusuz dış görünüşte onurunu biraz kurtarabilecekti.

Gözünün önünde tişörtü, kot pantolonu ile benzer görünümlü insan kalabalıkları arasında fark edilmeden, dikkat çekmeden yürüyen, havaalanının o istenerek yaratılan kargaşasında gezinen, neredeyse de o kargaşanın içinde yok oluveren birini canlandırdı. Bland, bütün yolcuların yaptığı gibi Katy'nin de naylon çantasını omzuna takıp uçağa doğru yürüdüğünü gördü. Uçağın, depolanmış gücün etkisiyle sallandığını, havalandığını, yavaş yavaş küçülüp sonra da yok olduğunu gördü. Bu

görüntünün ardından her yanı tutulmuş bir halde ayağa kalktı, sırtını rahatlatmak için bir elini arkasına koyup Bayswater Caddesi'ne doğru yola koyuldu.

Buralarda bir yerde bir kahvehane olduğunu anımsıyordu, aktarma yapan yolculara, ya da daha seçkin bir yer arayamayacak kadar sersemlemiş turistlere hizmet verdiği anlaşılan ucuz, gösterişsiz bir Yunanın işlettiği bir yerdi burası. Yazın kaldırımda dört tane beyaza boyanmış masa durur, birbiriyle yüksek sesle konuşan garsonlar arada sırada dışarı çıkıp kalın beyaz bardakları kaldırır, ekmek, kurabiye kırıntılarını tepsiye süpürürlerdi. Bugün de Japon bir çift kahvehanenin içerideki loş bölümünde oturmuş kızarmış yumurta, fırında fasulye yiyorlardı. Kahve makinesinden ıslık sesleri yükseliyor, kahvehanenin sahibi de bir futbol takımı çalıştırıcısının akciğer gücüyle bağırıyordu. Bland bir masaya geçip çay ve tost ısmarladı. Siparişi getirildiğinde her ikisinin de şaşılacak derecede lezzetli olduklarını gördü. On dakika kadar buhar ve gürültü içinde oturdu. Sonra, ne şimdi ne de gelecekte yapacak bir şeyi olduğundan eve gitti.

Evde salatayı yeniden çıkarıp sos hazırladı, tavuktan birkaç dilim kesti. Bir parça peynir artmıştı, ekmek de hâlâ tazeydi. Sanki günlerdir hiçbir şey yemiyormuş gibi ya da sanki ciddi bir ameliyatın ardından ilk kez yemek yiyecekmiş gibi garip bir biçimde aç hissediyordu kendini. Gene de lokması ağzındayken hatta onu yarı yarıya çiğnemişken büyük bir acıyla iki büklüm oldu, yüzü çarpıldı, gözleri yaşardı. Kendisini lokmayı yutmak için zorladı ama ancak bir bardak su içince rahatlayabildi. Yemeğin geri kalanına dokunmadı. Tabağı bir kenara itti, mutfaktan çıkıp oturma odasına geçti, kendisine olanlardan dehşete düşmüş bir halde yavaşça koltuğa çöktü. Yeniden günlük yaşamın içine girmesinin kendisinin sahip olduğundan daha fazla cesaret gerek-

tirdiğini düşündü. Öte yandan kendisine Noel kartı yollayan, tamamıyla kayıtsız olduğu bütün bu iyi niyetli insanlar hiç kuşkusuz bu halini görseler kaygılanacak, şimdi olası gözüken bir hastalık ya da çöküş durumunda kendisine bakacak, kendisini ziyaret edip gerekli olursa yanlarına alacaklardı.

Bu insanlara karşı bir görev borcu vardı, özellikle de bütün yaşamı boyunca var olan, ölüm döşeğinde de yanında olacağını bildiği, son günlerdeki durumu nedeniyle hiç aklına getirmediği, asla da gerçeği öğrenmemesi gereken Louise'e karşı. Kendi kendine kurduğu bu ölüm döşeği sahnesinde eksikliği fark edilecek tek bir insan olacaktı ama bu kişi sonsuza dek kaçarken gördüğü Katy değil, kendisinden bir süre önce (altmış-beş yaşında) yaşama veda eden o adamdı.

Bland büyük bir çaba harcayarak ayağa kalktı, dairenin soğukluğu nedeniyle hiç istemediği halde sinirliydi. Mutfağı topladı, yazı masasının başına geçip azımsanmayacak bir tutarda parayı bir kutlama kartıyla birlikte Hipwood'a vermek üzere zarfa yerleştirdi. Noel'in neredeyse gelmiş olduğunu fark edince toplumsal görevlerini düşünmeye başlamıştı: insanlara armağan almak için çok geç kalmıştı ama kart alıp yollaması gerekecekti. Belki çiçek de yollayabilirdi. Louise sorun olacaktı. Daha önce onu hiç düş kırıklığına uğratmamıştı. Bir özür bulmalı, bir neden göstermeliydi. Bir hastalık uydurma düşüncesinden iğreniyordu oysa neredeyse hasta olduğundan söylediği şeyin doğru olacağının da farkındaydı. Ruhundaki son bir güçle her şeyi, bütün duyguları, bağlılıkları, kendisine karşı gösterdiği saygıyı, ilgiyi bir kenara atma isteğine karşı direndi. Bir kez daha kendisini uzak bir yerlere gitmek üzere uçak bileti alırken görmeye çabaladı ama aynı anda düşlerindeki yol arkadaşı hâlâ bu kadar aklındayken böyle bir deneyime tek başına dayanamayacağını da hissetti. Olduğu yerde, olduğu

gibi durmak zorunda kalacak, o kısa, aldatıcı değişimi sırasında olduğu gibi aynı gizemli neredeyse büyülü biçimde ruhu aydınlanana kadar sıradan yaşamındaki eylemleri sürdürecekti. Bu aydınlanmayı beklemek, ara zamanda ise olabildiğince onurlu bir biçimde hareket etmek zorundaydı. Kendi yaşında bir adama belli bir düzeydeki onur kadar hiçbir şeyin yakışmayacağının istemese de bilincindeydi.

Bland paltosunu giyip başına da hep işe giderken taktığı yumuşak siyah şapkayı geçirdi. Zarfı eline alıp aşağı, girişteki masaya yöneldi. Hipwood yuvasından çıktı, elini ağacı sahiplenir bir edayla ağacın gövde kısmına koydu.

"Noel'inizi kutlarım Bay Hipwood," dedi Bland zarfı uzatırken.

"Çok teşekkür ederim, efendim," diye yanıtladı Hipwood. Bland genelde onun konuşmaya şimdikinden daha istekli olduğunu düşündü.

"Acaba sizden bir şey rica edebilir miyim?" diye sürdürdü konuşmasını Bland.

Hipwood'un ifadesi ne soracaksan sor, der gibiydi ama kederli bir sessizliği yansıtan yüzünün ifadesinde bir değişiklik olmamıştı.

Bland masaya yirmi *pound* daha koydu. "Kaloriferim çalışmıyor," dedi Bland. "Rica etsem bir bakabilir misiniz? Noel'i soğuk bir dairede geçirme düşüncesi pek de hoş değil."

"O zaman bir yere gitmeyeceksiniz, öyle mi efendim?"

"Hayır, hiçbir yere gitmiyorum."

"Bu işi bana bırakın efendim. Bazen termostatı biraz ayarlamak gerekiyor."

"Daireye girmeniz gerekirse, buyrun işte anahtarlar," dedi Bland. Bu güven göstergesinin kendini savunmak için yapabileceği en büyük şey olduğunu his-

setti. Ayrıca Hipwood'un, gözünde kısa bir süre öncesine kadar zamparalığa, ahlaksızlığa sahne olan bir yer olarak canlandırdığı dairesine girmek için can attığını biliyordu. Hipwood toplum ahlakının bekçisi olarak olası çılgınlıklar karşısında gözünü dört açmayı görevi sayardı. Böyle bir durumla karşılaşmışlığı yoktu ama kuşkuları olduğunu belirtirdi. Bland önceleri bu kuşkulara kulak vermek zorunda kalmıştı. "Üçüncü kat efendim," derdi Hipwood ağzını büzerek. "Alışılmışın dışında birşey duydunuz mu acaba? Geçen gece bir konuk gelmişti onlara, kuşkulandım da." Hipwood kiracıdan söz ederken ister erkek ister kadın olsun hep "onlar" derdi. Bland onun bu binada oturan bütün saygın emekli erkeklerin ve yaşlı kadınların ayıplanacak sırlara sahip olduklarından kuşkulandığını biliyordu. Yalnız yaşayan pek çok insan gibi Hipwood'un da başıboş bir düş gücü vardı. Böylesi ayıplanacak bir sırra sahip bir kişi olarak Bland, Hipwood'a dairesini aramasını önerirken kendini simgesel bir eylem gerçekleştirmiş olarak görüyordu. Şimdi bile dairede o delice sevdasına ilişkin bir iz olup olmadığını aklından geçirdi. Sonra bütün izlerin beyninde olduğunu, orada kalacağını düşündü. Hipwood'a iyi günler dileyip buz gibi sokağa çıktı.

Ulusal Galeri'ye ya da Ulusal Portre Galerisi'ne gitmeyi, Noel kartı almayı, bütün akşamını da ertesi sabah hatta eğer yeniden sokağa çıkacak gücü olursa o gece postalamak üzere hazır olacak şekilde, erdemli bir adam gibi bu kartları yazarak geçirmeyi amaçlıyordu. Derin düşüncelere dalmış olarak, her zamanki gücünden yoksun yola koyuldu ama öyle güzel bir öğleden sonraydı ki, ortalık öylesine sakin, öylesine boştu ki, aynı bulutsuz göğün altında daha hızlı yürümeye başladığını, böylelikle kendisine Londra'ya ilk gelişinden beri arkadaşlık etmiş olan bu sevgili sokaklara karşılık verdiğini fark etti. O ilk ateşli haftalarını keşif gezileriyle geçir-

miş, sonrasında da Radnor Meydanı'ndaki yerine ve özgürlüğüne kavuşmadan önce kaldığı Earls Court'taki küçük otel odasına her akşam yorgunluktan bitmiş bir halde dönmüştü. Londra'ya cebinde anne babasının evinin satışından elde ettiği parayla gelmiş, bu para onu masumluğunun en kötü aşırılıklarına karşı korumuştu. Herşeyi yavaş yavaş ama adamakıllı öğrenmiş, çevresindeki yerleri tek tek incelemiş, nerede yaşayacağı ya da o zamanki düşüncesiyle evini nerede kuracağı konusunda bir gün kendi kararını verebileceği düşüncesini büyük bir zevkle beyninde evirip çevirmişti. Zamanla bu evin kolay kolay bulunmadığı ya da kendi evlerinden hiçbirinin istediği ev olmadığı ortaya çıktı. Canlı bir varlığın eksikliği söz konusuydu, ama öte yandan bu varlığın eksikliğini gideremiyordu. Böylece onun sakınımlılığının ne olduğunu anlayan Louise de kendisinden kaçmıştı. Şimdi ise Bland, yadsınamayacak kadar pahalı, yadsınamayacak kadar kendisine ait olan şimdiki dairesinin yalın rahatlığında, kendisini hâlâ nasıl karşılanacağını bilmeyen, tam anlamıyla evindeymiş gibi rahat edemeyen bir konuk gibi hissediyordu.

Eski günlerin hatırına George Sokağı'ndan, Baker Sokağı'ndan aşağı vurup Oxford Caddesi'ne çıktı, ardından tam parkın içine Hyde Park Corner'a vardı. Geçmişte bu yolu pek çok kereler yürümüştü, yolun görkemi karşısında kalbinin nasıl da çarpmış olduğunu anımsadı. Şimdi bu yol artık bir yenilik değildi, o kadar görkemli de gelmiyordu kendisine. Ama gene de hâlâ en sevdiği yer burasıydı. Paris, Roma, Viyana hatta New York bile daha bir görkemli kentlerdi. Bütün bu kentlerde doğal bir bayram şenliği havası vardı ama insan hiçbirinde kendini Londra'da olduğu kadar evrenin merkezinde hissetmezdi. Paris yaya olarak dolaşabilirdi ya da en azından kendisi gençken yapabilmişti bunu. Roma çok fazla alaycı, Viyana ise çok fazla sır doluydu.

Özgürlüğünü yeni elde etmiş biri olarak gözleri şaşkınlıktan koca koca açılmış halde Londra'ya ilk geldiğinde bu kent ona, sakinlerinin günlük iş olarak şu bildik dünyayı yönetmeye koyuldukları kocaman bir hükümet binası gibi gelmişti. Ya da bir zamanlar böyleydi Londra. Şimdi ise çöküşte olan bir kentti. Soyluluğu neredeyse yitmişti ama Bland bugünlerde bunun nedenini daha iyi anladığını hissediyordu. Londra da kendisi gibi laikti, Bland bir zamanlar bağlılıkla araştırdığı kiliseleri pek düşünmez, hiç dikkate almaz, saygı duygularını ise on dokuzuncu yüzyıl başyapıtı olan, ulusal güvenin simgesi, pragmatik, ağır başlı ama Gotik gurura teslim olmuş Parlamento Binası'na saklardı. Kendisi gibi taşradan gelme biri için bu binanın görünümü gri bir günde keyfini yerine getirmek için yeterliydi.

Trafalgar Meydanı'na varınca kalabalığı fark etti. Günün büyük bölümünde pazar günü dalgın dalgın sokaklarda dolaşan insanları hiç görmemiş, hiç duymamış, kendini tamamıyla yalnız hissetmişti. Şimdi daha ağır adımlarla yürümek zorunda kalınca mırıldanan yoğun kalabalığın içinde kafaların arasından tanıdık bir yüz görmek için boşuna çabaladı. Gün ışığına hayranlıkla baktı. Buz gibi güneş şimdi gözden kaybolmuş bu sırada da Ulusal Galeri'nin beyaz taşlarına pembemsi bir renk vermişti. İnsanlar karanlık bastırıp evlerine dönmeden önce özgürlüklerinin son saatinde sakinleşmiş süklüm püklüm uysal bir halde o kalabalık ama garip bir biçimde sessiz caddede hep birlikte sürüklenip gitmekten hoşnut görünüyorlardı. Omuzlar neredeyse birbirine değerken, yabancı bedenlerin sıcaklığı neredeyse paltolardan hissedilirken, insanın benlik duygusu askıdayken avare avare dolaşmak herkese yetiyordu.

Bland kartlarını satın aldı, sonra kendini birden yorgun hissedip Kendal Sokağı'na taksiyle döndü. Soğuğun, hızla yok olan gün ışığının etkisiyle eve vardığında

neredeyse mutlu oldu. Dairesi garip bir biçimde gözüne sıcak göründü. Elini kaloriferin üzerine koyup hemen geri çekti: ateş gibi yanıyordu. Demek Hipwood başarmıştı bu işi. Hatta insan Hipwood'un ahlaksal açıdan da başarılı olmuş olduğunu söyleyebilirdi. Eğer bütün bunlar kişilerin ahlaksal değerleri simgelediği bir oyunda olsaydı Hipwood günü kurtarmış sayılabilirdi. Öte yandan ahlaksal kaygılar bir yana bırakıldığında daireye kesinlikle yeni bir rahatlık gelmişti. Bland çay yapıp keyifle içti ancak bisküvi yemeye kalkışınca yüzü yine acıyla kasıldı. Anlaşılan, yalnızlık duygusu veren yemek yeme eylemi bir kez daha kendisine şimdi içinde yaşamakta olduğu o yalnızlığın uçsuz bucaksız alanlarını göstermişti. Bland bunun üzerine en azından kendini yeniden denetleyebilir hale gelene kadar bir süre yalnız kalmasının akıllıca olacağı sonucuna vardı çünkü topluluk içinde böyle ağzı açık kalakalmak –böyle birşey ancak bir çocuğun başına gelirdi– katlanamayacağı kadar fazla olacaktı. Çalışmak durumu hafifletebilirdi ama bir işi yoktu. Arkadaşlık da işe yarayabilirdi ama o da yoktu. Dünyası geçici olarak hayli boştu. Ayrıca Noel'de yapılması gereken alışılmış şeyleri yapması gerekecekti. Yarın, yemek konusunu düşünmeliydi. Aradaki zamanda ise dış dünyanın varlığını kabul ettiğini gösteren hareketlerde bulunması gerekiyordu. Bütün akşamı kart yazıp pul yapıştırarak geçirdi, en iyi hatta en içten dileklerini yolladığı bu kadar çok insan tanıdığı için şaşkındı. Nedense Louise'e bir kart yollayamadı. Sevgi dolu sözler kullanması gerekecekti, kendisi de bunları yazmayı başarabileceğini sanmıyordu. Louise sevilecek bir kadın olmadığından değil, kendisi sanki içi boşaltılmışcasına sevgiden yoksun kaldığı için yazamıyordu. Kendini tam anlamıyla ameliyat sırasında kanı boşaltılmış gibi hissediyordu. Beyni de şimdi fark ettiği üzere aşırı yorgunluğun etkisiyle boştu. Bland kart yığınını pulları

yapıştırılmış, ertesi gün postalanmaya hazır halde bırakıp giysilerini bile çıkaracak güçten yoksun yatağa girdi. Gecenin bir vakti uyanıp Louise'i aramadığını anımsadı.

Ertesi gün, yani pazartesi, Bayan Cardozo'yu kapıda karşılayıp ondan büyük bir ricada bulunarak Dunlop'ların dairesini temizleyip temizleyemeyeceğini sordu. Bayan Cardozo hemen hiddetlendi. "Ben yalnız senin için çalışırım, George. Başkaları için çalışmam." Bayan Cardozo'nun ona George diye seslenmeye karar verdiği dönem geçmişin sisleri arasında kaybolmuştu. Bland kendisi de ona ön adıyla, çok güzel bir ad olduğunu düşündüğü Fidelia adıyla seslenmek isterdi ama o hep Bayan Cardozo olarak kalacaktı.

"Bitirdiğinizde kahveniz hazır olmuş olacak," diye söz verdi Bland. "Lütfen bunu da alın. Mutlu Noeller. Yalnızca çarşafları, havluları değiştirin," diye ekledi. "Şöyle bir tozunu alın. Benim dairemde bugün yapmanız gereken bir şey yok," dedi karşı çıkmakta olan Bayan Cardozo'yu sahanlığa doğru iteleyerek. "Pencereleri de açın," diye seslendi ardından. Sonra yeni itirazları önlemek için kapıyı çabucak kapattı.

Bayan Cardozo'nun geçici yokluğunu fırsat bilip alışverişe çıkmaya karar verdi. "Günaydın efendim," dedi Hipwood girişte tatlılıkla. "Kalorifer çalışıyor mu?"

"Harika, teşekkür ederim. Günaydın Moira."

"Günaydın," dedi Bayan Lydiard soğuk soğuk. Anlaşılan artık arkadaş değillerdi. Bland onunla bağlantıda kalmayı başaramamıştı, bu şekilde de devam edeceğinin farkındaydı. Katy'nin gidişini onunla tartışmaya dayanamazdı, Bayan Lydiard'ın kuşkusuz kesin yargılara sahip olduğu bu konudan söz ederken durumun gerektirdiği o tarafsız ses tonuyla konuşamazdı. Bir daha Bayan Lydiard ile en geleneksel selamlaşma dışında bir ilişkisi olacağından kuşkuluydu.

Dünkü garip güneş yok olmuştu. Hava gri, puslu, insanın içine işleyecek kadar da soğuktu. Kartları posta-

ya verdi, rastgele bir-iki şey satın aldı. Hâlâ kendini günlük akışa kaptıramıyordu. Eve dönünce elini cayır cayır yanan kaloriferin üzerine koyup bir an öylece pencerenin kenarında durdu. Bayan Cardozo gidince ekmek, peynir, bir bardak da şarapla öğle yemeğini yedi, bunun ardından kederli, düz ses tonunu rahatlatıcı bulduğu Mauriac ile sakinleşmeye çalıştı. Öğleden sonra bir ara Dunlop'ların dairesine fırlayıp kaloriferi açtı.

Salı daha da soğuk geçti. Bland aklını günlük işlere vermeye çalıştı, kulüpte öğle yemeği yedi, eve dönerken de bolca yiyecek aldı. Noel sonrasına kadar evden çıkmaya niyeti yoktu. Üzerine garip bir rahatlık çökmüştü. Bütün öğleden sonrayı loş odada, dış dünyaya karşı içi bomboş bir halde, hayli karanlık olduğunda bile ışıkları açmaya yeltenmeyerek, öylece oturarak geçirdi. Aslında düşüncelere dalmış, yaşamını gözden geçiriyordu, sonunda Katy'yi bile herhangi bir suçlamada bulunmadan ama en azından şimdilik tam da hoş göremeden düşünmeyi başardı. Zil çalınca hâlâ karanlık olan odada kapıyı açmak üzere uyurgezer gibi ayağa kalktı. Tim Dunlop girişte, elinde küçük bir çukulata paketi ve Noel kartı ile duruyordu.

"Yalnızca size her şey için teşekkür etmek istedik," dedi.

"Hiç gerek yoktu..."

"Ne kadar ince bir davranış. Ev bıraktığımızdan da toplu görünüyor."

"Bayan Cardozo'yu yukarı yolladım, bir sakıncası yoktur umarım." Bland aktardığı bu gerçeği başka her şeye yeğ tutuyordu.

"Sakınca mı? Çok sevindik!" Tim Dunlop orada biçimsizce dikiliyor, evine dönmek için sabırsızlanıyordu.

"Tatiliniz iyi geçti mi?"

"Ah, harikaydı. Teşekkür ederim. Siz nasılsınız? İyi misiniz?"

"Teşekkür ederim, iyiyim."

"Noel için bir yere gidecek misiniz?"

"Yok, hayır. Burada olacağım."

"Yalnız kalmayacak mısınız?"

"Yalnız mı? Yok hayır. Bana asıl gereken," dedi Bland bir öksürük, bir hapşırık, engellenmesi olanaksız bedensel bir kasılma gibi neredeyse gözlerini yaşartan bir özlem ürpertisiyle, "biraz dinlenmek."

"Fazlasıyla yoruldunuz herhalde."

"Öyle oldu galiba," dedi Bland sevinerek. "Bir ya da iki kez sınıra geldiğimi hissettim."

"Peki, öyleyse. Bir şeye gerek duyarsanız..."

Ama hiçbir şeye gereksinimi yoktu. Belki dinlenmeliydi, o aydınlatıcı rüyaları beraberinde getiren uzun uykularından birine dalmalıydı. Biraz da kendi yaşında bir adamın yaptığı gibi sakince, sabırla hatta gülerek düşünmek için zamana gereksinimi vardı.

"İyi Geceler," dedi Bland, sırtını dönüp uzaklaşan Tim Dunlop'un ardından kapıyı kapattı. Mutfağa gitti, erzak dolabını açıp hiçbir şey görmeden içindekilere baktı. Sonra yatak odasına gidip yorganı açtı. Bir serüven yaşadım, diye düşündü. Şimdi yaşamımı her zaman yaptığım gibi sürdürmeliyim. Bende eksik olan şey neydi? Cesaret mi ya da gerekli olan delilik mi, hani Fransızların sözünü ettiği şu *grain de folie* * mi? Farkına bile varmaksızın denizciler için yapılan hava tahminlerini dinlemek üzere radyoyu açtı, telefon çalınca da yine kapattı.

"George? Şükürler olsun sonunda seni yakalayabildim. Benden haber alamayınca meraklanacağını biliyorum, canım. Ama bu aralar çok dışarı çıktım, iki gece üst üste evde değildim. Burada hepimizin çok işi var bu aralar. Pazar günü Noel ayinine gittim. Fawcettler de

* (Fr.) Delilik tohumu –ç. n.

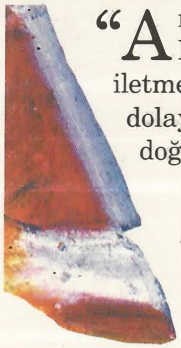
beni ayin sonrası akşam yemeğine davet ettiler. Merak edeceğini biliyordum ama geri çeviremedim. Dün gece de hastanedeki büyük çocuklar için bir parti vardı. Bazen onlara yardım ederim, bilirsin. Neyse benden haberler bu kadar. Şimdi sana gelelim, canım. Nasılsın, iyi misin?"

"İyiyim" dedi Bland.

"İşte bu çok iyi"

Bir sessizlik oldu. "Gitmeye karar verdin mi?" Louise'in sesinde sanki bir duraksama sezinledi Bland.

"Louise," dedi. "Bu yıl birşeyler tasarlamak için çok geç kaldım. Ama sana armağan olarak bir şey düşündüm. Bir gemi yolculuğuna ne dersin? Baharda olur mu?"

"Anita Brookner bizim Henry James'imiz. Birbirinden nüanslarla ayrılan duyguları iletmekte James kadar usta. Söylenmemiş ya da dolaylı söylenmiş şeyler, ulaşması gereken yere doğruca ulaşıyor."

The Times

"İnsanın bir oturuşta okuyacağı ve bitirince de yüreğini burkacak bir kitap. Onun o görkemli biçiminin, sözcük duyarlılığının, tutumlu biçeminin, bilerek sürdürülen azaltılı anlatımının yanında, aynı dönemde yazılmış kitapların pek çoğunun ne kadar acemice ve beceriksizce yazıldığı belli oluyor."

Evening Standard

George Bland, emekliliğini, arkadaşı Putnam ile birlikte seyahat ederek, kendince biraz eğlenerek geçirmeyi tasarlamıştır. Putnam'ın ölümü, George'u, yalnız geçecek olan ömrünün son yılları için bir yaşama amacı bulmaya yöneltir.

Tam o sırada sahipleri tatilde olan komşu dairede onların arkadaşı olduğunu söyleyen genç bir kadın, Katy Gibbs peydah olur. Bu açgözlü, bencil, bazen baştan çıkarıcı, çoğu kez de insanları dilediğince kullanan kadın, George'u çok etkiler, onun kendi hayatını gözden geçirmesine yol açar. George o güne kadar ne derecede dikkatli, sakınımlı, ürkek, tutkusuz yaşadığını fark eder. Geçmişinin ona ördüğü ağa nasıl takılıp kaldığını görür, özgürleşme isteği duyar, ama hayatını değiştirmek için ne kadar büyük –ya da küçük– bir adım atabileceğine karar vermelidir.

Roman

ISBN 975-545-068-8

telos

9 789455 450684